

**T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

ULUSLAR ARASI TERÖR VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Derya OKÇU**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Veysel BİLGİÇ**

Ankara – 2009

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, 11 Eylül 2001'den sonra duymaya başladığımız uluslar arası terörün tanımından hareketle, Türkiye'ye etkileri ile terörle mücadelede uluslar arası işbirliği imkânları incelenmiştir.

Uluslar arası terör konusunda yayınlanmış, yeterli sayıda kaynak ve bilgi bulunmaktadır. Tezimde konu ile ilgili bilgi ve bulgular incelenerek, tarafsız bir şekilde değerlendirme ve yorumlama yapılmaya çalışılmıştır.

Son otuz yılını terör ile mücadele ederek geçiren Türkiye'nin, konu ile ilgili çalışmalara yön verecek ciddi tecrübe ve bilgi birikimi bulunmaktadır. Bu tecrübeler, teröristlerin kaynak bulmada güçlük çekmediklerini, terörizmi tamamen yok etme düşüncesinin çok gerçekçi olmadığını, terörizmin yakın gelecekte de tehdit oluşturmaya devam edeceğini, bu nedenle terörle mücadelede uluslar arası işbirliğinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Çalışmamda zengin bir kaynakçaya ulaşmamı sağlayan ve değerli katkıları ile beni yönlendiren, tez danışmanım sayın Doç. Dr. Veysel Bilgiç'e teşekkür ederim.

Derya OKÇU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TÜRKÇE TEZ ÖZETİ.....	v
İNGİLİZCE TEZ ÖZETİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
I. Problemin Durumu.....	1
II. Araştırmanın Amacı.....	2
III. Araştırmanın Önemi.....	2
IV. Araştırmanın Kapsamı.....	3
V. Araştırmanın Varsayımları.....	3
VI. Araştırma Yöntemi.....	3
VII. Verilerin Toplanması, Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	3
VIII. Araştırmanın Dayandığı Temeller.....	4
IX. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE, TERÖRÜN TARİHİ GELİŞİMİ, HEDEFİ, STRATEJİSİ VE TÜRLERİ	
I. Tanım Sorunu.....	6
II. Tanımlar.....	8
A. Terör.....	8
B. Terörist.....	19
C. Terörizm.....	19
Ç. Uluslar arası Terörizm.....	24
III. Terörizmin Gelişim Süreci.....	27
IV. Terörizmin Psikolojisi, Hedef ve Stratejisi.....	31
V. Terörizm Türleri.....	35

İKİNCİ BÖLÜM.....	39
ULUSLAR ARASI TERÖRİZMİN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI	
I. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Terör Örgütleri.....	39
A. PKK.....	39
B. Hizbullah.....	44
C. İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C).....	46
Ç. Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C).....	47
D. Marksist Leninist Komünist Partisi (MLKP).....	49
E. Anadolu Federe İslam Devleti (AFİD).....	50
II. Türkiye'de Terörizmin Gelişimi.....	50
A. Siyasal Terör.....	51
B. Sol-sağ Terör.....	51
C. Bölücü Terör.....	54
Ç. Din Motifli Terör.....	55
III. Uluslar arası Terörizmin Türkiye'ye Etkileri ve Alınabilecek Önlemler..	57
A. Uluslar arası Terörizmin Türkiye'ye Etkileri.....	57
1. Terörizmin Ülke Ekonomisine Etkileri.....	62
2. Terörizmin Türkiye'nin Kalkınmasına Etkisi.....	65
3. Terörizmin Toplumsal Yapıya Etkileri.....	70
4. Terörizmin Güvenliğe Etkileri.....	71
B. Teröre Karşı Alınabilecek Önlemler.....	74
IV. Terörle Mücadelede Uluslar arası İşbirliği İmkanları.....	83
A. Terörle Mücadelede Uluslar arası İşbirliğinin Önemi.....	83
B. Uluslar arası Kuruluşların Teröre Yaklaşımı.....	86
1. NATO'nun Uluslar arası Teröre Yaklaşımı.....	86
2. Birleşmiş Milletlerin (BM) Uluslar arası Teröre Yaklaşımı.....	94

3. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) Uluslar arası Teröre Yaklaşımı.....	101
4. Avrupa Konseyi'nin (AK) Uluslar arası Teröre Yaklaşımı.....	103
C. Terörizmle Mücadelede Uluslar arası Hukuk Yaklaşımları.....	105
Ç. Terörizmle Mücadelede Uluslar arası İşbirliği Esasları.....	107
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	110
SONUÇ	
KAYNAKÇA.....	115

EK-A

BM GÜVENLİK KONSEYİNİN TERÖRİZMLE MÜCADELE KONUSUNDA
ALDIĞI 1267, 1269, 1333, 1368, 1373, 1390, 1566, 1625 SAYILI
KARARLARI İLE BM GENEL KURULUNUN 59/290SAYILI NÜKLEER
TERÖRİZMİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİNİN İNGİLİZCE METİNLERİ

EK-B

DOKUZUNCU CUMHURBAŞKANI SÜLEYMAN DEMİREL'İN 01 EKİM 1998
TARİHİNDE TBMM'NİN 20'NCİ DÖNEM 4'ÜNCÜ YASAMA YILI AÇIŞ
KONUŞMASININ TAM METNİ

ÖZET

OKÇU, Derya, Uluslar arası Terör ve Türkiye'ye Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

1990 soğuk savaş sonrası ortaya çıkan küreselleşme ve yeni dünya düzeni kavramları, dünyada mevcut dengesizliği daha da artırmıştır. Bu durum uygun ortamı bekleyen terörizmin artarak uluslar arası boyut kazanmasına neden olmuştur.

Bu araştırmanın amacı; soğuk savaş sonrası dönemle birlikte başlayan ve 11 Eylül olayları sonrası daha da netleşen yeni tehdit ve risklerden, uluslar arası terörizmi, gelişim sürecini ve özelliklerini ortaya koyarak, dünyaya ve Türkiye'ye etkileri açısından incelemektir

Terörizmin bütün dünya devletleri tarafından, ya da en azından etkili olduğu kabul edilebilecek çoğunluğu tarafından onaylanmış bir tanımlı yapılamamış, çözüm konusunda ortak bir karara henüz ulaşılmamıştır. Bu sorunun çözümlenebilmesi için ülkelerin terörizme bakış açılarında sağlanacak fikir birliği büyük önem taşımaktadır.

Çalışma, uluslar arası terörizm ile ilgili bilgileri, uluslar arası terörün Türkiye'ye yansımalarını, terörün olumsuz etkilerini asgariye indirmek için uluslar arası alanda yapılması gereken işbirliği imkânlarını kapsamaktadır.

Güncel bir konu olan uluslar arası terörizmle ilgili olarak, birçok yerli ve yabancı yayın taranarak ilgili bilgiler incelenmiş, objektif kıstaslar gözetilerek yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda; uluslar arası ilişkilerin giderek arttığı günümüzde, gelecekteki en önemli güvenlik sorununun terörizm olacağı, terörizmle etkin bir mücadele için ise uluslar arası düzeyde işbirliğinin gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler

- 1.Terörizm
- 2.Küreselleşme
- 3.NATO
- 4.Uluslar arası hukuk
- 5.Uluslar arası işbirliği

ABSTRACT

OKÇU, Derya, International Terror and Reflections to Turkey, Master Thesis, Ankara, 2009.

Globalisation and new world order concepts, which come out after the cold war in 1990, have further increased the current imbalance in the world. This case led terrorism to gain international dimension that looks for a suitable environment.

The purpose of this research is to examine the effects of new threat and risks to Turkey and the world that starts with the cold war period, and becomes clear after 11 September besides international terrorism and development process. Approved definition of terrorism could not be made by all world states or the majority which can be accepted as it is efficient and a joint decision is not made yet for the solution.

In order to find a solution on this issue, it is of great importance to reach a consensus concerning the point of views of the countries on terrorism.

The study covers the co-operation possibilities on international arena so as to reduce the negative effects of terrorism, reflections of international terror to Turkey and the relevant information about international terrorism.

Many domestic and foreign publications were examined and screened regarding the international terrorism which is a common issue. In addition, objective criteria were interpreted and evaluated in this regard.

As result of this study, it was evaluated that terrorism will be the most important security issue in today's world where international relations increase gradually and an international co-operation is necessary for the effective struggle with terrorism .

Key Words

1. Terrorism
2. Globalisation
3. NATO
4. International law
5. International co-operation

GİRİŞ

ARAŞTIRMA PROBLEMİNİN ORTAYA KONMASI

I. PROBLEMİN DURUMU

Uluslar arası terörizm tarih boyunca mevcut olmuş ve ağırlığını hissettirmiş bir kavramdır. Terörün uluslar arası sisteme etkisi özellikle soğuk savaş sonrası ortaya çıkmaya başlamıştır. Dünyada soğuk savaşın sona ermesi ile birlikte küreselleşme başlamıştır. Küreselleşme terör ve uluslar arası terörizm üzerinde de etkilerini göstererek, uluslar arası terörizmi dünya barış ve huzurunu tehdit eden en önemli unsurlardan biri haline getirmiştir.

Yenidünya düzeni insanlığa yeni dertler getirmiştir. Bir tarafta güçlüler ve zenginler yani yönetenler, diğer tarafta az gelişmişler ve fakirler yani yönetilenlerin olduğu bir dünya. Küreselleşme, bu bozuk yapıyı esas alarak, fakirle zengini aynı dengesizlik içinde bütünleştirmeye çalışan bir formüldür. Uluslar arası terörizm, bu bozuk düzende, güçlü ve yönetenlerin ortaya koyduğu formüle, küreselleşmeye tepki olarak ortaya çıkmıştır. Ancak adı ve nedeni ne olursa olsun, “*terör*” terördür, şiddet içeren bir yöntemdir. Uluslar arası terörizm, seçtiği hedefler ve uyguladığı stratejiler nedeniyle, küresel güvenliği dolayısıyla da Türkiye'nin güvenliğini etkileyecek boyuttadır ve dünya barışının en büyük tehditlerinden birisidir.

Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı Ermeni, sağ-sol, PKK ve irticai terör dalgaları uluslar arası boyutları olan terördür. Türkiye terörün maddi ve manevi yıkımına maruz kalmış ve uluslar arası terörizmden etkilenmiş ülkelerden birisidir. Bu etki ve tehdit uluslar arası terörizmin başka ülkelere yönelik faaliyetlerinden Türkiye'nin dolaylı olarak etkilenmesi veya uluslar arası terörizmin etki ve tehdidinin Türkiye'ye doğrudan yöneltilmesi şeklinde olabilir.

Uluslar arası terörizmi ve Türkiye'ye etkilerini incelemek, terörizmle mücadelede alınacak tedbirleri belirlemek, problemimizin temelini teşkil etmiştir.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın ana amacı; soğuk savaş sonrası dönemle birlikte başlayan ve 11 Eylül olayları sonrası daha da netleşen, ülkelerin bekasını tehdit eden yeni tehdit ve risklerden, uluslar arası terörizmin özelliklerini ortaya koymak ve Türkiye'ye etkilerini incelemektir. Bu ana amacın altında;

Terör, terörizm, uluslar arası terörizm kavramları ile terörizmin çeşitleri gibi alt konular hakkında bilgi vererek konunun bütünlük içerisinde anlaşılmasını sağlamak,

Türkiye'ye yönelik uluslar arası terörün kökenlerine inerek, Türkiye'deki terörün tarihsel gelişimini açıklamak,

Uluslar arası terörün Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısı ile güvenliğine etkilerini ortaya koymak,

Terörizmle mücadelede uluslar arası ortamda yapılması gereken işbirliğini ortaya koymak esas olarak alınmıştır.

III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkelerin uluslar arası terörizmin tanımlanmasında görüş birliğine varamamaları nedeniyle sorunları bulunmaktadır. Bu sorunun çözümlenebilmesi için ülkelerin terörizme bakış açılarında sağlanacak fikir birliği büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, jeopolitik durumu, otuz yıldan bu yana yaşadığı terör ortamı ve bölgesel gücü nedeniyle, uluslar arası sistem içinde önemli bir konumda bulunmaktadır. Bugüne kadar terörden çok zarar gören Türkiye'ye uluslar arası terörizmin ne gibi etkilerinin olduğunu ortaya koymak ve bu olumsuz

etkileri asgariye indirmek için uluslar arası ortamda yapılması gereken işbirliğinin çerçevesini çizmek önem arz etmektedir.

IV. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Uluslar arası terörizm çok geniş kapsamlı ve çok boyutu bulunan bir konudur. Bu nedenle; araştırma tez konusunu ifade eden başlık ile sınırlandırılmıştır. Ancak, konu bütünlüğün sağlanması ve kavramların daha iyi ve doğru anlaşılması için terör, terörizm ve uluslar arası terörizmle ilgili temel kavramsal bilgiler de teze dâhil edilmiştir.

Çalışmada, uluslar arası terörizm ile ilgili bilgiler verildikten ve küresel dengeler ışığında Türkiye'ye yansımaları değerlendirildikten sonra terörle mücadele için ne yapılması gerektiği incelenmiş ve uluslar arası işbirliği alanları ortaya konmaya çalışılmıştır.

V. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmada uluslar arası terörizm kapsamı içindeki eylemler ile bu eylemlerin yapısında ve seviyesinde olabilecek değişikliklerin Türkiye'yi etkileyeceği varsayılmıştır.

VI. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma literatür tarama türünde yapılmıştır. Konu ile ilgili bilgiler toplanarak değerlendirilmiş ve tüme varım (inductive) metoduyla sonuçlara ulaşılmıştır.

VII. VERİLERİN TOPLANMASI, ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Araştırmaya temel teşkil eden bilgiler çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Ayrıca daha önceden konu ile ilgili yapılan çalışma ve araştırmalardan da yararlanılmıştır. Konuyla ilgili bilgi toplamakta zorluk çekilmemiştir. Güncel bir

konu olan uluslar arası terörizmle ilgili olarak birçok yerli ve yabancı yayına rastlanmıştır.

Uluslar arası terörizmin gelişimi ve 11 Eylül'e gelinceye kadar uluslar arası sistemin göstermiş olduğu reaksiyonlar ve tanımlamalar incelenerek kavramsal çerçeve belirlenmiştir. Bu kapsam dâhilinde özellikle uluslar arası terörizmin sebepleri ve uygulama biçimleri üzerinde devletlerin ve uluslar arası kuruluşların algılama ve uygulamaları üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede uluslar arası terörizmin temel literatürü, uluslar arası terörle mücadelenin hukuki boyutu da dâhil edilerek incelenmiş ve uluslar arası işbirliği imkânları araştırılmıştır.

Çalışma; mevcut dokümanlar ve belgeler ışığında verilerin ortaya konması, incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi şeklinde objektif kıstaslar gözetilerek yapılmıştır.

VIII. ARAŞTIRMANIN DAYANDIĞI TEMELLER

“Uluslar Arası Terörizm ve Türkiye'ye Etkileri“ konusu başlığı ile belirlenen araştırma aşağıdaki düşünsel temeller üzerine oturtulmuştur.

Terör, terörist, terörizm, uluslar arası terörizm, terör suçuna ilişkin değişik tanımlar vardır. Ancak bu kavramların temelini oluşturan terörizmin, dünya devletlerinin çoğunluğu tarafından kabul edilmiş veya onaylanmış bir tanımı yoktur.

Soğuk savaş sonrası ortaya çıkan yenedünya düzeni (küreselleşme) kavramının dünyayı nasıl şekillendirdiği, buna tepki olarak ortaya çıkan uluslar arası terörün, hedef ve stratejisinin neler olduğu konusunda yurt içi ve yurt dışında yayımlanan çeşitli görüş ve önerilerden araştırmada faydalanılmıştır.

Uluslar arası terörizm ve küresel güvenliğe etkileri, uluslar arası kuruluşların yaklaşımları, terörle mücadele için yapılan çalışmalar ile uluslar arası hukukun teröre yaklaşımları ve bakış açısı incelenmiştir. Türkiye'de yaşanan terörün tarihi gelişimi ve terör örgütleri hakkındaki yayımlanan dokümanlar araştırılmıştır.

Uluslar arası terörün gelecekte Türkiye'ye yapacağı etkilerin ne olabileceğine dair yayınlanan değişik görüşler ve Türkiye'nin terörizme karşı alabileceği önlemler ile terörün önlenmesi için yapabileceği katkılara yönelik araştırma yapılmıştır.

IX. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Uluslar arası terörizm ve etkileri konusunda özellikle beyin fırtınası yapan kuruluşlarının çalışmaları bulunmaktadır. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezinin konuya ilişkin araştırmaları ve yayınları bulunmaktadır. Kaynakça bölümünde belirtilen akademisyenlerin kitap ve çalışmaları mevcuttur.

Konu ile ilgili faydalanılan kaynaklar bölümünde sıralanan Türkçe dokümanlar ve internet siteleri taranmıştır. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi terör masası, polis bilimleri dergisi ve polis dergisinin çeşitli sayılarından faydalanılmıştır.

Yabancı internet siteleri taranmış, terörle ilgili tecrübeler, teröre yönelik araştırmalar incelenmiştir. Uluslar arası terörizm konusunda İngiliz Prof. Paul Wilkinson'nun araştırmalarından faydalanılmıştır. Stratejik araştırma kuruluşlarının, NATO'nun, Birleşmiş Milletler'in, Avrupa Birliği'nin teröre bakış açıları, konu ile ilgili çalışmaları ve aldığı kararlar çeşitli kaynaklardan incelenmiştir. Uluslar arası hukukun teröre yaklaşımı faydalanılan kaynaklar bölümündeki kitaplar ve internet sitelerinden araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE, TERÖRÜN TARİHİ GELİŞİMİ, HEDEFİ, STRATEJİSİ VE TÜRLERİ

I. TANIM SORUNU

Geçmiş dönemlerde birçok ülke terörle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu ülkelerden özellikle İngiltere, İspanya, Fransa, Türkiye ve son olarak da ABD halen mücadelelerini sürdürmektedirler. Günümüzde birey ve devletlere yönelik tehlike ve saldırıların başında terörizm gelmektedir.

Terörizmin bütün dünya devletleri tarafından ya da en azından etkili olduğu kabul edilebilecek çoğunluğu tarafından onaylanmış bir tanımı yoktur.¹ Teröre bakış açılarının çok farklı olması nedeniyle; neyin, ne zaman terör olduğu, ne zaman kimler tarafından yapılırsa terör sayılıp sayılmayacağı problemini karşımıza getirmektedir. Zira aynı kişi veya devletin aynı fiilden dolayı bir tarafta özgürlük savaşçısı bir kahraman, diğer tarafta ise en affedilmez suçları işlemiş bir hain olarak değerlendirilmesi, terörizm probleminin çözülmesi açısından ikilem oluşturmakta ve mücadeleyi güçleştirmektedir.

Yakın geçmişte yaşanan saldırılar terörizmin kaynağını; özgürlük hareketleri, ırkçı ideolojiler, din ve buna benzer olguların oluşturduğunu göstermektedir. Teröristlerin amacı, mevcut düzeni yıkarak yerine kendi bakış açıları doğrultusunda yeni bir düzen kurmaktır. Hak ve özgürlükleri yok etmek amacıyla, terör bir silah olarak kullanılır.

İki kutuplu dönemin sona ermesi, terör ve terörizm üzerinde de etkilerini göstermiştir. Bu etki iki açıdan görülür. Birincisi, ABD gibi gelişmiş bazı ülkeler, terör ve terörizmle mücadelede kendilerini daha özgür hissetmişler ve serbest davranmaya başlamışlardır. İkincisi de, iki kutuplu dönem

¹ Ümit Özdağ, Metin Öztürk, **Terörizm İncelemeleri**, Ankara, ASAM Yayınları, 2000, s.1.

sonrasında, bu kutuplardan birine dâhil olmanın kendilerine sağladığı avantajlardan yoksun kalan ve bu nedenle güvenliklerini daha çok tehdit altında gören az gelişmiş ülkeler, terör ve terörizmi düşük maliyetli bir savaşın aracı olarak görmüş ve terörizme destek vermişlerdir.

1990 sonrasında, klasik terör örgütü ve faaliyetlerinin yanında yenilerinin yer almaya başladığı, terörizmin yapısında değişikliklerin meydana geldiği görülmektedir. Nükleer, kimyasal ve biyolojik maddeler, uyuşturucu, iletişim araçları (bilgisayar) üzerinden, kurulup işletilen yeni terör örgüt ve faaliyetleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu gelişme çizgisinin terör ve terörizmi, ülkelerin bir bütün olarak ulusal güçlerini yok etme veya zayıflatma amacını daha çok öne çıkardığı görülmektedir.

Terörün, günümüzde kazandığı yaygın ve yoğun görünümü ile içerik değişiminin, sadece terörle karşı karşıya kalan ülkeleri etkilemediği; her gün biraz daha küçülen dünyada, giderek daha çok ülkeyi yakından etkilediği bir gerçektir.

Bütün bu belirtilenlerden ayrı olarak, 1990 sonrasında, yoğun ve yaygın bir olgunlaşma niteliği kazanan ve ülkeleri her bakımdan olumsuz olarak etkileyen çok ciddi bir konu haline gelmiş olmasına rağmen, terör ve terörizmin, hâlâ tanımlanmasında güçlük çekilen kavramlar olduğuna dikkat çekmek gerekir. Bununla beraber, terör ve terörizm kavramlarının, zihinlerde şiddet, korku, tehdit, yasa dışılık gibi, bazı olguları çağrıştırdığında, hemen herkes hem fikirdir.²

Diğer taraftan uluslar arası hukukta, terörizmin zaman ve mekâna göre değişen bir içeriği vardır ve cinayet, gerilla savaşı, anarşizm gibi komşu kavramlarla kolayca karıştırılabilir. Pek çok siyasi grup, muhalif oldukları devletin eylemlerini terörizm olarak vasıflandırarak itibarlarını düşürmeye çalışmakta, kimi devletler ise, destek verdikleri dış siyasi örgütlerin (örneğin bir başka devlette faaliyet gösteren yasa dışı örgütler) eylemlerini terörizm kapsamında ele almaktan kaçınarak bu örgütlere uluslar arası meşruiyet sağlamayı hedeflemektedirler.

² Milli Güvenlik Akademisi Çalışma Grubu, **Terör ve Terörizm**, İstanbul, HAK yayınları, 2002, s.1, 2.

Türkiye’de ise, Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde yaşanan üzücü olaylar için de benzeri şekilde değerlendirmelerin yapıldığı, bazı ülkelerin zaman zaman devlet adamlarına kadar yansıyan, kurum ve kuruluşların açıkça sergilediği kanaat ve tavırları ile PKK terörüne özgürlük ve varolma mücadelesi veren bir unsurun kavgası şeklinde yaklaştıkları görülmüştür.³

Terörün özellikle de uluslar arası terörün asıl kaynağının bugünkü yenedünya düzeni (küreselleşme) anlayışı olduğunu iddia etsek de, hangi haklı nedene dayanırsa dayansın, terör; başta insanların yaşama hakkı olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yönelik bir şiddet eylemidir.⁴ Eylemin nedeni haklılığa dayansa da eylemin türü şiddet içerdiği için uluslar arası hukukta suçtur. Bu sebeple, terör çeşidi ne olursa olsun şiddete dayandığı için bir suçtur. Hem de insanlık suçudur. Terörün tanımına bu gözle bakılırsa tanım sorunu daha kolay anlaşılır ve çözümlenir.

II. TANIMLAR

A. Terör

Terör kelimesi Latince kökenli olup, korkudan titreme veya korkudan titremeye neden olma anlamına gelmektedir.⁵ Bir toplumda, bir grubun, halkın direnişini kırmak için ortaya çıkardığı korku olarak da ifade edilmektedir.⁶ Terör kavramının anlamı konusunda, yerli ve yabancı kaynakların, uzmanlık alanlarına ve inceledikleri, gözlemledikleri olaylara bağlı olarak farklı yaklaştıkları görülmektedir.

Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü’nde terör; “*kamu otoritesini ve toplum yapısını yıkmak için girişilen korku, yıldırganlık saçan şiddet hareketleri*” olarak;⁷

³ Sabri Dilmaç, “Global Tehdit: Terörizm ve Türkiye’ye Etkisi”, **Polis Dergisi**, sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004, s.9.

⁴ Yılmaz Altuğ, **Terörün Anatomisi**, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1995, s.17.

⁵ Milli Güvenlik Akademisi Çalışma Grubu, **a.g.e.**, s.136.

⁶ “Terör–Terörizm–Terörist Tanımlar”, **Tangoweb Referans Kaynaklar**, (Erişim) <http://www.angelfire.com/dc/arastirma/tw033-12.htm>, 10 Şubat 2009.

⁷ “Terörizm”, **Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü**, Ankara, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1993, s.123.

International Encyclopedia of Social Sciences'da tek başlık altında, “önceden belirlenmiş amaçlara ulaşmak için sistematik olarak şiddete başvuran bir örgütlenmiş grup ya da partinin kullandığı yöntem” şeklinde;⁸

Ansiklopedik Zabıta Sözlüğü'nde ise, “sürekli korku altında tutmak amacı ile şiddet hareketleri, kaçırımlar ve cinayet işleme eylemleri, sistemli şiddet hareketleri ve cinayetlere başvurma eylemi” olarak tanımlanmaktadır.⁹

Kısaca siyasal amaçlara ulaşmak için örgütlü, sürekli şiddet kullanmak ve bu suretle toplumu paniğe itmek¹⁰ olarak tanımlayabileceğimiz terörü, geniş olarak da kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemi, nedeni ne olursa olsun, dehşet aşırı bir algılamayı içerir. Bu aşırı algılama, bir yandan yüksek dozda korku gibi ruh halini, diğer yandan ise o durumu yaratan fiili ya da olası şiddet olaylarını kapsar.¹¹

Terör, aynı zamanda demokratik sistemler açısından da önemli bir tehdit unsurudur. Devlete ve demokratik sisteme karşı bir meydan okuma olan terörün, hangi türü olursa olsun, başta yaşama hakkı olmak üzere, temel insan hak ve özgürlüklerini ortadan kaldıran eylemlerdir.¹²

Terör, kavram olarak birçok anlam içerirse de belirli unsurlar üzerinde anlamı yoğunlaşmıştır. 190 adet terör tanımı incelendiğinde, tanımlarda geçen önemli vurguları şu başlıklar altında toplamak mümkündür.¹³

Olay ve güç	% 83,5
Siyasi içerik	% 65
Endişe ve sindirme	% 51
Korkutma	% 46
Psikolojik etki	% 41

⁸ “Terörist”, **International Encyclopedia of Social Sciences**, New York, The MC Millan Company, 1934, s.76.

⁹ “Terör”, **Ansiklopedik Zabıta Sözlüğü**, I. Cilt, Ed. Osman Sulhi Aksüt, Ankara, Haşmet yayınları, s.3.

¹⁰ B.Zakir Avşar, **Kitle İletişim Araçları ve Terör**, İstanbul, Kamer Yayınları, 1992, s.13.

¹¹ Doğu Ergil, **Türkiye’de Terör ve Şiddet, Yapısal ve Kültürel Kaynakları**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1980, s.1.

¹² Prof. Dr. Şeref Ünal, “Terörizm ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, **Terörizm İncelemeleri**, Ankara, Avrupa Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2000, s.88

¹³ Gürkan Doğan, **Stratejik Müttefikten Uluslar Arası Terörizme**, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayınları, 2007, s.21.

Diğer taraftan “*tedhiş*” terimi de terörle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Tedhişin amacı dehşet ve terör yaratmak olarak tanımlanmaktadır. Ceza hukukçusu Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer terörizmi tedhişçilik olarak ifade etmekte ve terörizmin bir doktrin olmadığını fakat bir eylem tarzı olduğunu, bir nevi strateji ve amaca götürmek üzere kullanılan bir araç olduğunu belirtmektedir.¹⁴

12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı “*Terörle Mücadele Kanunu*”n 1’nci maddesi ise terörü şöyle tanımlamaktadır: “*Terör; baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin temel niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devlet iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.*”¹⁵

Eylül 1986 tarihli Fransız Terörle Mücadele Kanunu ise terörü; “*Baskı veya tehdit yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması maksadıyla bireysel veya toplu olarak bulunan herhangi bir faaliyettir*” şeklinde tanımlamaktadır.

Alman Ceza Kanununda terör; “*Amaç ve faaliyeti, cinayet, adam öldürme veya soykırım ve diğer suç fiillerine yönelen bir oluşum*” olarak nitelendirilmiştir. Alman mevzuatı “*Cinayet ve rehine alınması gibi muhtelif suçlar işleme amacıyla örgüt oluşturulması*” suçu için ağır cezalar öngörmektedir ve bu tür örgütleri “*terörist*” olarak nitelendirmektedir.

İspanyol Ceza Kanununun 260’ncü maddesi; terör suçları ve patlayıcı madde bulundurmak başlığı altında “*Devlet güvenliğine saldırma veya kamu düzenini bozma maksadıyla askeri tesislere, fabrikalara veya fabrikaların eklentilerine, devlete veya özel şahıslara ait müzelere kütüphanelere,*

¹⁴ Sulhi Dönmezer, “Tedhişçilik Üzerine”, *Devir Dergisi*, Sayı:6, 11.12.1972, s.20.

¹⁵ İlhan Akbulut, *Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması (Anayasa Mahkemesi Kararları İle)*, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1993, s.37.

*araçlara, gemilere ve demiryollarına yönelik yangın, patlayıcı ve kolay tutuşan madde, zehirli gaz ve diğer öldürücü maddeler v.b. maddeler ile yapılan eylemleri*¹⁶ terör suçu kapsamında değerlendirmektedir.

1984 tarihli İngiliz Terörle Mücadele Kanunu terörü; "*Siyasî kurumlara şiddet kullanımı veya toplumun çeşitli kesimlerinin korku içinde bırakılması maksadıyla şiddet kullanılması*" olarak tanımlamıştır.¹⁷ 1991 tarihli Kuzey İrlanda'ya ilişkin kanun ise eylemlerin önceden tasarlanmışlıkları üzerinde durmakta ve bir eylem listesi vermektedir. Bu kapsama giren eylemler, jürisiz bir yargılama usulüne ve farklı bir ispat rejimine tabi olmaktadır.¹⁸

ABD'de 22 Aralık 1987 tarihli bir kanuna göre, "*Terörist faaliyet, silahlı çatışmaya katılmayan bireylerin vücut bütünlüğüne ciddi zarar verme ya da ölümlerine yol açma riski karşısında aşırı bir kayıtsızlık göstererek şuurlu ve ayırım gözetmeyen bir şiddet eylemini tertip etmek, desteklemek ya da bu eyleme katılmak*" demektir. Kongre'ce kabul edilen ve ABD Dışişleri Bakanlığının 1983'den beri itibar ettiği bir tanıma göre "*Terörizm terimi, milli benzeri (subnational) gruplar ya da yasadışı görevliler tarafından muharip olmayan hedeflere karşı gerçekleştirilen ve genellikle kamuoyunu etkilemeyi hedefleyen, siyasi amaçlı önceden tasarlanmış şiddet eylemlerini*" ifade etmektedir. Bu bağlamda, muharip olmayan deyimi, hem sivilleri, hem de olay esnasında silah taşımayan ve görevli bulunmayan askeri personeli kapsamakta ve çatışma halinin bulunmadığı zamanlarda askeri yerleşim ya da personele yönelik saldırılar terörizm tanımına girmektedir.¹⁹

Soğuk savaş yılları boyunca, millî bağımsızlık hareketlerine destek veren üçüncü dünya ülkeleri ile eski sömürgelerini kaybetmek istemeyen Batılı devletler arasında gerilim yaşanmıştır. Filistin Kurtuluş Örgütü ve SWAPO

¹⁶ Turgut Kazan, "Çete, Örgüt, Gizli İttifak, Toplu Suç Kavramları", Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, 12-16 Ocak 2000, s.150

¹⁷ Necati Alkan, **Gençlik ve Terörizm**, Ankara, TEMÜH Daire Başkanlığı Yayınları No:9, 2002, s.13.

¹⁸ David Schiff, "**Managing Terrorism in the British Way**" in Terrorism and International Law, Edited by Rosalyn Higgins and Maurice Flory, Routledge, 1997, s.127-128.

¹⁹ Jochen A. Frowein, "The Present State of Research Carried Out by English Speaking Sector of the Center for Studies and Research" in Les aspects juridiques du terrorisme international, Academie de droit international de La Haye, Centre d'etudes et de recherche de droit international et de relations internationales 1988, sç.56. (Erişim) <http://www.bunlarlazim.com/teror-veterorizmedir.html>, 05 Haziran 2009

(South West Africa Peole's Organization) gibi hareketleri destekleyen Bağılantısız Devletlere göre sömürgecilik, ırkçılık ve ayrımcığa karşı yürütülen her türlü eylem terörizm kapsamı dışında sayılmalı ve tanım sadece şahsi menfaat gözeten şiddet eylemlerini kapsmalıdır. Soğuk savaştan sonra günümüz hukuk literatüründe, ABD'li ve İsrail'li yazarlar, terörizmin geniş ve kapsayıcı biçimde tanımlanması eğilimini sürdürmektedirler.²⁰

Terörle siyasî suç kavramları iç içe girmiş kavramlar olduğundan, ülkeler farklı teshis koymaktadırlar. Bu teşhiste ülkelerin ekonomik, siyasî ve askerî çıkarları görüş farklılığına yol açmaktadır. Örneğin suç örgütüne üye olmak Türk, İtalyan ve Alman hukukuna göre suçtur ama Fransız hukukuna göre suç değildir. Aynı şekilde Karabağ'da Ermeniler, İrlanda'da IRA, Türkiye'de PKK insan haklarını çok önemli ve derin bir şekilde ihlal etmişlerdir. Bazı ülkeler bu silâhlı grupları eğitmekte ve hedef ülkeye sokmaktadırlar. Terörist suç işledikten sonra yurt dışına kaçmakta, gidilen ülke, suç kendi ülkesinde işlenmediği için gerçek bir yargılama yapmamakta, işlediği suçu siyasî suç²¹ kabul ederek iade etmemektedir. Çünkü uluslar arası hukuka göre siyasî suçlara iade yoktur. Oysa devlet AGİT, AİHM, BM, AB, Avrupa Konseyi vs.nin denetimi altındadır; ama terör örgütleri için hiçbir denetim mekanizması yoktur.²²

Günümüzde terör olaylarının ulaştığı boyut ve nitelik, belli bir ulus-devletin sınırları içinde şiddet eylemlerine girilse bile, her terör örgütünün eleman bulma, lojistik destek sağlama, örgüt mensuplarının eğitilmesi ve terör eylemlerinin finansmanının sağlanması, sığınacak yer temini gibi hususlarda eylem yapılan devletin sınırları dışındaki unsurlara bağımlı olduğu gerçeği artık uluslar arası camia tarafından kabul edilmektedir. Bu noktada, terör örgütlerinin, uyuşturucu ve insan kaçakçılığından karapara aklamaya

²⁰ Amrith Rohan Perera, **International Terrorism**, Delhi, Vikaas Publishing House, 1997, s.10.

²¹ **Siyasî suç**, "Bir devletin ana yapısını, kuruluşunu varlığını, siyasî menfaatlerini ihlâl eden ve bireylerin siyasî hak ve özgürlüklerinin kullanılmasında ortaya çıkan ya da bunlara aykırılık teşkil eden fiiler"dir. Köksal Bayraktar, *Siyasî Suç* doktora tezi, İstanbul, 1982, s.156.

²² Doç. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu, "Uluslar arası Belgelerde Terörizm", **I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000, s.759.

kadar pek çok suç türü ve örgütü ile çeşitli biçimlerdeki bağlantısı da açığa çıkmıştır.

Türkiye, terörizmin hiç bir haklı gerekçesi olmadığını, kaynağı, gerekçesi ve iddiası ne olursa olsun lanetlenmesi ve “*insanlığa karşı suç*” olarak görülmesi yönündeki görüşünü tüm uluslar arası, bölgesel ve ikili temaslarında kuvvetle vurgulamakta ve terörizmi en temel insan hakkı olan yaşam hakkının ihlali olarak nitelendirmektedir. Türkiye, diğer ülkelerle imzaladığı ikili terör anlaşmalarında, bazı BM üyeleri gibi “*her türü ve biçimiyle terörizm*” ifadesini kullanmaktadır. Bu sebeple, özgürlük ve self-determinasyon amacıyla yabancı işgale, saldırıya ve sömürgeciliğe karşı yapılan silâhlı mücadelelerin meşru olduğunu ve terörizm olarak değerlendirilemeyeceğini kabul eden “*İslam Örgütü Terörizmle Mücadele Sözleşmesi*”ne taraf olmamıştır. 11 Eylül olayları dünya kamuoyunda büyük bir tedirginlik ortaya çıkarmış ve terörizme karşı mücadelede uluslar arası işbirliğine katkıda bulunmanın uygar dünyanın öncelikli bir görevi olduğu hususunda uluslar arası camianın ortak bir anlayış ve tutum benimsemesi için gerekli şartları yaratmıştır. Nitekim bu olaylardan hemen sonra, BM Güvenlik Konseyi tarafından 28 Eylül 2001’de kabul edilen 1373 ve 1566 sayılı kararlar²³, terörle mücadele için bugüne kadar uluslar arası toplum tarafından atılan en kararlı ve ileri adımlardır. BM’in 1373 sayılı kararı, Türkiye’nin terörizm konusunda öteden beri savuna geldiği hususları, uluslar arası barış ve güvenliğin korunması açısından Birleşmiş Milletler teşkilâtına üye ülkelerin uymaları zorunlu kurallar haline getirmektedir. Söz konusu karar, terörizmin mali kaynaklarının kurutulması, terörist eylemlerin hazırlık aşaması da dâhil olmak üzere her düzeyde önlenmesi, üye ülkelerin terörizmle mücadele için kendi aralarında yoğun bir işbirliği geliştirmeleri, terörist eylemlere girişenlerin ağır suçlu olarak yargılanmaları, teröristlere mülteci statüsünün tanınmaması, Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin terörizmle mücadele için uluslar arası işbirliğini öngören tüm sözleşmelere süratle katılmaları gibi hususlar içermektedir. Karar, tüm devletlere, terörizmle

²³ BM’in 28 Eylül 2001 tarihli, 1373 sayılı ve 8 Ekim 2004 tarihli, 1566 sayılı kararlarının orijinal İngilizce metinleri için bkz. Ek-A.

bağlantılı kişi ve kuruluşlara aktif veya pasif destek verilmesinde kaçınma, teröristlere ve terör örgütlerine doğrudan veya dolaylı olarak mali kaynak yaratılmasını engelleme, terörle bağlantılı kişi ve kuruluşlarla doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi bulunan mal varlıklarını dondurma yükümlülüğü getirmektedir. 1373 sayılı karar ayrıca, bütün devletlerin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne bağlı olarak kurulan “*Terörle Mücadele Komitesi*”ne, kararın uygulanması konusunda rapor verme yükümlülüğü getirmiştir. Bu çerçevede, Türkiye anılan komiteye beş adet rapor sunarak örnek bir tutum sergilemiştir. Türkiye BM'in bu kararlarında sivillere yönelik olanları da dâhil olmak üzere belirtilen terörist eylemlerin, terörizmin tanımı konusunda esas alınması gereken bir yaklaşım olduğunu savunmaktadır. Günümüzde, bazı terör örgütlerinin dini ve özellikle de İslamı bir ideolojik maske olarak kullandıkları bilinmektedir. Ancak, terör örgütlerinin bu gayretleri doğrultusunda, terörle İslamı ilişkilendirmek ve özdeşleştirmek yolundaki bazı çabalar, ancak teröristlerin amaçlarına hizmet etmektedir. Bu durum Dünya genelinde Müslüman uluslara ve özellikle Batılı ülkelerdeki Müslüman azınlıklara yönelik bir hoşgörüsüzlük ortamının gelişmesine zemin yaratmaktadır. Türkiye, Dünyada teröristlerin oluşturmaya çalıştığı havayı ortadan kaldırmak için farklı inançlar arasında ortak değerlere ve anlayışa dayalı bir atmosfer yaratılması, farklı dinler ve kültürler arasında diyalog tesis edilmesi için uluslar arası toplum samimiyetle çaba harcaması gerektiğine inanmaktadır.

Birleşmiş Milletler'de ve diğer ilgili forumlarda, uygun her fırsat ve zeminde terörizmle mücadele için en kararlı ve etkili önlemlerin alınmasını savunan Türkiye, terörizmin evrensel bir sorun olduğu gerçeğinden hareketle, 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmle mücadele konusunda gerek uluslar arası kuruluşlar nezdinde, gerek ikili plândaki faaliyetlerini yoğunlaştırarak sürdürmektedir. Bu konuda kabul edilmiş çok sayıda belge ve deklarasyonda Türkiye'nin aktif çaba ve katkısı vardır. Türkiye, Birleşmiş Milletler çerçevesinde terörle mücadele kapsamında akdedilmiş 12 uluslararası sözleşmenin tamamına taraftır. Ayrıca, 13 Nisan 2005'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen “*Nükleer Terörizmin Önlenmesi*

Sözleşmes'i'nin müzakerelerinde de etkin bir rol almıştır.²⁴ Bu Sözleşme Eylül 2005 tarihinde Türk Dışişleri Bakanı tarafından New York'ta imzalanmıştır. Türkiye'nin sözleşmeye taraf olmasını öngören kanun tasarısı TBMM'dedir. Türkiye ayrıca, Birleşmiş Milletler'de kapsamlı ve küresel bir "*Terörizmle Mücadele Sözleşmesi*" akdedilmesi için ilgili komitedeki çalışmalara da aktif olarak katılmaktadır. Terörizmle mücadele konusunda 14 Eylül 2005 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde 1625 sayılı yeni bir karar kabul edilmiştir.²⁵ Güvenlik Konseyinin bu son kararı, uluslar arası camianın terörizmle mücadeleye verdiği önemi yansıtmaktadır. Kararda, Türkiye'nin uzun zamandır savunduğu hususların yer alması memnuniyet vericidir. Bu bağlamda, kararda "*Kim tarafından, nerede ve hangi amaçla gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin terörizmin kınanması gerektiği; terörizmin uluslar arası barış ve güvenliğe karşı en önemli tehditlerden birini oluşturduğu, terörün insan hakkı ihlali olduğu, terörün savunuculuğunu yapmanın da suç sayılması gerektiği, teröre karşı uluslararası işbirliğinin zaruri olduğu, farklı din ve kültürlerin terörle mücadelede hedef haline getirilmesinin engellenmesi gerektiği, teröristlere iltica kurumunu istismar etme fırsatı verilmemesi*" gibi hususlar kuvvetle vurgulanmıştır. Anılan kararda, küresel zeminde terörle mücadelede başarı kaydedilmesi için farklı dinler, kültürler ve medeniyetler arasında hoşgörü, anlayış, diyalog ve işbirliğinin sağlanmasına dikkat çekilmiş olmasıyla, Türkiye'nin İspanya ile birlikte eş-sponsörlüğünü yaptığı "*Medeniyetler İttifakı*" girişiminin önemi ve isabeti de teyid edilmiştir. BM'de ve diğer ilgili forumlarda, uygun her fırsat ve zeminde terörizmle mücadele için en kararlı ve etkili önlemlerin alınmasını savunan Türkiye, terörizmin evrensel bir sorun olduğu gerçeğinden hareketle, 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmle mücadele konusunda gerek NATO, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Karadeniz Ekonomik İşbirliği ve Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI) gibi uluslar arası ve bölgesel kuruluşlar

²⁴ **Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslar arası Sözleşme:** 13 Nisan 2005 tarihinde benimsenen ve 14 Eylül 2005 tarihinde imzaya açılan sözleşme halen ülkelerce imzalama aşamasında olup uygulamaya girmemiştir. Sözleşme, ölüm ya da yaralanmaya yol açacak radyoaktif maddelere sahip olmayı yasaklamaktadır. A/RES/59/290 No.lu sözleşmenin İngilizce tam metni için bkz. Ek-A.

²⁵ BM'in 14 Eylül 2005 tarihli 1625 sayılı kararının orijinal İngilizce metni için bkz. Ek-A.

nezdinde, gerekse ikili plândaki girişimlerini yoğunlaştırarak sürdürmektedir. Bu konuda kabul edilmiş çok sayıda belge ve deklârasyonda Türkiye'nin aktif çaba ve katkısı vardır. 11 Eylül ve 11 Mart Madrid olayları gibi batı ülkelerinde meydana gelen terör saldırılarından sonra bazı ülkelerin terörle mücadelede Türkiye ile işbirliğine daha yatkın bir tutum sergilemeye başladığını memnuniyetle görülmektedir. Türkiye bu durumun kalıcı olmasını beklemektedir. Söz konusu tutum değişikliğinde ilgili ülkelerde meydana gelen terör eylemlerinin de büyük etkisi olduğunu vurgulamak gerekir. Benzer bir yaklaşım, İstanbul'daki bombalama olaylarının ardından İngiltere makamlarınca da sergilenmeye başlanmıştır. İngiltere Hükümeti, her ne kadar KONGRA-GEL'i terör örgütleri listesine dâhil etmemiş olsa da, Maliye Bakanlığınca terör örgütünün mallarına el konulması için gerekli tedbirler alınmıştır. Terörizmle mücadele konusunda Türkiye bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da uluslar arası alandaki işbirliği ve çabalarda aktif rol almaya kararlıdır.²⁶

Türkiye için, diplomatlarına karşı Ermeni terör örgütü Asala tarafından girişilen eylemler, PKK tarafından yurt içinde ve yurt dışında ülkemize veya diğer ülkelere, vatandaşlarımıza, diğer ülke vatandaşlarına, karşı girişilen eylemler terör eylemleridir.

Terörizmle Mücadele Kapsamında Kabul Edilen Uluslar arası Antlaşma ve Protokoller ile Türkiye'nin durumu şöyledir:

*Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemlerle ilgili Sözleşme (Tokyo Sözleşmesi):*²⁷ Havacılık güvenliğiyle ilgili olarak 14 Eylül 1963 tarihinde

²⁶ H. Avni Bıçaklı, "Terörle Mücadele", Dışişleri Bakanlığı Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü, 03.01.2006, (Erişim)http://www.foreignpolicy.org.tr/turkish/dosyalar/habicakli_030106.htm, 06 Haziran 2009.

²⁷ Tokyo sözleşmesinin kökeninde 1947'de yaşanan CORDOVA olayı vardır. Diego CORDOVA adlı yolcu uçak deniz üzerindeyken, aşırı alkollü bir halde diğer yolcularla tartışmış ve müdahale etmek isteyen pilot ile hostesi ısırılmıştır. New York Federal Mahkemesine suç duyurusunda bulunmuş ancak mahkeme, uçağın bir deniz aracı olmaması nedeniyle davayı düşürmüştür. Bu gelişmeler üzerine ICAO Konseyi Hukuk Komitesinin önerisi ile 1962 yılında ROMA'da yapılan konferansta sözleşme bazı değişiklikler ile kabul edilmiş ve 1969 yılında yürürlüğe girmiştir. Konvansiyon, bir sivil hava aracında bulunan bir kişi tarafından uçağın konvansiyonda tanımladığı uçuş durumunda, açık deniz veya kara sahası üzerinde ceza kurallarını ihlal eden suçlara ve uçağa-yolculara veya eşyalara karşı gerçekleştirilen fiillere yönelik, uygulanacak yetki sorununu düzenler. Uçağın ve yolcuların eşyalarının zarar gördüğü ayrıca güven ve düzen disiplininin bozulduğu her hadise TOKYO konferansına göre önemlidir.

Tokyo'da imzalanan Tokyo sözleşmesi, 04 Aralık 1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 17 Aralık 1975 tarihinde imzalamıştır.)

Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (Lahey Sözleşmesi): Uçak kaçırma olaylarına yönelik olarak 16 Aralık 1970 tarihinde Lahey'de imzalanan sözleşme, 14 Ekim 1971 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 17 Nisan 1973 tarihinde imzalamıştır)

Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi (Montreal Sözleşmesi): Seyir halindeki uçaklara yönelik bombalama olaylarıyla ilgili olarak 23 Eylül 1971 tarihinde imzalanan sözleşme, 26 Ocak 1973 yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 23 Aralık 1975 tarihinde imzalamıştır)

Uluslar arası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi: Yüksek düzeyli devlet görevlilerine ve diplomatlara yönelik saldırılarla ilgili olan sözleşme 14 Aralık 1973 tarihinde New York'ta imzalanmış ve 20 Şubat 1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 11 Haziran 1981 tarihinde imzalamıştır)

*Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası Sözleşme (Rehineler Sözleşmesi):*²⁸ 17 Aralık 1979 tarihinde New York'ta imzalanan sözleşme 20 Şubat 1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 15 Ağustos 1989 tarihinde imzalamıştır)

Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme (Nükleer Maddeler Sözleşmesi): Nükleer maddelerin yasadışı yollardan elde edilmesi ve kullanılmasıyla mücadele amaçlı olan sözleşme 26 Ekim 1979 tarihinde Viyana'da imzalanmış, 8 Şubat 1987'de yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 27 Şubat 1985 tarihinde imzalamıştır.)

Uluslar arası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanunsuz Şiddet Eylemlerinin Önlenmesine İlişkin Protokol: 23 Aralık 1971 tarihinde yürürlüğe giren Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi'ne ek olarak 24 Şubat 1988 tarihinde

²⁸ Sözleşmenin İngilizce metni 6 Temmuz 1989 gün ve 20217 sayılı Resmi Gazete'dedir.

imzalanmıştır. Protokol uygulamaya 06 Ağustos 1989 tarihinde girmiştir. (Türkiye 07 Temmuz 1989 tarihinde imzalamıştır)

*Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi:*²⁹ Gemilerde gerçekleştirilen terör eylemlerine yönelik olarak benimsenen sözleşme 10 Mart 1988'de Roma'da imzalanmış, 1 Mart 1992 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 06 Mart 1998 tarihinde imzalamıştır)

Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü: Kıyı platformlarında gerçekleştirilen terör eylemlerine yönelik protokol 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanmış ve uygulamaya 01 Mart 1992 tarihinde girmiştir. (Türkiye 06 Mart 1998 tarihinde imzalamıştır)

Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme: Uçaklara yönelik sabotaj eylemlerinin önlenmesi ve plastik patlayıcıların tespit edilebilmesi amacıyla kimyasal maddelerin işaretlenmesine yönelik bir sözleşmedir. 1 Mart 1991 tarihinde Montreal'de imzalanmış Temmuz 1998 tarihinde uygulamaya girmiştir. (Türkiye 15 Aralık 1994 tarihinde imzalamıştır.)

Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslar arası Sözleşmesi: 15 Aralık 1997 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararıyla patlayıcı maddelerin öldürme, yaralama veya kamu mallarına ciddi zarar verme amacıyla kullanımının yasaklanmasına yönelik olan bu sözleşme 23 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Türkiye 30 Mayıs 2002 tarihinde imzalamıştır.)

Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslar arası Sözleşmesi: 09 Aralık 1999 tarihinde imzalanan sözleşme 10 Nisan 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, taraf devletlere, hangi şekilde olursa olsun, doğrudan ya da dolaylı olarak, terörist eylemleri işlemek için veya bu eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılacağını bilerek, kasten mali kaynak

²⁹ Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme, Türkçe tam metni için (Erişim), <http://www.msb.gov.tr/asad/default.php?page=SCH27>

temini ve toplanmasını özellikli suç haline getirecek yasal düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirmektedir.³⁰ (Türkiye 28 Haziran 2002 tarihinde imzalamıştır.)

B. Terörist

Teröristin tanımlamasını yapmak, terörizmin tanımlamasını yapmak kadar zordur. Zira terörizmin siyasal bir niteliği olması ve hukuki olarak ortaya konulan eylemlerin niteliklerine göre değerlendiriliyor olması terörist kimliğinin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Devletlerin, terörün kendilerine zarar vermediği sürece taraf olmamaları, hatta kendi menfaatleri doğrultusunda değerlendirmeleri “terörist kimdir?” sorusunun cevabının da farklı tanımlanmasını beraberinde getirmiştir. Çünkü bazılarının terörist olarak gördüğünü, diğerleri halk kahramanı olarak nitelendirebilmektedir.

Temel olarak, terör eylemlerini gerçekleştiren, terör faaliyetlerinde bulunan kişileri ifade etmek üzere terörist veya tedhişçi kelimesi kullanılmaktadır.

Teröristler, genelde, psikolojik yapılarında belirli bozuklukları olduğu için şiddet yolunu seçen ve topluma uymayan kişiler olarak da düşünülür.

C. Terörizm

Terörizm kelimesi ilk defa Fransız ihtilali sırasında Jakobenler tarafından siyasal ve sosyal eylemlerini tanımlamak üzere olumlu anlamda kullanılmıştır. Daha sonra bugün algıladığımız olumsuz eylemleri kapsayan anlamı yüklenmiştir.³¹ Bugün konunun uzmanlarının çoğunlukla paylaştığı görüş, terörizmin demokrasilerde istikrarsızlık yaratmak amacıyla şiddete dayalı örgütlü bir korkutma eylemi olduğudur.³² Çok genel bir ifadeyle,

³⁰ ABD 2006 Ülkeler Terörizm Raporu (Türkiye Bölümü)-Mayıs, 2007. T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi Değerlendirme Raporları. (Erişim), http://www.arem.gov.tr/rapor/degerlendirme/ABD_2006_ulkeler_teror.htm, 05 Haziran 2009.

³¹ Server Tanilli, **Dünyayı Değiştiren On Yıl: Fransız Devrimi Üstüne (1789–1799)**, Ankara, Say yayınları, 1990, s.118–138.

³² Rengin Gün, “Uluslar Arası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 2, sayı 4, Ekim-Kasım-Aralık 2000, s.80.

terörün, bilinçli, planlı ve bir siyasal amaç güdülerek yürütülmesi, terörizm olarak ifade edilebilir. Terörizmde, yasadışı siyasal ve stratejik amaçlarını gerçekleştirmek isteyen bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir şekilde, şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunması söz konusudur. Terörizm, yeni karşılaşılan bir olgu değildir. Farklı kavramlarla ifade edilmiş olmakla beraber, bu kavram içerisinde mütalaa edilebilecek olayların ve gelişmelerin varlığı, insanların toplu olarak yaşamaya başladıkları döneme kadar götürülebilir. Ancak bilimsel ve teknolojik gelişmeye bağlı olarak, terörizm kavramı da değişime uğramış ve bugünkü görünümüne kavuşmuştur.

Bu çerçevede terörizm konusunda yapılabilecek bazı tanımlar şunlar olabilir. Birincisi, *terörizm, dehşet salmak için girişilen, seçilmiş, planlı eylem veya eylemde bulunma tehdididir.* İkincisi, *terörizm, saldırılan veya korkutulan sivil ve masum insanlar/kurumlar aracılığıyla, hedeflenen daha büyük ve güçlü kitleyi yıldırıp korkutarak, yasa dışı siyasal ve stratejik amaçlarını gerçekleştirmek için, bir grubun veya bir devletin, bilinçli ve planlı bir şekilde şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır.* Üçüncü bir tanım da, *gelişmiş, yaygın ve yoğun kitle iletişim düzeninden de yararlanarak bir soruna, konuya, siyasal anlaşmazlığa dikkat çekmek için kullanılan, şiddeti de içeren, radikal bir yöntemdir.*³³

Genel olarak terörizm son tanımlamada olduğu gibi, sadece şiddet eylemleri dizisi olarak değil, aynı zamanda siyasal içerikli eylemler, bir başka deyişle siyasal amaçlara ulaşmak için kullanılan araç olarak ifade edilmektedir. Her terör türünde şiddet bulunmaktadır, ama çıplak şiddet kim tarafından kullanılırsa kullanılsın hiçbir zaman tek başına terörü oluşturmaz. Adi şiddet ile siyasal şiddet arasında bir ayırım yapılmadığı takdirde, bütün şiddet kullanma eylemlerinin sayılabilmesi durumu doğar. Bu durum ise terörizmin boyutlarını olağanüstü genişleterek içinden çıkılması imkânsız bir

³³ Milli Güvenlik Akademisi Çalışma Grubu, a.g.e., s.7,8.

hale getirir. Terörizm içindeki şiddet tek başına nihai bir amaç değil, başka amaçlara ulaşmak için kullanılan bir araçtır.³⁴

Uluslar arası sistemin ve toplumun değişen yapısına bağlı olarak geçerli bir terörizm tanımı için şu beş karakteristik unsurun bulunması gerektiği uzmanlarca belirtilmektedir.

1. Terörizm örgütlü bir grup tarafından gerçekleştirilen şiddet tehdidi ya da şiddet hareketleridir. Sonuç olarak tek bir kişinin kendi başına yaptığı bir hareket terörizm sayılmamaktadır.

2. Terörizm tanımlanmış bir düşman nezdinde ya da toplumun belli bir kesimi içinde korku yaratmayı hedefler. Korku terörizmin bir yan ürünü değil, istenen amaçtır. Bu açıdan terörizm sindirme ve/veya baskının bir aracıdır.

3. Normalde politik davranışı değiştirmeye dönük bir girişim olan terörizm önceden belirlenmiş bir politik amacı gerçekleştirmek için kullanılır.

4. Terörizmin politik bir doğası olduğundan genellikle isteğe bağlıdır. Bu yüzden teröristler hedeflerini, çoğunlukla, vermek istedikleri mesaja göre dikkatli bir şekilde seçmektedirler.

5. Terörizmin nihai hedefi rakiplerini yok etmek olsa da, çoğu biçimi için terör, düşmanlarının dirençlerini kırmak ve bazı taleplerini kabul ettirmeye zorlamaktır.

Terörizmin içinde gösterilen kıstaslar esas alınarak, terörizm için aşağıdaki tanım önerilmiştir.³⁵

Terörizm, meşru olmayan alt devlet aktörler tarafından belirli politik amaçların gerçekleştirilmesi için sistematik biçimde kullanılabilir, bu amaçlar ilgili gruba göre farklılıklar gösterir. Terörizm, psikolojik bir taktik olup silahlı kurbanlar ya da mülke yönelik saldırıların da herhangi bir ayırım gözetmeksizin hedef aldığı toplumsal yapıya, fiili bir biçimde veya korku salarak o anki kitleden daha geniş bir kitle üzerinde korku yaymayı hedefler. Bu şekilde genel bir korku yayma ve bozulma sonucunda hedef kitlenin politik

³⁴ Zakir Avşar, Cenan Mafizer; **Terör ve Terörizm Bibliyografyası**, Ankara, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2005, s.1.

³⁵ Mesut Hakkı Çaşın, **Uluslar arası Terörizm**, Ankara, Nobel yayınları, 2008, s.155.

düşüncelerini ilgili grubun menfaatine değiştirmeye çalıştığından politik bir iletişim yolu olarak da algılanabilir. İletişim fonksiyonunun etkin bir biçimde yerine getirilebilmesi için terörizmin eylemlerinin mümkün olduğunca geniş kitleler tarafından bilinmesi gerekir ve eylemciler eylemi üstlenir. Terörizm eylemcilerinin kendi ana vatanları dışında eylem yapmaları, eylemci grubun ülkesindeki yabancıları hedef aldığı ya da yabancı bir devletin politikalarını değiştirmek istemesi durumunda uluslar arası bir boyut kazanır.

Bu kapsamda son zamanlarda Aden Körfezinde yaşanan ve Somalili korsanlar tarafından yapılan gemi kaçırma, rehin alma ve fidye isteme eylemleri uluslar arası terör kapsamına girmektedir. Denizde terör ve korsanlık faaliyetlerine karşı 1974 yılında *Uluslar arası Denizde Can Güvenliği Anlaşması* yapılmış ve Aralık 2002'de söz konusu anlaşma geliştirilerek, bazı değişiklikler getirilmiştir. Teröre karşı küresel savaş uygulamaları çerçevesinde yasadışı faaliyetlere karışan veya karıştığı değerlendirilen ticari gemilerin açık denizlerde harp gemileri ve diğer kolluk kuvvetleri tarafından sorgulanma ve aranması konusunda yasal dayanak olarak esas alınan uluslar arası düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlar; 1982 *BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS)*, (Md.99–110), 1988 *Viyana Uyuşturucu ile Mücadele Sözleşmesi. (Md.17)*, *BM Uluslar arası Sınır aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi Ekidir. (2000 Palermo Protokolü) (Karadan, Deniz ve Havadan Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol) (Md.8)* Bu sözleşmelere ilaveten bazı ülkeler, BM Güvenlik Konseyi'nin terörle mücadele kapsamında aldığı bazı kararları da, şüpheli ticari gemileri arama ve sorgulama konusunda yasal dayanak olarak kabul etmekte ve uygulamaktadırlar. Öte yandan, 1982 *BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (Md.99–110)* çerçevesinde ticari gemilerin açık denizlerde harp gemileri ve diğer kolluk kuvvetleri tarafından sorgulanması ve aranması; köle ticareti, deniz haydutluğu, milliyeti olmayan (devletsiz) gemiler, yetkisiz yayın yapma. Bayrak göstermeyi reddetme faaliyetleri için geçerlidir. Türkiye 1982 *BM Deniz Hukuku Konvansiyonu'na* taraf olmamakla birlikte, teamül uluslar arası hukuk kuralları haline gelen bu uygulamaları genel olarak benimsemektedir. Ayrıca 10 Mart 1988'de Roma'da Türkiye'nin de taraf olduğu "*Denizde Seyir*

Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme” imzalanmıştır. ³⁶ABD’nin Mayıs 2003’ten itibaren başlattığı ve direkt olarak Beyaz Saray Güvenlik Konseyi girişimi olan Yayılmayı Önleme Girişimi (PSI) Kitle İmha Silahlarının yayılmasının önlenmesi konusunda sadece deniz ticaretinin kontrolünü değil, aynı zamanda hava ve kara ulaştırmasının kontrolünü de içermektedir. Karasuları ve açık deniz alanlarında durdurma, gemiye çıkma, arama ve yüke el koyma faaliyetlerini içeren bir seri önleme kurallarından oluşan bu girişime Türkiye dâhil 55 ülke taraftır. 3–4 Eylül 2003 tarihinde Paris’te yapılan toplantıda “Önleme Kuralları” olarak kabul edilen ortak beyan metni açıklanmış ve diğer ülkelerin desteği istenmiştir. 8–10 Ekim 2003 tarihinde yapılan Londra toplantısında 50’den fazla ülkenin “Önleme Kuralları”nı desteklediği ifade edilmiş ve bu konuda planlanan tatbikat tarihleri açıklanmıştır. Türkiye, Kasım 2003 ayında bu girişimi desteklediğini açıklamıştır.³⁷

Terörizmin farklı 109 tanımında farklılık unsurları frekansı şu şekilde tespit edilmiştir.³⁸

Unsur	Frekans (%)
1.Şiddet, kuvvet	83,5
2.Siyasi	65
3.Korku, terör vurgusu	51
4.Tehdit	47
5.Psikolojik etki ve öngörülen reaksiyon	41,5
6.Kurban-hedef farklılaşması	37,5
7.Amaçlı, planlı, sistemetik, organize hareketler	32

³⁶ Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme, Türkçe tam metni için (Erişim), <http://www.msb.gov.tr/asad/default.php?page=SCH27>.

³⁷ Doç. Dr. Celalettin Yavuz, “Somali’de Korsanlık- Denizde Terör ve Deniz Ulaştırmasının Güvenliği”, Uluslar arası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, 03 Aralık 2008. (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a1535.html>, 05 Haziran 2009.

³⁸ Caşın, a.g.e., s.156.

8.Savaş metodu, strateji, taktik	30,5
9.İnsani sınırlara uymadan, normal dışı, kanun ihlali	30
10.Baskı, gasp, emre itaat	28
11.Umumi menfaat	21,5
12.Keyfilik, kişisel olmayan, rastgele karakter, gelişi güzellik	21
13.Siviller, savaşmayanlar, tarafsızlar, kurban olarak dışarıdakiler	17,5
14.Gözdağı verme	17
15.Kurbanların masumiyetinin vurgulanması	15,5
16.Grup, hareket, suçlu olarak örgüt	14
17.Sembolik menfaatler, diğerlerine örnek olma	13,5
18.Hesaplanamamak, öngörülemezlik, şiddetin beklenmezliği	9
19. Gizlilik, örtülü tabiat	9
20.Saygınlık, şiddetin karakteri ve savaşın dizini	7
21.Suçluluk	6
22.Üçüncü kişilere yapılan talepler	4

Ç. Uluslar arası Terörizm

20 inci yüzyılda ve özellikle ikinci dünya savaşı sonrasında terörizm yaygınlaşmıştır. Çünkü bazı devletler kendi dış politikalarını gerçekleştirmek için nükleer bir savaşa kadar tırmanabilecek olan savaş yerine şiddet yoluyla sürdürülen psikolojik savaş olarak da tanımlayabileceğimiz terörizmi seçmişlerdir. Bunun yanında bir kısım devletlerin kendi siyasi ve ekonomik çıkarları için terörizme destek çıkmaları terörizmin boyutlarının büyümesine ve uluslar arası nitelik kazanmasına neden olmuştur.

Terörün uluslar arası nitelik kazanması ve terörist devlet kavramının varlığı soğuk savaş döneminin en önemli mücadele biçimi olarak terörizmi karşımıza çıkarmıştır. Kamuoyundaki çarpıcı etkisi nedeniyle devletler, kendi diplomatik savaş ve oyunlarında teröristleri bir araç olarak kullanmaktan çekinmemektedirler. Daha çok militarist veya totaliter rejimlerin hâkim olduğu

devletlerin bu konuda ön planda yer aldıkları gözlenmektedir. Devlet destekli terör kavramını beraberinde getiren bu durum çözümde en büyük engeli oluşturur.

*Uluslar arası terörizm, bir veya birden çok ülke vatandaşlarınca oluşturulmuş, desteğini içeriden ve dışarıdan, bir veya birden çok kaynaktan sağlayan organizasyon, kişi veya gruplarca, herhangi bir toplum, devlet veya devletler üzerinde baskı yaratmak suretiyle bazı kazanımlar sağlamak, etnik ve bölgesel sorunları tahrik ederek ülkelerin ulusal menfaatlerine zarar vermek amacıyla şiddet eylemlerine başvurulmasıdır.*³⁹

Suçun işlendiği yer veya mağdurun milliyeti nedeniyle veya bu işi planlayanın veya bu işi finanse edenlerin, destekleyenlerin bağlantıları sebebiyle ulusal sınırları aşan terörizme, uluslar arası terörizm denilmektedir⁴⁰.

Terörizmi, faaliyette bulunduğu veya etkilediği coğrafi alan, açığa vurulmuş somut amacı ve yabancı bir unsuru içerip içermemesi gibi bazı unsurlardan yola çıkarak, ülke içi terör, uluslar ötesi terör ve uluslar arası terör diye gruplandırmak da mümkündür.

Eğer bir devlet;

1.Bazı stratejik kazanımlar için terörizmi doğrudan bir mücadele aracı olarak kullanıyorsa,

2.Resmi olarak belirlenmiş hedefleri doğrultusunda, terörizme her türlü mali ve lojistik desteği sağlıyorsa,

3.Terör örgütlerinin ülkesinde konuşlanmasına hoşgörü ile yaklaşıyorsa,

4.Ülkesindeki terör örgütleri ile mücadelede yetersiz kalıyor ve bu konuda zaaf içinde ise, terör ile devlet arasındaki bağ kurulmakta ve devlet destekli uluslar arası terörizmden söz edilmektedir.

³⁹ “Uluslar arası Terörizm”, Emniyet Genel.Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı, (Erişim) <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html>, 23 Mart 2009, s.1.

⁴⁰ Paul Wilkinson, **Political Terrorist**, London, 1974, s.9.

Teröre uluslar arası nitelik kazandıran bir diğer konu da, terör örgütlerinin devlet desteği elde etmeleri, eylemlerini faaliyet gösterdikleri ülkelerin sınırları dışına da taşımaları ve hatta başka ülkelerdeki terör örgütleri ile eğitim, barınma başta olmak üzere işbirliğine gitmeleridir.

Dünyada birçok ülke, teröre destek verdikleri iddiası ile terörist devlet ilan edilip, çeşitli yaptırımlara muhatap kalmaktadır.

Bazı uzmanlara göre terörizm eğer;

Yabancılara veya yabancılara ait hedeflere yöneltilirse,

Hükümetler veya başka devletlerin beslediği, desteklediği unsurlarca yapılırsa,

Bir yabancı hükümetin veya uluslar arası örgütlerin, siyasetlerini etkilemek için yapılırsa uluslar arası nitelik kazanmaktadır.

Uluslar arası terörü, devletlerarası arenada kabul edilmiş olan ve devam eden normlar, diplomatik kaideler ve savaş kurallarına aykırı olarak konan, belli bir ülkenin sınırları ile sınırlanmayan ve muhatap devletlerin politikalarına yönelik sonuçlar doğurmaya çalışan, şiddet hareketleri ve gösterileri şeklinde de ifade etmek mümkündür.

Amaç siyasi de olsa; yapılan hareket terör özelliği taşıyorsa, kuralsız ve örgütlü şiddet içeriyorsa olay siyasi suç değil terördür. Uluslar arası bağlamda, dış ülkelerin desteğinden yoksun terör odakları varlıklarını koruyamamaktadırlar. Uluslar arası ilişkisi çözülmeyen teröre karşı alınan önlemler yetersiz kalmaktadır. Uluslar arası önlemlerin başarısı, terörizme karşı mücadelede kesin çözüm için vazgeçilmez değer kazanmıştır.

Terörün uluslar arası yaygınlaşma yeteneği ve özelliği yanında, yaygınlaşmaya zorlayan, kolaylaştıran sebepler, yeni gelişmelerin işaretlerini vermektedir. Bunlar; sıcak savaşın yapılamaması, şiddetlenen rekabet, ulaştırma ve iletişimdeki gelişmeler, teknik gelişmeler, hortlatılan emperyalizmdir.⁴¹

⁴¹ Milli Güvenlik Akademisi Çalışma Grubu; a.g.e., s.26, 27.

III. TERÖRİZMİN GELİŞİM SÜRECİ

Çok eski bir geçmişe sahip olan terör, eski Mısır'da, Roma'da ve Çin'de kişiler, gruplar ve yöneticiler tarafından çeşitli nedenlerle uygulanmıştır. Jul Sezar'ın M.Ö. 44'te öldürülmesi ilk terörist eylemlerdendir.

En eski terör grubu MÖ 73–66 yılları arasında Filistin'de faaliyet gösteren bir dini mezhep olan Sicariilerdir. Sicariiler Romalılara karşı çıkmışlar; suyollarını yıkıp, buğday ambarlarını yakmış, devlet arşivlerini talan etmişlerdir. Örgüt, adını eylemlerinde kullandıkları sica isimli kısa ve göğüslerinde sakladıkları kılıçtan (hançerden) almıştır.⁴²

11nci yüzyılda (1049–1134) Selçuklular döneminde İran'da batını tarikatından olan Hasan Sabbah ile birlikte Haşhaşiler ortaya çıkmıştır. Haşhaşi militanlar eylemlerinden önce afyon çekmişlerdir. Korkunun düşünme ve mantık sürecini bozarak toplumu sürüleştireceğini keşfeden, terörizmin sistematik kullanımını uygulamaya koyan, çağdaş anlamı ile terörizmin kurucusunun Hasan Sabbah olduğu söylenebilir.⁴³

Profesyonel terör örgütlerinin ilki, Afrika'da yaşayan bir kabile olan Kabalalar'dır. Bu kabilenin üyeleri katil gibi yetiştirilir ve geçimlerini suikastlardan sağlardı.

Modern dönemin terörizm literatürü, 1793–1794 yılları arasında yaşanan Jakobenler dönemi ile yeni bir veçhe kazanmış ve “terör” kelimesi bu dönemle birlikte, siyasal amaçlı şiddeti tarif eden bir terim olarak uluslar arası terminolojiye girmiştir. Fransa'da terörün egemenliğinin ilan edildiği 5 Eylül gününden sonra yaklaşık 300 bin kişi tutuklanmış, 17 bin kişi idam edilmiştir.⁴⁴İhtilalin başarısı için yapılan tüm şiddet ve terörist hareketler meşru kabul edildiğinden bu döneme *Beyaz Terör* (Beyaz terör, Fransız ihtilalinde 1793 Martı ile 1794 Temmuzunu arasındaki dönem için kullanılıyordu ve dehşet saltanatı ile eşanlamlı idi.) adı verilmiş ve teröre olumlu bir anlam yüklenmiştir.

⁴² Altuğ, a.g.e., s.9.

⁴³ Altuğ, a.g.e., s.11.

⁴⁴ Faruk Örgün, **Küresel Terör**, İstanbul, Okumuş Adam Yayınevi, 2001, s.60, 61.

İspanyol iç savaşlarında (1936–1939) solcu milisler ülkede korkunç bir terör yaratmışlar ve yalnızca tanrıyı inkâr etmeye yanaşmayan 13 kardinal ve 28000 din adamını katletmişlerdir.

İrlanda'da ise, 1921'de bağımsızlığını kazanıncaya kadar, 1848–1921 yılları arasında birçok terör olayı meydana gelmiştir. 1882'de İrlanda Genel Valisi, 1920'de İngiltere Genelkurmay Başkanı teröristler tarafından öldürülmüştür. 1973 yılından itibaren de terör eylemleri sadece İrlanda'da değil tüm İngiltere'de görülmeye başlamıştır. İRA örgütü Kuzey İrlanda'nın bağımsızlığı için terör hareketlerine 2004 yılı sonuna kadar devam etmiş, 9 Aralık 2004'te silahlı mücadeleyi bırakacağını açıklamıştır. Amaç, kapsamlı bir anlaşma ile sorunları çözmek olarak ifade edilmiştir.

1970'li yıllarda Filistinli grupların direnişlerine kamuoyu desteği sağlamak amacıyla girişmiş oldukları eylemler ile terörizm boyut değiştirmiş, küresel bir hal almıştır. 1990'larda İsrail'e karşı başlatılan intifada hareketi ile (muhtemelen İran/Şii öğretisi) gündeme gelen intihar saldırıları sonucunda çok sayıda çocuk ve sivil öldürülmeye başlamıştır.

1979'da gerçekleşen İran islam devrimi, ABD karşıtlığı kapsamında islam dünyası üzerindeki propagandaları ile ABD'yi İslamın düşmanı gibi göstermeyi başarmış ve müslüman ülkelerdeki ABD vizyonu erozyona uğramaya, ABD karşıtlığı yükselmeye başlamıştır.

1980'lerde Afganistan'da Ruslara karşı ABD ve batının desteği ile başlatılan islami mücahit direniş hareketi Taliban ve El Kaide'yi yaratmış, bu bölgede Pakistan'daki radikal gruplar El Kaide ve Taliban için büyük bir potansiyel oluşturmuştur.

İsrail-Arap mücadelesinde terör, Filistin terör örgütleri tarafından en çok uygulanan bir araç olmuştur. İsrail'e sınır ülkelerden sızan Filistinli teröristler birçok terör olayları yaratmışlardır. 1972 Eylülünde Münih Olimpiyat köyünde İsrailli sporcular öldürülmüştür. Bu olay spora gölge düşürmüştü, hafızalardan uzun zaman silinmemiştir. Eyleme katılan teröristlerin öldürülmesine rağmen, Filistinliler tarafından, sağladığı etki ve propaganda açısından, çok başarılı olarak değerlendirilmiştir. İsrail de yahudilerin yerleşmesini sağlamak için

birçok Filistinliye karşı şiddet kullanmıştır. Örneğin İsrail'in müttefiki Falanjist milislerinin, Filistin Mülteci kampları Sabra ve Şatilla'da üç gün süren ve 1.800 kişinin hayatına mal olan eylemler gerçekleştirdiği 16 Eylül 1982 tarihi, modern Ortadoğu'nun o zamana kadar şahit olduğu en büyük terörizm eylemidir. Bunu FKÖ'nün Lübnan'dan çıkarılması için tasarlanan Lübnan'ın İsrail tarafından işgali izlemiş ve bu işgal yaklaşık 17.500 kişinin ölümüne mal olmuştur.⁴⁵ İsrail'in saldırılarında sivillerin, hastanelerin ve altyapıların hedef alınması ve orantısız güç kullanımı ile İsrail'in hedefi, Filistin halkına yaşadığı bu acıların kaynağında Hamas'a olan desteğinin yattığını göstermektedir.⁴⁶

Her savaşta ve terörle mücadele uygulamalarında yanlış uygulamalara tanık olunabilir. Ancak İsrail'in operasyonlarında bilindik yanlışların ötesinde bir karmaşanın olduğu göze çarpmaktadır. İsrail'in iddialarına bakıldığında, birinci olarak ulusal güvenliğini sağlamak için bunları gerçekleştirdiğini söylemektedir. Çeşitli kaynaklara bakıldığında öldürülen bin kişiden yalnızca yüzde onunun Hizbullah militanı olduğu görülmektedir. Öldürülen kişilerde yüzde doksan bir hedef sapması söz konusudur ve bunların önemli bir kısmı ise savaşta en fazla gözetilmesi gereken yaşlılar, kadınlar ve çocuklardır. Yurtlarından edilen bir milyonu aşkın Lübnanlı'nın da Hizbullah militanı olmadığı açık bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Önemli istihbarat örgütlerine ve kaynaklarına sahip İsrail'in bu kadar açık hataları tekrarlaması savaşlarda beklenen yanlışlar kategorisinden sayılamaz. İkinci olarak İsrail meşru ve orantılı güç kullandığını beyan etmektedir. Hizbullah örgütü BM ve AB tarafından terör örgütü listelerine alınmamaktadır. Gerçi Hizbullah'ın kullandığı yöntemler içerisinde terör açık bir şekilde yer almaktadır ve örgütün radikal söylemi gizli saklı değildir. İsrail teorik olarak kendine karşı gerek terör veya gerek milis olsun ancak terör yöntemlerini kullanan örgütlere karşı müdahalede haklıdır. İsrail burada bir çıkamazdadır. Hiçbir kural tanımaz mücadele yöntemlerini kullandığını iddia ettiği grupların yöntemlerini

⁴⁵ Dr.Bekir Kocadaş, “Şiddet ve Terör Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Polis Dergisi**, sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004, s.24.

⁴⁶ Doç.Dr. İhsan Bal, “İsrail'in Gazze Saldırısını Değerlendirme”, 07.01.2009, (Erişim) www.usak.org.tr/haber.asp?id=78

aynen benimsemiştir. Üçüncü olarak ise İsrail batı uygarlığını ve bölgeyi daha güvenli hale getirmeye çalıştığını belirtmektedir. Güçlü ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda uluslar arası sistemi ve ülkelerin egemenlik haklarını dinlemeden güç kullanma anlayışının gelecekte uluslar arası ilişkiler anlayışına hâkim olması demektir. İsrail, kendi yarattığı ve önemli bir kısmını da teröristlerden ödünç aldığı şiddet politikalarıyla başarıya ulaşamayacağını görmek zorundadır. İsrail'in ulusal güvenlik modelinin yarattığı kaotik yapı sadece İsrail'e değil Ortadoğu belki de tüm Dünyaya zarar verecek hale gelmektedir.⁴⁷

Ortadoğu, uluslar arası terör açısından en çok dikkatleri üzerinde toplayan bölge olma özelliğini taşımaktadır. İsrail devletinin Ortadoğu'da ortaya çıkışı ile birlikte, bölge sonu gelmez bir çatışmanın içerisine yuvarlanmıştır. Dünyanın çeşitli yerlerinden göç eden yahudilerin, tarihte kendilerine ait olan topraklar üzerinde yaşayan Filistin ve değişik yerleşik bölge insanını yaşadıkları yerlerden arındırması neticesinde, karşılıklı yoğun çatışmalar ve bu çatışmalara bağlı gelişen terör olayları dünya gündeminde yerini almıştır. Çatışan taraf olarak İsrail ve Filistinliler, haklı gördükleri davaları için terör dâhil her türlü eyleme başvurmaktan çekinmemişlerdir. Olayların uzun bir dönemi kapsamı, bölgeye dünya terörünün merkezi olan bir görünüm kazandırmıştır.

Süregelen kanlı çatışmalara bağlı olarak İsrail siyasetçileri, sosyal bilimcileri ve yazarları, uluslar arası terörün kaynağı olarak Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ve Arap ülkelerini ön plana çıkarmışlardır. Filistin terörüne bağlı olarak bir dönem Ortadoğu'da yoğunlaşan kamp faaliyetleri, Dünyadaki ve Türkiye'deki terör örgütlerinin militanlarının bu kamplardan faydalanması ve bölgeyi askeri eğitim için bir merkez olarak kullanmaları sonucunu doğurmuştur.⁴⁸ Uzun süre birçok terör örgütü bölgenin otoriteden yoksun yapısından istifade ederek ve bazı devletlerin destekleri sonucunda, Lübnan-Bekaa'da eğitim kampları kurarak dünyaya terörist ihraç etmişler, basına da

⁴⁷ İhsan Bal, **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri**, USAK Yayınları, Ankara, 2006, s.146-152.

⁴⁸ Sabri Dilmaç, **a.g.m.**, s.8.

geniş bir şekilde yansıdığı gibi, PKK terör örgütü de kamp faaliyetleri açısından Bekaa'yı açık bir şekilde kullanmış ve diğer Türk kökenli terör örgütlerine eğitim desteği vermiştir.

Dünyanın farklı bölgelerinde çeşitli amaçlar için silaha sarılan örgütlerin bir zamanlar yönü Bekaa vadisi iken, son yıllarda terörün merkezi Ortadoğu'dan daha doğuya, Güney Asya'ya ve özellikle Afganistan'a kaymıştır. Bununla birlikte terör eylemlerinde siyasi motivasyonun yerini giderek dini motifler almaya başlamıştır.

IV. TERÖRİZMİN PSİKOLOJİSİ, HEDEF VE STRATEJİSİ

Dünyanın pek çok bölgesinde terörizmden dolayı, hukuk düzeninin, yönetim ve ekonominin tahrip edilmesi suretiyle ülkenin belirli bölgeleri ya da tamamı yönetilemez hale gelmiş, ticari hayat durmuş ve toplumlar, terörizmin çözücü etkisi altında farklı kimliklere ve gruplara ayrılmıştır. Terörizm fiziki ve maddi kayıpların ötesinde, hedef kitle içinde amaçlarına psikolojik tahribatla ulaşmaktadır.

Teröristler, etkisi en fazla olan eylem biçimlerini ve hedefleri tercih etmektedirler. Bu tercihte, eylemin hedef toplumda uyandıracığı etkinin hacmine ve yaygınlığına dikkat edilmektedir. Dolayısıyla eylemin kendisinden çok etkisi ön planda tutulmaktadır. Savaşlarda düşmanın imha edilmesi temel amaçtır. Terörizmde ise cinayetler ve diğer eylemler nihai amacın aracı konumundadırlar. Bu çerçevede, terörizm bir tiyatro oyunudur. Mesajlar seyirci kitleye ve tüm dünyaya bu sahneden verilmektedir.

Terörizmde kurbanların masum kişiler olup olmadığı önemli değildir. Üçlü bir ilişki söz konusudur. Önce terörist mevcuttur, sonra rehin alma durumunda olduğu gibi, masum ya da önceden kararlaştırılmış kurbanlar vardır. Bu kurbanların varlığının gerekçesi, terörist fidye almak veya isteklerini kabul ettirmeyi amaçlayarak şantaj yaptıkları üçüncü bir şahsın, bir hükümet veya devletin mevcut olmasıdır. Bu üçlü ilişki terörizmin birinci özelliğidir ve işlenen suçun bir mesaj iletmek amacı taşıması şeklindeki ikinci özelliği ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Başka bazı suç biçimleri gibi, bir bombalama

eyleminde terörizmin başarısı, terörist başarısından çok mesajın yerine ulaşmasına ve hedef kitlenin kendilerine biçilen rolü iyi oynamasına bağlıdır.

Terörizmin özündeki şiddet günlük, olağan, adi şiddetten farklı niteliklere sahiptir. Bu farkları vurgulamak için siyasal şiddet kavramı kullanılmakta ve şiddetin siyasal niteliği ön planda tutulmaktadır.

Terörizmdeki şiddet bilinçli, sistematik ve belirli amaçlara yönelik bir şiddettir. Şiddet sadece bir araçtır. Amaç korku salmaktır. Günlük, adi, olağan şiddette amaç, şiddetin yöneldiği hedefe zarar vermektir. Amaca ulaşıldığında şiddet de sona erer. Adi şiddet ile mağduru arasında ikili bir ilişki mevcuttur. Adi şiddet, mağdurun zarar görmesi istendiği için uygulanır. Fakat siyasal şiddette bu ikili ilişki yoktur. Terörist kurbanlarını tanımayabilir. Siyasal şiddet, kurbanların gerisindeki seyirci kitleye psikolojik mesajlar ileten bir araç olarak kullanılmaktadır.

Terörizm, belli siyasal amaçlara ulaşmak için şiddet kullanılmasını meşru gören bir anlayışın aracıdır. Terörizm insanları en savunmasız anlarında yakalar. Kurbanlarına savunma hakkı tanımaz.

Ayrıca devletlerin hem iç hem uluslar arası hukuka ve ahlaki değerlere uygun hareket etme zorunluluğuna karşı teröristlerin kendilerini sınırlayan benzeri kısıtlaması olmamasından teröristler faydalanırlar ve bu bakımdan sınırsız hareket sahaları bulunur.⁴⁹

Terörizm; bir amacı, bir düşünce sistemini, bir siyaset anlayışını veya bir yaşam tarzını insanlara zorla, hayatları pahasına kabul ettirmeye çalışır. Bu nedenle antidemokratik ve dayatmacıdır. Azınlığın iradesini, çoğunluğa zorla kabul ettirmeyi içerdiğinden özgürlüğü ve özgürlükçü düşünceyi hiçe sayar.

Terörist ve terör örgütleri özgürlüğün, adaletin ve hukukun üstünlüğünün propagandasını yapmaktadırlar. Çünkü ancak bu ideallerin bayraktarlığını yaparak ilgi ve destek sağlayabilirler. İnsan haysiyeti, yaşama hakkı, diğer hak ve özgürlükler, terörizm mantığı içinde gerektiğinde çığnenebilecek kavramlardan başka bir anlam ifade etmezler. Böylece, insan terörizmde bir

⁴⁹ Doç. Dr. İdris Bal, "Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslar Arası İşbirliği", **Değişen Dünyada Uluslar Arası İlişkiler**, Lalezar Kitabevi, Ankara, 2008, s.553.

araç haline getirilmektedir. İnsan eşyalaştırılıp, kişiliğinden, değerlerinden, kimliğinden ve tarihinden soyutlanmış bir birey haline gelmektedir.

Terör örgütleri, meşruiyet kaynaklarını kamuoyuna izah etmek ve taraftarlarını ikna yöntemi olarak;

Toplumun tedavisi mümkün olmayacak ölçekte hastalıklı olduğu bu nedenle de siyasal ve sosyal reformların, sorunun çözümüne katkıda bulunamayacağı,

Çarenin, şiddeti baskı unsuru olarak kullanan devlete karşı, yine şiddetle karşı konularak mağlup edilmesinde saklı olduğu,

Şiddet yolu ile yıkılan devletin yerine kurulacak düzende adalet ve düzenin yine halkın kendi iradesi ile kurulacağı,

Bozulmuş düzenin haksız baskı ve ahlak anlayışı yerine geçerli olabilecek terörizmin ahlak anlayışının ve yüksek değerlerinin mevcut sorunlara çözüm üretebileceği ana fikrinin propoganda faaliyetlerinde ön plana çıkarıldığı söylenebilir.⁵⁰

Tüm ideolojiler, felsefi akımlar, ahlak ve din, temelde amaç olarak insanı ve insanın mutluluğunu almaktadır. Bütün bu akımlarda, fikirlerde insan merkezdedir. Sürecin nesnesi değil fakat öznesidir. Terörizmin kural tanımaz yapısı içinde ise en kutsal, en değerli ve en temel hak olan yaşam hakkı dahi yok edilmekte, insan araçsallaştırılmakta; günümüz uygarlığını ayakta tutan tüm insani, ahlaki ve siyasal değerler hedef alınmaktadır.

Genel olarak terörist, bireyi toplumdaki izole edip, yalnızlaştırıp, sahipsizlik duygusuna sürüklemek; yerleşik düzeni gözden düşürüp, düzen karşıtlarını harekete geçirmek; davanın duyurulması ve propagandasını yapmak; intikam almak ve hükümetleri pazarlığa zorlamak amacındadırlar.

Korku ve dehşet salma terörizm stratejisinin temel noktalarından birisidir. Terörist; eylemler ve eylem tehditleri ile insanları paniğe düşürecek, bezginlik, yılgınlık ve sahipsizlik duygusuna sürükleyecek korku atmosferi yaratmayı amaçlarlar.

⁵⁰ Caşın, a.g.e., s.359.

Propagandayla terörist örgütün ne kadar güçlü olduğu, davalarının haklılığı ve mücadelelerinin özgürlük, adalet için olduğu konuları abartılarak yayılır. Böylece örgütler iç bünyelerinde moral bulurken, seyirci kitle önünde resmi otoriteleri zorlama ve pazarlık güçleri artar. Teröristler kendilerini olduğundan daha güçlü göstermeye çalışırlar. Lehlerinde bir kamuoyu oluşturmaya özel önem verirler. Eylemlerin manşetlere çıkması, televizyon ve radyodan sansasyonel bir şekilde verilmesi, teröristlere önemli kişiler oldukları hissini vermektedir. Silahların gücüyle yapamadıklarını propagandalarının tesiri ile yapmak, başarılı olmak istemektedirler. Bu yüzden teröristler genelde çok sayıda insanın ölmesini değil fakat çok sayıda insanın seyirci olmasını isterler.⁵¹ Çok tanınan ve batı kamuoyunda geniş yankılar uyandıran Baader Meinhof, Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Tugaylar çok büyük gruplar sanılmıştır. Hâlbuki en fazla yankı uyandırdıkları dönemlerde bile 5–50 kadar üyeleri olmuştur. Onların en büyük zaferi propaganda alanındadır.

Propagandanın temel amacı devletlerin uluslar arası ilişkilerini bozmaktan, küçük düşürülmelerine kadar geniş bir ölçekte ele alınabilir. Ayrıca taraftar bulma ve eleman temini açısından da propaganda çok hayati bir fonksiyonu icra etmektedir.

Terörizm bütünlüğü içinde, terörist eylemlerin yöneldiği bir amaç da yitirilen grup üyelerinin ya da örgüt açısından sarsıntı niteliğindeki kimi olayların intikamını almaktır. Böylece, grup içi birlik ve davaya olan inanç dökülen kanla pekiştirilmektedir. Özellikle, büyük örgütler açısından intikam alma amacı, bu örgütler zaten belli bir desteğin ürünü oldukları için önemini yitirebilmektedir.

Bundan 30–40 yıl öncesinde, 1970’li yıllarda henüz terörizmle mücadelede temel prensipler kabul edilmediği için ve kaçırılanları ya da rehinelere tehlikeye atmamak kaygısı ile teröristlerin fidye isteklerine boyun eğilmiş, pek çok terörist salıverilmiştir. Ancak, bu tarz tavizler terörizmi daha da azdırmıştır.

⁵¹ Doç. Dr. İdris Bal, “Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslar Arası İşbirliği”, s.553.

V. TERÖRİZM TÜRLERİ

Terörizmin yerel bir düzensizlik ve anarşi problemi olmaktan çıkarak, bir küresel güvenlik sorunu haline gelmesinin en önemli sonuçlarından bir tanesi de, yapısal değişikliğe uğramış farklı içeriğe sahip terörizm tiplerinin gündeme gelmesidir.⁵²

Genel olarak dokümanlarda terörizm;

- Kitle imhasına yönelik terörizm,
- Narko terörizm,
- Medyatik terörizm,
- Etno-dinsel terörizm,
- Siber terörizm,
- Örgütsüz terörizm,

şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Kitle imhasına yönelik terörizm, bilinen terörizm eylemleri sonucunda, bu eylemlerden etkilenecek mağdur sayısının yüksek miktarda olmasının hedeflendiği türdür. Terör örgütleri bu yöntemle meydana gelecek toplumsal ve siyasal baskının en üst düzeye çıkmasını hedeflemektedir. Kitle imhasını hedefleyen bu terörizm türünde araç olarak sadece nükleer, kimyasal, biyolojik silahlar ve maddeler ile patlayıcılar kullanılmamaktadır. Özellikle 11 Eylül olaylarında yolcu uçaklarının kullanılması eylemcilerin hayal gücünü de kullandıklarını ortaya koymaktadır. Bu tür terörde, ciddi bir sistematik hazırlık süresinin olduğu dikkat çekmektedir.

Narko terörizm, terör örgütlerinin eylemlerini finanse etmek için uyuşturucu ticaretini kullanması ve bu ticareti hedef gözetmeksizin ulaşabilen her yere taşıması ya da bu ticareti yapan odakları vergilendirme, maddi destek karşılığında koruma şekillerini kapsamaktadır. Uluslar arası terörizmin finansmanında oldukça yeni bir gelişme olan narko-terörizm olgusunun uluslar arası terörizme yeni bir boyut eklemesiyle birlikte, bu tür faaliyetler çok büyük miktarlar tutan bir iş büyüklüğüne erişirken, mücadele maliyetleri

⁵² Faruk Sönmezoğlu, **Uluslar arası Politika Yeni Alanlar: Bakışlar**, İstanbul, Der yayınları, 1998, s.21.

de olağanüstü artmış ve devletler açısından da ciddi yükler getirmeye başlamıştır. Bu şekilde terörizm yalnızca bir güvenlik sorunu olmaktan çıkmış ve devletin ekonomik kaynaklarına ve birikimlerine yönelik bir tehdit olarak da, önemli bir sorun oluşturmaya başlamıştır.

Medyatik terörizm, içinde bulunduğumuz yüzyılda kitle iletişim araçlarında meydana gelen gelişmelerin doğal sonucu olarak ortaya çıkmış terörizm türüdür. Terörizmin, gerek en ilkel örneklerinde, gerekse en çağdaşlaşmış modellerinde gerçekte kurbanı değil, izleyici kitlesini hedef alması nedeniyle, her dönem eylemin duyurulması, alenileştirilmesi arayışında olmuş ve içeriği gereği haber iletme kaynaklarına yakın durmuştur. Çoğu zaman terörizme destek olan ana unsurlar arasında devletlerin desteği, diğer terörist grupların ve organize suç örgütlerinin yardımları ve medyanın desteği bir arada değerlendirilmektedir. Hatta kimilerine göre terörizmi kitle haberleşme araçlarının gelişimi azdırmıştır. Çünkü teröristler reklam ve propaganda için yaşamaktadırlar ve medya olmasa onları besleyecek hiç bir kaynak kalmayacağından zayıf düşmeleri kaçınılmaz hale gelecektir. Bu da güvenlik birimlerinin operasyonlarını kolaylaştıracak ve terörizm, tüm uluslar arası toplumun güvenliğini tehdit eden başlıca etken olmaktan kısmen de olsa uzaklaşabilecektir.

Etno-dinsel terörizm, bireyleri belirlenen bir amaç etrafında harekete geçiren çeşitli motivasyon araçlarından biri olan dini duyguları kullanan bir terörizm şeklidir. Etno-dinsel terörizmi diğerlerinden daha tehlikeli kılan özellik; eylemlerindeki şiddetin sembolik hedeflerden ziyade büyük kitlelere yöneltilmesi ve doğrudan yok etmeyi hedeflemesidir.

Terör uzmanlarının geleceğe ilişkin tahminlerine göre, gelecekte, motivasyonları siyasal ideolojilerden çok etnik ve dini nitelikte olanlar en tehlikeli terörist düşmanın tamamen imha edilmesi olacağından, hedeflerine ulaşmada kitle imha silahlarının kullanılmasından da kaçınılmazdır. Özellikle islami grupların Orta Doğu bölgesindeki siyasal yapılanmaya karşı şiddet kullanma eğilimlerinin bundan sonra da devam etmesi kaçınılmaz görünmektedir. Terörün nihai amacı siyasal olmakla beraber, terörist örgütler

eylemlerini evrensel doğrularla da gerekçelendirme arayışına girmekte ve gerçek amaçları ile kutsallıkları bir arada sunmaktadırlar. Böylece dini inanışlar, bu örgütlerin siyasal ideolojileri haline gelirken olması gerekenden çok daha ciddi sonuçlara yol açmaktadırlar. Farklı etnik gruplarının, uluslar arası konjonktürden de etkilenecek, siyasal varlıklarını sorgulamaları 20 nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren sıklıkla karşılaşılan bir durum olmuştur.

Siber terörizm ise, gelişen teknoloji ile bilgi alışverişinin hızlanması ve internetin teröristlerin yeni eylem araçlarından biri olması sonucu doğmuştur. Sağladığı fırsatlardan dolayı internet yoluyla terörist faaliyetlerde bulunmak, ileride alışılacağı terörizmin örneklerine tercih edilen bir yol olmaya adaydır. Giderek artan bilgisayarlaşma ve önemli ulusal kurumların bilgisayar ağlarına bağlanarak tüm hayati bilgilerin burada depolanması, topluma çok büyük yararlar getirmekle birlikte sabotaj için büyük olanaklar da yaratmıştır. Terörist gruplar bilgi sistemlerine saldırarak riski az, fakat etkisi güçlü sonuçlar elde edebilmektedirler. Bilgi teknolojilerinin elde edilebilirliği ve potansiyel yıkıcı etkilerinin artmasının yanı sıra maliyetlerinin düşmesi de teröristlerin taktik ve stratejilerinde giderek teknoloji ağırlıklı eylemleri daha fazla tercih etmelerine neden olmaktadır.

Siber-terörizmi diğer siber suçlardan ayıran en önemli faktör amacının tıpkı diğer terör eylemleri gibi dini veya siyasi olmasıdır. Ayrıca siber-terörizm olarak adlandırılabilmesi için bu saldırıların insanlara veya mülkiyete yönelik şiddete yol açması veya en azından korku yaratacak kadar zarar vermesi gerekmektedir. Bilgisayar sistemlerinin güvenliği artırılmadıkça ve insanlar ve kurumlar siber-terörizm konusunda bilinçlendirilmedikçe siber-terörizm gelecekte ülkeler ve bireyler için günümüzde olduğundan çok daha önemli bir tehdit haline gelecektir.⁵³

Örgütsüz terörizm de, herhangi bir örgütle organik bağlantısı bulunmayan amatör teröristlerin siyasal nitelikli şiddet kullanmaları ile ortaya çıkmış bir terörizm türüdür. Örgütlü terörizmin içerisinde yer alan teröristlerle, yalnız çalışan ve bireysel eylemler yapmayı tercih eden teröristler arasındaki

⁵³ Sercan Ayata, "Siber-Terörizm: Bilgi Çağı Terörizminde Bombaların Yerini Klavyeler mi Alacak?", *Stratejik Analiz Dergisi*, sayı 20, Aralık 2001.

temel fark, örgüt mensubu olanların genellikle son derece sıradan ve toplumsal açıdan uyumlu insanlar olmalarıdır. Teröristi amaçlarına ulaştırabilecek olan araçlar modern teknolojinin de yardımı ile kolayca ele geçirebildiğinden, ciddi ruhsal sıkıntıları olan herhangi bir insanın da potansiyel bir terörist haline gelmesi kolaylaşmakta ve bu kişilerin toplumun kalan kesimlerinden farklılaştırılarak tespit edilmesinin imkânsızlığı, güvenlik birimlerine çok büyük zorluklar çıkarmaktadır. Bu nedende, esasen örgütlü terörizmle mücadele etmek için organize olan uzman birimlerin bireysel terörizm hakkında yeterince etkili olamaması, polisiye önlemlerin yetersizliği, teröristlerin ve ellerinde bulunan araçların sahip oldukları tahrip etme gücünün tespit edilememesi gibi sebepler ve buna paralel olarak karşı önlem almaktaki güçlükler dolayısıyla, amatör teröristlerin toplumun güvenliğine yönelik çok ciddi bir tehdit haline geldikleri görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLAR ARASI TERÖRİZMİN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

I.TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN TERÖR ÖRGÜTLERİ

A.PKK

PKK terör örgütünün bazı kaynaklarda 1978 yılında Abdullah Öcalan tarafından kurulduğu,⁵⁴ kimileri tarafından da ASALA ile aynı dönemde (1975 yılı) ve aynı ülkede (Lübnan) kurulduğu⁵⁵ ifade edilmektedir. Diğer bir görüşe göre ise; 1974 yılında Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD) isimli gençlik organizasyonu içinde faaliyet gösteren bir grup, Ankara'nın Tuzluçayır semtinde yaptıkları bir toplantı ile PKK'nın ilk temelini atmıştır.⁵⁶ Örgüt, 1984 yılına kadar kadro çalışmalarını tamamlamıştır. 15 Ağustos 1984 tarihinde Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla, silahlı eyleme başlayarak stratejik savunma safhasının ilk dönemi olan silahlı propagandaya geçiş yapmıştır.

Terör örgütünün amacı; silahlı propaganda yöntemiyle önce Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda Kürdistan olarak nitelendirilen bir devlet kurmak, daha sonra da İran, Irak ve Suriye'de tesis edilecek Kürt devletleri ile birleşerek Bağımsız-Birleşik Demokratik Kürdistan⁵⁷ nihai hedefine ulaşmaktır.

Bu amaçla bölücü terör örgütü, örgüt başının 15 Şubat 1999 tarihinde ele geçirilişinden sonra, terörizmle mücadelede güvenlik güçlerine karşı sadece silahlı alanda mücadele ile hedefine ulaşamayacağını anlamış, bu kapsamda; ülkede iddia ettiği sözde Demokratik Cumhuriyetin Tesisi sloganı

⁵⁴ Emin Gürses, **Ayrılkçı Terörün Anatomisi: IRA-ETA-PKK**, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 1997, s.77.

⁵⁵ Ercan Çitlioğlu, **Yedekteki Taşeron: Asala**, Ankara, Ümit Yayıncılık, 1997, s.100.

⁵⁶ Nurullah Aydın, **Küresel Terör ve Türkiye**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 2006, s.251.

⁵⁷ Aydın, **a.g.e.**, s.252.

ile sözde legal ve siyasi alanda mücadeleyi ön plana çıkaran, ancak silahlı unsurlardan ve eylemlerden vazgeçmeyen stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik saldırı şeklinde yeni bir strateji uygulamaya başlamıştır.

Terör örgütü belirlediği yeni strateji çerçevesinde nihai hedefi olan Bağımsız Birleşik Demokratik Kürdistan Devletini kurmak için dört safhalı bir yol takip etmeyi amaçlamıştır. Bu yol;

Öncelikle, kültürel ve sosyal bazı hakların temin edilmesi,

Müteakiben, kazanımları siyasi ve legal alana taşıyarak özerk veya federasyon/konfederasyon tipi bir yönetim sisteminin oluşturulması,

Üçüncü safhada, ülkemiz topraklarında sözde Kuzey Kürdistan'ın kurulması,

Son safhada ise, bölgede İran, Irak ve Suriye'nin bir kısım topraklarını da içine alacak şekilde sözde Bağımsız Birleşik Kürdistan Devleti'nin oluşturulması biçimindedir.

Örgüt başı ve terör örgütü hedeflerine ulaşmak için Kürdistan Demokratik Konfederalizmi adı altında yeni bir söylem geliştirmiş ve bunun amaçlarını;

Sözde Kürdistan üzerinde egemen olan devletleri köklü bir reforma yönelterek, küçülmelerini ve demokrasiye duyarlı hale gelmelerini sağlamak,

Kürt kimliğinin her düzeyde kabulünü ve Kürt kültürünün gelişmesini temin etmek,

Halka ve özgürlüklere yönelik saldırılara karşı sözde meşru savunma temelinde mücadele etmek,

Kürt halkının demokratik konfederasyon ilkeleri temelinde birliğini esas almak olarak belirlemiştir.

Terör örgütünün bu kavram ile kendi inisiyatifinde Kürtçülük hareketinin bütünlüğünü sağlamayı, Kürt unsurların yaşadığı Türkiye, İran, Irak, Suriye, Avrupa ve BDT ülkelerinde sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, yasama,

yürütme ve yargı alanlarını da kapsayacak şekilde bölge halkını örgütleyerek sözde devlet olmayan ve sınırları bulunmayan bir teşkilatlanma yaratmaya yönelik strateji izleyerek ulus devlet kavramını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Örgüt bu şekilde bir takım sözde demokratik söylemler geliştirse de, nihai hedef olarak, öncelik Türkiye’de olmak üzere, İran, Irak ve Suriye’nin bir kısım toprakları üzerinde örgütlü Kürt yönetimleri tesis ederek, müteakiben bu yönetimleri çeşitli adlar altında bir araya getirerek, uzun vadede sözde Birleşik Büyük Kürdistanı oluşturmaktan vazgeçmediği bir gerçektir.

Bölücü terör örgütü; hedeflerine ulaşmak için dünyadaki siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmelerle, günün yükselen değerlerine paralel olarak ve dünya kamuoyunun meylettiği eğilimleri dikkate alarak; hem ideolojisini hem de mücadele yöntemini zaman zaman değiştirmiştir. Bu kapsamda; başlangıçta Marksist-Leninist ideolojiyi esas alan terör örgütü zaman içinde gelişimini sürdürmek ve etki alanını artırmak üzere; dini konuları istismar edici girişimlerde bulunmuş, Kürt milliyetçiliği fikrini savunarak ırkçı bir görüntü çizmiş, uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı başta olmak üzere, her türlü kaçakçılık ve yasa dışı faaliyetler içinde yer almış ve bu tip oluşumlarla bütünleşmeye çalışmış, Türkiye üzerinde emelleri ve menfaatleri olan bütün dış odaklar ile devlet ve millet çıkarlarına ve hayatiyetine kast eden tüm düşman unsurlarla müttefik haline gelmiş ve gelmeye devam etmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak örgütün aşamalı hedef stratejisinde de değişiklikler olmuştur. Bu stratejide; ilk aşamada; insan hakları, demokratikleşme, siyasi çözüm gibi kavramlar istismar edilerek sosyal ve kültürel bazı hakların temin edilmesi, ikinci aşamada; yurt içi ve yurt dışında kurtarılmış bölgeler ihdas edilmesi, üçüncü aşamada; Türkiye ve Kuzey Irak’taki bazı bölgelerin bir federasyon altında birleştirilmesi ve bağımsız bir devlet kurulması ve ileri aşamalarda İran ve Suriye mücavir sahalarına el atmayı hedeflemiştir.

PKK terörist eylemlerini 1984 yılından itibaren artırmış ve halen de sürdürmektedir. Türkiye sınırları dâhilinde yapmış olduğu eylemlerde sivil,

asker ayırımı yapmaksızın çocuklara, hatta bebeklere, kadınlara, yaşlılara ve bölge halkına hizmet eden, çoğunluğu öğretmen, din adamı ve devlet görevlilerine karşı uyguladığı terör eylemlerinde yaklaşık 40.000 insanın ölümüne sebep olmuştur. Yine bölge halkına hizmet eden okul, cami, sağlık kuruluşu, karakol, kamu araçları gibi devlet malına yaptığı saldırılarla zarar vermiştir. Aynı şekilde Avrupa'da mülteci sıfatıyla serbest olarak dolaşan teröristleri vasıtasıyla da eylemler gerçekleştirmekte ve Türkiye'yi temsil eden diplomat ve görevlilerin ölümüne sebep olmuş ve olmaktadır.

PKK bu eylemlerinde bölge halkını da hedef alarak gerçekleştirdiği eylemlerde bazen ailelerin tüm mensuplarını öldürmüştür. Bu durum Nasıl bir örgüt adına savaştığını iddia ettiği ettiği insanları topluca katledebilir? PKK'ya göre bu sorunun cevabı Kürtlere haklarını hatırlatmak, onları mobilize etmek ve ikna etmek başka türlü imkânsızdır.⁵⁸

Avrupa'da 1990'lı yıllardan itibaren bazı ülkeler tarafından da terör örgütü olarak kabul edilen PKK terör örgütünün, özellikle mücavir ülkelere ve bazı Avrupa ülkelerinden değişik şekillerde destek gördüğü bilinmektedir. Bu ülkelerin terör örgütüne sağladığı desteği genel olarak; örgüte politika belirlemek ve strateji vermek, üst düzey örgüt liderlerine barınma imkânı sağlamak, silah ve mühimmat temin etmek, kamp yeri tahsis etmek, eğitim vermek, finansman temin etmek, sahte kimlik/pasaport temin etmek, tedavi imkânı sağlamak, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı yapmasını desteklemek, istihbarat kuruluşlarınca eylem yapacak örgüt mensuplarına bilgi temin etmek şeklinde özetlemek mümkündür.

Yunanistan yıllarca PKK/KONGRA-GEL' ya açık ve kapalı destek vermekten çekinmemiş, buna karşılık Türkiye'nin kendisine yönelik suçlamalarını ise yalanlamıştır. Yunanistan'ın sadece PKK/KONGRA-GEL 'nin siyasi kanadına destek vermediği, teröristlere iki-üç aylık kurslarla bombalama ve sabotaj teknikleri öğrettiği de bilinmektedir. 5 Nisan 1995'ten bu yana ERNK Atina'daki faaliyetini sürdürmektedir. Nisan 1998'den bu yana ise Yunanistan'ın örgüte verdiği destek en üst düzeye çıkmış,

⁵⁸ İhsan Bal, a.g.e., s.210.

PKK/KONGRA-GEL'in Balkanlar temsilciliği Yunanlı parlamenterlerin katıldığı bir törenle resmen açılmıştır⁵⁹.

Yunanistan'ın PKK/KONGRA-GEL 'ya verdiği destek başkaları tarafından da bilinmektedir. ABD resmi raporlarında⁶⁰ Yunanistan'ın PKK/KONGRA-GEL ve DHKP/C'ye "*tolerans gösterdiği*" belirtilmektedir.

NATO'nun en istikrarlı üyesi olmasına rağmen teröriste verilen destek karşısında bir çelişki yaşayan Türkiye'ye haksızlık yapıldığı ve çoğu NATO üyesi ülkenin PKK/KONGRA-GEL ve Öcalan konusundaki taraflı yaklaşımları, Wall Street Journal Post tarafından 20 Kasım 2000 tarihinde "*Türkiye'yi Rahatsız Etmeyi Bırakın*" şeklinde başlık atılarak vurgulanmaya çalışılmıştır.⁶¹

Terör örgütü kuruluşundan itibaren Marksist-Leninist örgütlenme yapısını muhafaza etmekte ise de, zaman zaman terör örgütü imajından kurtulmak ve strateji değişikliklerini daha kolay uygulamak için isim ve teşkilat değişikliklerine gitmektedir. (KADEK, KONGRA-GEL, PKK gibi.) Bu kapsamda örgütün 300 kişilik genel kurulu, başkanlık divanı ve komisyonları ile yasama organı gibi çalışmaktadır. Ayrıca başkan ve 30 üyeden oluşan bir konsey ise yürütme görevini icra etmektedir. Ancak örgütün insan kaynağı özellikleri hızla değişmektedir. % 20 okumamış, % 48 ilköğretim, % 22 ortaokul, % 7 lise ve % 3'ü üniversite mezunu bir örgütün bir halkı sürükleyebileceğini söylemek mümkün değildir. Örgütün üst düzey yöneticileri yaşlanmıştır. Çoğunun dünyayı ve Türkiye'yi algılama referansları, soğuk savaş döneminden kalmadır.⁶²

Terör örgütünün 5.000–6.000 civarında silahlı teröristi bulunduğu değerlendirilmektedir. Bunların 2.000 kadarının yurt içinde, 4.000 kadarının ise komşu ülkelerde (İran, Irak, Suriye) olduğu tahmin edilmektedir. Basında

⁵⁹ Mensur Akün, "Strateji: Cumhurbaşkanının Açıklamaları.", **Cumhuriyet Gazetesi**, 2 Mart 1999.

⁶⁰ U.S. Department of State. Office of the Coordinator for Counterterrorism. 2000, **Patterns of Global Terrorism**, U.S. Department of State, Washington D.C., Nisan, 2000.

⁶¹ "Stop Trashing Turkey", **Wall Street Journal**, 20 Kasım 2000.

⁶² Aydın, **a.g.e.**, s.257.

Kandil Dağı bölgesinde 2.500 kadar teröristin barındığı haberleri de çıkmaktadır.

Örgüt mevcutlarını muhafaza edebilmek için kendisine müzahir oluşumlar vasıtasıyla yurt içi ve yurt dışından eleman temin etmeye çalışmaktadır. Terör örgütü, başta Türkiye olmak üzere, İran, Irak ve Suriye'ye yönelik silahlı ve siyasi faaliyetleri ile Avrupa'daki faaliyetlerini Irak kuzeyinde yer alan Kandil Dağı'ndaki ana karargâhından yönlendirmektedir.

PKK propaganda faaliyetlerini, 28 yayın organı, 11 dilde yayın yapan 17 radyo, bir televizyon istasyonu ve 700–750 kadar propoganda elemanı ile yürütmektedir. Bu vasıtalar ile yürüttüğü propoganda faaliyetlerinde, militanlara ve milislere, büyük Kürdistan, batı kamuoyuna ezilen halk, Yunanistan, Suriye ve Ermenistan'a Türklere karşı birlik, bölge halkına ise Kürt İslam Devleti temasını işlemektedir.⁶³

PKK, KADEK ve KONGRA-GEL terör örgütleri çeşitli tarihlerde Avrupa devletleri ve ABD tarafından terör örgütü olarak kabul edilmiş ve yasaklanmıştır. AB PKK'yı 02.05.2002 tarihinde KADEK-KONGRA/GEL'i 05.04.2004 tarihinde yasaklamıştır. AB Terörist Örgütler Listesi uyarınca Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, İrlanda, İspanya, İsveç, Finlandiya, Hollanda, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Polonya, Slovakya ve Yunanistan PKK, KADEK, KONGRA-GEL'i terörist örgüt olarak kabul etmişlerdir. Diğer taraftan Almanya PKK'yı 26.11.1993'de KADEK'i 03.03.2003'de ve KONGRA-GEL'i 07.12.2005 tarihinde, Avusturya PKK'yı 18.10.1995'de, Fransa 30.11.1993'de, İngiltere 29.03.2001 tarihinde terör örgütleri listesine alarak yasaklamıştır. ABD de, PKK'yı 1997'de, KADEK'i 09.12.2002'de, KONGRA-GEL'i 13.01.2004 tarihinde yasaklamıştır.⁶⁴

B.Hizbullah

⁶³ Aydın, **a.g.e.**, s.253

⁶⁴ “Terör Örgütlerini Yasaklayan Ülkeler ve Birlikler”, (Erişim), <http://www.egm.gov.tr/temuh/mucadele9.htm>, 06 Haziran 2009.

Kavram olarak Hizbullah; aynı görüşte olan düşünceleri ve yaptıkları bir olan küme ve topluluk demektir. Allah'ın partisi anlamını da taşımaktadır. Hizbullahi örgütler, İran'ın özellikle devrim sonrası ülkemize yönelik olarak başlattığı rejim ihracı faaliyetlerinin bir sonucu olarak doğmuştur.⁶⁵

Hizbullah terör örgütünün amacı, Türkiye'deki mevcut Anayasal düzeni yıkarak yerine İran benzeri dini esaslara dayalı İslami bir devlet kurmaktır. Oldukça katı kurallara sahip olan örgüt, tüm faaliyetlerini büyük bir gizlilik içerisinde yürütmektedir. Örgüt yönetimince örgüt mensuplarına verilen talimatta; Türkiye Cumhuriyeti yönetim biçiminin İslamiyete uygun olmadığı, Türkiye'ye ancak Hizbullah örgütünün İslami esaslara dayalı bir rejim getirebileceği vurgulanmaktadır. Seçtiği hedeflere suikast ve bombalı saldırılar planlama ve düzenlemektedir. Son dönemde güvenlik güçlerinin operasyonları ile örgütün etkinliğini yitirdiği değerlendirilmektedir.

Hizbullah terör örgütü, bu amacına ulaşabilmek için, üç safhalı bir stratejiyi öngörmektedir. Bunlar;

- Propaganda (Tebliğ),
- Teşkilatlanma (Cemaat),
- Silahlı savaş (Cihad) aşamalarıdır.

Propaganda aşaması kişileri, hareketin saflarına çekme amacına yönelik siyasi faaliyetlerin yapıldığı safhadır. Bu safhada önce halka propaganda yapacak kadro yetiştirilir, daha sonra yetiştirilen bu kadro halkla teması geçerek hareketin tabanını genişletecek faaliyetler icra eder. Teşkilatlanma aşamasında propaganda yolu ile saflara katılan insanlar ruh ve düşünce olarak yetiştirilir. Silahlı savaş aşamasında ise, belli bir güce eriştikten sonra mevcut otoriteye karşı silahlı baş kaldırma öngörülmektedir.

Hizbullah terör örgütü temel yapı itibarıyla siyasi ve askeri kanat olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Bu kısımlardan siyasi kanat; örgüte eleman

⁶⁵ S.İlhan Acaröz, "Türkiye'de Terör ve Hizbullah Terör Örgütü", **I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Bildiriler, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 27-28-29 Mart 2000, s.883.

kazandırma, propaganda çalışmalarını yürütme, maddi destek sağlama, halkla ilişkiler gibi konularda örgütsel faaliyeti yürüten ve organize eden bölümdür. Askeri kanat ise, örgütsel faaliyetlerin eyleme yönelik çalışmalarını yürüten silahlı unsurdur. Tüm örgütsel çalışmalara engel teşkil edecek birimlere karşı kullanılan bu unsurlar, özellikle araçlara düzenlenen sabotaj eylemleri konusunda uzmanlaşmıştır. Yapılacak eylemler türüne ve hedefin konumuna göre değişiklik arz etmektedir. Örgüt yazılı ve sözlü tehdit, bıçaklı ve satırlı saldırı, silahlı bombalı eylemler, yüze kezzap atıp kaçma, kaçırma ve rehin alma, öldürme şeklinde eylemlerde bulunabilmektedir.⁶⁶

Örgütün Türkiye'de merkezi Erzurum'dur. Van, Hakkâri, Muş, Bitlis, Diyarbakır, İstanbul ve Ankara'da da faaliyetleri bulunmaktadır.

C.İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C)

İBDA/C örgütünün tabanı 1975'lerde Milli Selamet Partisi yanlısı gençlik örgütü Akıncılar Derneğidir. Propaganda ve terörist faaliyetlerinde, Yahudi ve Hıristiyanlık karşıtı federal bir devlet çağrısında bulunan Büyük Doğu ideolojisini benimseyen bir örgüttür. Genel olarak İBDA/C, İran yanlısı tüm grupları, Şiiliğe ve İran'a taraftar oldukları gerekçesiyle düşman olarak görmekte ve kendinden başka her türlü islami oluşuma tepki göstererek eleştirmektedir.

İBDA/C ilk olarak Ak Doğu isimli dergiyle kamuoyunda adını duyurmaya başlamıştır. Örgüt Türkiye'deki dini gruplara karşı saldırgan bir tavır sergilemektedir. Örgüt mensupları hiyerarşik bir irtibata geçmeksizin birbirinden bağımsız, legal ve illegal faaliyet gösteren cepheler vasıtasıyla ülke genelinde eylem gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Her cephe, belli bir hedef ve fonksiyon belirleyerek ayrı ayrı yapılanmakta ve herkes örgütün yayın organlarında propagandası yapılan İBDA-C fikriyatı doğrultusunda, kimseden emir almaksızın kendi grubu içerisinde faaliyet göstermektedir.

⁶⁶ S.İlhan Acaröz, **a.g.m.**, s.887.

Dolayısıyla yapılan eylem ve etkinliklerden çoğu zaman diğer cepheler haberdar olmamaktadır.

İBDA/C'nin stratejisi, yayın organları vasıtasıyla islami anlayışı ideolojiden harekete geçirmek, halk tabanına ulaşmak ve ılımlı anlayıştan aktif anlayışa geçmektir. Bu nedenle örgütün en önemli faaliyeti basın-yayın alanındadır. Açmış oldukları kitabevleri ve yayın organları vasıtası ile taban kazanmakta, bunların teorik olarak eğitimlerini ve eylemlere hazırlanmalarını büyük ölçüde yine yayın organları ve belli ölçüde de kitabevleri çevresinde gerçekleştirmektedir.

İBDA/C Avrupa Birliği Konseyi tarafından 02.04.2002 tarihinde terör örgütü olarak ilan edilmiştir.⁶⁷

Ç.Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C)

ABD, NATO ve Türkiye karşıtı bir terör örgütüdür. 1994 yılında Suriye'nin başkenti Şam'da kurulmuştur. DHKP-C, ölümüne dek Dursun Karataş'ın Genel Sekreterliğini yaptığı, Marksist-Leninist ideolojiyi referans alan ve silahlı şiddet eylemlerini temel mücadele biçimi olarak benimseyen bir örgüttür.⁶⁸ Gerek kurulduktan sonra Devrimci Halk Kurtuluş Partisi (DHKP) ve Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi (DHKC) adı altında, gerekse önceki ismi olan DEV-SOL adıyla özellikle şehirlerde aralarında üst düzey TSK mensubu, başbakan, bakan, bürokrat, üst düzey emniyet yetkilisi, MİT mensubu, iş adamı ile birçok vatandaşın öldürülmesi eylemlerini gerçekleştirmiştir. Örgütün amacı, silahlı mücadele ile Türkiye'de Sosyalist Demokratik Halk İktidarını kurmaktır. Faaliyetlerini legal ve illegal olarak iki ana bölüme ayıran DHKP/C terör örgütü, illegal alandaki faaliyetlerini cephe (DHKC) ve parti (DHKP) olarak yürütmektedir. Cephe faaliyeti adı altında silahlı propaganda faaliyetleri yürüten örgüt bu amaçla 1980 öncesinde Faşist Teröre Karşı Silahlı Mücadele Birlikleri (FTKSMB), 1980 sonrasında Silahlı Devrim

⁶⁷ "Terör Örgütlerini Yasaklayan Ülkeler ve Birlikler", (Erişim), <http://www.egm.gov.tr/temuh/mucadele9.htm>, 06 Haziran 2009.

⁶⁸ Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi, (Erişim), <http://tr.wikipedia.org/wiki/DHKP/C>, 06 Haziran 2009.

Birlikleri (SDB), 1994' den sonra ise Silahlı Propaganda Birlikleri (SPB) ve buna bağlı olarak Kır ve Şehir Silahlı Propaganda Birlikleri adı altında bir yapılanmaya gitmiştir. Ayrıca son dönemlerde örgütün silahlı kanadı SPB'leri haricinde ve farklı bir yapıya sahip özellikle şehir merkezlerinde faaliyet göstermek üzere Milis Örgütlenmesi adı altında yeni bir yapılanmayı hayata geçirmiştir. Legal alandaki faaliyetlerini ise, örgütün görüşleri doğrultusunda oluşturulan basın-yayın, kültür merkezleri, çeşitli dernek ve demokratik kitle örgütleri vasıtasıyla gerek örgüt propagandası yaparak, gerekse gündemde olan konuları istismar etmek suretiyle yürütmektedir.

Örgüt Politik Askeri Savaş Stratejisi (PASS) adını verdiği bir strateji uygulamaktadır. Bu strateji iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama; kitleleri politize ederek savaşa dâhil etmek için silahlı propagandayı temel alıp düzenli ordular aşamasına kadar sürecek olan Öncü Savaşı sürecidir. Örgüte göre Öncü Savaşı aşamasından geçmeyen bir halk savaşı stratejisinin başarıya ulaşması mümkün değildir. Öncü Savaşı, silahlı propagandaya tabi olarak, ekonomik-demokratik ve barışçıl tüm mücadele biçimlerinin bir bütün olarak ele alınmasıyla sürdürülecek bir mücadele aşamasıdır. İkinci aşama; gerilla ordusunun halk ordusuna dönüştürülmesi, devrimci halk iktidarının kurulması, bunların yaygınlaştırılması ve sürekli saldırılarla iktidar güçlerinin moral açısından çökertilip son saldırıya hazırlanması sürecidir. Örgüt uygulamaya çalıştığı bu stratejiye paralel olarak yapılanmasında revizyona giderek bilinen Marksist-Leninist örgütlenmeye paralel olarak çeşitli birimler oluşturmuştur. Uygulamaya çalıştığı strateji gereği şehir ve kır gerillacılığına yönelen örgütün 1970'li yıllardan itibaren bu alanlarda görev alacak örgüt mensuplarını yurtdışında (Suriye, Lübnan, Yunanistan) eğitime tabi tutarak yurda soktuğu bilinmektedir. İlk kırsal alan deneyimini yine 1970'lerde yaşayan örgüt, ikinci defa kırsal alana 1990 yılında yönelmiştir.

Gerek Türkiye'deki, gerekse diğer ülkelerdeki güvenlik operasyonları örgütü zayıflatmış ve 2002 yılından beri herhangi önemli bir terörist saldırı düzenlememiştir. Ancak DHKP/C'nin, terörist saldırı planlayıp düzenleyebilecek 15–20 kadar aktif mensubunun bulunduğu

değerlendirilmektedir. Uluslar arası olarak Türkiye'ye karşı taşeron örgüt olarak kullanılabilir.

DHKP/C Terör Örgütü Almanya'da 26.01.1998 tarihinde, İngiltere'de 29.03.2001 tarihinde, ABD'de 08.10.1997 tarihinde yasaklanmıştır. Avrupa Birliği de 02.05.2001 tarihinde DHKP/C'yi terör örgütleri listesine almıştır.⁶⁹

D.Marksist Leninist Komünist Partisi (MLKP)

10 Eylül 1994'te kurulan komünist bir örgüttür. Parti, içinde eylem yapmakta ve örgütlenmekte olduğu sistemlerin ağır baskıları ve yasaklamaları neticesinde kendisini illegal olarak tanımlamakta ve bu çerçevede eylemlerini yürütmektedir.⁷⁰ Marksist Leninist Komünist Partisi (MLKP) örgütü, Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist (TKP/ML) Hareketi ile Türkiye Komünist İşçi Hareketi (TKİH) örgütlerinin 1994 yılında alınan kararla eski yapılanmalarını feshederek, yeni bir örgüt çatısı altında birleşmeleri sonucu oluşmuştur. Örgütün adı MLKP/K (Marksist-Leninist Komünist Parti/Kuruluş) olarak belirlenmiş ve örgütsel yapının tamamlanması amacıyla ve kuruluş sürecini ifade etmek üzere "K" ibaresi eklenmiştir.

MLKP kendini 1920'de Azerbaycan'da kurulan TKP'nin mirasçısı olarak görmektedir. Mustafa Suphi'nin kurduğu TKP'nin zamanla, Marksizm-Leninizm'den uzaklaştırıldığı ve 1974 yılına kadar TKP'nin bu çizgisini koruduğu görüşü örgütçe kabul görmektedir. MLKP örgütü daha sonra yaptığı propagandalarda sol terör örgütleri arasında amacın aynı olmasına rağmen bugüne kadar birleşmenin olmaması ve ortalıkta çok sayıda örgütün bulunmasını eleştirmiş ve kendisini ilk birleşmeyi gerçekleştiren örgüt olarak farklı bir konumda görmüştür.

MLKP terör örgütü kırsal alanda faaliyet göstermemektedir. Metropollerde özellikle bombalama eylemleri ile sesini duyurmaya çalışmaktadır.

⁶⁹ "Terör Örgütlerini Yasaklayan Ülkeler ve Birlikler", (Erişim), <http://www.egm.gov.tr/temuh/mucadele9.htm>, 06 Haziran 2009.

⁷⁰ Marksist Leninist Komünist Parti, (Erişim), http://tr.wikipedia.org/wiki/Marksist_Leninist_Kom., 06 Haziran 2009.

E.Anadolu Federe İslam Devleti (AFİD)

1992 yılında Almanya'nın Koblenz kentinde kurulmuştur. Örgütün kısa dönemdeki amaçları, Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslüman kitleleri bir araya toplamak ve Türkiye'deki demokratik yapıya karşı mücadele etmektir. Örgütün uzun vadedeki temel amacı ise, Türkiye'de bir İslam devleti kurmak ve dünyadaki tüm Müslümanları tek devlet çatısı altında toplamaktır. Örgüt 2001'den beri etkisiz hale getirilmiştir. Ancak örgüt, faaliyetlerini Avrupa'da yürütebilmek için sürekli çaba sarfetmektedir.

AFİD lideri Cemalettin Kaplan'ın 1995 yılında ölümüyle yerine geçen oğlu Metin Kaplan, Almanya'nın 11 Eylül saldırıları sonrası terörle mücadele kapsamında yürüttüğü faaliyetler sonucunda 12 Ekim 2004 tarihinde Türkiye'ye iade edilmiştir.

II. TÜRKİYE'DE TERÖRİZMİN GELİŞİMİ

Türkiye sahip olduğu özellikler nedeniyle tarih boyunca toprakları üzerinde menfaat beklentileri olan ve kötü emeller besleyen ülkelerin hedefi olmuş, olmaya da devam etmektedir. Bu ülkeler ülkemizde faaliyet yürüten terör örgütlerine uzun yıllar eğitim, teşkilatlanma, barınma ve finans sağlama konusunda yardımcı olmuşlardır.

Ülkemizdeki terörizm faaliyetleri; 1970'li yıllarda başlayan siyasal terör ile sol-sağ terör, 1980'li yıllardan sonra ülke gündemine giren bölücü terör ve 1990'lı yıllardan itibaren etkin olmaya başlayan din motifli terör olarak sınıflandırılabilir. Buna El-Kaide çatısı altındaki grupların yarattığı terörü de katarak beş terör dalgası dile getirilebilir.⁷¹ Günümüzde değişen dünya koşullarına göre isim ve stratejilerini değiştiren terör örgütleri eylemlerine azalan ölçüde de olsa devam etmektedirler.

⁷¹ Gökhan Aydın, "Dünyada ve Türkiye 'de Terör", **Polis Dergisi**, sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004, (Erşim), <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi>, 06 Haziran 2009.

A.Siyasal Terör

Türkiye siyasal terör olarak da isimlendirilen Ermeni terörü ile 1970'li yıllarda tanışmıştır. Yurtdışındaki Ermeni terör örgütü başta ABD olmak üzere birçok ülkede devlet temsilcilerimize yönelik yeni bir terör dalgası yaratmıştır. Kökleri 1774 Kaynarca antlaşmasında, Rus Çarı'nın Osmanlı topraklarındaki Ermenilerin koruyucusu olarak kabul edilmesine kadar dayanan, altında ise, zayıflamakta olan Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya, İngiltere, Almanya ve Fransa arasında bölünmesi (daha doğrusu bölünmemesi) anlamına gelen Doğu sorununun yattığı bu terör, Türklerin Ermenilere soykırım (jenosid) uyguladığı yanlış iddiasına dayalı olarak günümüzün siyasal gündemine taşınmıştır.

Ermenilerin yurtdışındaki terorist örgütü intikam adı altında, dünyanın gündemine, Türk diplomatlarını şehit ederek, Türkiye'nin Ermenilere soykırım uyguladığı iddialarını getirmeyi amaçlıyordu. Nitekim bugün, başta ABD ve Fransa olmak üzere bazı ülkeler tarihsel nitelik taşıyan bu konuda siyasal kararlar alarak Türklerin tarihte soykırım uyguladıkları yanlış bilgisiyle dünya kamuoyunu yanıltmaktadır.

Ülkemizde gelecek açısından çok daha büyük sorunlar yaratacağı kuşkusuz olan bu dış terör, şimdilik siyasal etkinliklerin başka kanallara kaymış olması sonunda durulmuş gibi görünmektedir.⁷²

B.Sol-sağ Terör

1960'lı yıllarda alt yapısı gelişen, 1970'lerde olgunlaşan ve 1980'e kadar güçlenerek devam eden dönemdeki terör incelendiğinde, terörün sağ-sol çatışması adı altında, Komünizm yayılcılığı tehdidi ve buna karşı gelişen milliyetçi hareketler ile birlikte ülke gündemine yerleştiği, ülke genelini doğrudan etkilediği ve esas itibarıyla ideolojik bir nitelik taşıdığı dikkatleri çekmektedir. Terörün amacı, devletin siyasi yapısını/yönetimini değiştirerek benimsenen ideoloji doğrultusunda yeni bir yönetim tesis etmek olarak ileri

⁷² Emre Kongar, **Küresel Terör ve Türkiye**, 10. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2007, s.89.

sürülmüştür⁷³.

Ülkemizde terörün gelişimi aşırı sol örgütlenmelerle beraber başlamıştır. Aşırı solun gelişimi ise, dünya sol örgütlenme çabalarıyla paralellik göstermektedir. Aşırı solda kurulmuş olan ilk önemli örgüt, Türkiye Komünist Partisi (TKP)'dir. 1920'de Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de kurulmuştur. Kurtuluş Savaşı döneminde yasal bir nitelik taşıyan TKP, 1925 yılından itibaren Takrir-i Sükûn Kanunuyla yasadışı hâle gelmiştir. 1920–1960 yılları arasındaki devrede, fazla gelişme alanı bulamamış, kendisini sanat ve fikir hareketi olarak gizlemeye çalışmıştır. Bunun yanında, üniversite gençliği içerisinde de dernekler aracılığıyla yan örgütler oluşturarak faaliyetlerine devam etmiştir.

Türkiye'de Marksist-Leninist faaliyetlerin alt zemini, TKP'nin yürütmüş olduğu faaliyetlerin yanında, 1946 yılında çok partili döneme geçişle birlikte oluşmaya başlamıştır.

1960–1970 döneminde; siyasi parti olarak 1961 yılında Türkiye İşçi Partisi (TİP), işçi kuruluşu olarak Devrimci İşçi Sendikalar Konfederasyonu (DİSK), öğrenci örgütü olarak 1963 yılında Fikir Kulüpleri (FK), Fikir Kulüpleri'nin birleşmesiyle de, 1965 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) kurulmuştur. 9–10 Ekim 1969 günü yapılan FKF'nin Olağanüstü Kurultayı'nda da FKF ad ve tüzük değiştirilerek Dev-Genç adını almıştır. Öğretmen örgütü olarak Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) kurulmuştur. Bütün bu örgütler, birçok yeni başka isimlerle ortaya çıkan grupların kuluçka makinesi işlevini görmüştür.

Dev-Genç tam anlamıyla aşırı sol ihtilâlcilerle örgütlenmiş; üniversite, akademi ve yüksekokullarda işgal konseyleri kurmuş, bu arada her türlü konuyu istismar eden bildiriler, demeçler yayınlamaya, basın ve gençliğin ilgisini çekmiştir.

Boykot ve işgallerle kamuoyundan beledikleri ilgiyi ve desteği göremeyen örgütler, kendilerini kamuoyuna güçlü gösterecek şiddet ve terör eylemlerine yönelmişlerdir. Bu çerçevede, Dev-Genç'in içerisinde baş

⁷³ Dilmaç, a.g.m., s.13.

gösteren fikir ayrılıkları sonucunda art arda bölünmeler yaşanmaya başlamış ve Türkiye Halkın Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP/C), Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP), Türkiye Halkın Kurtuluş Ordusu (THKO) gibi örgütler kurulmuştur.

1970'den itibaren sokaklarda adam öldürme, gasp, soygun ve adam kaçırmaya gibi yasadışı eylemlere girişen ve gittikçe eylemlerini artıran örgütler, özellikle büyük şehirlerimizde can ve mal güvenliğini, devletin bütünlüğünü ciddi şekilde tehdit etmeye başlamışlardır. Bu eylemlerin önlenmesi için, 12 Mart 1971'de bir muhtıra verilmiştir. Bu muhtıra ile birlikte, o güne kadar büyük bir hızla devam eden terör hareketlerine karşı sert tedbirler alınmıştır.

Bu dönemde sol terörizm faaliyetlerine karşı, sağ gruplar da 1973 yılından itibaren hızla legal ve illegal alanda örgütlenmeye başlamışlardır. Özellikle ülkücü ve akıncı gruplar kurmuş oldukları gençlik örgütlenmeleriyle sol terör örgütlerine karşı silahlı mücadeleye girmişlerdir.

Sağ gruplar içerisinde değerlendirilen ve dini istismar eden Akıncılar Derneği'ne bağlı bazı gruplar da legal ve illegal alanlarda örgütlenerek faaliyetlerde bulunmuşlardır.

1978 ve 1979 yıllarında hızını iyice artıran terör hareketleri, sağ ve soldaki kamuoyunca tanınan politikacı, gazeteci ve yazarlara yönelmiştir. Birçok tanınmış aydın, politikacı ve gazeteciler öldürülmüş, yine bu yıllarda terör, mezhep ayrılıklarını kışkırtıcı sebep olarak kullanılmıştır.

12 Eylül 1980'den sonra sol terör örgütleri, tekrar toparlanabilmek ve eski eylem gücüne ulaşabilmek için 1988 yılından itibaren büyük şehirlerde öğrenci derneklerini ele geçirip üniversitelerdeki yemekleri ve dersleri boykot etme gibi propaganda türü öğrenci eylemlerini organize ederek illegal alanda taban oluşturma ve eleman kazanma faaliyetlerine başlamışlardır.

Sol ve sağ kavramlarının esas olarak siyasal kavramlar olmalarına karşılık, gerek etnik kavramlar, gerekse mezhep ayrımı kavramları da bu

terör dalgası içinde kullanılmıştır. Her iki taraftaki terör de bugün bile devam etme eğilimleri göstermektedir.⁷⁴

C.Bölücü Terör

Ülkemizdeki bölücülük faaliyetlerini 1800'lü yıllara kadar dayandırmak mümkündür. Bu dönemdeki bölücülük faaliyetleri ve isyanlar İngiliz, Fransız ve Rus kışkırtmaları, zorunlu askerlik ve vergi nedenleri ile çıkmıştır. 1940 yılına kadar bu kapsamda 37 isyan olayı yaşanmıştır.

1950'lerden sonra ise, bölücülük faaliyetlerinin aşırı sol örgütlerin içerisinde yürütüldüğü söylenebilir. Ancak, ilerleyen zaman içerisinde Kürt Milliyetçiliği ile Marksist-Leninist düşüncelerin sentezinden oluşan ideolojik fikirleri benimseyenlerin, 1969 yılından itibaren Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO) ismiyle dernekler kurdukları ve bu derneklerin içerisinde faaliyet yürüttükleri görülmüştür.

1970'li yıllarda sol terör örgütlerin içerisinde filizlenen bölücü hareketlerle terör, tekrar Türkiye'nin gündemine girmiştir. 12 Eylül 1980'de ülkemizde terör, geçici de olsa büyük ölçüde kontrol altına alınmıştır. 1984'de Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla ise PKK terörü başlamıştır. Bu tarihten itibaren bölücü terör Türkiye'nin en önemli sorunu haline gelmiştir. Ülkemizi bölerek bir Kürt devleti kurmayı amaçlayan örgüt marksist-leninist fikri ilke edinmesine rağmen, daima söylemlerinde etnik Kürt Milliyetçiliğini kullanmıştır. Dostumuz gözüyle baktığımız batılı ülkelerin, sınır komşularımızın gizli-açık malî, askerî ve siyasî desteğine PKK (KADEK) kadar mahzar olan terör örgütü sayısı çok azdır.⁷⁵

Terör örgütü PKK, bölgedeki sıkışmışlığını aşmak ve halkın desteğini kazanabilmek amacıyla, kendini ilk faaliyetlerine başladığı günden itibaren Marksist-Leninist bir örgüt olarak ilan ettiği halde din istismarına başlamıştır. Bununla arzuladığı sonuca ulaşamayan örgüt, intihar saldırılarına başvurmuştur. İntihar saldırılarıyla da umduğunu bulamayan örgüt, 1996

⁷⁴ Kongar, **a.g.e.**, s.90.

⁷⁵ Aydınar, **a.g.m.**, s.3.

yılında DHKP/C terör örgütü ile protokol imzalayarak Karadeniz'e açılmaya çalışmış, ancak, bu girişimler de sonuçsuz kalmıştır.

Bugünkü gelinen noktada PKK terör örgütü, Öcalan'ın yakalanmasıyla birlikte hedef ve stratejisini değiştirmiştir. Bu bağlamda örgütün, silahlı mücadele yöntemlerini bırakarak, yasal oluşumlarla siyasal alanda mücadele yöntemleri geliştirdiği söylenebilir. Ancak, terör örgütünün silahı tamamen bıraktığı söylenemez. Nitekim Kuzey Irak bölgesinde 4–5 bin militanını eğitmeye devam ettiği bilinmektedir. Dolayısıyla terör örgütü PKK, Türkiye'nin en önemli tehdit unsurlarından biri olmaya devam etmektedir.

Ç.Din Motifli Terör

Ülkemizde radikal İslamın yayılmasında ve dini istismar eden terör örgütlerinin ortaya çıkmasında en büyük etkenler; İran'da 1979 yılında şah rejiminin yıkılarak yerine dini esaslara dayalı devlet düzenine geçilmesi ve Türkiye'deki İslami anlayıştan büyük ölçüde farklılıklar göstermesine rağmen, özellikle Mısır ve İran kaynaklı eserlerin Türkçeye tercüme edilmesi olmuştur.

Bunun yanında İran'ın Şii temele dayanan dini anlayışını devrim ihracı politikaları çerçevesinde yayma çalışmalarıyla, ülkemizde dini gruplar arasında Siyasal İslam kavramı tartışılmaya başlanmıştır. Esasen İran'ın Şii Müslümanlığı ile Türklerin yaşadığı Müslümanlık arasında temelde çok büyük farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, İranlı bir yazar olan Mutahhari, İslam dinini, kan, ihtilal, gözyaşı ve cihat dini şeklinde tarif etmektedir. Yunus Emre, Mevlâna, Hacı Bektaş Veli gibi Türk din bilginleri de İslamiyeti, sevgi, kardeşlik, hoşgörü ve müsamaha dini olarak algılayarak yaşamış ve anlatmışlardır.

Ülkemizde özellikle 1980'li yıllardan sonra İslam dinini kan, savaş ve ihtilalle bütünleştiren Ortadoğu kökenli örgütlerin yayınlarından ve faaliyetlerinden etkilenen Hizbullah, İHÖ, İBDA/C, AFİD/İCB gibi terör gruplarının faaliyetleri söz konusu olmuştur. Hizbullah terör örgütü tehdit olma niteliğini hâlâ korumaktadır.

1990'ların ortalarından itibaren ise din (inanç) temelli terör dalgasının

alevi-sünni, laik-antilaik ve radikal-geleneksel gibi iç çatışma boyutu kendini hissettirmiş, ancak vatandaşlarımızın duyarlı ve sağduyulu yaklaşımları ile böyle bir tehlike yaşama şansı bulamamıştır.⁷⁶

Günümüzde uluslar arası terörizm yeni boyutlar kazanmıştır. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler terörizm için uygun koşullar sağlamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye;

- Dünyanın en istikrarsız bölgeleri olan Kafkaslar ve Ortadoğu ile Balkanların birleştiği bölgedeki eşsiz stratejik konumu,

- Uygulamada başarılı tek Müslüman nüfuslu demokratik ve laik devlet yapısı,

- ABD'nin önemli bir müttefiki ve NATO'ya üyeliği,

- Enerji güzergâhları üzerindeki önemli ve vazgeçilmez kilit konumu,

- El Kaide'nin en önemli düşmanı ve hedeflerinden biri olan İsrail ile iyi ilişkileri ve stratejik işbirliği,

nedenleriyle, radikal İslamcı görüş ve şeriat yanlılarının ve nihayetinde İslami motifli terörizmin hedefi haline gelmektedir. Böylece El Kaide gibi dış kaynaklı terörist örgütler Türkiye için de, yakın ve önemli bir tehdit teşkil etmektedir. Nitekim İstanbul'daki HSBC Bankası binası ve ABD Başkonsolosluğuna yapılan saldırıların, El Kaide'nin Türkiye'deki bir uzantısı tarafından düzenlendiği ifade edilmektedir.

Terörist gruplar arasında var olan uluslar arası işbirliği olanakları yüzünden bu örgütlerin oluşturduğu din motifli terör tehdidinin gelecekte de devam edeceği değerlendirilmektedir.

Son otuz yıl içinde pek çok Atatürkçü aydın, sırf laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ni savundukları için dış destekli dinci terör örgütleri tarafından katledilmiştir.

Bütün bu kurbanların ortak niteliği, laik ve demokratik rejimden yana olmaları, bunu bir çağdaşlaşma projesi olarak Atatürkçülük ya da Kemalizm adı altında tutarlı bir ideoloji çerçevesinde savunmaları ve toplumda kamuoyu

⁷⁶ Dilmaç, a.g.m.,s.15.

lideri konumunda bulunmalarıydı. Bu liderlerin öldürülmesiyle bir taşla üç kuş vuruluyordu:

Birinci olarak, bu cinayetlerle laik ve demokratik rejimi savunanlara gözdağı veriliyor, kendilerine Atatürkçü ya da Kemalist diyenler sindiriliyor, demokrasinin toplumsal ve siyasal tabanı yok ediliyordu.

İkinci olarak, bu değerli insanların toplumsal ve siyasal liderlik işlevleri sona erdirilerek, laik ve demokratik örgütlenme ve hareket zayıflatılıyordu.

Üçüncü olarak laik ve demokratik bir ideolojinin düşünsel ve kültürel temellerini güçlendiren bilim insanları ortadan kaldırıldığı için, Müslüman bir toplumda demokrasinin başarıyla uygulanması için gerekli olan bilimsel çabalar da durdurulmuş oluyordu.⁷⁷

III. ULUSLAR ARASI TERÖRİZMİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ VE ALINABİLECEK ÖNLEMLER

A. Uluslar arası Terörizmin Türkiye'ye Etkileri

İki kutuplu dünyayı sona erdiren olgular sadece toplumların yakınlaşma ve barış içinde yaşama isteği değildir. Etnik, dinsel, kültürel özellikler ile yerel diğer özelliklerin öne çıkmasını da bu kapsamda görmek gerekir. İki kutuplu dönemin sona ermesi ile birlikte terörün nitelik değiştirmesi ve ivme kazanması bu özelliklere bağlanabilir. Türkiye ile birlikte bütün dünyayı da etkileyen bu olgular nedeniyle iki kutuplu dönem sonrasında dünya siyasetindeki belirsizlikler, riskler ve yeni tehditler, karmaşanın hâkim olduğu belirsizlik ortamı, ülkelerin savunma ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamada giderek daha çok ulusal güçlerine dayanmak zorunda kalmaları nedenleriyle terör bir araç olarak, politik amaçların gerçekleştirilmesinde sık ve yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Terör sorunu eski dönemlerde Balkanlar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile başlamış, 1970, 1980 ve 1990'larda Asala, PKK ve Hizbullah terörü ile devam edegelmiştir. Bununla beraber terörün belirgin bir biçimde dünya

⁷⁷ Kongar, a.g.e., s.93.

kamuoyunun gündemine taşınması ve uluslar arası terörden sık sık bahsedilir olması, ABD'de İkiz Kulelerin vurulduğu 11 Eylül 2001 tarihinden sonra olmuştur. Bu tarihten sonra özellikle batılı ülkelerce terör daha farklı olarak algılanmaya başlamış, mücadele için daha fazla işbirliği yapılmaya başlanmıştır. Bu nedenle terörün Türkiye'ye etkisini 11 Eylül öncesi ve sonrası olarak değerlendirmek mümkündür.

Türkiye kuruluşundan günümüze Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya gibi üç problemlili bölgenin ortasında, sağ-sol kavgası, PKK, laik-antilaik çatışması gibi toplum kesimlerini birbirine düşüren, her anlamda Türkiye'nin gelişimini baltalayan problemlerle yüz yüze gelmiştir. Yakın gelecekte de bu ülkeyi oluşturan insanlar arasında ayrılık tohumları ekecek benzeri problemlerle yüz yüze gelme ihtimali çok fazladır. Türkiye'nin yüz yüze geldiği yukarıda sayılanlar ve benzerleri Türkiye'yi istikrarsızlaştırmış, özellikle PKK terörü önemli rol oynamıştır. Türkiye zaman ve para kaybetmiş, uluslar arası ilişkilerde imaj kaybına uğramıştır. Uluslar arası alanda ortaya çıkan işbirliği imkânları hakkıyla değerlendirilememiştir. Ayrıca terörle mücadele esnasında sivil halk zarar görmüş, bu da bir taraftan ülke içinde bazı sivillerin devlete küsmelerine yol açarken uluslar arası toplum tarafından da Türkiye'nin insan hakları bağlamında çoğu haklı olan eleştiriler getirmesine yol açmıştır. Diğer taraftan Türkiye'nin batılı müttefikleri Türkiye'nin yüz yüze geldiği problemlerde Türkiye'nin beklediği desteği vermemiş, hatta terör konusunda teröristleri kurtuluş savaşçısı olarak değerlendiren kesimler ve devletler ortaya çıkmış, şu veya bu şekilde Türkiye'nin teröre karşı mücadelesi baltalanmıştır. Fakat ABD'ye karşı düzenlenen 11Eylül saldırılarından sonra tüm dünya terörün çirkin yüzünü bir defa daha görmüştür. Türkiye'ye destek verilmezken neredeyse tüm dünyanın ABD'nin yanında yer alması sevindirici bir gelişme olmuş ve şu anda içinde bulunduğumuz terörle mücadele süreci başlamıştır.⁷⁸

⁷⁸ Doç.Dr. İdris Bal, "Bölgesel Güvenlik ve Türkiye'nin Stratejik Önemi", **Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu: Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler: Bildiriler**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2002, s.211.

Bölgede Türkiye'yi etkin olarak görmek istemeyen güçlerin ülke içinde huzursuzluklar gayret etmeleri doğaldır. Bu huzursuzluklar da somut hale terör olayları olarak getirilmektedir.

Bir ülkede terör sadece dış mihrakların etkisi ile olmamaktadır. Ülke içerisindeki sosyal ekonomik ve benzeri problemlerin çözülmemesi dış mihraklı teröre kaynaklık etmektedir. Dolayısı ile ülke içerisinde de bir desteğe dayanmayan bir terör örgütü gelişip büyümmez. Fakat dış mihraklar, çeşitli ekonomik, sosyal ya da siyasal bir problem buldu mu örneğin azınlıklar gibi, bunu destekleyerek geliştirmektedirler. Tarih boyunca, bütün büyük devletlerin Türkiye üzerinde menfaatleri ve emelleri olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu zamanında bu büyük devletler Rusya, İngiltere, Fransa ve ABD'dir. Bu devletler 18'inci asırdan itibaren ve bilhassa 19'uncu asırda, Osmanlı İmparatorluğu "*Hasta Adam*" olunca; onu yıkıp parçalamak ve kendi menfaatlerine uygun hale getirmek için her çareye başvurmuşlardır. Anarşi ve terör bu çarelerden bir tanesidir.

Teröre dış desteğin bir kısmı Türkiye'nin çevresinde yer alan komşu ülkelerden geldiği gibi, bir kısmı da içerisinde AB ülkelerinin de bulunduğu bir takım batılı devletlerden gelmektedir. Bu bağlamda Suriye, Irak, İran ve Rusya gibi komşu ülkeler ile özellikle Yunanistan, İngiltere, Fransa, İsveç ve Almanya (birçoğu PKK'yı terörist örgüt olarak kabul etmelerine karşın) olmak üzere birçok AB üyesi ülke Türkiye aleyhine eylem içinde olan terör örgütüne doğrudan ya da dolaylı olarak destek vermektedirler. Özellikle Yunanistan terör örgütlerini Türkiye ile politik ilişkilerinde bir araç olarak kullanmaktan geri durmamaktadır.⁷⁹

Yunanistan Türkiye ile arasında bulunan Kıbrıs sorunu, Ege denizindeki kıta sahanlığı sorunu, FIR hattı sorunu ve Batı Trakya Türklerinin sorunları dolayısıyla Türkiye'deki terör hareketlerine devamlı şekilde destek vermiştir. 12 Eylül öncesi radikal sol grupları destekleyen Yunanistan, 1980 sonrası ortaya çıkan PKK'nın en büyük destekçisi olmuştur.

⁷⁹ Mehmet Özcan, Ertan Beşe, Muhittin Karakaya, "Terörizm Faktörü Işığında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", **1980-2003 Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları**, Editörler, Turkut Göksu, Hasan Hüseyin Çevik, Abdülkadir Baharççek, Ali Şen, Siyasal Kitabevi, Ankara 2003, s.161.

Terör örgütlerinin silah alıcısı olmak, yeni silah ve mühimmatı denemek, örtülü operasyonlarda kullanılmak, kendilerinin bölgeye çağrılmalarını/bölgede kalmalarını sağlayacak karışıklıklar çıkarmak gibi işler/amaçlarla, Avrupa ülkeleri tarafından kullanıldıkları söylenebilir.⁸⁰ Bu gerekçelerle AB üyesi ülkeler terör örgütüne televizyon yayını dâhil her türlü desteği vermekten çekinmemişlerdir.

Genel anlamda batının Türkiye’de huzursuzluk yaratmak için “*Kürt kartını*” oynaması herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Batı belki de son dönemde ulusal parlamentolarına getirdikleri sözde Ermeni soykırımı iddiaları ile bir dönemde Asala’dan alıp PKK’ya devrettiği taşeronluk görevini yeniden Ermeni örgütlerine geri verme çabası içindedir. PKK, DHKP/C gibi terör örgütlerinin, AB üyesi ülkeler tarafından kendi ülkelerindeki faaliyetlerine, bürolar açmalarına, sözde parlamentolar kurmalarına izin verilmesi, her ne kadar yalnızca bu ülkeleri bağlayan bir gerçek olsa da, AB’nin kurumsal olarak da bu konuda sorumluluğu bulunmaktadır. AB’nin terörizm ile mücadele konusunda kendi içinde yapmış olduğu savaşım ve işbirliği çabalarını aday ülke olarak kabul ettiği Türkiye’den esirgemesini anlamak mümkün değildir. Ayrıca bir terör örgütünü, terör örgütü olarak kabul edip el altından veya başka yollarla destek olmak dostça bir davranış olarak değerlendirilemez. Diğer taraftan şurası çok açıktır ki, devletler ulusal ve uluslar arası hukuka uygun hareket etmedikçe, devletlerin kendileri terörist olarak kabul edilme noktasına gelebilirler.⁸¹

PKK’nın 25 yıllık kan ve gözyaşı ile birlikte götürdüğü şiddet kampanyası ne bölgede yaşayan halkın desteğini kazanabilmiş, ne de Güneydoğu’da bağımsız bir yapılanma ile sonuçlanabilmiştir. Ancak tüm bu başarısızlıklara rağmen bir terör örgütünün bu kadar uzunca bir süre varlığını devam ettirmesi önemlidir. Bunun temelinde üç unsur yatmaktadır. Birincisi; güçlü dış destek, ikincisi; haraç toplamak, uyuşturucu ticareti ve yasadışı insan ticareti dahil her türlü kaçakçılık işlerinden önemli parasal olanaklara

⁸⁰ Osman Metin Öztürk, “Avrupa ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısında Konumları”, **I. Milletler arası Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Bildiriler, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 27–28–29 Mart 2000, s.385.

⁸¹ Doç. Dr. İdris Bal, “**Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslar Arası İşbirliği**”, s.550.

kavuşmuş olmaktadır. Üçüncü unsur ise devletin terör bölgesinde halkla bütünleşememesidir.⁸²

Türkiye'nin yıllarca mücadele ettiği terör ülke gündeminden hiçbir zaman düşmemiş ve ülkenin birinci meselesi haline gelerek, devlet işleyişi ona göre şekillendirilmek zorunda kalmıştır.

Türkiye, Ermeni terörüne 42 diplomatını kurban vermiştir. Sağ-sol çatışmasında beş bin kadar gencini ve değerli fikir adamını, askerini, polisini kaybetmiştir. 1984 yılından sonra bu kez bölücü terör Türkiye'nin başına bela olmuştur. Türkiye bu kanlı teröre otuz bin insanını kurban vermiştir. 1990'lardan itibaren dinci terör Türkiye'nin başına bela olmuştur. Yaşadığı terörün her türlü sebebi ne olursa olsun, uluslar arası terörizmdir ya da uluslar arası bağlantıları olan terörizmdir. Türkiye'de terörizmin her türlü dışardan desteklenmiştir. Ne zamanki dış bağlantı kesilmiştir, o zaman terörün şiddeti de bitmiştir.

Teröristlerle etkili bir şekilde mücadele etmek isteyen hükümetler bazen sert bazen de sevimsiz adımlar atmaya zorlanabilirler. Bir devletin tamamen savunmaya yönelik bir hareketi rakip bir güç tarafından kolaylıkla karşı devletin gücünün yayılması, bir tehdit ve kendi saygınlığına meydan okuma olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda Türkiye'nin Kuzey Irak'taki sınır ötesi harekâtlarından hem komşu ülkeler, hem de Türkiye'nin müttefikleri olan Batılı güçler rahatsız olmuş, bu harekâtları Türkiye'nin bölgedeki nüfuzunu genişletme çabasının bir parçası olarak değerlendirmişlerdir. Bu nedenle Türkiye operasyonlarına en kısa sürede son verip hatta bazen tam hedefe erişmeden geriye çekilmek zorunda kalmıştır.⁸³

Diğer taraftan 11 Eylül saldırısı Batı'da uluslar arası terörün hangi boyutlara ulaşacağı konusundaki fikirleri değiştirdi. Daha da önemlisi bu saldırı terörün bir uluslar arası sorun olup olmadığı konusundaki belirsizliğin ortadan kalkmasına yol açtı. 11 Eylül saldırısının meydana getirdiği tahribat terör konusunda daha duyarlı olunması gerektiği anlayışını ortaya çıkardı. Bu durum Türkiye'nin o tarihe kadar terörle haklı mücadelesinde uluslar arası

⁸² Özcan, Beşe, Karakaya, **a.g.m.**,s.162,163.

⁸³ Doç. Dr. İdris Bal, "**Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslar Arası İşbirliği**", s.555.

kamuoyundan beklediği ama bulamadığı destek konusunda ne kadar haklı olduğunu gösterdi.

11 Eylül saldırısından sonra teröre destek veren ülkeler büyük ölçüde bu politikalarından vaz geçmişlerdir. Özellikle Sudan, Suriye, İran gibi ülkelerin isimleri terörü destekleyen ülkeler arasında sürekli olarak anılmaktaydı. 11 Eylül saldırısının yarattığı ortam ile birlikte hiçbir ülke teröre destekçi olmak konumunda kalmak istememektedir. Bu çerçevede teröre karşı oluşan uluslar arası işbirliği ortamı teröre olan devlet desteğinin büyük ölçüde sona ermesini sağladı.⁸⁴

11 Eylül saldırısını gerçekleştiren örgütün Afganistan'da üs kurması ve Taliban yönetiminin bu örgüte sahip çıkmaya devam etmesi sonuçta Afganistan'a karşı ABD öncülüğünde askeri bir operasyonun gerçekleşmesi ile sonuçlandı. Bu operasyon bir kez daha Türkiye'nin stratejik öneminin anlaşılmasına neden oldu ve aynı zamanda uluslar arası terörizme karşı Türkiye'nin güvenilir bir müttefik olduğu anlaşıldı.⁸⁵

Ayrıca 11 Eylül saldırısı Türkiye'nin terörle mücadele deneyiminin önem kazanmasına neden olmuş ve Türkiye'nin bölgede Batı güvenliği açısından ne kadar önemli olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır.

Türkiye, binlerce insanını teröre kurban verirken uğradığı ekonomik kayıp da hesap edilemeyecek düzeydedir. Sadece PKK Terörüne harcanan paranın ikiyüz milyar dolardan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu da terörün ekonomik boyutudur.

1.Terörizmin ülke ekonomisine etkileri

Bütün gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomileri yakından ilgilendiren terör, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra, küresel olarak ekonomik ve ticari hayatta daha etkileyici bir konuma gelmiştir. Terör örgütleri, yasal olmayan ticari alanlarda kendilerine gelir kaynağı yaratarak, başta

⁸⁴ Abdülkadir Baharççek, "11 Eylül Terör Saldırısının Yarttığı Sonuçlar ve Türkiye Açısından Anlamı", **1980–2003 Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları**, Editörler, Turkut Göksu, Hasan Hüseyin Çevik, Abdülkadir Baharççek, Ali Şen, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003, s.226.

⁸⁵ **Economist**, vol.361, no.8243, 2001, s.50.

uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere çeşitli ticari faaliyetlerde ortaya çıkabilmektedirler. Böylece yasa dışı yollardan elde edilen maddi kaynaklar, bazı durumlarda gelişmekte olan ülkelerin gayri safi milli hâsılasının üzerine çıkabilmektedir.

Terör örgütlerinin ticari faaliyetleri uyuşturucu kaçakçılığı, yasal ürünlerin yasadışı kaçakçılığı veya yasal ürünlerin hırsızlığı gibi üç alanda yoğunlaşmaktadır. Çeşitli uluslar arası kaynaklarda Avrupa ülkelerinin toplam gayri safi milli hâsılasının % 4'ü - % 4,5' inin terör örgütleri veya organize suç örgütleri tarafından yönlendirildiğinden bahsedilmektedir.

Dünya milli geliri tahmini 30–35 trilyon dolar arasında değişmektedir. Dünya milli geliri, dünya ticaretinin gelişmesi ve üretim düzeyine bağlı olarak bu seviyelerde gerçekleşirken, spekülasyon amaçlı işlem yapılan piyasalarda, örneğin sadece vadeli işlem piyasalarındaki yıllık ciro 150 trilyon doların üzerindedir. Günümüz dünyasında spekülasyon amaçlı işlemlerin büyük miktarlara ulaşmış olması, terör örgütlerinin kara para aklama işlemlerini kolaylaştıran bir etken olmaktadır. Bunun nedeni, ülke ekonomilerinde dolaşan paraları kayıt altına alma ve böylece denetimde karşılaşılan sıkıntılar ve etkin bir uluslar arası işbirliğinin oluşturulamamasıdır.

Bununla beraber, son yıllarda Türkiye'nin de arasında yer aldığı OECD ülkeleri başta olmak üzere, dünya güç dengelerinde etkin olan ülkeler, kaçakçılığın engellenmesi yönünde daha yapıcı adımlar atmışlar ve özellikle 11 Eylül 2001 saldırısından sonra, faaliyetlerini daha da sıklaştırmışlardır.

Yukarıda da bahsedildiği üzere Türkiye 1984 yılından bu yana terör örgütlerinin faaliyetlerinden büyük ölçüde etkilenmiş ve terörle mücadele için büyük miktarda kaynak harcamıştır. Bu dönemde PKK gibi terör örgütlerinin faaliyetleri özellikle gasp, soygun, hırsızlık, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı alanlarında yoğunlaşmıştır. Bu durum, özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesi başta olmak üzere bölgedeki ticari faaliyetleri olumsuz etkilemiş, ekonomik kalkınmayı da yavaşlatmıştır.

Terör örgütlerinin gelir kaynaklarına bakıldığında, uluslararası boyutu olduğu ve yandaş devlet yardımı olduğu görülmektedir. Son yıllarda devletler terör örgütlerine doğrudan para yardımında bulunmak yerine, onların

barınmalarına ve ticari faaliyetlerine kolaylık sağlamaktadırlar. Bu durum genellikle devletlerin terör örgütlerini topraklarında barındırması ve faaliyetlerine göz yumması şeklinde olabilmektedir. Terör örgütlerince yasadışı gelir elde etmenin en önemli yollarından birisi de sahteciliktir. Terör örgütleri çok fazla sahtecilik olaylarına karıştıkları için, terör olaylarının fazla olduğu bölgelerde ticari faaliyetler daha olumsuz etkilenmektedir.

Terörü araç olarak seçen organize suç örgütlerinin uluslar arası nitelik kazanması için, ilan edilen amaçlarının birden fazla ülkeyi ilgilendirmesi söz konusu olmalıdır. Ancak terör örgütünü bu ülkelerden biri desteklerken, diğer ülke desteklemeyebilmektedir. Ayrıca, terör örgütleri tarafından işlenen suçlar bazen bir ülkede başlayıp, diğer ülkede devam ederek uluslar arası boyut kazanabilir. Yine bir ülkede faaliyet gösteren terör örgütü yurt dışından kaynak veya destek alarak faaliyetlerini uluslar arası alanda sürdürebilir.

Türkiye'deki terör örgütlerinin, komşu ülkelerdeki faaliyetleri Türkiye'nin komşularıyla olan dış ticaretini çok yakından ilgilendirmiştir. Komşularıyla dış ticaretini geliştiremeyen ülkelerin genelde ekonomik kalkınmayı hızlı sağlayamadıkları görülmektedir. Bu nedenle dünyadaki ticari blokların uzak ülkeler arasında değil, daha çok yakın ülkeler arasında, bölgesel olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Günümüzde bu olguya en iyi uyan örnek ise Avrupa Birliği'dir.

Ayrıca, kayıt dışı ekonomi terör örgütlerinin faaliyetleri için çok uygun bir ortam hazırlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'deki kayıt dışı ekonominin % 50'ler seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir. Ekonomistler tarafından bir ekonomide kayıt dışı ne kadar fazla ise, terör örgütleri gibi kara para aklayıcılarının o kadar rahat hareket ettikleri ifade edilmektedir.

Ekonomiye bağlı olarak, ülkenin artan ekonomik imkânları, eğitim, sağlık, okul, yol gibi hizmetler ile toplumdaki gelir dağılımı eşitsizliğini ve sosyal adaleti sağlamada kullanılmaktadır. Ancak bazen beklenmeyen, arzu edilmeyen olaylar ülkenin kalkınmasını engelleyebilmektedir. Bir ülkenin kalkınmasını yavaşlatan olayları komşu ülkelerde yaşanan savaşlar, ülkede çıkan isyan ve karışıklıklar, terör olaylarının yaygın hale gelmesi, düzenin bozulması, deprem, yangın, sel vb. doğal afetlerin ülkeye verdiği zararlar

şeklinde sıralamak mümkündür. Bu kapsamda 11 Eylül saldırısı Türkiye’de var olan ekonomik krizin daha da derinleşmesi sonucunu beraberinde getirmiş ve daha sonra Afganistan’a karşı gerçekleştirilen askeri operasyon özellikle turizm sektörünü büyük ölçüde etkilemiştir. Ancak Afganistan’a karşı gerçekleştirilen operasyona destek veren Türkiye yaşadığı ekonomik krizi çözmek için ihtiyaç duyduğu malî desteği daha kolay şekilde sağlamıştır.⁸⁶

2. Terörizmin Türkiye’nin Kalkınmasına Etkisi

Kalkınma (gelişme) ulusal gelirin ve üretimin belli bir süreç içerisinde sayısal olarak artmasını, kurumlarda köklü değişikliklerin meydana gelmesini, ekonomik ve toplumsal yapının yeniden düzenlenmesini, halkın değer yargılarında, dünya görüşünde ve davranış kalıplarında meydana gelen değişimleri de içeren çok geniş kapsamlı bir süreçtir. Kalkınmanın amacı, halkın uzun, sağlıklı ve mutlu, bir yaşam sürmesini sağlamak için gerekli ortamı sağlayarak, tek tek bireyleri ve bireylerden oluşan toplumlari insan hak ve özgürlüklerine saygı göstererek kalkındırmak, ülkelerin iktisadi olarak büyümelerini sağlamaktır.

Dünya tarihinde, terörden en fazla etkilenen, jeostratejik, jeopolitik ve jeoekonomik açılardan önemli bir konuma sahip olan Türkiye, yıllarca ülkede yaşanan terör olayları istikrarsızlıklar, üretimin artırılmasına yönelik yatırımlara ağırlık verilememesi ve bütçesinin önemli bir bölümünün terör olaylarının önlenmesi amacıyla harcanması sonucunda kalkınmada sıkıntılar yaşamıştır.

Nüfus büyüklüğü olarak dünyada 16’ncı, toprak büyüklüğü bakımından dünyada 32’nci ve Avrupa’nın yüzölçümü itibariyle en büyük ülkesi konumundaki Türkiye’nin, Atlantik, Avrupa ve Avrasya kuşakları içinde özel bir konumu vardır. Türkiye aynı zamanda Batı camiası ile bütünleşen, İslam âleminin demokratik, laik ve çağdaş bir üyesi, az gelişmiş birçok ülkenin örnek aldıkları bir model olup, zengin ve fakir ülkeler arasındaki farklılığın hızla büyüdüğü dünyamızda, BM’e üye 185 ülke içerisinde dünyanın 16’ncı

⁸⁶ Baharçiçek, a.g.m., s.232.

büyük ekonomisine sahiptir. Bu durum, bütün dünya uluslarının dikkatini çekmekte ve bu coğrafya üzerinde emelleri olan milletlerin iştahlarını kabartmaktadır. Her geçen gün, gelişmekte ve kalkınmakta olan Türkiye, yıllarca terörün her çeşidiyle son olarak da PKK gibi sivil insanları ve küçük çocukları dahi katleden bir terör örgütü ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Türkiye, geçmişte olduğu gibi günümüzde de üzerinde ve yakın çevresinde dünya güç dengesini etkileyecek tarzda, sürekli ve çok yönlü olarak çıkar-güç çatışmalarına sahne olan, hassas bir bölgede bulunmaktadır. Bu nedenle Osmanlıdan itibaren tarihi süreç içerisinde değişik isimlerle Türkiye'nin kalkınmasını istemeyen güçler, sürekli olarak onu siyasi, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yönlerden baskı altında tutmanın yollarını aramaktadırlar. 1950'li yıllarda, ihracatının % 90'ı tarım ürünlerine dayanan Türkiye sanayisini geliştirmek ve sanayi ürünleri ihracatını gelişmiş ülkelerdeki % 90'lar seviyesine çıkarabilmek, o yıllardaki yoksulluğu, fakirliği ortadan kaldırmak, zenginleşmek ve kalkınmada daha ileri gidebilmek için önemli adımlar atmıştır. 1950'li yıllardan itibaren kalkınma yolunda atılan ciddi adımlar Türkiye'de bazı değişimlerin yaşanmasına neden olmuş, ekonomik ve toplumsal alanlarda yaşanan bu değişimler ülkedeki siyasal şiddet olaylarını artırmıştır. 1950'li yıllardan itibaren hızla artan nüfus ülkede işsizliği, büyük şehirlerde ise gecekondulaşmayı ve çarpık kentleşmeyi beraberinde getirmiştir. Büyük şehirlerde giderek ağırlaşan geçim koşulları ile işsizliği propagandalarına malzeme yaparak istismar eden terör örgütlerinin çevrelerine topladıkları işsiz ve üniversiteli gençlerle terör eylemlerine yöneldikleri görülmüştür.

Özellikle İstanbul 1950'li yıllardan günümüze Türkiye'de en fazla göç alan şehirlerden biridir. Bu göç dalgası nedeniyle İstanbul'un nüfusu akabildiğine kalabalıklaşmış ve şehrin dış bölgelerinde sahipsiz ve yoksul insanlardan meydana gelen gecekondu bölgeleri oluşmuştur. Bu bölgelerde yaşayan insanlarımız kültürel açıdan yabancılik duygusu çekmenin yanında yoksulluktan kaynaklanan nedenlerle kendilerini çaresiz sahipsiz ve yalnız hissetmiş/hissetmektedirler. Bilindiği gibi insanlar kendilerine kucak açan, değer veren ve onlara kimlik veren oluşumlara meylederler. Bu dinsel bir

grup, siyasal bir parti ya da bir terör örgütü olabilir. Nitekim gecekondularda yaşayan insanlarımızın içine düştüğü boşluğu, dini istismar eden gruplar ve terör örgütleri en iyi şekilde doldurmuş/doldurmaktadırlar. Bu çerçevede, uluslar arası terör örgütlerinin İstanbul gibi metropol bir şehirde, eylemlerini gerçekleştirebilecek kişi ya da kişileri bulması çok kolaydır.⁸⁷

1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren belirli aralıklarla ülke gündemini işgal eden terör olaylarının yarattığı istikrarsızlık veya çekingenlik, birçok yabancı firmanın Türkiye'ye yatırım yapmasını önlemiştir. Yine terörün yarattığı bütçe açıklarının enflasyona yaptığı etkiler bir noktada, hem doğrudan yabancı yatırımların Türkiye'ye gelmesini engellemiş, hem de Türkiye'deki yerli sanayiinin yeterli finansman kaynağı bulmasını ve düşük faizlerle yatırım yapma imkânını ortadan kaldırmıştır. Oysa bir ülkeye yabancı yatırımın girmesi, üretimin, yatırımın, ihracatın yani reel sektörün gelişmesi, ekonomik-sosyal yapının ve toplumsal barışın teminatıdır.

Ülkede sağlanan güvenli ortam ekonomik kalkınmanın ana koşuludur. Sermaye sahipleri bir ülkeye yatırım yapmadan önce o ülkenin güvenli bir ülke olup olmadığını yatırımları için herhangi bir riskin bulunup bulunmadığını araştırmaktadır. Bu nedenle bir ülkede kendini güvende hissetmeyen sermayenin o ülkeye yatırım yapması beklenemez. Ülkede güvenli ortamın tesis edilmesi amacıyla yürütülen faaliyetler ise savunma harcamalarını artırmaktadır. Savunma harcamalarının aşırı derecede artması ise ekonomik ve sosyal olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Türkiye'nin 1950'li yılların ikinci yarısından sonra başlattığı kalkınma hamlelerinden en önemlisi Güneydoğu Anadolu Projesidir. Dünyanın en büyük dokuz projesinden birisi olan GAP büyük bir kalkınma ve değişim projesidir. GAP'ın bitirilmesi ile 17 milyar hektarlık bir arazinin sulanması, Türkiye'nin tüm barajlarından elde edeceği elektrik enerjinin % 21'ine tekabül eden 27 milyar kilovat saatlik bir elektrik enerjisinin üretilmesi hedeflenmiştir. Ancak GAP projesinin başlaması ile birlikte Türkiye'deki terör olayları da artmaya başlamış ülkede giderek artan terör olayları nedeniyle Türkiye bu kadar büyük bir projeye yıllarca

⁸⁷ Necati Alkan, **Söz Bitmeden: Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, Ankara, USAK Yayınları, Şubat 2008, s.125.

yeterli kaynağı aktaramamıştır. Oysa Türkiye'nin sadece PKK terörü ile mücadele etmek için harcadığı kaynakla dört tane GAP'ın bitirilmesi mümkün olabilirdi. Günümüze kadar bir yandan terörle, iç ve dış borçlarla uğraşırken diğer taraftan bu borçları kapatmak için ciddi faiz yükü altına giren Türkiye GAP'a gerektiği kadar ödenek ayıramamıştır. Terör olaylarının ülkede oluşturduğu kaos ve tedirginlik yüzünden yerli ve yabancı yatırımcılar, finans çevreleri Türkiye'ye ve GAP'a yatırım yapmaktan kaçınmışlardır. Türkiye, dünyanın en büyük projelerinden biri olan bölge ve ülkenin kalkınmasında önemli bir yeri bulunan GAP'a ayırdığı ekonomik kaynaktan daha fazlasını GAP projesinin uygulamaya başlamasıyla ortaya çıkan ve artarak devam eden terör olaylarının önlenmesi için harcamıştır. Her yıl milli gelirinin önemli bir bölümünü terörle mücadele etmek için harcamak zorunda kalmıştır. 1960'lı yılların sonundan itibaren son 35 yılını sağ-sol ideolojik çatışmaları, Ermeni Terörü, Bölücü Terör ve Dini Motifli Terörle mücadele ederek geçiren Türkiye, 1984 yılından günümüze kadar PKK terör örgütüne karşı yürüttüğü mücadelede birçok insanını kaybetmiştir. Ülkede refah ve huzur ortamının tesis edilmesi için, PKK terör örgütüne karşı yürütülen kararlı mücadelenin Türkiye ekonomisine maliyeti ise 120–130 milyar ABD dolarını bulmuştur.⁸⁸ Bu nakdi harcamaların sosyo-ekonomik ve kültürel yan etkileri de dikkate alındığında bu rakamları ikiye katlamak mümkündür. Son 20 yılda PKK terörü için yaklaşık olarak Türkiye'nin dış borcu kadar bir para harcanmıştır. Ancak bu rakamlara PKK terörünün ekonomik ve sosyal hayata olan etkileri dâhil değildir. Bir başka ifadeyle 30 yıldan bu yana ülkede değişik isimler altında ortaya çıkan terör olaylarının Türkiye'yi yıpratıldığını söylemek mümkündür.

PKK terör örgütü ile yıllardır devam eden mücadele, Türkiye'nin bütçesine yılda ortalama 6 milyar dolarlık ek bir yük getirmiştir.

Türkiye bir taraftan yıllarca terörün her türü ile mücadele ederken diğer yandan da bölgedeki stratejik konumu ve çevresinde yaşanan istikrarsızlıklar (Kafkaslar, Balkanlar) nedeniyle harcama yapmak zorunda kalmıştır. Terör olgusunun Türk ekonomisine getirdiği ek maliyetlere rağmen Türkiye son 30

⁸⁸ Ali Özcan, “Bir Terör Örgütü Olarak PKK; İdeolojisi, Yöntemi, Yükselişi ve Çöküşü” , **Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı Bildirileri**, TCMB Yayınları, Ankara, 2002, s.107.

yılda % 5 kalkınma hızını sağlayabilen güçlü bir ülkedir. Türkiye yer aldığı stratejik konum ve coğrafya nedeniyle belirli dönemlerde sürekli terör olaylarına maruz kalmış bir ülkedir. Ülkedeki terör olaylarının önlenmesi amacıyla yürütülen çalışmalar Türkiye’de savunma harcamalarını önemli oranda artırmıştır. Diğer yandan Türkiye’de terör olaylarının sektörel bazda savunma sektörüne katkı yaptığı söylenebilir. Aktarılan kaynaklar nedeniyle savunma sektörü kendini geliştirmiş, bu alanda faaliyet gösteren firmalar üretim ve teknolojilerini yenileyip geliştirerek Ortadoğu’ya ve diğer gelişmekte olan ülkelere savunma sanayi ürünlerini ihraç etmeye başlamışlardır.

Savunmaya yönelik harcamalar personel, donanım, altyapı ve operasyonel harcamaları şeklinde sınıflandırılmaktadır. Altyapı ve personel harcamalarının özellikle gelişmekte olan ülkelerde ülkenin kalkınmasına yardımcı olabileceği, ancak donanım ve operasyonel harcamaların ülkenin kalkınmasını olumsuz etkileyeceği söylenebilir. PKK terör olaylarının başladığı 1984 sonrası dönemin ilk yıllarında teröre karşı mücadele için gerekli olan donanım harcamalarının Türk Savunma Harcamaları içerisinde % 18,2’ye, operasyonel harcamaların ise aynı dönemde savunma harcamaları içinde % 38,4’e çıkararak en üst seviyelere ulaştığı, daha sonra giderek düştüğü tespit edilmiştir. Diğer taraftan Türkiye 1990 yılında yine terörizmin bahane edildiği Körfez krizinin patlak vermesiyle birlikte Irak’ta yoğunlaşan savaş ortamından olumsuz yönde etkilenmiş, dış ticari gelirleri yıllık bazda 3 milyar dolar azalmıştır. Körfez Savaşının Türkiye’ye maliyetinin 80 milyar doları bulduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle dünyanın her hangi bir ülkesinde yaşanan terör olayları veya terör bahanesiyle ortaya çıkan karışıklıklar, ülke dışında bile olsa, diğer ülkeleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Sosyo-ekonomik şartlardan doğan terörizmin, ülkelerin kalkınmasını olumsuz yönde etkilediği günümüzde yadsınmayan bir gerçekliktir. Bir ülkede eğer, gelir dağılımı dengesi bozuluyorsa, ülkenin eğitim ve sağlık hizmetleri yaygınlaşmıyorsa, konut ve sosyal güvenlik hizmetleri geriliyorsa, o ülkedeki

ulusal gelir topyekûn artsa bile, bir kalkınmadan söz etmek mümkün görülmemektedir.⁸⁹

3. Terörizmin Toplumsal Yapıya Etkileri

Diğer yandan terör sadece ülke ekonomisini ve yatırımları değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı da etkilemektedir.

Uluslar arası terör açısından, Türkiye sosyolojisi önemli etkiler altında kalmıştır. Özellikle jeopolitik yeri nedeniyle çevre kuşak ve bu kuşaktaki terörist faaliyetlere uygun zeminin yarattığı tehditlere maruz kalmakta, çok yönlü tehdit içinde en riskli terör potansiyeline sahip bir coğrafyada bulunmaktadır.

İki kutuplu dünya düzeninin yıkılması ile Balkanlar, Kafkasya, Asya ve Ortadoğu bölgelerinde yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelere paralel gelişen terör, örgün sosyokültürel yapıları ile ülkemiz toplumsal yapısına sosyolojik tehditler getirmiş ve getirmektedir.

Etnik yapı, milliyetçilik duyguları ve inançlar, çevre kuşağımız için büyük riskler üretmekte, bu durum ise terörle mücadele ve güvenlik politikalarının da maliyetini artırmaktadır. Bu kapsamda sadece PKK terörü ile yapılan mücadelenin ekonomik boyutu düşünüldüğünde, gerek makro ekonominin, gerekse bölgesel kalkınma ve refah harcamalarının nasıl etkilendiği, bu paralelde ekonomik sorunlar ve bölgeler arası gelir dağılımının bozukluğu ile ne denli bir toplumsal sıkıntı yaşandığı da açık olarak görülmektedir.

Terörle mücadelenin ülkenin sosyolojik ve ekonomik gücü ile doğrudan ilişkili olduğu gerçeğinden hareketle, dış bağlantılı terör faaliyetlerinin bertaraf edilmesi ve uluslararası terörle topyekûn mücadele edebilme gücüne erişilmesi için toplumsal güç, toplumsal birlik gereklidir.

Türkiye'nin de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri sosyal yapı itibarı ile Orta Doğu'ya benzemektedir. Etnik ve dini aşiretlere olan bağlılık bazı bölgelerde ulusa olan bağlılığın önüne çıkabilmektedir. Doğu ve Güneydoğu

⁸⁹ Kasım Varol, "Terör, Kalkınma ve Türkiye", (Erişim), <http://www.caginpolisi.com.tr/43/44-45-46.htm>, 06 Haziran 2009.

Anadolu'daki etnik-dini farklılıklardan doğan çatışmalar zaman zaman Türkiye'nin başını ağrıtmıştır. Ancak en büyük tehdit 1980'lerde yoğunlaşarak artan PKK terör örgütünün kadın, çocuk, yaşlı demeden tüm sivil halkı hedef alan faaliyetleri olmuştur. Türkiye'de sayıları hala ihtilafli bir konu olsa da yerli yabancı araştırma kuruluşlarının genelde ortaya koydukları oran nüfusun % 8'i kadardır. Kürt nüfusunun bir kısmı PKK'yı desteklemiş ya da PKK tarafından desteklemeye mecbur edilmiştir. PKK lideri Abdullah Öcalan 1978 yılında Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu adında gizli bir örgüt kurdu. Örgüt özellikle Kürt nüfusun yaşadığı doğu bölgelerinde faaliyetlerine başladı. Öcalan 1980 sonrası yurt dışına kaçtı. Bu tarihlerde örgütün özellikle İran, Suriye gibi Türkiye'yi Batılı devletlerin çıkarları doğrultusunda politikalar izlemekle suçlayan Orta Doğu devletlerince desteklendiği bilinmektedir. Suriye'nin desteği ile Öcalan PKK'nın kamplarını Lübnan Bekaa Vadisi'ne taşımıştır ve 1984 yılından sonra da Türkiye'de yoğunlaşan terör olaylarını buradan yönlendirmiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda güvenlik güçlerinin başarılı operasyonları ve bölge ülkelerine teröre verdikleri desteği kesmeleri yolundaki Türk hükümetinin istekleri ile PKK zayıflamış ve 1999 yılında örgüt başı Öcalan'ın Kenya'da ele geçirilişi de örgüte ciddi darbeyi vurmuştur. PKK bugün nadir olarak güvenlik güçleriyle çatışmaya girmektedir. Görüldüğü gibi aynen Orta Doğu ülkelerinde olduğu gibi etnik farklılıklar dış devletlerce körüklenmek suretiyle Türkiye'ye yönelik tehdit oluşturmaktadır.⁹⁰

4. Terörizmin güvenliğe etkileri

Türkiye'nin güvenliğine yönelik terör temelli tehditlerin başında bölücülük ve irtica, gelmektedir. Ülkenin varlığını, bütünlüğünü, üniter yapısını muhafaza etmesi ve bu kapsam içinde demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti anlayışını koruyabilmesi için kendisini tehditlere karşı savunması gerekmektedir. Her iki düşüncede, kendi çıkarları olan dış güçler tarafından desteklenmektedir.

⁹⁰ Gamze Güngörmüş Kona, "Ortadoğu'da Terör ve Türkiye'ye Etkileri", TÜRKSAM Uluslar Arası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi, 15 Nisan 2008, (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/>, 11 Şubat 2009, s.7-8.

Türkiye'de bölücülük hareketi, hem siyasi alanda hem de terör alanında sürdürülmektedir. Ancak terör sansasyon yarattığı ve acı verdiği için gündemin birinci sırasını işgal etmekte ve Türkiye enerjisinin neredeyse tamamını terörün sona erdirilmesine yönlendirmekte ve harcamaktadır.

Terör bir amaç değil, bir araçtır. Bu nedenle terörün azalması veya bir müddet için gündemde olmayacak seviyeye kadar gerilemesi, bittiği anlamında yorumlanmamalıdır. Terör, etnik esaslı bölücülük hareketinin, bir aracı olarak kullanılmaktadır.

PKK terör örgütünün, 1984 yılından itibaren başlattığı terör eylemleri o günden bu güne kadar kimi zaman daha üst seviyede, kimi zaman daha alt seviyede olmak üzere ülkede iç güvenliği etkilemiştir. Bu kapsamda terör olayları nedeniyle kişiler sokakta kendini güvende hissedememiş, ne zaman nereden geleceği belli olmayan terör eylemleri nedeniyle kişilerin ve toplumun güvenliği sarsılmıştır. Aynı şekilde terör seyahat özgürlüğünü de kısıtlamış, özellikle doğuda bazı bölgelerde gündüz seyahat etme, bazı yolların emniyetsiz olması nedeniyle kullanılmaması, yol kontrol noktalarının kullanılması, tehlikeli bölgelerde konvoy halinde seyahat gibi önlemler alınması gerekli olmuştur.

Terör Örgütü PKK yıllardır Irak'ın kuzeyinde konuşlanmaktadır. Kandil Dağında ve Türk sınırı boyunca hareket eden örgüt bütün lojistik ve askeri taktik planlamalarını bu bölgeden gerçekleştirmektedir. PKK terör örgütü, her sıkıştığı ve geri çekilmeye başladığı zamanda Irak'ın kuzeyinde tekrar toparlanma fırsatı bulmuştur. Kuzey Irak Türkiye-İran-İrak ve Suriye'nin kesişim noktasıdır. Bu üç bölgeyi de kontrol etmektedir. 1982'den bu yana Barzani'nin izniyle bölgeye yerleşen PKK; burada Türkiye'ye yönelik terör eylemlerini gerçekleştirme ve üslenme imkânına kavuştuğu gibi PAK (Kürdistan Özgürlük Partisi) gibi yan örgütleri aracılığı ile Irak'ın kuzeyindeki siyasî yapıya müdahil olma olanağı bulmuştur. Bu hassas bölgede güvenlikte olmadığı her dönemde Türkiye'ye en önemli tehlikeler buradan gelmeye devam edecektir. Jeopolitik bütünlük açısından da bakıldığında bölgenin

güvenli halde olması Türkiye'nin varlığına/hayati çıkarlarına dönük bir gerekliliktir.⁹¹

Terör örgütü yapacağı eylemlerle ülkede devlet otoritesini gittikçe zayıflatarak kendi otoritesini sağlamayı hedeflemektedir. Türkiye'de güvensiz bir ortam olduğunu ve bir Kürt sorunu bulunduğunu iddia ederek kamuoyundan ve uluslar arası alanda diğer devletlerden destek alarak Türkiye'yi karmaşa ortamına sürüklemek, dışta ise uluslar arası alanda yalnız bırakmak istemektedir. Bu tür girişim ve davranışlar Türkiye'nin güvenliğini doğrudan etkilemektedir

Son dönemde (11 Eylül saldırısı ile birlikte) Avrupa ülkelerinin de PKK konusundaki düşüncelerinde hızlı bir değişim gözlenmiştir. Bugüne kadar PKK konusunda Türkiye'yi haklı bulmayan Avrupa'nın, terörün uluslar arası alanda daha fazla kendini hissettirmesi nedeniyle Türkiye'yi haklı bulan ifadelerine rastlamak mümkündür. Hatta Türkiye'yi bugüne kadarki sabrından dolayı kutlayanlar bile olmuştur. Buna rağmen Avrupa Parlamentosu'nda düzenlenen Kürt Konferansını, Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren enstitü ve büroların varlıklarını devam ettirmesini, AB ilerleme raporundaki Türkiye'nin güvenliği aleyhindeki konuların ısrarla sürdürülmesini, göz ardı etmemek gerekir. Bilindiği üzere AB'nin etnisite ve azınlık konusundaki anlayışı ve politikası, Türkiye'nin kuruluş felsefesine ve Lozan Anlaşmasına uyum sağlamamakta, Türkiye'ye tehdit teşkil etmektedir.⁹²

Diğer taraftan Türkiye dünyada terörizmle mücadele konusunda Afganistan ve Irak'ta ABD'nin yanında yer alması, İsrail ile ekonomik, siyasi ve askeri ilişkilerini sürdürmesi, teokratik ve baskıcı rejimler ile yönetilen ülkelere örnek olabilecek devlet yapısı ve istikrarı, her dine ve kültüre sevgi, saygı ve hoşgörü ile yaklaşımı, propaganda yapılabilecek konumu ve büyük nüfusu nedenleriyle 15–20 Kasım 2003 tarihlerinde terörün hedefi olmuştur.

⁹¹ Serkan Kekevi, Gökmen Kılıçoğlu, "Türkiye'nin Güvenliği Açısından Irak'ın Kuzeyinin Önemi Nedir?", **Bölgesel Sorunlar ve Türkiye: Sorunlar-Tehditler Fırsatlar**, Editörler, Ahmet Hamdi Taştan, Seyhan Taş, Saniye Adıgüzel, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş, Mayıs 2008, s.79.

⁹² Armağan Kuloğlu, Analiz, Ocak 2008, (Erişim), <http://www.globalstrateji.org.>, 13 Şubat 2009.

15–20 Kasım 2003 tarihlerinde İstanbul’da meydana gelen bombalı saldırılar, daha önceden Türkiye’de hiçbir eylem yapmamış olan El-Kaide örgütünün, artık Türkiye için de ciddi bir tehdit haline geldiğini göstermiştir. Ülkemiz insanının ve güvenlik güçlerinin bu örgütü iyi takip ve tahlil etmesi gerekmektedir. Örgütün oluşum ve eylem süreci iyi incelendiğinde görülecektir ki; El-Kaide varlığını ve gücünü halen muhafaza etmektedir. Bu aynı zamanda örgütün dünya üzerindeki eylemlerinin devam edeceği anlamına da gelmektedir. Laik-demokratik yapısı nedeniyle radikal İslami görüşler tarafından sert eleştirilere maruz kalan ve İslam’ı yaşanamakla/bozmakla suçlanan ülkemiz, örgütün bundan sonraki saldırılarının da muhtemel hedeflerindedir.⁹³

B. Teröre Karşı Alınabilecek Önlemler

Yaşanan terör olayları göstermiştir ki; terörizm artık uluslar arası nitelik kazanmıştır ve teröristler sadece içinde buldukları ülke sınırları ile kalmayıp, diğer ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurarak, karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Modern teknolojiyi de kullanan terör örgütlerinin bazı ülkelere devlet desteği elde etmeleri, faaliyetlerini ülke dışına taşırmaları ve diğer ülkelerdeki terör örgütleri ile işbirliği yapmaları terörizmi sınırı aşan bir suç haline getirmiştir. Terörizmin bu niteliği kazanmasının nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

Uluslar arası haberleşme ve ulaşım araçlarının son yıllardaki hızlı gelişimi, teröristlerin bu teknolojiyi kullanmasına imkân sağlamıştır. Teröristler böylece korku ve endişeyi tüm topluma hızla yaymak için gerekli araçlara sahip olmuştur. Teröristler bilgisayar ağlarını diğer teröristlerle bilgi, kaynak ve plan paylaşımı için kullanmışlardır. Uydu televizyonları sayesinde örgütler kendi yayın sistemlerini kurup, mesajlarını iletme, yayma ve yeni üyeler toplama şansına sahip olmuşlardır.

Teknolojinin gelişmesi neticesinde yeni silah ve teçhizatın üretimi, bu ürünlerin terör örgütleri tarafından kullanılmasına neden olmuştur.

⁹³ Fırat Yıldız, “11 Eylül El Kaide ve İstanbul”, **Polis Dergisi**, Sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004, s.16.

Güçlü devletlerin etkin politikaları karşısında bir çıkış noktası bulamayan ve uluslar arası arenada hakkını elde edemeyen bazı devletler, terörizmi engelleri aşmada bir araç olarak görmüşlerdir.

Güçlü devletler kendi politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak ve rakiplerini etkisiz kılabilmek için terörü bir araç olarak kullanmışlardır.

Bazı ülkeler ideolojilerini ve devrimlerini yaymada terörizmi bir yöntem olarak seçmişlerdir. Soğuk savaş döneminde bazı devletler terör örgütlerine para, silah, eğitim imkânları, mühimmat sağlamaya kadar her türlü desteği sağlamış, ayrıca operasyonel destek vermişlerdir. Günümüzde ise destekçi ülkelerin yanı sıra “non-state actor” olarak tanımlanan devlet dışı örgütlerin de teröre destek verdikleri bilinen bir gerçektir.⁹⁴

Uluslar arası ortam ve bazı ülkelerin teröre karşı kayıtsız kalmaları terör örgütleri arasındaki istihbarat, eğitim, lojistik, teknik, finans temini ve eylem yöntemleri konusunda organik bağlar ve işbirliğinin artmasına yol açmıştır.

Dünyadaki göçmen sayısının hızla artması uluslar üstü terörizmin işini kolaylaştırmıştır. Dünyanın ekonomik olarak refah sayılabilecek bölgeleri yakın, uzak her ülkeden çok göç aldığından, bu bölgelere terör örgütlerinin yuvalanmaları daha kolay olmaktadır. Özellikle Avrupa ülkelerine göç etmek isteyenlerin, iltica talebinde bulunanların arasına sızan terör örgütü mensupları ve yandaşları göç ettikleri ülkede terörist faaliyetlerde bulunmakta, yasa dışı yollara başvurumaktadırlar. Yukarıda bahsedildiği şekilde bazı ülkelerin teröre karşı kayıtsız kalmaları neticesinde, kendi ülkesinde terör faaliyetinde bulunan veya terörü destekleyen kişilerin ikili ilişkilerin iyi olmadığı karışık ülkeye giderek iltica hakkı elde etmesi ve o ülkedeki boşluk ve kayıtsızlıktan faydalanarak ülkesi aleyhinde terörist faaliyetlerde bulunması terörle mücadelede devletlerin işini zorlaştırmaktadır.

Liberal devletlerin terörizmin üstesinden gelmek için, verdikleri karşılık/aldıkları tedbirler askeri misillemeden imtiyaz vermeye kadar farklı şekillerde kendini gösterebilir. Bu karşılık verme, yerel hukuki tedbirler, cezaların artırılması, düzenli terör karşıtı güçler, özel mahkemeler, vize düzenlemeleri,

⁹⁴ Caşın, a.g.e., s.215.

kimlik kartları, medya kısıtlamaları, yerel nezaret, devletlerarası çok taraflı işbirliği, siyasî önlemler, ekonomik ambargolar, (Libya'ya ve Irak'a karşı olduğu gibi) propaganda, geniş medya araçları, destekçi hükümetlere karşı önlemler, diplomatik ilişkiler, artırılan güvenlik, istihbarat ve gözetim, vb. olabilir. Terör grubunun yapısına göre bu tedbirlerin bazıları seçilebilir. Hükümetler teröre karşılık verirken, önlemler alırken birçok problemlerle karşılaşmaktadırlar.⁹⁵

Terörizm yüzlerce yıldır vardır ve binlerce insanın ölümüne neden olmuştur. Ancak, her geçen gün dünya küreselleştikçe önceleri belli devletlerin içindeki egemenlik ilişkilerine yöneltilen terör eylemleri, şimdi dünyanın egemenlik ilişkilerini hedef almaktadır. Son dönemde gerçekleştirilen eylemler, terörizmin insanlığa karşı günümüzün en öncelikli tehdidi olduğunu göstermiştir. Bu da mücadelenin uluslar arası işbirliği içerisinde, ortak bir anlayışla ve kararlılıkla yürütülmesini gerektirmektedir.

Bir veya birkaç grup ya da devlet tarafından desteklenen ve bir ideolojisi olan terör eylemlerinin kökünün tamamıyla kazınması çok zor görünmektedir. İdeolojik kökenli ve devlet ya da grup destekli terör önlenirse bile bireyin sapma eğilimleri var oldukça bireysel terörizm sona ermez. Terör ve savaş her ideoloji içinde yuvalanabilen şiddet yanlılarınca savunulduğu için herhangi bir ideolojinin tek başına suçlanması, terörü ve savaşını önlemek için yeterli değildir. Küresel terörü önleyecek tek yöntem, insan haklarına dayalı demokrasinin tüm devletleri ve kültürel grupları kapsayacak ve aşacak biçimde küreselleşmesidir.⁹⁶

Bazı ülkelerin terörizmi dış politika aracı olarak kullanmaları terörizme karşı ortak bir mücadele zemini yaratılmasını engellemektedir. Ortak mücadele zemininin olmayışı, bir yandan teröristleri cesaretlendirmekte, diğer yandan ise eylemlerin daha kanlı olmasına neden olabilmektedir. Çünkü artık teröristleri kontrol etmek, onları kullanan ülkeler tarafından dahi mümkün olamamaktadır. Diğer bir ifade ile terörizm, bumerang gibi herkese, bu arada onu kullanana da zarar vermektedir.

⁹⁵ Doç. Dr. İdris Bal, “**Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslar Arası İşbirliği**”, s.553–554.

⁹⁶ Kongar, **a.g.e.**, s.98-99.

Türkiye'nin güvenliği açısından, milli güvenlik meselesi, ırki ve mezhebi alt kültürlerin varlığı, insan hakları meselelerinin Türkiye aleyhine koz olarak kullanılması, ekonomik ve teknolojik dışa bağımlılık, Irak meselesi, Orta Asya'daki yeni gelişmeler ve dengelerdeki değişimler, artan iç ve dış borç hatırdan çıkarılmamalıdır.⁹⁷

Bazı kaynaklar, terörizmi doğuran ve buna cesaret veren şartların incelenmesi, sosyo-politik hastalıkların topluma zarar verecek ve istikrarsızlığa neden olacak ölçüde yayılmadan önce kontrol altına alınmasının önemini vurgulamakla birlikte, madalyonun diğer yüzünde ise yıkıcılık, yani şiddet unsuruna değinerek, terörle mücadele eden devletlerin şiddet karşısında tedbir almaları gerektiğini belirtmektedir.⁹⁸

Terörle mücadele, iki aşamalı tedbirler geliştirilerek bir çözüme kavuşturulabilir. Öncelikle kısa vadede, teröre doğrudan darbe vurmaya yönelik polise tedbirler çok iyi şekilde geliştirilmeli, hukukun üstünlüğü prensibinden hareketle, kanunlar net bir şekilde terör ve destekleyici faaliyetlere karşı uygulanmalıdır.

Teröristler herhangi bir şeye herhangi bir yerde herhangi bir zaman saldırdıklarından ve hükümetlerin ise her şeyi, her yerde her zaman korumaları mümkün olmadığından dolayı teröristler hükümetler üzerinde belirli avantaja sahiptirler. Bu yüzden pasif savunma üzerinde yoğunlaşmaktan ziyade, aktif savunma yoluyla teröristler bir hedefe saldırmadan önce durdurulmalıdırlar. Terör şiddetine karşı ne tür bir güç kullanılacağına, nasıl karşılık verileceğine dair genel kabul görmüş tutarlı bir felsefe-görüş de yoktur. Bu yüzden devletler ikilem içerisindedirler. Eğer görünür hedefler varsa, ordu başarılı bir şekilde kullanılabilir. Aksi takdirde askeri güç her tür teröre karşı çözüm değildir. Çünkü ordunun müdahil olmasından dolayı, halk meselenin kontrolden çıktığını düşünmeye

⁹⁷ Veysel K. Bilgiç, **Yönetim ve Güvenlik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.101.

⁹⁸ Paul Henze, Terörizmle Mücadele, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı 12, Mart 1986, s.13.

başlayabilir.⁹⁹ Diğer yandan ödün vermeme pazarlık yapmama politikası teröre karşı mücadelede faydalı olabilir.

Terörist unsurlara karşı yürütülecek faaliyetlerde hissi davranılmaması çok önemlidir. Teröristler, buldukları toplum içerisinde çıkan, o toplumun aynası olan kişilerdir. Bu nedenle teröristlerin kendi insanımız olduklarını gözardı etmeden, bir düşman olarak algılayıp, tamamen dışlamaktan ziyade, kazanma esas amaç olmalıdır. Nitekim ülkemizde PKK terörüne karşı yürütülen mücadelede, pişmanlık yasasının çıkartılması ve işlerlik kazandırılması böyle bir mantığın ürünü olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁰ Yalın bir şekilde, sadece şiddete dayalı bir yaklaşım, terörle mücadelenin eksik kalmasına yol açmaktadır.

Terörle mücadelede dikkat edilmesi gereken önemli bir husus ise, terörün tamamen dış etkilere bağlanıp kolaycılığa kaçılmasıdır. Terör, mevcut veya istismara açık bir zeminin olmadığı yerlerde yaşama imkânı bulamaz. İç ve dış dinamikler, abartılmadan dikkate alınmak suretiyle, terörle mücadelede alınacak tedbirler geliştirilmeye çalışılmalıdır. Terörle mücadelede en önemli hususlardan biri de, terör örgütlerinin halk desteğinin kesilmesidir.

Terörizmin, sadece bir güvenlik sorunu olarak algılanıp, her türlü sorumluluğun güvenlik kuvvetlerine verilmesi, bunun dışındaki bütün kurum-kuruluşların yardımcı gibi algılanıp, kendilerine verilen görev kadar hareket etmelerinin beklenmesi yanlış bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Terörle mücadele ulusal bir sorun olduğundan, her kesimin konuya sahip çıkması ve üzerine düşeni yapması en doğru yaklaşım olacaktır. Sorun, insan unsurundan kaynaklandığı için, çözüm için de insan unsuruna önem verilmelidir.

Terörle etkili bir mücadele için aktif hareket tarzları/önleyici savunma tedbirleri ön plana çıkmaktadır. Terörle önleyici tarzda mücadele edebilmenin yolu, etkili bir istihbarat sistemi oluşturulmasıdır. Bu istihbarat sistemi, aynı zamanda bir veri bankası oluşturulması ve ülkeler arası bilgi değişimini de kapsamak zorundadır.

⁹⁹ Doç. Dr. İdris Bal, “**Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslar Arası İşbirliği**”, s.570.

¹⁰⁰ Dilmaç, **a.g.m.**, s.16.

Aşağıdaki hususların Türkiye'nin terörizmle mücadelesine ve terör tehdidinin ortadan kaldırılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir:

- Devlet otoritesinin tam olarak sağlanması ve devam ettirilmesi.

Terörizmin amacı devlet otoritesini sarsmak, onu zayıflatmak, ortaya çıkacak otorite boşluğunu doldurmak veya bu durumdan istifade etmektir. Bu nedenle terör örgütü etkisiz hale getirilmeli, başarı ümidi yok edilmeli, mücadele azim ve iradesi kırılmalıdır. Terör örgütünün yanında bunların işbirlikçileri ile de mücadele gereklidir. Bölgede en tecrübeli ve etkili bürokratların atanması, devlet hizmetinde boşluk ve kesinti yaratılmaması önemlidir. Bölge halkı, bölgedeki görevliler ve bütün vatandaşlar kendini güvende hissetmelidir. Bu durum, halkın güçlü olan devletin yanında olmasını sağlayacak, terör örgütünü yalnız bırakacak, halkın korku, baskı ve bezginlikten dolayı istemeyerek de olsa terör örgütüne desteğini kesecek, bazıları için varsa sempatisini de yok edecektir.

- Yargının ve kanunların etkili kılınması.

Yargı sürecinin daha hızlı işlenmesini sağlayıcı tedbirler ile güvenlik güçlerine yeterli yetkiyi verecek düzenlemeler ve terör örgütünü caydırıcı yasalar, tedbirler terörle mücadeleye katkı sağlar.

- Bölgede eğitim seferberliği uygulanması.

Bölücü hareketlerin ve terörizmin bir sebebi de, siyasi olmanın yanında özellikle cehaletten kaynaklanmıştır. Tecrübeli öğretmenlerin bölgeye atanması, onlara uygun imkân ve ortam yaratılması, okulların elden geçirilmesi fayda sağlar. Halkın okumaya teşvik edilmesi, okul öncesi eğitim ile kız çocuklarının eğitimi üzerinde durulması önem taşımaktadır.

- Nüfus planlaması.

Türkiye'nin ortalama yıllık nüfus artış hızı binde iki civarındadır. Büyüme hızı ise yıllara göre değişmekle birlikte son yıllarda ortalama % 4-5 civarında seyretmektedir. Bu büyüme, mevcut nüfusun sosyal refah seviyesini yükseltmediği gibi, nüfus artışının ihtiyaçları olan istihdam, eğitim, sağlık gibi

temel konuları da karşılamamaktadır. Türkiye'nin refahı için yaşantıyı olumlu yönde etkileyecek nüfus planlaması gereklidir.

- Ekonomik açılımlar, teşvikler ve istihdam olanakları sağlanması.

Bölge ekonomik açıdan az gelişmiş, iş imkânları kısıtlı bir durumdadır. Ancak ülkemizin birçok bölgesinde benzer durumlara rastlamak mümkündür. Ayrıca teröristlerin devlet otoritesini zayıflatmak ve devletin bölgeye getirilen hizmetlerini sabote etmek için eylemlerde bulunduğu da dikkate alınmalıdır. Diğer taraftan bölge vatandaşlarından büyük sermaye sahibi olanların yatırımlarını batı bölgelerinde yaptıkları da bir gerçektir. Bu gerçeklere rağmen ülkenin imkânları çerçevesinde bölgeye çeşitli ekonomik açılımların yapılması, teşvikler verilmesi ve istihdam olanakları sağlayan tedbirlerin alınması fayda sağlar.

- Terörizmin yurtiçindeki kaynaklarının kesilmesi.

Terör örgütüne kaynak sağlayan her türlü kaçakçılığın önlenmesine ilişkin tedbirler alınması, teröre legal yollardan kaynak sağlayan ticarete engel olunması gerekir.

- Diplomatik girişimlerin artırılması.

Terör örgütünün yurtdışı ve yurtdışı bağlantılı legal ve illegal kaynaklarının kesilmesi, özellikle uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ile haraç toplama eylemlerinin önlenmesi için yoğun diplomatik faaliyetlerde bulunulması çabaları aralıksız sürdürülmelidir. Ayrıca dışarıda ülke aleyhinde faaliyet gösteren ve teröre destek veren enstitü, büro, merkez ve medya kuruluşlarının söndürülmesi, bölücü emeller taşıyan konferans, sempozyum, panel, toplantı gibi faaliyetlere tavizsiz yaklaşılmaları ve kararlı bir dış politika izlenmesi, terörle mücadeleye olumlu katkı sağlayan unsurlardır.

- Komşu ülkeler ve bölge ülkeleri ile ilişkilerin sürdürülmesi.

Komşu ülkeler ve bölge ülkeleri ile terörle mücadelede işbirliği yapılması ve bu çerçevede ilişkilerin sürdürülmesi ülkenin güvenliğine ve terörle mücadeleye katkı sağlar.

- Terör örgütünün değişen koşullara göre yeni stratejiler belirlemesine karşı güvenlik güçleri alternatif hızlı çözüm önerileri üretmelidir.

- Örgütün tahrike dayalı silahsız gösteri ve eylemlerine karşı güvenlik güçlerinin soğukkanlı ve alternatif politikalar üreterek davranmalı böylece örgütün olayları propaganda malzemesi olarak kullanması önlenmelidir.

- Örgütün eylem alanının daraltılması örgütün bölgedeki etkinliğini azaltacak ve eylemlerini etkisiz kılacaktır. Örneğin yol ve tren raylarının mayınlanmasına karşı sinyal bozucu cihazların kullanılması, yol kesme eylemlerine karşı yolların havadan kontrolü hedeflerin küçültülmesini sağlayacaktır.

-Bölgedeki aşiretler arasındaki sürtüşmelerin önlenmesi, bir aşiretin diğerini PKK ile tehdit etmesinin önüne geçebilir.

-Bölge için üniversiteye giriş sistemi yeniden düzenlenmelidir. Bölgede üniversite hazırlık kursları artırılmalı ve bölge gençlerinden üniversitede okuyanların sayısı yükseltilmelidir.

-Bölgede var olan, güçlü olanın önünde korkudan kaynaklanan eğilme psikolojisi, bireysel gelişimin yerleştirilmesi, özgür iradenin tesisi ve ekonomik özgürlüğün sağlanması ile önlenmelidir.

-Bölgeye yatırım için alınmış olan yabancı krediler ile devlet kredilerinin sonuna kadar bu bölgeye harcanması konusunda özen gösterilmelidir.¹⁰¹

-Bazı entegrasyon projeleri ile bölgede kalkınma ve istihdam sağlanmalıdır. Örnek olarak; bölge turizm bakımından cazip hale getirilerek iç ve dış turizm desteklenebilir, bölgede en az bir sağlık başkenti kurulabilir,

¹⁰¹ Doç. Dr. Önder Aytaç, "Hukuk Devletinde Terör Sorunsalı", **Bölgesel Sorunlar ve Türkiye: Sorunlar-Tehditler Fırsatlar**, Editörler, Ahmet Hamdi Taştan, Seyhan Taş, Saniye Adıgüzel, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş, Mayıs 2008, s.297.

bölgede entegrasyon bağlamında serbest bölge oluşturulabilir, Ortadoğu'dan öğrenci çekebilecek büyük ve geniş bir üniversite kurulabilir.

- Uluslar arası alanda yapılabilecek faaliyetler:

Ortak bir terör ve terörist tanımı yapılması,

Uluslar arası hukuktaki terörizme yönelik boşlukların giderilmesi,

Terörle mücadele için uluslar arası bir organizasyonun teşkil edilmesi,

Ülkeler arasında istihbarat paylaşımı ve işbirliği,

Terör örgütleri listesinin ayırım yapılmaksızın tüm ülkelerin güvenlik kaygıları karşılanacak şekilde oluşturulması,

Terörle mücadele eden ülkelere bireysel veya kollektif olarak yardımcı olunması,

Alınan kararların ülkelerin iç hukuklarına yansıtılması ve uygulanması,

Karara uymayan ve teröre destek veren ülkelere karşı yaptırımların açıkça belirlenmesi,

Terör suçunun uluslar arası bir sözleşmeyle tanımlanarak, Uluslar arası Ceza Mahkemesinin Roma Statüsü ile sıraladığı, soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçuna eklenmesi,

Birleşmiş Milletlerin terörizm tanımını ve ilgili cezaları düzenleyen normları içeren kapsamlı ve tutarlı bir Uluslar Arası İnsancıl Hukuk Sistemi yaratması,

Uluslar arası alanda terörle mücadele konusunda kararlı ve caydırıcı politikalar üretilmesi,

Terörizme destek veren ülkelere ekonomik, siyasi ve askeri yaptırımlar uygulanması,

Dinlerin terörizmi reddettiğine dair tüm dinlerin liderleri tarafından ortak bir deklarasyonun yayınlanması ve bu çerçevede uluslar arası sempozyumlar düzenlenmesi,¹⁰² din motifli terör örgütlerinin, bırakılan boşluklardan hareketle eleman kazandığı dikkate alınarak, bu çerçevede kitle iletişim

¹⁰² Necati Alkan, a.g.e., s.131.

araçlarında (gazete, dergi, TV, radyo, internet vb.) dinlerin doğru ve sıhhatli bilgi ve yorumlarına yer verilmesi,

Terör örgütlerinin uluslar arası finansman kaynaklarının kesilmesi yönünde gerekli çalışmalar yapılması, kararlar alınması terörle mücadelede işbirliği ve terörün önlenmesi açısından önem arz etmektedir.

Toplumlar ve uzmanlar tarafından tartışmaya açılan “*Eğer bugün daha az güvende isem ve yarın bu daha da kötüye gidecek ise çözüm ne olmalıdır?*” sorusudur. Küresel çağın ortaya çıkardığı güvenlik tedirginliği ve bunalımı tüm dünyada hızla artmaktadır ve bu sorun çözüm önerilerini beklemektedir.

IV. TERÖRLE MÜCADELEDE ULUSLAR ARASI İŞBİRLİĞİ İMKÂN LARI

A. Terörle Mücadelede Uluslar arası İşbirliğinin Önemi

Değişen dengeler ve uluslar arası ilişkilerdeki farklılaşmalar neticesinde, geçen yüzyılda sıcak savaşların yerini soğuk savaş yöntemleri olarak terörizm daha da yaygınlaşmıştır.

Küreselleşmenin vurgulandığı dünyada küresel güvenlik düşünölmek zorundadır. Dünya dayanışması için insan güvenliği sağlanamadan, dünya güvenliği sağlanamaz. Yeni güvenlik yaklaşımı; fakirlik, ekonomik istikrarsızlık, sosyal refahı oluşturamamak ve devlet yönetimindeki noksanlıklardan doğmaktadır.

Bunun yanında bir de dünyayı tehdit eden riskler bulunmaktadır. Bunlar; küresel terör, petrol/enerji kıtlığı, bölgesel çatışmalar, zengin ve yoksulların ayrışması, küresel ısınma, özel fonlar, salgın hastalıklar, ABD'nin bütçe açıkları ve Çin ekonomisinin büyümesidir. Küresel güvenliğin böylesine belirsiz bir düşmanla ne şekilde mücadele ile sağlanacağı konusundaki belirsizlik devam etmektedir.

Güçlü devletlerin etkin politikaları karşısında kendi politikalarını uygulama imkânı bulamayan ölkeler amaçlarını gerçekleştirmede terörü bir araç olarak görmektedirler. Güçlü devletlerin ise kendi politikalarını

gerçekleştirmek ve rakiplerini etkisiz kılabilmek için terörü bir araç olarak kullandıkları değerlendirilmektedir.

Terörizm, günümüzde bir tehdit olmaktan çıkmış ve tüm dünyayı derinden etkileyen bir tehlike haline gelmiştir. 11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezine yapılan uçaklı intihar saldırısı bunun en büyük göstergelerinden birisidir.

Giderek uluslar arası bir nitelik kazanan terörizmin, özellikle demokratik dünya ülkelerinde yarattığı tahribat, her geçen gün artmaktadır. Bundan dolayı tüm dünyanın birinci gündem maddesi terörizm ve terörizmle mücadele haline gelmiştir.

Dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, 01 Ekim 1998'de TBMM'nin 20'nci Dönem 4'üncü Yasama Yılı'nın açış konuşmasında terör ve uluslar arası işbirliği konusunda aşağıdaki değerlendirmelerde bulunmuştur.

“.....Esasen, Suriye, Türkiye'ye karşı açık bir husumet politikası izlemektedir, PKK terör örgütüne aktif destek sağlamayı sürdürmektedir. Tüm uyarılarımıza ve barışçı açılımlarımıza rağmen hasmane tutumundan vazgeçmeyen Suriye'ye karşı mukabelede bulunma hakkımızı saklı tuttuğumuzu, sabrımızın taşmak üzere olduğunu bir kere daha dünyaya ilân ediyorum..... Değerli milletvekilleri, uluslar arası ilişkiler alanında karşı karşıya olduğumuz bazı sorunlar, sınır aşan bir mahiyet taşımaktadır. Terör, organize suç, ırkçılık, köktendincilik bu nitelikte sorunlardır. Küresel nitelik taşıyan bu sorunlara karşı mücadelenin, aynı zamanda küresel boyutta yürütülmesi gerekmektedir.....Şiddetin, hangi sebeple olursa olsun, yüceltilmesinin demokratik bir hak olup olmadığı da haklı olarak sorgulanmaktadır. Zira terör ve şiddet, en temel insan hakkı olan yaşama hakkının vahim ihlâlinden başka bir anlam taşımamaktadır. Teröre karşı küresel bilincin geliştirilmesi önemlidir; ancak, yeterli değildir. Terör ve diğer sınır aşan sorunlara karşı uluslar arası işbirliği mekanizmalarının güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Türkiye, ikili ve çok taraflı her düzeyde gösterdiği çabalarla, terör, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, kara paranın aklanması, organize suçlarla mücadele konusunda işbirliği mekanizmalarının

geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır; bu çerçevede, 43 ülkeyle güvenlik işbirliği anlaşmaları imzalamıştır.”¹⁰³

Siyasette değişkenliğin egemen olduğu devletlerarası ilişkilerde hemen hemen bütün devletler terör eylemlerine kendi siyasetlerine uygun olacak gözle bakmaktadırlar. Bu durum ise terörizme karşı uluslar arası alanda ortak hareket etme ve önlemler almayı etkisiz hale getirmektedir.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de meydana gelen terör olayı, günümüzde örgütlü suçların sınır tanımadığını ve bütün ülkeler için bir tehdit unsuru olduğunu göstermektedir.

Terörizm genelde tüm ülkelere yönelik bir tehdit olarak kabul edilmeli ve buna karşı ortak bir önlem alınması konusunda her şeyden önce fikrî işbirliğine varılmalı, terörist eylemlere karşı kararlı bir tutum içinde bulunulmalıdır.

Terörizmle mücadele bir bütündür. Yurtiçindeki ve yurtdışındaki mücadele de bu bütünün parçalarıdır. Yurtiçinde verilen mücadele, yurtdışındaki mücadeleyle bütünleştğinde somut bir sonuç almak mümkün olabilecektir.

Uluslar arası işbirliğinin önemine ve gerekliliğine inanan ülkemiz güvenlik ve işbirliği alanında, birçok anlaşma ile çok sayıda protokol, mutabakat zaptı, ortak bildiri ve deklârasyona imza atmıştır.

¹⁰³ [Benim düşüncem de: Dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in de konuşmasında belirttiği gibi Türkiye, yaklaşık 30 yıldan beri, terörün her türlü ile mücadele etmiş ve etmekte olan bir ülke olarak, tecrübeleri göstermiştir ki, terörizmle mücadelede uluslar arası işbirliğinin etkinliğinin artırılması ve teröre çözüm getirecek uluslar arası mekanizmaların tesisi önem taşımaktadır. BM terörü en temel insan hakkı olan yaşama hakkının ihlâli olarak görmektedir. Türkiye de terör konusunda BM ile aynı görüşleri paylaşmakta ve küresel mücadele için her platformda gayretlerini sürdürmektedir. Türkiye, uluslar arası barış ve güvenlik ile insan haklarına yönelmiş en büyük tehdidin terörizm olduğuna inanmaktadır ve terörün her çeşidini kınamaktadır. Özellikle başta komşu ülkeler olmak üzere hiçbir ülke, Türkiye’nin başından beri savunduğu üzere, topraklarını terörist gruplara ve bunların faaliyetlerine açmamalı, bugün el altından destek verdikleri terörün yarın kendilerine dönebileceğini düşünmelidirler.]

9’uncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, “TBMM açılış töreninde yapmış olduğu konuşma.”, 1 Ekim 1998, (Erişim) <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem20>, 3Mart 2009, s.7, Konuşmanın tam metni için bkz. Ek-B.

B. Uluslar arası Kuruluşların Teröre Yaklaşımı

1.NATO'nun Uluslar arası Teröre Yaklaşımı

NATO, Doğu Bloğundan gelecek olası saldırılara karşı batılı devletlerin, güvenliklerini sağlamak amacıyla oluşturdukları bir ittifak olmasına rağmen, soğuk savaş dönemi sonrası esen barış rüzgârları ve konjonktürel yapıdaki farklılaşmalar ittifakın bu misyonunda bir takım değişikliklere yol açmıştır. NATO'nun yeni amacı, yalnız belli bir bloktan gelebilecek saldırılara karşı, ittifak üyesi ülkeleri korumak değil, kural olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyince yürütülmesi gereken uluslar arası jandarma misyonunu da üstlenerek, küresel anlamda tüm dünyada barışın sağlanması olarak değişme eğilimindedir.¹⁰⁴ Terörizm, Sovyetlerin çözülmesi sonucu ortaya çıkan etnik milliyetçilik, az gelişmiş bölgelerden gelen göçler, örgütlü suçlar, çevre sorunları, salgın hastalıklar ve bu tehditlerin giderek yoğunlaşması NATO'yu yeni strateji arayışlarına itmiştir.

1990-1991 arası dönemde beliren yeni güç dengesinin bir gereği olarak, NATO yeni güvenlik çevresine kendisini adapte edebilmek için bir dizi reform gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda, öncelikle 1990 yılında yapılan Londra Zirvesi'nde, İttifak'ın sürdürülmesi kararına varılmıştır. Zirve'de alınan kararlar doğrultusunda, NATO'nun yeni bir güvenlik kavramı çerçevesinde dönüştürülmesi, uluslar arası istikrarsızlık, göç dalgası tehlikesi ve uyuşturucu ticaretine karşı önlemler almasına karar verilmiştir. Kısacası bundan sonra İttifak "*uluslararası güvenliği tehdit eden*" unsurlara karşı mücadele etmekle görevlendirilmiştir.¹⁰⁵

Ellinci kuruluş yıl dönümü vesilesiyle 1999'da Washington'da yapılan NATO Zirvesi'nde, İttifak'ın yeni rol ve görevlerini tanımlayan stratejik konsept benimsenmiştir. Söz konusu yeni stratejik konsept, Sovyetler Birliği'nin parçalanması ve yeni dünya düzeninin ilan edilmesiyle iyimser bir

¹⁰⁴ Çağdaş Evrim Ergün, "Yeni NATO Konsepti", **Mevzuat Dergisi**, Yıl 2, Sayı 6, Haziran 1999.

¹⁰⁵ Didem Yaman, "NATO'nun Yeni Görevi: Terörizmle Mücadele ve Bu Eksenle Atılan Adımlar", **Uluslar arası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP)**, Cilt: 2, Sayı: 7, 2006, s. 41-53. (Erişim), www.usakgundem.com/makale/16/nato/, 07 Haziran 2009.

atmosferin oluştuğu 1991’de, Roma’da yapılan zirvede kabul edilen stratejik konseptin yerini almıştır. Yeni stratejik konsept İttifakın hedeflerini ve bunlara ulaşmak için gerekli politik ve askeri yolları belirlemekle birlikte, terörizm, kitle imha silahları ve örgütlü suçlarla mücadeleyi NATO’nun hedefi haline getirmiştir. Stratejik konseptte “*İttifakın ortak çıkarlarına yönelik olarak oluşabilecek yeni tehditlerin (bölgesel çatışmalar, kitle imha silahları ve terörizm gibi ulus ötesi tehditler) önlenmesi için yeni görevler üstlenebilmesi ve bu amaçla savunma kabiliyetinin geliştirilmesinin gerekliliği*”¹⁰⁶ ifadesi NATO’nun terörizmi yeni riskler içerisine aldığının göstergesidir.

Soğuk Savaş döneminde caydırıcılık üzerine kurulan NATO stratejileri artık Soğuk Savaş sonrasında caydırıcılığın ötesinde acil mukabele ve müdahale unsurlarına dayanan politikalar üzerine erken müdahaleyi ve sınırlı güç kullanımını ifade eden stratejiler üzerine kuruludur.¹⁰⁷

NATO Soğuk Savaşı, başlangıçtaki sayıdan bir hayli fazla üye (16 ülke) ile bitirmiştir; fakat bu dönemde Kuzey Atlantik Anlaşması’nın 5’ inci maddesinde ifadesini bulan ortak savunma örgütü olma özelliğine; üye ülke topraklarına yönelik bir Sovyet saldırısını geri püskürtmeye yönelik düzenlenen güç yapısına ve stratejisine büyük ölçüde bağlı kalmıştır. NATO’nun savunma örgütü olarak kalması çok önemlidir; çünkü eğer NATO kolektif savunma yapısını güçlü bir biçimde muhafaza ederse, gelecekteki tehditlerin ortaya çıkma ihtimali de düşük olacaktır. NATO operasyonlarının gerçekleştirileceği alanlarda (üye ülke toprakları, Kuzey Atlantik ve Akdeniz) üye ülkelerin, barışı destekleme ya da insani yardım gibi diğer askeri operasyonlarda iş birliği yapmalarını engelleyecek bir kısıtlama yoktur. BM Güvenlik Konseyi kararları vasıtasıyla NATO insani krizlere acilen yasal olarak müdahale etme yetkisine sahiptir.

Diğer yandan NATO’nun dünya jandarmalığına soyunduğu endişesini taşıyan pek çok insan mevcuttur. Gerçekte bu ihtimal dışıdır. 19 üye ülkenin

¹⁰⁶ Kuzey Atlantik Konseyi Bakanlar Toplantısı Final Bildirisi, Kopenhag, 6–7 Haziran 1991, paragraf 7.

¹⁰⁷ Prof. Dr. Enver Bozkurt, “NATO’nun Geleceği”, (Erişim), <http://www.usakgundem.com/yorum/137>, 06 Haziran 2009.

rızasını talep eden NATO'nun, Avrupa dışında operasyon yapmak için siyasi bir mutabakata varması neredeyse imkânsızdır. Bu, bazı NATO üyesi ülkelerin Avrupa'dan çok uzaktaki bölgelerde askeri açıdan iş birliğini tercih etmeyecek anlamına gelmemelidir. Bu işbirliği ittifak adına olmayabilir NATO'nun, gelecekte görev alanı dışında operasyon yapma ihtimali özellikle gelişen Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği kavramı ile birlikte bir hayli zayıf görülmektedir.

Avrupa'nın yeni bir güvenlik arayışı, ABD'ye daha az güven duyması sebebiyle ortaya çıkmıştır. Hem daha fazla savunma harcamasını hem de bunun ne şekilde kullanılacağını talep eden Avrupa savunma yeteneği için yapılan araştırmalar devam etmektedir. Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği'nin (ESDI) arayışı içinde olan kurumlar Avrupa Birliği'ne doğru temayül gösterdiğinden Avrupa dışındaki (kısmen Türkiye) NATO ülkeleri ile NATO dışında fakat AB içinde müttefik olmayan ülkeler için yapılacak düzenlemeler de tartışmalıdır.

1990'lı yılların başında, ittifakın gelecekte nasıl bir rol üstlenmesi gerektiği konusu tartışmaları sırasında, ABD ile Avrupalı müttefiklerinin arasını açan temel konulardan biri NATO'nun askeri kuvvetlerinin "alan-dışı" kullanımı olmuştur. Avrupa'da yaygın olan görüşe göre, NATO'nun öncelikli hedefi Avrupa çevresinde istikrarlı bir Avrupa güvenlik sistemi yaratmak olmalıdır.

Avrupalılar için 90'lı yıllarda öncelik verilmesi gereken konular; Avrupa ortak para birimi, Orta ve Doğu Avrupa'da istikrarın yaygınlaştırılması gibi Avrupa'yı doğrudan ilgilendiren sorunlardı. Soğuk Savaş sırasında bile, ABD'nin Ortadoğu'da ve Körfez bölgesindeki askeri müdahalelerini her zaman körü körüne onaylamamışlarken, Avrupalı müttefiklerin ittifakın sorumluluk alanı dışındaki bölgelerde ABD'nin liderliğinde NATO kuvvetleri ile yapılacak "alan-dışı" müdahalelere hala sıcak bakmadıkları bilinen bir gerçektir.

Avrupalıları NATO'nun yeni koşullara uyarlanması sürecinde rahatsız etmiş bir önemli konu da, alan-dışı müdahale konusu ile irtibatlandırılan kitle imha silahlarının yayılması sorunu ve terörizmdir. NATO risk ve tehdit değerlendirmesinde kitle imha silahlarının yayılması sorununu, ittifaka yönelik ciddi bir tehdit olarak kabul etmektedir.

Benzer şekilde, NATO sorumluluk alanı dışında yaşanması olası terörist faaliyet karşısında da, ittifakın caydırıcı unsur olarak alan-dışı müdahalede bulunmasına Avrupalıların sıcak baktıkları söylenemez. Özellikle, soğuk savaş sonrası dönemde, NATO'nun Avrupalı müttefikleri kendi güvenliklerine yönelik doğrudan tehdit algılamadıkları durumlarda, NATO alan-dışı operasyonları nedeniyle, ABD'nin peşinden Avrupa dışındaki bölgelerdeki bunalımlara sürüklenmek istememektedirler. Bununla bağlantılı olarak NATO'ya biçilecek yeni rol tartışması, NATO'nun artık başka yerlerdeki sorunlara müdahalesinin meşru olup olmayacağı tartışmasını da beraberinde getirmektedir. Çoğu Avrupalı NATO üyesi, ittifak dışındaki krizlere müdahale edilirken, BM'nin hesaba katılması gereğine sık sık dikkati çekmektedirler.

NATO halen dünyanın en etkili ve geniş savunma örgütü konumunu taşımaya devam etmektedir. Yeni Stratejik Konsept Amerika'nın NATO üzerindeki etkisini artırdığı gibi tüm dünya kamuoyu tarafından sempati ile bakılan, barışı koruma, insani yardım, bölgesel krizlere müdahil olma, bölgesel ve global istikrarın sağlanması gibi kavramlar çerçevesinde geliştirildiğinden Amerika eksenli bir yapının NATO içinde hakim olmaya devam edeceği ve bu stratejik tavır ile ilgili değişikliklerin tamamıyla Amerikan politikasına bağlı olacağı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede 11 Eylül saldırılarından sonra 12 Eylül'de toplanan NATO konseyi 5'inci maddeyi harekete geçirme kararı almıştır. Bu maddeye göre, *"Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Yasası'nın 51. maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte,*

silahlı kuvvet kullanımı da dâhil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan taraf ya da taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldırı ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslar arası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir.”¹⁰⁸ Bu kararın dışında ABD'nin isteği üzerine sekiz tedbir uygulamaya konulmuştur. Bunlar; üyeler arasında bilgi paylaşımı, terörist tehdide maruz kalan müttefiklere destek, tesis ve birliklerin güvenlik tedbirlerinin artırılması, bazı bölgelerden kuvvet çekilmesinden doğan eksikliklerin doldurulması, hava sahası ile havaalanlarının ve limanların kullandırılması ve İttifakın daimi deniz kuvvetlerinin Doğu Akdeniz'de, yedi havadan erken ihbar uçağının ABD topraklarında görevlendirilmesidir.

2002 yılında yapılan NATO Prag Zirvesinde terörizmle mücadele konusunda alınacak tedbirleri ve yeni yapılanmaları içeren bir paket kabul edilmiştir. Bu paket, İttifakın terörizme karşı yeteneklerini geliştirmek ve Avrupa'daki kuvvetlerin süratle hareket edebilmelerini, daha etkili kuvvet uygulayabilmelerini ve kendilerini idame ettirmelerini garanti etmek amacıyla düzenlenmiştir. Eylül 2002'de ise NATO Terörizmle Mücadele Konsepti onaylanmıştır. Ayrıca bu zirvede Terörizme Karşı Ortak Eylem Planı kabul edilmiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından NATO üyeleri terörle mücadelede kendilerine verilecek yükümlülükleri üstleneceklerini bildirmişti. Bu bildirim somut hale getirilmesi ortak eylem planının kabulü ile gerçekleştirilmiştir.

Terörizmle mücadele uzun dönemli bir çabayı gerektirdiği kadar çok uluslu bir işbirliğini de gerektirmektedir. Bu bağlamda NATO'nun askeri mücadele gücünü yeni tehditler doğrultusunda revize ettiği, istihbarat paylaşımına yönelik olumlu adımlar attığı ve çok uluslu bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizmle

¹⁰⁸ NATO Anlaşması Beşinci Maddesi, (Erişim), <http://www.turkforum.net/showthread.php?t=170964>, 07 Haziran 2009.

mücadeleye yönelik kendi bünyesinde olumlu girişimlerde bulunduğunu söylemek mümkündür.¹⁰⁹

Stratejik Konseptin kabulünden sonra yapılan toplantılar sonrasında yayınlanan ortak bildirimlerin çoğunda terör önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu bildirimlerde, uluslar arası terörizmin eylem, yöntem ve uygulamaları kınanmış, terör suçlarının barış güvenlik ve istikrara yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğu, uluslar arası terörist suçların hiçbir koşulda haklı gösterilemeyeceği, terörizmin insan onurunu ve haklarını pervasızca ihlal ettiği, hem de uluslar arası ilişkilerin normal seyrini tehdit ettiği, etkili bir işbirliğinin yapılmasının gerekli olduğu, İttifakın terörle mücadele konusundaki tüm çabaları destekleyeceği, sıkı bir uluslar arası işbirliğinin terörle mücadelede temel unsur olduğu açıklanmıştır.

NATO Terörizme Karşı Neler Yapabilir?

NATO 20' nci yüzyılın en istikrarlı savunma örgütüdür. Herşeyden önce büyük bir askeri güç olarak varlığını sürdürmektedir. Üye ülkelerin çoğunluğu aynı zamanda AB üyesi olması ve ilk kuruluş maksadının Avrupa ve Atlantik güvenliğinin sağlanmasına yönelik olması gerekçeleriyle Avrupa'nın güvenliğine endeksli bir yapı içerisinde bulunmaktadır. Soğuk savaş döneminde caydırıcılık ve blokların dengelenmesi görevini yürütmüş olan NATO'nun soğuk savaş sonrasındaki misyonlarına bakıldığında daha etkin ve aktif olduğu görülmektedir. Askeri anlamda yüklenmiş olduğu görevler uluslar arası çatışmalara ve görev alanlarındaki askeri birliklere göre uygundur. NATO karşısında ordulardan oluşan tehditlerle baş edebilecek şekilde düzenlenen birliklere sahiptir. NATO'nun teröristlere karşı mücadele edebilecek bir yapısı söz konusu değildir. Terörizm önemli bir tehdit olarak algılanmaktadır ve stratejik konseptte bu konuda girdiler yapılmıştır. Fakat zayıfın silahı olarak bilinen, az maliyetle çok işler yapmayı öngören, sınırlı ve genellikle uluslar arası işbirliği ve ülke desteğinde yürütülmesine rağmen

¹⁰⁹ Didem Yaman, "NATO'nun Yeni Görevi: Terörizmle Mücadele ve Bu Eksenle Atılan Adımlar", **Uluslar arası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP)**, Cilt: 2, Sayı: 7, 2006, s. 41-53. (Erişim), www.usakgundem.com/makale/16/nato/, 07 Haziran 2009.

ulusal sınırlara mahsus eylemleri içeren terörizm karşısında NATO nasıl bir hareket tarzını benimseyebilir? Tanımlanmamış tehdide karşı NATO nasıl bir davranış gösterebilir? Karşısında varlığı belli olmayan bir düşmana karşı NATO ne yapabilir?

Terörist eylemler ne zaman olacağı önceden kestirilebilen, kimlerin yapacağı belli olan, boyutları tahmin edilebilen eylemler olmadığından uluslar arası boyutları sebebiyle muhatap alınan veya hedef gösterilen ülkeleri doğrudan etkilerken, saldırıların yapıldığı ülkeleri, eylemin yapıldığı yerlerdeki yabancı ülke vatandaşlarını da etkiler. Hedef ülkeye yaptığı saldırıları yönlendirmek için bilerek veya bilmeyerek teröristlerin kullandığı ülkelerin konumu sorunun uluslar arası seviyede çözümlenmesini gerekli kılmaktadır. Terörist faaliyete izin vermeyen veya hedef olan ülkeye yapılacak saldırıların, girişimlerin yapıldığı diğer ülkelerde sorunun bir parçası haline gelmektedirler. Bu nedenle öncelikle terörizme karşı ortak bir görüşe sahip olunması ve her seviyede uluslar arası işbirliği zorunluluğu bulunmaktadır.

Diğer yandan NATO'nun terörizmle ulusal ve uluslar arası düzeyde mücadelede silahlı kuvvetlerin kullanılmasının pek çok riski olduğu gibi, demokratik ülkelerin bu tip bir mücadele metodunu tercih etmelerine de sıcak bakılmamaktadır. Silahlı kuvvetlerin terörizme karşı mücadele görevlerinde kullanabilecekleri etkin silahları ve imkânları mevcuttur. Terörist hedeflerin denizden kuşatılması, ablukaya alınması, havadan gözetlenebilmesi, malzeme nakliyatının radarlar ile denizden ve havadan gözetlenebilmesi ve kolaylıkla müdahale edilebilmesi gibi silahlı kuvvetlerin kullanılabileceği alanlar mevcuttur. Kolluk kuvvetlerinin kaldıramayacağı seviyedeki terörizme karşı son çare olarak silahlı kuvvetlerin kullanılması bir zorunluluktur. Silahlı kuvvetlerin terörist faaliyete karşı bir zorunluluk olarak kullanılması durumunda da demokratik ve hukuk kuralları içinde hareket etmesi gerekmektedir. NATO üyesi ülkelerin uluslar arası terörizme karşı silahlı kuvvetler kullanması ülke bazında nadir olarak görülmüştür.

Silahlı kuvvetlerin terörizme karşı kullanılmasında önemli avantajlar bulunmasına karşılık temelde büyük sorunlar da bulunmaktadır. Bunlar;

terörist eyleme karşı yapılacak askeri harekâtın pahalıya mal olması, kesin ve yüksek istihbarat bilgisi olmaksızın terörist hedeflerin vurulmasının zorluğu, askeri güç kullanımının toplum üzerinde yaratacağı olumsuz etki, masum vatandaşların hayatlarının gözetilememesi durumunda uluslar arası kamuoyunun tepkisi, silâhlı kuvvet kullanmaya karşı ittifak sağlanamamasının getirdiği psikolojik baskı, bir askeri harekât sonucunda terörizme karşı başarı kazanıldığına dair bir kamuoyu beklentisi çıkması durumunda müteakip harekâta benzer veya daha fazla askeri gücün kullanılması gerekliliği, sorunları iyice incelendikten sonra askeri gücün kullanılması tercih edilebilir.

Bir ülkenin topraklarını teröristlere açması ve onlara yardım etmesini ve başka ülkelere terörist eğitip göndermesini yasaklayan açık kurallar bulunmaktadır. Bunların ihlâli milletler arası sorumluluğu gerektirmektedir. BM günümüzde bu gibi durumlarda mücadele etmeye yetkin ve istekli de olmadığı için hedef ülkelerin tek taraflı olarak kuvvet kullanmaları tek alternatif olarak kalmaktadır. Terör hareketleri bir ülke tarafından yönlendirilip başka bir ülkenin üzerine gönderilirse bu silahlı bir saldırı olduğu için meşru müdafaa hakkına yol açmaktadır. ABD ve İsrail'in terörist faaliyetde buldukları gerekçesiyle meşru müdafaa ve önleyici meşru müdafaa haklarını kullandıklarını ileri sürerek terörizme destek veren ülkelere karşı kuvvet uygulama örnekleri mevcuttur.

Terörist eylemlere veya terörist örgütleri destekleyen ülkelere karşı kuvvet kullanmanın zorlukları ve sonuçlarının ortaya çıkaracağı sorumluluklar ülkelerin şahsi sorumlulukları olmasına karşılık, NATO'nun gerek uzlaşma gerekse demokratik gerekçelerle mevcut koşullarda kuvvet kullanmayı tercih etmeyeceği, kuvvet kullanma kararı alınması durumunda ise bu kullanımın sınırlı seviyede olabileceği değerlendirilmektedir.

2. Birleşmiş Milletler'in (BM) Uluslar arası Teröre Yaklaşımı

BM Antlaşması'nın 1'inci maddesinde, BM'nin amaçlarından birinin, uluslar arası barış ve güvenliği korumak olduğu, 2'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında da, üye devletlerin, uluslar arası ilişkilerde, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına saygı gösterecekleri öngörülmüştür. BM Antlaşmasının bu hükümlerini, özellikle devlet destekli uluslar arası terörizm açısından görmek gerekir¹¹⁰.

Bu hükümlere göre, BM'ne üye ülkeler, bir ülkenin toprak bütünlüğünü ve siyasal bağımsızlığını hedef alan oluşumlara, hiçbir şekilde müzahir olmamak yükümlülüğü altındadırlar. Çünkü bir ülkenin, bir başka ülkenin egemenliğini, ülke bütünlüğünü, siyasal bağımsızlığını hedef alan silahlı terör örgütlerine doğrudan veya dolaylı olarak destek vermesi, uluslar arası hukuk ve uluslar arası ilişkiler açısından, o devlete yapılmış bir saldırı sayılmaktadır. Hatta günümüzde, hedef ülkenin yaşamsal çıkarları açısından ağır sonuçlar doğurabilecek silahlı bir saldırı ihtimali karşısında bile, bir ülkenin kendini savunma amacıyla kuvvet kullanabileceği kabul edilmektedir.¹¹¹

BM'nin gözetiminde terör konusunda özel düzenlemelere gidildiği de görülmektedir.¹¹² Diplomatik ajanlar ile uluslar arası korunmaya sahip kişilerin korunması, uçak kaçırımlarının önlenmesi konularında yapılan çok taraflı düzenlemeler bu çerçevede belirtilebilir.

"*BM Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme*"ye¹¹³ göre de, uluslar arası belgelerde tanımlandığı şekilde barışa ve insanlığa karşı suç işlediği,

¹¹⁰ Aslan Gündüz, **Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar**, İstanbul, Beta Basım Yayım, 1998, s.57.

¹¹¹ BM Anlaşmasının Türkçe tam metni için (Erişim), www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/bmsarti.html, Kaynak, BM Türkiye Temsilciliği.

¹¹² Terörizmle Mücadele Kapsamında Kabul Edilen Uluslar arası Antlaşma ve Protokoller ile Türkiye'nin durumu için, bkz. sayfa 16.

¹¹³ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı Kararıyla toplanan Konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi 24 Ağustos 1951 tarihinde onaylamıştır. Sözleşmenin Türkçe tam metni için (Erişim), <http://www.barobirlik.org.tr/insanhaklari/mevzuat/ub/belgeler/multecilerin.pdf>

BM'nin amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğu hususunda hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir şahıs hakkında sözleşme hükümlerinin uygulanmayacağı öngörülmüştür.

Diğer taraftan, gerek “*BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*”nin¹¹⁴ 30’uncu maddesinde, gerekse yine BM kapsamındaki “*Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslar arası Sözleşme*”nin 5’inci maddesinde, “*Özgürlükleri yok etme özgürlüğünün tanınmayacağı*” öngörülmüştür.

Bu hükümler nedeniyle, BM Genel Kurulu, 1994 tarihinde aldığı bir kararla, terörü insan hakları ihlali saymış ve üye ülkeleri, uluslar arası terörü reddetmeye, terör suçlarını önleme ve cezalandırma konusunda işbirliği yapmaya çağırmıştır.

Ayrıca, “*BM İnsanlığın Güvenliğine ve Barışa Karşı İşlenen Suçlar Antlaşması*”nda da, saldırı, saldırı hazırlığı, başka bir ülkenin topraklarına silahlı çeteler gönderilmesi, terörizm, barış ve güvenlik konusundaki uluslar arası anlaşmaların ihlali gibi, iç hukuktan bağımsız suç tanımları geliştirilmiş ve bu suçlara ilişkin yargılama, ilgili ülkenin iç hukukuna bırakılmıştır.

BM Güvenlik Konseyinin teröre karşı almış olduğu kararlar şu şekildedir.

BM Güvenlik Konseyi'nin 15 Ekim 1999 tarih (4051’inci oturum) ve S/RES/1267(1999) Sayılı Kararı:¹¹⁵

“Devletler, Taliban’ın sahip olduğu veya dolaylı veya dolaysız olarak kontrol ettiği, mallardan elde ettiği veya sağladığı fonlar da dâhil olmak üzere Komite tarafından tespit edilen fonlarını ve diğer malî kaynaklarını donduracaklardır. Ayrıca bütün Devletler, herhangi bir uluslar arası anlaşma veya sözleşme ile getirilen hak ve yükümlülükleri bulunsa bile, bu karar hükümlerine harfiyen uyum göstermek zorundadırlar.”

BM Güvenlik Konseyi'nin 19 Ekim 1999 tarih (4053’üncü oturum) ve S/RES/1269(1999) Sayılı Kararı:¹¹⁶

¹¹⁴ BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Md. 30, “*Bu bildirgenin hiçbir kuralı herhangi bir devlet, topluluk veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini, amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.*”

¹¹⁵ BM Güvenlik Konseyinin 1267 no.lu kararının orijinal İngilizce metni için bkz. Ek-A.

“Ülkelerin taraf oldukları uluslar arası anti-terör anlaşmalarını uygulamaları, taraf olmadıklarına katılımı öncelikli konu olarak ele almaları ve askıda kalmış anlaşmaların kabul hızını artırmaları gerekmektedir. Ayrıca 1269 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı ile iki taraflı veya çok taraflı anlaşmalarla terörizmin önlenmesine yönelik karşılıklı işbirliğinin sağlanması, terörist faaliyetlerin plânlanmasının ve finanse edilmesinin önlenmesi, terörist faaliyetleri plânlayan, finanse eden veya gerçekleştirenlerin tutuklanması, soruşturulması veya iadesine ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması zorunluluğu getirilmektedir.”

BM Güvenlik Konseyi'nin 19 Aralık 2000 tarih (4251'inci oturum) ve S/RES/1333(2000) Sayılı Kararı:¹¹⁷

“Ülkelerin, Afganistan'da Taliban kontrolündeki bölgelere askerî faaliyetlerle ilgili teknik görüş, yardım veya eğitim imkânlarının sağlanmasını önlemeleri, kendi bölgeleri içerisinde faaliyet gösteren Ariana Afgan Havayolları da dâhil tüm Taliban bürolarını kapatmaları ve El Kâide örgütü de dâhil olmak üzere Usama Bin Laden ve ona bağlı kişi ve kurumların Komite tarafından belirlenen fonlarını ve malî varlıklarını geciktirmeksizin dondurmak üzere acil tedbirleri almaları gerekmektedir.

BM ve onun özel birimleri de dâhil bütün devletler ve uluslar arası ve bölgesel organizasyonlar, herhangi bir uluslar arası anlaşma veya sözleşme ile getirilen hak ve yükümlülükleri bulunsa bile, bu karar hükümlerine harfîyen uyum göstermekle yükümlüdürler.”

BM Güvenlik Konseyi'nin 12 Eylül 2001 tarih (4370'inci oturum) ve S/RES/1368(2001) Sayılı Kararı:¹¹⁸

BM Güvenlik Konseyi'nin 1368 sayılı Kararı, “11 Eylül'de New York, Washington DC ve Pennsylvania'da gerçekleştirilen terörist eylemleri kınamak, söz konusu terörist faaliyetler sonucu zarar görmüş ve yakınlarını kaybetmiş insanlara taziyelerini sunmak, terörist faaliyetlerde bulunan

¹¹⁶ BM Güvenlik Konseyinin 1269 no.lu kararının orijinal İngilizce metni için bkz. Ek-A.

¹¹⁷ BM Güvenlik Konseyinin 1333 no.lu kararının orijinal İngilizce metni için bkz. Ek-A.

¹¹⁸ BM Güvenlik Konseyinin 1368 no.lu kararının orijinal İngilizce metni için bkz. Ek-A.

kişilerle bunlara yardım, yataklık ve destek sağlayanların yargıya intikalini sağlamak için uluslar arası arenada mücadele edilmesi gerektiğini” ifade etmek üzere hazırlanmıştır.

BM Güvenlik Konseyi'nin 28 Eylül 2001 tarih (4385'inci oturum) ve S/RES/1373(2001) Sayılı Kararı:¹¹⁹

“Bütün devletlerin terörist eylemlerin finansmanını önlemesine ve cezalandırmasına;

Hangi şekilde olursa olsun, doğrudan ya da dolaylı olarak uyrukları tarafından toprakları üzerinde terörist eylemleri işlemek için veya bunların, terörist eylemleri işlemek için kullanılacağı bilinerek kasten malî kaynak temini ve toplanmasının suç haline getirilmesine;

Terörist eylemlerde bulunmak suçunu işleyenlerin ya da işlemeye kalkışanların, bu nev'i eylemleri kolaylaştıran ya da onlara katılanların, bu şahıslara ait veya bu şahıslar tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak denetlenen kuruluşların ve anılan şahıs ya da kuruluşlar adına veya bu şahıs ya da kuruluşların talimatları doğrultusunda hareket eden şahıs ya da kuruluşların ve bu şahıslar ve kuruluşlarla ortak olan veya onlar tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol edilen bu şahıslara ait mal varlıklarından doğan anapara da dâhil olmak üzere, anaparalarının ve diğer malî varlıklarının ve ekonomik kaynaklarının vakit geçirmeksizin dondurulmasına;

Toprakları üzerinde bulunan kendi uyrukları veya bütün kişi ve kuruluşlardan, doğrudan veya dolaylı olarak, terörist eylemlerde bulunmak suçunu işleyenlerin ya da işlemeye kalkışanların, bu nev'i eylemleri kolaylaştıran ya da onlara katılanların, bu şahıslara ait ya da doğrudan veya dolaylı olarak bunlar tarafından kontrol edilen kuruluşların ve bu şahısların adına ya da talimatları doğrultusunda hareket eden şahıs ya da kuruluşlara anapara katmalarını, malî katkıda veya ekonomik kaynak veya malî ya da

¹¹⁹ BM Güvenlik Konseyinin 1373 no.lu kararının orijinal İngilizce metni için bkz. Ek-A.

buna bağılı diğer hizmette bulanma ve sağlamalarının yasaklamasına; karar verir.

Aynı şekilde bütün devletlerin:

Aktif ya da pasif, hangi şekilde olursa olsun, özellikle terörist gruplara üye toplanmasını ve teröristlere mühimmat sağlanmasını cezalandırarak, terörist eylemlere katılmış şahıs ya da kuruluşlara destek sağlanmasından imtina etmelerine;

Terörist eylemlerin işlenmemesi için istenen bütün önlemleri, özellikle bilgi değişim suretiyle diğer devletlerle acil uyarıyı sağlayarak almalarına;

Terörist eylemlere malî kaynak sağlayanlara, örgütleyenlere, destekleyenlere ya da bu eylemleri işleyenlere ya da faillerine yataklık edenlere sığınma hakkını vermeyi reddetmelerine;

Terörist eylemlere malî kaynak sağlayanların, örgütleyenlerin, destekleyenlerin ya da bu eylemleri işleyenlerin, bu nev'i eylemleri diğer devletlere veya diğer devletlerin vatandaşlarına karşı işlemek amacıyla karşılıklı olarak topraklarını kullanmalarını engellemelerine;

Terörist eylemlere malî kaynak sağlayan, örgütleyen veya terörist eylemleri işleyen, iştirak eden ya da onlara destek veren her şahsın adalet önüne çıkartılmasına ve bu şahıslara karşı alınabilecek önlemler haricinde, bu terörist eylemlerine ulusal mevzuatta vahim suç haline getirilmesine ve öngörülen cezaların bu eylemlerin vahameti ölçüsünde olmalarına, dikkat etmelerine;

Terörist eylemlere malî kaynak sağlanmasına ya da, uhdelerinde bulunan ve usulü işlemlerde gerekli olacak ispat vasıtalarının elde edilmesine yönelik yardım da dâhil olmak üzere, bu eylemlerin ihtiyaç duyduğu desteğin sağlanması ve suç soruşturmaları ve diğer usulü muameleler sırasında en geniş şekilde karşılıklı yardımlaşmaya katılmalarına;

Sınırlarda etkili denetimler icra ederek teröristlerin ve terörist grupların hareketlerini ve kimlik cüzdanları ve seyahat belgeleri verilirken

denetlemelerine ve kimlik cüzdanlarının ve seyahat belgelerinin taklit edilmesini ya da hileli kullanımını engellemelerine; karar verir.

Yine bütün devletlerden:

Bilhassa teröristlerin ya da terörist şebekelerinin hareketlerine, taklit edilmiş seyahat belgelerine, silah, patlayıcı veya hassas maddelerin kaçakçılığına, teröristlerin iletişim teknolojilerinin kullanımına ve terörist grupların sahip olduğu kitle imha silahlarının tehdidine ilişkin işlemsel bilgilerin değişiminin yoğunlaştırılması ve hızlandırılması imkânlarını bulmalarını;

Uluslar arası ve ulusal hukuka uygun olarak bilgilerin değişimin ve idarî ve adlî temelde terörist eylemlerin önlenmesi amacıyla işbirliğine gidilmesini,

Özellikle, ikili ve çok taraflı sözleşmeler çerçevesinde, terörist eylemleri önlemek ve cezalandırmak ve bu nev'i eylemlerin faillerine ilişkin önlemler almak amacıyla işbirliğine gitmelerini;

En kısa sürede, 9 Aralık 1999 tarihli Terörizm Finansmanın Önlenmesine İlişkin Uluslar arası Sözleşme de dâhil olmak üzere, terörizme ilişkin uluslar arası sözleşme ve protokollere taraf olunmasını;

Güvenlik Konseyi'nin 1269 (1999) ve 1368 (2001) sayılı kararları ile birlikte terörizme ilişkin uluslar arası sözleşme ve protokollere göre daha fazla işbirliğinde bulunulmasını ve bunların eksiksiz olarak uygulanmasını;

Mülteci statüsü vermeden önce, sığınma talebinde bulunanların terörist eylemleri örgütlediği ya da bunları işlemediğine ve bunlara katılmadığına kesin olarak kanaat getirilmesi amacıyla, insan haklarına ilişkin uluslar arası normlar da dâhil olmak üzere, ulusal mevzuatlarındaki geçerli düzenlemeler ve uluslar arası hukuka uygun olarak gereken önlemlerin alınmasını;

Uluslar arası hukuka uygun olarak, terörist eylemlerin faillerinin veya örgütleyicilerinin veya bu nevi eylemleri kolaylaştıranların mülteci statüsünü kendi çıkarlarına uygun olarak saptırmamalarını ve terörist olarak

varsayılanların iade taleplerinin reddinin siyasî mülâhazaları doğrulayacak şekilde reddedilmemesine dikkat edilmesini; talep eder.

Uluslar arası terörizm ve uluslar arası örgütlü suçlar, yasadışı uyuşturucu, kara para aklama, silâh kaçakçılığı ve nükleer, kimyasal, biyolojik ve ölümcül tehlike teşkil eden diğer maddelerin yasadışı aktarımı arasındaki yakın ilişkileri kaygıyla not eder ve bu itibarla bölgesel ve uluslar arası ölçekte bu vahim soruna karşı harekâtın güçlendirilmesi ve uluslar arası güvenliğe getirdiği ağır tehdidin önlenmesi amacıyla sarf olunan güçlerin işbirliğinin kuvvetlendirilmesi gereğinin altını çizer.

Terörizm eylemlerinin metotlarının ve uygulamalarının Birleşmiş Milletler Örgütü'nün amaç ve ilkelerine ters olduğunu ve terörist eylemlere malî kaynak sağlanması ve örgütlenmesinin ya da bu nevi eylemlere azmettirmenin de aynı şekilde Birleşmiş Milletler Örgütü'nün amaç ve ilkelerine ters olduğunu ilân eder;

İç Yönetmeliğinin 28'inci maddesinin uygulanması doğrultusunda, Güvenlik Konseyinde, Konseyin bütün üyelerinden oluşan ve bu kararın uygulanmasını, istenen uzmanlar vasıtasıyla, takip ile görevli bir komitenin kurulmasına karar verir ve bütün devletlerden komiteye en geç bu kararın kabulünden itibaren geçen 90 gün içinde ve komiteye teklif olunacak takvime göre, kararın hayata geçirilmesi ile ilgili aldıkları önlemleri rapor etmelerini talep eder;

Genel Sekreter ile danışmalarda bulunarak, komiteye görevlerini belirlemesi, en geç bu kararın kabulünden itibaren geçen 30 günlük süre içinde bir çalışma programını sunması ve ihtiyaç duyduğu destek konusunda düşünmesi talimatlarını verir;

Şart gereğince kendisine tevdi edilen sorumluluklara uygun olarak, bu karara tam olarak uyulmasının sağlanması için gerekli tüm önlemlerin alınmasının kararlaştırıldığını ilân eder;

Sorunun her yönüyle ele alındığına karar verir.”

BM Güvenlik Konseyi'nin 28 Ocak 2002 tarih (4452'inci oturum) ve S/RES/1390(2002) Sayılı Kararı:¹²⁰

“1333 ve 1267 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararlarında öngörülen tedbirlerin uygulanmaya devam edilmesi ve Usama Bin Laden, El Kâide örgütü ve Taliban mensupları ile onlarla bağlantılı olan kişi, grup, teşebbüs ve kuruluşlar için aşağıdaki tedbirlerin uygulanması öngörülmüştür;

Bu kişi, grup, teşebbüs ve kuruluşların fonlarını ve diğer mal varlıklarını veya ekonomik kaynaklarını geciktirmeksizin dondurmak,

Söz konusu kişi, grup, teşebbüs ve kuruluşların ülkeye girişleri veya transit geçişlerini önlemek,

Söz konusu kişi, grup, teşebbüs ve kuruluşlara, bunların ülkelerinden veya ülkeleri dışındaki vatandaşlarından silah, mühimmat, askeri araç ve teçhizat ve askeri faaliyetlerle ilgili teknik görüş, yardım ve eğitim sağlanmasını önlemek.

Ayrıca Taliban ve El Kâide üyelerine ve bunlarla bağlantılı terörist faaliyetleri finanse eden, plânlayan, kolaylaştıran veya işleyen veya bu faaliyetleri destekleyen kişi, grup, kuruluş ve teşebbüslere de 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararında öngörülen tedbirlerin uygulanması kararlaştırılmıştır.”

3.Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) Uluslar arası Teröre Yaklaşımı

Avrupa'da güvenliğin ve istikrarın sağlanması, demokratikleşme ve insan haklarına dayalı rejimlerin kurulması amacını taşıyan AGİT kurulduğundan beri yapılan toplantılarda ve düzenlediği belgelerde terörle ilgili birtakım kararlar almıştır.

¹²⁰ BM Güvenlik Konseyinin 1390 no.lu kararının orijinal İngilizce metni için bkz. Ek-A.

İlk olarak 1975’de “*Helsinki Nihai Senedi*”nde, devletlerin terörist eylemlere doğrudan ya da dolaylı şekilde yardım etmekten kaçınacakları vurgulanmıştır.

1983’de yayınlanan “*Madrid Belgesi*”nde uluslar arası ilişkilerde şiddet kullanılması dahil terörizm kınanmış, terörizmin masum insanların canına kastettiği, insan hakları ve temel özgürlükleri yok ettiği belirtilmiş, terörizmle mücadele için ikili ve çok taraflı ilişkiler özendirilmiş, ülkeler topraklarında terör eylemlerinin hazırlanmasına, düzenlenmesine, bu eylemleri yapanların barınmalarına izin vermeyeceklerini, teşvik ve finanse etmeyeceklerini, hoşgörüde bulunmayacaklarını vurgulamışlardır.

1989 “*Viyana İzleme Belgesi*”nde ise terörizm kınanmış, teröristlerin taleplerine karşı direnme politikası izlenmesi tavsiye edilmiş, terörizm konusunda bilgi değiş tokuşu dâhil ikili ve çok taraflı iş birliği yapılması, diplomatik ve konsolosluk misyonlarının güvenliğinin sağlanması için gerekli önlemlerin alınması istenmiş, terör eylemlerine karışanların sınır dışı edilmesi ve yargı önüne çıkarılması, birden fazla ülkenin hükümrancılığının söz konusu olduğu durumlarda uluslar arası sözleşmelere uygun hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

1989’da ise “*Avrupa’nın Geleceği İçin Çerçeve Belgesi*” yayınlanmıştır. Bu belgede ortaya çıkan insan haklarına yönelik 1990’da Kopenhag Belgesi çıkarılmıştır. Kopenhag Belgesi’nde kendi ülkesinin ya da bir başka ülkenin düzenini yıkmaktan vazgeçmeyi reddeden şiddet ve terörizm kınanmış ve ülkelerin bununla mücadeledeki sorumlulukları vurgulanmıştır. Yine aynı yıl açıklanan Paris Senedi’nde terörizmin her türlü şiddet ve terörle mücadelede işbirliği öngörülmüştür.

1992’de yayınlanan Helsinki Belgesinde de terör kınanmış, katılımcı devletlerin, güvensizliği ortadan kaldırıp güveni artırmak için çabalarını birleştirecekleri birbirlerinin egemenliğine saygı gösterecekleri, uluslar arası hukuk uyarınca üstlendikleri yükümlülükleri iyi niyetli olarak yerine getirecekleri kararlaştırılmıştır.

1994 “*Budapeşte Belgesi*”nde, terörizmin hiçbir şekilde haklı görülemeyeceği, terörizmin desteklenmeyeceği, terörizmle mücadele için işbirliği yapılacağı, teröristlerin yargılanması ve sınır dışı edilmesi konusundaki uluslar arası sözleşmelere uyulacağı açıklanmıştır.

1996 “*Lizbon Belgesi*”nde ise terörizm, örgütlü suç, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, kontrolsüz göç ve çevre kirliliğinin üyelerin ortak sorunu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca belgenin ilahların Denetimi bölümünde terörizmin her çeşidi ile mücadele, Güvenlik İşbirliği Bölümünde de terörizmle mücadele konusunda uluslar arası kuruluşların aldığı önlemleri tamamlayıcı tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır.

4.Avrupa Konseyi’nin (AK) Uluslar arası Teröre Yaklaşımı

Bölgesel bir örgüt olarak kurulan AK insan haklarına verdiği değer ile ön plana çıkmıştır. Terörizmin insan hakları ihlali olduğunu savunmuş ve terörizm konusunda düzenlemeler yapmıştır.

AK tarafından 1957’de terörizm suçlarını da içeren “*Avrupa Suçlarının İadesi Konvansiyonu*” ve 1959’da “*Cezai Konularda Karşılıklı Yardım Avrupa Konvansiyonu*” hazırlanmış ve AK Danışma Meclisi 1973’de 703 sayılı kararıyla uluslar arası terörün suç olduğunu belirtmiş ve “*teröriste ceza ver ya da iade et*” kuralını desteklemiştir.

1977’de Terörün Önlenmesi Konusunda “*Avrupa Sözleşmesi*” imzalanmıştır. Sözleşme daha önce yayınlanan konu ile ilgili sözleşmeleri tamamlamak, terör eylemlerinde bulunanların ceza almasını sağlamak, terör eylemi faillerini siyasi suçlu sayılması nedeniyle bunların iadesinde çıkabilecek sorunları çözmek ve suçluların iadesi konusunda yol göstermek amacıyla çıkarılmıştır.

AB Bakanlar Konseyi 1982’de terör fiillerini kovuşturulması ve cezalandırılması konusunda tavsiye kararı almıştır.1984’de ise AK Adalet

Bakanları Terörizm ve Uluslar arası Organize Suçlara Karşı Mücadelede İşbirliği kararı almıştır.

Bunların dışında AK, 1990'da BM Viyana Konvansiyonu'nu tamamlamak amacıyla ulusal yasaları uyumlu hale getirmeyi ve uyuşturucu ile ilgili suçlarla diğer ciddi suçlardan elde edilen gelirlerin tespit edilmesi, el konulması ve toplanması konvansiyonunu çıkarmış, 1991 ve 1994'de Yasadışı Uyuşturucu Kullanımı ile ilgili Sorunlarda İşbirliği konusunda iki ayrı karar almıştır.

AK'nin teröre karşı yapılanmasında 1972'de kurulan "Pompidou Grubu" önemli bir işlev görmüş, terör ve uyuşturucu kaçakçılığı ile kara para aklamaya karşı uluslar arası mücadele yönünde önlemler almıştır. Günümüzde bu grup terörün uyuşturucu ile bağlantılı olması ve terörist eylemlerin organize suçlar olarak görülmesine paralel olarak teröre karşı bir oluşum olarak görülmektedir.

1996'da AK tarafından terörizmle mücadele konusunda kabul edilen ortak bir eylem kararında terörizmi önlemek ve onunla etkin bir şekilde mücadele etmek için üye devletlerarasında tam bir koordinasyonun gerekliliği belirtilerek, terörizme karşı işbirliğini kolaylaştırmak maksadıyla "*Terörizm Rehberi*" hazırlanması kararlaştırılmıştır. Her üye devlet rehberden bir kopyaya sahip olacak, bir temas sağladıkları takdirde gereken bilgileri rehber yöneticisine bildireceklerdir. Rehber terörizme karşı olan ikili veya çok taraflı anlaşmaların yerine geçme amacını taşımamakta, harekât istihbaratının karşılıklı alışverişi için bir vasıta olmayıp, konsey içinde ayrıca başka bir organın da kurulmasını gerektirmemektedir.

Türkiye AGİT'e büyük bir önem atfetmektedir. Türkiye En başından beri AGİT sürecine aktif olarak katılmış ve AGİT ilkelerini desteklemiştir. Teşkilat, AGİT bölgesinde güvenlik ve istikrarı artırmak ve üye devletlerin çıkarlarını korumak amacıyla yeni güvenlik düzeni açısından bir çerçeve sağlamıştır.¹²¹

¹²¹ Uyar, a.g.e., s.127.

C. Terörizmle Mücadelede Uluslar arası Hukuk Yaklaşımları

Terörizmle mücadelede savunmacı tedbirleri içeren anti-terörizm yaklaşımı ve terörizmi önlemek, caydırmak ve yanıt vermek için tercih edilen, saldırgan tedbirleri kapsayan kontr-terörizm seçenekleri bulunmaktadır. Buna paralel olarak terörizmle mücadele politikaları, uzlaşmacı ve bastırıcı politikalar olarak tasnif edilmektedir. Uzlaşmacı politikaların en genel iki şekli teröristlerle mücadele etmek yerine onlarla doğrudan görüşme yoluyla taleplerine yönelik bir takım ödünler vermek ve teröristler tarafından ileri sürülen şikâyetlere yönelik iyileştirme ve reformlarda bulunmaktır. Bu barışçıl politika içinde, terörizmin uluslar arası bir suç olarak kabul edilerek sorumluların uluslar arası bir mahkemede yargılanmasını sağlamayı hedefleyen hukuki yollar ile terörizmi destekleyen devletlerin verdikleri bu destekten vaz geçmelerini sağlamak amacıyla söz konusu devletlere karşı siyasi, ekonomik ve diplomatik yolların kullanılması da yer almaktadır. Bastırıcı politikaların en yaygın iki şekli ise Ceza Adalet Modeli olarak ve Yasal Bastırma ve Savaş Modeli olarak isimlendirilen Askeri Bastırma şekilleridir. Ceza Adalet Modelinde terörizm bir suç, teröristler de suçlu olarak görülür. Bu modelde hukukun üstünlüğü anlayışı çerçevesinde suçlama, yargılama, cezalandırma ilkeleri işler. Savaş Modelinde ise terörizmle mücadele savaş kurallarına uygun olarak yürütülür ve terörizm düşük yoğunlukta çatışma olarak algılanmaktadır. Bu modelde terörizmle mücadelenin yetki ve sorumluluğu ağırlıklı olarak ordunun üzerindedir.¹²²

Bu noktada uzlaşmacı (barışçıl) yollar ile bastırıcı (zorlayıcı) yollar arasında bir önceliğin olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir. BM anlaşmasında ve diğer uluslar arası temel belgelerde yer alan uluslar arası toplumun temel ilkeleri böyle bir önceliğin olduğuna ve barışçıl yolların önce olması gerektiğine işaret etmektedir.

¹²² Fatma Taşdemir, **Uluslar arası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara, USAK Yayınları, 2006, s.60.

Ancak ülkelerin teröre, terörizme ve teröriste bakış ve yaklaşım tarzı değişkenlik göstermektedir. Terörle mücadele uluslar arası ilişkileri de etkilemektedir. Uluslar arası ilişkilerdeki çıkar amaçlı bakış ve yaklaşım nedeniyle hemen tüm devletler kavramları kendi siyasetlerine göre yorumlamaktadırlar. Bu ise uluslar arası alanda ortak hareket etmeyi ve önlemler almayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle terörizmin her çeşidine karşı olmak ve ortak önlem alınması konusunda fikri işbirliğine vararak, aynı/benzer yaklaşım sergilemek gereklidir.

Uluslar arası hukuk açısından ise, terörizmle mücadelede iki tür yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki iç hukuk ve uluslar arası hukuk kurallarının uygulanmasına dayanan hukuku uygulama yaklaşımı, diğeri ise Silahlı Çatışmalar Hukuku / İnsani Hukuk yaklaşımıdır.¹²³

Hukuk kurallarının uygulanmasına dayalı yaklaşımda terörizm sıradan bir güvenlik sorunu olarak kabul edilir. Bu yaklaşımın amacı teröristleri caydırmaktır. Temel hareket noktası, teröristlere yargılanmaktan kurtulacağı alan bırakmamaktır. Bu yaklaşım devletlerarasında özellikle adli yardımlaşma iade ve istihbarat bilgilerinin paylaşımı gibi konularda sıkı bir uluslar arası işbirliğini gerektirmektedir. Ancak devletlerin kurumları arasındaki paylaşım konusundaki isteksizlikler ve bir hukuk sisteminin yetkilerini ulusların sınırlarının ötesine genişletme girişimleri, diğeri devlet sisteminin unsurlarıyla çatışmakta ve bazı hukuki engellerle karşılaşmaktadır. Bu yaklaşımın işlerliği uluslar arası düzeyde kabul edilmiş terörizmin tanımının yapılmış olmasını gerektirmektedir. Terörizmin ortak bir tanımının yapılamamış olması nedeniyle devletler genel tanım yapmaktan vazgeçip uçak kaçırma, rehin alma, diplomatların öldürülmesi gibi kendilerini en çok rahatsız eden eylemleri önlemeye çalışmışlar ve terörizmle sektörel bazda mücadele etmeyi tercih etmişlerdir. Bu amaçla bölgesel uluslar arası sözleşmeler yapılmıştır. BM sözleşmelerinin hepsindeki ortak nokta, faili siyasi suçlu

¹²³ Richard J. Erickson, **Legimate Use of Force Against State-Sponsored Terrorism**, Washington D.C., Air University Press, 1989, s.53.

saymama ve siyasi sığınma hakkı vermeme, suç işleyenlerin ilgili devlet tarafından yargılanması veya ilgili devlete suçlunun iadesini öngörmesidir.

Dışarıda kuvvet kullanılması ve kuvvet kullanma tehdidini düzenleyen geleneksel uluslar arası hukukta üç olasılık kabul edilmektedir. Bunlar; barış zamanı bir krize yanıt, silahlı çatışma ve savaştır. Bu seçenekler de barış zamanı yanıt hukukunu, silahlı çatışma hukukunu ve savaş hukukunu oluşturmaktadır. Terörizme yanıt veren devletler kendi topraklarında tehdiye orantılı gördükleri yanıtı seçme serbestisine sahiptirler. Ancak dışarıda kuvvet kullanılması için tercih edilecek tek yol barış zamanı kriz yanıtıdır. Bunun nedeni uluslar arası hukukun artık savaşı bir tercih olarak görmemesidir.¹²⁴

Bu nedenle Hukuku Uygulama Yaklaşımı açısından, terörizm barış zamanı kullanılan tedbirlerle üstesinden gelinmesi gereken bir problemdir.

Uluslar arası Silahlı Çatışma Hukuku, terörizmin ortaya çıkardığı birçok soruna bir yanıt sağlamamaktadır. Bu hukuk silahlı çatışma sırasında işlenen terörizme bir yanıt sağlamaktadır. Bu hukuk bir silahlı çatışma yani savaş sırasında terörist eylemler başvurulmasını koşulsuz bir şekilde yasaklamakta ve teröristlerin bastırılmasını temin etmektedir.

Ç. Terörizmle Mücadelede Uluslar arası İşbirliği Esasları

Terör örgütlerinin ve terörist eylemlerin diğer ülkeler ve ülke dışındaki unsurlar tarafından desteklendiği bilinen bir gerçektir. Çeşitli ülkelerde yıllardan beri görülen terör olayları hızlı bir tırmanışla uluslar arası boyuta gelmiş ve dünya kamuoyunda endişe ile izlenmektedir. Bu nedenle terörle mücadele için uluslar arası işbirliği yapılması kaçınılmazdır.

Terörizmle mücadelenin uluslar arası boyutta yürütülmesi öncelikle siyaset, maliye, hukuk ve güvenlik alanlarında işbirliğini kapsar. Diğer

¹²⁴ Taşdemir, a.g.e., s.71.

alanlarda yürütülecek mücadelenin yetersiz olması ve sonuç alınamaması halinde, zorlayıcı tedbirlerin alınması ve yürürlüğe konması gerekir. Bu nedenle terörle mücadelenin uluslar arası boyutunda siyasi, mali ve hukuki alanlarda BM'in etkin olması gerekir. Diğer taraftan ise zorlayıcı tedbirlerin alınması gerektiğinde BM gözetiminde NATO aktif rol alabilir.

Terörle mücadelenin en önemli parçası olan caydırıcılık unsurunun yerine getirilebilmesi için, NATO başta olmak üzere uluslar arası kuruluşlar terörle mücadeleye karşı strateji geliştirmelidirler. Askeri tedbir terörle mücadelede sonuç alınmadığında başvurulacak son çare olduğundan, terör bu noktaya gelmeden önce terörist faaliyetlerde bulunan veya terörü destekleyen grup ve devletler caydırılmalıdır.

Bu maksatla alınabilecek tedbirler şu şekilde sıralanabilir.

Uluslar arası kamuoyunda ortak bir irade oluşturulması önemlidir. Ortak bir terör ve terörist tanımının yapılması, terörle mücadele için uluslar arası bir organizasyon oluşturulması, uluslar arası hukukta terörizme yönelik boşlukların giderilmesi, terör örgütleri listesinin devletlerarasında görüş birliğine varılarak oluşturulması, teröre destek veren devletlere karşı uygulanacak yaptırımların açıkça belirlenmesi, BM ve NATO'da alınacak kararların ve oluşturulacak stratejilerin siyasi düşünceden uzak, küresel ölçekte ve objektif olması, gerek millî, gerekse NATO'nun askerî olanaklarının gerektiğinde kullanılmak üzere her an hazır halde bulundurulması ve gecikmeden kullanılması caydırıcılık için önemli faktörlerdir.

Kitle imha silahlarının yanında, elektronik malzemenin bilgi ve iletişim sistemleri ile mayın, el bombaları ve küçük hafif silahların kontrolünün sağlanması için üretilen küçük ve hafif silahların, terör örgütleri ve organize suç şebekelerinin eline geçmesini önleyici mekanizmalara işlerlik kazandırılmalıdır.

Teröre doğrudan veya dolaylı destek verdiği tespit edilen ya da terörist grupları barındıran devletlere karşı, ekonomik ve siyasi yaptırımların

uygulanması, bunlardan sonuç alınamaması halinde aşamalı olarak kriz yönetimi araçlarını kullanmak suretiyle gerginlik azaltılmalıdır.

Terörizmi yaşatan hayati önemdeki faktörün finans kaynakları olduğu dikkate alınarak, kara para aklama, örgütlerle bağlantılı legal ticari işletmeler, yardım adı altında toplanan paralar, uyuşturucu madde, silah ve insan kaçakçılığı gibi faaliyetlerden sağlanan gelirlerin kurutulması için uluslar arası ortak bir tavır ortaya konmalıdır.

Ekonomik, mali, siyasi ve zorlayıcı tedbirleri içeren, muhtemel riskleri doğuran belirsizlikler ile istikrarsızlıkların ve terör örgütlerinin yaşamasına neden olan koşulların ortadan kaldırılması gereklidir.

Terör örgütleri içinde aktif rol oynayan teröristlerin takibi ve yakalanması ile muhatap ülkeye iadesi prosedürünün uygulanması konusunda uluslar arasında bir dayanışmaya gidilmediği takdirde, ülkelerdeki yasal boşlukları kullanan teröristler, faaliyetlerini ülke sınırları dışına da taşıyacaklardır. Terör örgütlerine destek sağlayan sivil toplum örgütleri, basın yayın kuruluşları ve diğer ülkeler destekli ulusal veya uluslar arası oluşumlar ile ülke menfaatlerine karşı faaliyet gösteren yabancıların terör örgütleri ile bağlantılı faaliyetleri önlenmelidir.

Terörle mücadele için özel birliklerin yanında mali ve ekonomik alanda konusunda uzman personel yetiştirilmelidir.

Terörizmle mücadelede ulusal ve uluslar arası yasal altyapı oluşturulmalıdır. Güvenlik güçleri ile sivil otorite arasında işbirliği tesis edilerek uyumlu ve koordineli bir şekilde işletilmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Terör, başta insanların yaşama hakkı olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yönelik bir şiddet eylemidir. Eylemin nedeni haklılığa dayansa da eylemin türü şiddet içerdiği için terör, uluslar arası hukukta suçtur. Ancak devletler çıkarlarını ön planda tuttukları için terörün tanımı ve terörle mücadele konusunda bir anlaşmaya varmış değillerdir. Teröre bakış açılarının çok farklı olması nedeniyle; neyin, ne zaman terör olduğu, kimler tarafından yapılırsa terör sayılıp sayılmayacağı problemini karşımıza getirmektedir.

Genel olarak ülkeler, *mevcut kamu düzenini bozmak için girişilen şiddet ve baskı hareketlerini* terör olarak kabul etmektedirler. 11 Eylül saldırısından sonra özellikle batılı devletler terör konusunda aynı anlayış birliğine yaklaşmaya başlamışlardır.

Türkiye ise, *“terörizmin hiç bir haklı gerekçesi olmadığını, kaynağı, gerekçesi ve iddiası ne olursa olsun lanetlenmesi ve insanlığa karşı suç olarak görülmesi”* yönündeki görüşünü tüm uluslar arası, bölgesel ve ikili temaslarında kuvvetle vurgulamakta ve *“terörizmi en temel insan hakkı olan yaşam hakkının ihlali”* olarak nitelendirmektedir. Türkiye, diğer ülkelerle imzaladığı ikili terör anlaşmalarında, bazı BM üyeleri gibi *“her türü ve biçimiyle terörizm”* ifadesini kullanmaktadır.

Terörizm, uluslar arası haberleşme ve ulaşım araçlarının son yıllardaki hızlı gelişimi, yeni silah ve teçhizat ile teknolojinin gelişmesi, bazı ülkelerin ideolojilerini ve devrimlerini yaymada terörizmi yöntem olarak seçmeleri, terör örgütleri arasındaki organik bağların ve işbirliğinin artması, nedenleriyle uluslar arası nitelik kazanmıştır.

Uluslar arası terör; her hangi bir doktrine bağlı olmaması, etnik kökenlerin ön plana çıkarılması, yapılan eylemlerdeki şiddetin artması, teknolojinin bütün imkânlarının kullanılması, teröristlerin kazandıkları tecrübeleri birbirine

kolayca aktarabilmeleri, eylemlerinin herhangi bir mantığa dayanmaması, kitle imha silahları kullanmaları ve intihar eylemleri ile dünya barışını tehdit eder bir duruma gelmiştir. Kaynağı M.Ö. 44 yıllarına kadar dayanan terörizm 11 Eylül saldırıları ile ulaştığı boyutu gözler önüne sermiştir.

Türkiye ise kuruluşundan günümüze Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya gibi üç problemlili bölgenin ortasında, 1970'lerde Ermeni terörünün, 1980'lerde sol-sağ terörün, 1984'de bölücü PKK terörünün, 1990'larda ise din motifli terörün hedefi haline gelerek gelişimi baltalanmış ve terörden en fazla etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Özellikle PKK terörü Türkiye'ye zaman ve para kaybettirmiştir. Uluslar arası alanda Türkiye karşısına çıkan işbirliği imkânlarını hakkıyla değerlendirememiştir. Ayrıca terörle mücadelede sivil halk zarar görmüş, batılı müttefikler Türkiye'nin yüz yüze geldiği problemlerde beklediği desteği vermemiştir. Bölgede Türkiye'yi etkin olarak görmek istemeyen güçler ekonomik, sosyal ya da siyasal problemlere bağlı olarak kendi menfaatleri ve emelleri doğrultusunda terör örgütlerine destek olmuşlardır. Sonuçta Türkiye'nin yıllarca mücadele ettiği terör kronikleşerek ülkenin en önemli sorunu haline gelmiştir.

Türkiye terörle mücadele için büyük kaynak harcamış, terör örgütünün yasadışı faaliyetleri nedeniyle bölgedeki ticari faaliyetleri olumsuz etkilenmiş, ekonomik kalkınma yavaşlamıştır. Terör olaylarının yarattığı istikrarsızlık Türkiye'ye yerli ve yabancı yatırımı önlemiştir. Diğer ülkelerde de mevcut olan etnik farklılıklar dış devletlerce körüklenmek suretiyle terör yoluyla Türkiye'ye yönelik tehdit oluşturulmuştur. Terör bazen çok, bazen az her dönemde ülkede iç güvenliği etkilemiştir. Terör nedeniyle kişiler kendilerini güvende hissedememiş, ne zaman nereden geleceği belli olmayan terör eylemleri kişilerin ve toplumun güvenliğini sarsmıştır.

11 Eylül saldırısı uluslar arası kamuoyunda o ana kadar kayıtsız kalınan teröre karşı duyarlılığı artırmış, Türkiye'nin terörle mücadelesinde bulamadığı destek konusunda ne kadar haklı olduğunu göstermiştir. Bu tarihten itibaren teröre verilen devlet desteği büyük ölçüde azalmıştır.

Bu tarihten sonra Türkiye'nin terörle mücadelede uluslar arası alanda aktif rol alması, tecrübelerini anlatmasına imkân sağlamış, stratejik bir bölgede konuşlu ne kadar güvenilir bir müttefik olduğunu ortaya koymuştur.

Neden 11 Eylül saldırısına kadar Türkiye'ye beklediği destek gelmemiştir, Türkiye kendini dünya kamuoyuna anlatamamıştır? Neden bazı ülkeler Türkiye'deki terör faaliyetlerine açıktan veya el altından destek vermektedirler? PKK, DHKP/C gibi terör örgütlerinin, AB üyesi ülkelerde bürolar açmalarına, sözde parlamentolar kurmalarına izin verilmesini anlamak mümkün değildir. Neden Batılı devletler Türkiye'nin stratejik önemini kavramada bu kadar geç kalmışlardır? Daha önceden Türkiye'nin tecrübelerine ve uluslar arası terörle mücadelede desteğine ihtiyaçları yokmuydu?

Günümüzde tüm insanlık için ciddi bir tehdit oluşturan terörizm ile mücadele de küresel olmalıdır. Küresel ölçekte terörle mücadele için yapılması gerekenler vardır. Öncelikle uluslar arası hukukta tek bir terör tanımı yapılarak, terör örgütlerinin her ne ad altında olursa olsun, hiçbir ülkede faaliyet gösteremeyecek hale getirilmesi terörle mücadelenin temel unsurudur.

Uluslar arası terörizm ve uluslar arası organize suçlar, yasadışı uyuşturucu maddeler, kara para aklama, yasadışı silah kaçakçılığı, nükleer, kimyasal, biyolojik ve diğer potansiyel ölümcül maddelerin yasadışı hareketleri arasında sıkı ilişkiler bulunmaktadır. Terörün toplumsal, siyasal ve finansal kaynaklarının kurutulması, küresel düzeyde ortak davranılması, ulusal, bölgesel ve uluslar arası seviyelerde işbirliği yapılarak gerekli önlemlerin uygulamaya konması gereklidir. Bu konuda başta Birleşmiş Milletler olmak üzere uluslar arası kuruluşlar öncülük yapmalıdır.

Çağdaş ulus devlet, halkının güvenliğini temin yolunda, maliyeti ne derece yüksek olursa olsun, terörle mücadelede etkin çözüm önlemleri almakla mükelleftir. Bu noktada devlet toplum barışıklığı ile teröre karşı halkın desteği sağlanmalıdır.

Uluslar arası ortamda terör örgütleri ve teröristlere karşı ortak bir tavır ve tutum alınmalı, ülkelerin kaygılarını giderecek şekilde terörist örgütler ile terörizmi destekleyen devletler listesi hazırlanmalı ve yayınlanmalıdır. Terörizme destek veren ülkelerin caydırılması ve uluslar arası alanda tecrit edilmesi için siyasî, ekonomik, diplomatik baskı ve yaptırımlar uygulanmalıdır.

Terörle mücadelede, istihbarat birimleri arasında uluslar arası bilgi alışverişini sağlamak maksadıyla gerekli oluşumlar kurulmalı ve geliştirilmelidir.

Terör suçluları ilgili ülkeye iade edilmelidir. Siyasi sığınma hakkının terörist amaçlar için kullanılmamasına dikkat edilmelidir. Teröristleri, terör örgütlerini ve eylemlerini finanse eden, plânlayan, destekleyen veya işleyenlere sığınma hakkı verilmemelidir.

Hükümetler, teröristlerin eylemlerine haklılık zemini bulmak maksadıyla istismar ettikleri siyasî ve ekonomik sorunlara eğilmelidir.

Askeri amaçlara hizmet ettiği açıkça bilinen ve anlaşma yapılan hükümetlerin bilgisi dâhilinde satışı mümkün olan silah, teçhizat ve mühimmat ticaretinin etkin denetimi konusunda işbirliği yapılmalıdır.

Terör örgütlerini destekleyici yayın yapan radyo ve TV istasyonlarının denetim ve kontrolü ile bunlara yayın lisansı verilmesi esaslarının tespiti konusunda işbirliği yapılmalıdır.

Uluslar arası alanda, ülkelerin terörizmle mücadeledeki tecrübelerini birbirine aktaracağı, müşterek olarak kullanılacak prensipler ve standartlar ile işbirliği usul ve esaslarını içeren bir doküman hazırlanarak yayınlanmalıdır.

Türkiye terörle mücadele konusunda uluslar arası alanda gerçekleştirilen faaliyetler ve girişimlere en fazla desteği veren ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da terörizme karşı yürütülen faaliyetlere her platformda aktif olarak katılım sağlamalı, terörizmle mücadele konusunda tecrübelerinden yararlanılabilmesi için BM'de etkisini artırmalıdır.

İnsanlara verilecek sevgi, terörün ve terörizmin panzehiridir. Hayatın farkına varan ve yaşamdan zevk alan insanın, başkasına zarar vermesi mümkün değildir.

KAYNAKÇA

ABD 2006 Ülkeler Terörizm Raporu (Türkiye Bölümü) - Mayıs, 2007, T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi Değerlendirme Raporları, http://www.arem.gov.tr/rapor/degerlendirme/ABD_2006.

ACARÖZ, İlhan; "Türkiye'de Terör ve Hizbullah Terör Örgütü", I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Bildiriler, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 27-28-29 Mart 2000.

AKBULUT, İlhan; Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması (Anayasa Mahkemesi Kararları İle), İstanbul, Kazancı Yayınları, 1993.

AKÜN Mensur; "Strateji: Cumhurbaşkanının Açıklamaları.", Cumhuriyet Gazetesi, 2 Mart 1999.

ALKAN, Necati; Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri, Ankara, USAK Yayınları, 2. Baskı, 2008.

ALKAN, Necati; Gençlik ve Terörizm, Ankara, TEMÜH Daire Başkanlığı Yayınları, No:9, 2002.

ALTUĞ, Yılmaz; Terörün Anatomisi, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1995.

"Terörizm", Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü, Ankara, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1993.

"Terör", Ansiklopedik Zabıta Sözlüğü, I. Cilt, Ed. Osman Sulhi Aksüt, Ankara, Haşmet yayınları.

ARIBOĞAN, Deniz Ülke; Uluslararası Terörizmin Yeni Yüzü, İstanbul, Harp Akademileri Bülteni, Sayı 201, Mart 2002.

ARIBOĞAN, Deniz Ülke; Tarihin Sonundan Barışın Sonuna: Terörizmi Anlamak ve Anlamlandırmak, İstanbul, Timaş Yayınları, 2003.

ASLAN, Gündüz; Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar, İstanbul, Beta Basım Yayım, 1998.

AVŞAR, B. Zakir; Kitle İletişim Araçları ve Terör, İstanbul, Kamer Yayınları, 1992.

AVŞAR, Zakir, MAFİZER Cenan; Terör ve Terörizm Bibliyografyası, Ankara, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 2005.

AYATA, Sercan, "Siber–Terörizm: Bilgi Çağı Terörizminde Bombaların Yerini Klavyeler mi Alacak?", *Stratejik Analiz Dergisi*, sayı 20, Aralık 2001.

AYDIN, Nurullah; *Küresel Terör ve Türkiye*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 2006.

AYDIN, Ahmet Hamdi, TAŞ, Seyhan, ADIGÜZEL Saniye; *Bölgesel Sorunlar ve Türkiye: Sorunlar –Tehditler –Fırsatlar*, Kahramanmaraş, Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, 2008.

AYDINER, Gökhan; "Dünyada ve Türkiye’de Terör", *Polis Dergisi*, sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004.

AYTAÇ Önder; "Hukuk Devletinde Terör Sorunsalı", *Bölgesel Sorunlar ve Türkiye: Sorunlar-Tehditler Fırsatlar*, Editörler, Ahmet Hamdi Taştan, Seyhan Taş, Saniye Adıgüzel, Kahramanmaraş, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Mayıs 2008.

BAHARÇİÇEK, Abdülkadir; "11 Eylül Terör Saldırısının Yarattığı Sonuçlar ve Türkiye Açısından Anlamı", *1980–2003 Türkiye’nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları*, Ed. Turkut Göksu, Hasan Hüseyin Çevik, Abdülkadir Baharçipek, Ali Şen, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003, s. 219–233.

BAL, İdris; "Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslar Arası İşbirliği", *Değişen Dünyada Uluslar Arası İlişkiler*, Ankara, Lalezar Kitabevi, 2008.

BAL, İdris; "Bölgesel Güvenlik ve Türkiye’nin Stratejik Önemi", *Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu: Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler: Bildiriler*, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 2002.

BAL, İhsan; *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri*, Ankara, USAK Yayınları, Ankara, 2006.

BAL, İhsan; *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Ankara, USAK Yayınları, 2006.

BAYRAKTAR, Köksal; *Siyasî Suç doktora tezi*, İstanbul, 1982.

BIÇAKLI, H. Avni ;"Terörle Mücadele", *Dışişleri Bakanlığı Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü*, 03.01.2006, <http://www.foreignpolicy.org.tr/>.

BİLGİÇ, Veysel K.; *Yönetim ve Güvenlik: Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

BOZKURT, Enver; "NATO’nun Geleceği", <http://www.usakgundem.com>.

CAŞIN, Mesut Hakkı; *Uluslar arası Terörizm*, Ankara, Nobel Yayınları, 2008.

- ÇİTLİOĞLU, Ercan; Yedekteki Taşeron: Asala, Ankara, Ümit Yayıncılık, 1997.
- DEMİREL, Emin; Dünyada Terör, İstanbul, IQ Kültür Sanat Basımevi, 2000.
- DEMİREL, Süleyman; "TBMM 20. Dönem Açılış Töreninde Yapmış Olduğu Konuşma.", Ankara, 1 Ekim 1998, s. 7, <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem20>.
- Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme, <http://www.msb.gov.tr/asad/>.
- DİLMAÇ, Sabri; Terörizm Sorunu ve Türkiye, Ankara, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 1997.
- DİLMAÇ, Sabri; "Global Tehdit: Terörizm ve Türkiye'ye Etkisi", Polis Dergisi, Sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004.
- DOĞAN, Gürkan; Stratejik Müttefikten Uluslar arası Terörizme, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayınları, 2007.
- DÖNMEZER, Sulhi; "Tedhişçilik Üzerine", Devir Dergisi, Sayı:6, 11.12.1972.
- ERGİL, Doğu; Türkiye'de Terör ve Şiddet, Yapısal ve Kültürel Kaynakları, Ankara, Turhan Kitabevi, 1980.
- ERGÜN, Çağdaş Evrim; "Yeni NATO Konsepti", Mevzuat Dergisi, Yıl 2, Sayı 6, Haziran 1999.
- ERICKSON, Richard J.; Legimate Use of Force Against State-Sponsored Terrorism, Washington D.C., Air University Pres, 1989.
- FENDOĞLU, Tahsin; "Uluslar arası Belgelerde Terörizm", Bildiriler, I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 2000.
- FROWEİN, Jochen A.; "The Present State of Research Carried Out by English Speking Sector of the Center for Studiesand Research" in Les aspects juridiques du terrorisme international, Academie de droit internationalde La Haye, Centre d'etudes et de recherche de droitinternational et de relations internationals 1988.
- GÜN, Rengin; "Uluslar Arası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt 2, sayı 4, Ekim-Kasım-Aralık 2000, s. 79-93.

GÜNDÜZ, Aslan; Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar, İstanbul, Beta Basım Yayım, 1998.

GÜRSES, Emin; Ayrılıkçı Terörün Anatomisi: IRA, ETA, PKK, İstanbul, Bağlam Basımevi, 1997.

GÖKSU, Turkut, ÇEVİK Hasan Hüseyin, BAHARÇİÇEK Abdülkadir, v.d.; 1980-2003 Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003.

HENZE, Paul; Terörizmle Mücadele, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Ankara, Sayı 13, Mart 1986.

"Terrorist", International Encyclopedia of Social Sciences, New York, The MC. Millan Company, 1934.

International Terrorism and The Drug Connection, Ankara University Press, 1984.

İLHAN, Suat; Terör, Neden Türkiye?, Ankara, Golden Print, 1998.

JENKINS, Brian; International Terrorism: The Other World War, California, Rand Corporation, 1985.

KAZAN, Turgut; "Çete, Örgüt, Gizli İttifak, Toplu Suç Kavramları", Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, 12-16 Ocak 2000.

KEKEVİ Serkan, KILIÇOĞLU Gökmen; "Türkiye'nin Güvenliği Açısından Irak'ın Kuzeyinin Önemi Nedir?", Bölgesel Sorunlar ve Türkiye: Sorunlar-Tehditler Fırsatlar, Editörler, Ahmet Hamdi Taştan, Seyhan Taş, Saniye Adıgüzel, Kahramanmaraş, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Mayıs 2008.

KOCADAŞ, Bekir; "Şiddet ve Terör Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme", Polis Dergisi, sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004, s.24.

KONA, Gamze Güngörmüş; "Ortadoğu'da Terör ve Türkiye'ye Etkileri", Ankara, 15 Nisan 2008, <http://www.turksam.org.tr>.

KONGAR, Emre; Küresel Terör ve Türkiye, İstanbul, Remzi Kitabevi, 10. Basım, 2007.

KULOĞLU, Armağan; Analiz, Ocak 2008, <http://www.globalstrateji.org>.

Kuzey Atlantik Konseyi Bakanlar Toplantısı Final Bildirisi, Kopenhag, 6-7 Haziran 1991.

LOCKYER, Adam; "The Relationship Between the Media and Terrorism", <http://rspas.anu.edu.au/papers/sdsc/viewpoint/>.

Milli Güvenlik Akademisi Çalışma Grubu; Terör ve Terörizm, İstanbul, HAK Yayınları, 2002.

ÖZCAN, Ali; "Bir Terör Örgütü Olarak PKK; İdeolojisi, Yöntemi, Yükselişi ve Çöküşü" , Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı Bildirileri, Ankara, TCMB Yayınları, 2002.

ÖZCAN, Mehmet; "Siber Terörizm ve Ulusal Güvenliğe Tehdit Boyutu", <http://www.turkishweekyl.net/turkce/makaleler.php>.

ÖZCAN, Mehmet, BEŞE Ertan, KARAKAYA Muhittin; "Terörizm Faktörü Işığında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", 1980–2003 Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları, Editörler, Turkut Göksu, Hasan Hüseyin Çevik, Abdülkadir Baharççek, Ali Şen, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003.

ÖZDAĞ, Ümit Öztürk; Terörizm İncelemeleri, Ankara, Avrasya-Bir Vakfı ASAM Yayınları: 10, 2000.

ÖRGÜN, Faruk; Küresel Terör, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2001.

ÖZTÜRK, Osman Metin; "Avrupa ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısında Konumları", I. Milletler Arası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Bildiriler, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 27–28–29 Mart 2000.

PERERA, Amrith Rohan; International Terrorism, Delhi, Vikaas Publishing House, 1997

"Stop Trashing Turkey", Wall Street Journal, 20 Kasım 2000.

SÖNMEZOĞLU, Faruk; Uluslar arası Politika Yeni Alanlar: Bakışlar, İstanbul, Der yayınları, 1998.

ŞAHİN, Köksal; "Küreselleşme, Ulus Devletler ve Türkiye: Muhtemel Tehditler ve Çözüm Önerileri", Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu: Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 2004.

TANİLLİ, Server; Dünyayı Değiştiren On Yıl: Fransız Devrimi Üstüne (1789–1799), Ankara, Say Yayınları, 1990.

TAŞDEMİR, Fatma; Uluslar arası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi, Ankara, USAK Yayınları, 2006.

“Terör Örgütlerini Yasaklayan Ülkeler ve Birlikler”, <http://www.egm.gov.tr/temuh>.

“Terrorism”, Microsoft Encarta Encyclopedia, Microsoft Corporation, 2000, <http://www.encyclopedia.com>.

“Uluslar arası Terörizm”, Emniyet Genel.Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı, <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1>.

UYAR, Tulga; Terörle Mali ve Hukuki Mücadele, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008.

ÜNAL, Şeref; “Terörizm ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, Terörizm İncelemeleri, Ankara, Avrupa Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2000.

VAROL, Kasım; “Terör, Kalkınma ve Türkiye”, <http://www.caginpolicisi.com.tr>.

VOLKAN, Vamık D.; Kan Bağı Etnik Gururdan Etnik Teröre, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1999.

YALDIZ, Fırat; “11 Eylül El Kaide ve İstanbul”, Polis Dergisi, Sayı 40, Ocak, Şubat, Mart 2004.

YAMAN Didem, “NATO'nun Yeni Görevi: Terörizmle Mücadele ve Bu Eksenle Atılan Adımlar”, Uluslar Arası Hukuk ve Politika Dergisi (UHP), Cilt: 2, Sayı: 7, 2006, www.usakgundem.com/makale/16/nato/

YARAR, Erhan; Medya-Terör: Bir Kavram Savaşı, Strateji, Ankara, Rem Basımevi, Ankara, 1995.

YAVUZ, Celalettin; “Somali’de Korsanlık- Denizde Terör ve Deniz Ulaştırmasının Güvenliği”, Uluslar arası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, 03 Aralık 2008, <http://www.turksam.org/tr/>.

YONAH, Alexander, DENNIS, Pluchinsky; Europe’s Red Terrorists: The Fighting Communist Organizations, London, Frank Cass Publication, 1992.

WILKINSON, Paul; Political Terrorist, London, Macmillan Publication, 1974.

EK-A

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ KARARLARI

KARARNO : 1267

1269

1333

1368

1373

1390

1566

1625

BM GENEL KURULU KARARLARI

59/290 SAYILI NÜKLEER TERÖRİZMİN ÖNLENMESİ
SÖZLEŞMESİ

Security Council

Distr.
GENERAL

S/RES/1267 (1999)
15 October 1999

RESOLUTION 1267 (1999)

Adopted by the Security Council at its 4051st meeting
on 15 October 1999

The Security Council,

Reaffirming its previous resolutions, in particular resolutions 1189 (1998) of 13 August 1998, 1193 (1998) of 28 August 1998 and 1214 (1998) of 8 December 1998, and the statements of its President on the situation in Afghanistan,

Reaffirming its strong commitment to the sovereignty, independence, territorial integrity and national unity of Afghanistan, and its respect for Afghanistan's cultural and historical heritage,

Reiterating its deep concern over the continuing violations of international humanitarian law and of human rights, particularly discrimination against women and girls, and over the significant rise in the illicit production of opium, and stressing that the capture by the Taliban of the Consulate-General of the Islamic Republic of Iran and the murder of Iranian diplomats and a journalist in Mazar-e-Sharif constituted flagrant violations of established international law,

Recalling the relevant international counter-terrorism conventions and in particular the obligations of parties to those conventions to extradite or prosecute terrorists,

Strongly condemning the continuing use of Afghan territory, especially areas controlled by the Taliban, for the sheltering and training of terrorists and planning of terrorist acts, and reaffirming its conviction that the suppression of international terrorism is essential for the maintenance of international peace and security,

Deploring the fact that the Taliban continues to provide safe haven to Usama bin Laden and to allow him and others associated with him to operate a network of terrorist training camps from Taliban-controlled territory and to use Afghanistan as a base from which to sponsor international terrorist operations,

Noting the indictment of Usama bin Laden and his associates by the United States of America for, inter alia, the 7 August 1998 bombings of the United States embassies in Nairobi, Kenya, and Dar es Salaam, Tanzania and for conspiring to kill American nationals outside the United States, and noting also the request of the United States of America to the Taliban to surrender them for trial (S/1999/1021),

Determining that the failure of the Taliban authorities to respond to the demands in paragraph 13 of resolution 1214 (1998) constitutes a threat to international peace and security,

Stressing its determination to ensure respect for its resolutions,

Acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. Insists that the Afghan faction known as the Taliban, which also calls itself the Islamic Emirate of Afghanistan, comply promptly with its previous resolutions and in particular cease the provision of sanctuary and training for international terrorists and their organizations, take appropriate effective measures to ensure that the territory under its control is not used for terrorist installations and camps, or for the preparation or organization of terrorist acts against other States or their citizens, and cooperate with efforts to bring indicted terrorists to justice;

2. Demands that the Taliban turn over Usama bin Laden without further delay to appropriate authorities in a country where he has been indicted, or to appropriate authorities in a country where he will be returned to such a country, or to appropriate authorities in a country where he will be arrested and effectively brought to justice;

3. Decides that on 14 November 1999 all States shall impose the measures set out in paragraph 4 below, unless the Council has previously decided, on the basis of a report of the Secretary-General, that the Taliban has fully complied with the obligation set out in paragraph 2 above;

4. Decides further that, in order to enforce paragraph 2 above, all States shall:

(a) Deny permission for any aircraft to take off from or land in their territory if it is owned, leased or operated by or on behalf of the Taliban as designated by the Committee established by paragraph 6 below, unless the particular flight has been approved in advance by the Committee on the grounds of humanitarian need, including religious obligation such as the performance of the Hajj;

(b) Freeze funds and other financial resources, including funds derived or generated from property owned or controlled directly or indirectly by the Taliban, or by any undertaking owned or controlled by the Taliban, as designated by the Committee established by paragraph 6 below, and ensure that neither they nor any other funds or financial resources so designated are made available, by their nationals or by any persons within their territory, to or for the benefit of the Taliban or any undertaking owned or controlled, directly or indirectly,

by the Taliban, except as may be authorized by the Committee on a case-by-case basis on the grounds of humanitarian need;

5. Urges all States to cooperate with efforts to fulfil the demand in paragraph 2 above, and to consider further measures against Usama bin Laden and his associates;

6. Decides to establish, in accordance with rule 28 of its provisional rules of procedure, a Committee of the Security Council consisting of all the members of the Council to undertake the following tasks and to report on its work to the Council with its observations and recommendations:

(a) To seek from all States further information regarding the action taken by them with a view to effectively implementing the measures imposed by paragraph 4 above;

(b) To consider information brought to its attention by States concerning violations of the measures imposed by paragraph 4 above and to recommend appropriate measures in response thereto;

(c) To make periodic reports to the Council on the impact, including the humanitarian implications, of the measures imposed by paragraph 4 above;

(d) To make periodic reports to the Council on information submitted to it regarding alleged violations of the measures imposed by paragraph 4 above, identifying where possible persons or entities reported to be engaged in such violations;

(e) To designate the aircraft and funds or other financial resources referred to in paragraph 4 above in order to facilitate the implementation of the measures imposed by that paragraph;

(f) To consider requests for exemptions from the measures imposed by paragraph 4 above as provided in that paragraph, and to decide on the granting of an exemption to these measures in respect of the payment by the International Air Transport Association (IATA) to the aeronautical authority of Afghanistan on behalf of international airlines for air traffic control services;

(g) To examine the reports submitted pursuant to paragraph 9 below;

7. Calls upon all States to act strictly in accordance with the provisions of this resolution, notwithstanding the existence of any rights or obligations conferred or imposed by any international agreement or any contract entered into or any licence or permit granted prior to the date of coming into force of the measures imposed by paragraph 4 above;

8. Calls upon States to bring proceedings against persons and entities within their jurisdiction that violate the measures imposed by paragraph 4 above and to impose appropriate penalties;

9. Calls upon all States to cooperate fully with the Committee established by paragraph 6 above in the fulfilment of its tasks, including

/...

supplying such information as may be required by the Committee in pursuance of this resolution;

10. Requests all States to report to the Committee established by paragraph 6 above within 30 days of the coming into force of the measures imposed by paragraph 4 above on the steps they have taken with a view to effectively implementing paragraph 4 above;

11. Requests the Secretary-General to provide all necessary assistance to the Committee established by paragraph 6 above and to make the necessary arrangements in the Secretariat for this purpose;

12. Requests the Committee established by paragraph 6 above to determine appropriate arrangements, on the basis of recommendations of the Secretariat, with competent international organizations, neighbouring and other States, and parties concerned with a view to improving the monitoring of the implementation of the measures imposed by paragraph 4 above;

13. Requests the Secretariat to submit for consideration by the Committee established by paragraph 6 above information received from Governments and public sources on possible violations of the measures imposed by paragraph 4 above;

14. Decides to terminate the measures imposed by paragraph 4 above once the Secretary-General reports to the Security Council that the Taliban has fulfilled the obligation set out in paragraph 2 above;

15. Expresses its readiness to consider the imposition of further measures, in accordance with its responsibility under the Charter of the United Nations, with the aim of achieving the full implementation of this resolution;

16. Decides to remain actively seized of the matter.

Security Council

Distr.
GENERAL

S/RES/1269 (1999)
19 October 1999

RESOLUTION 1269 (1999)

Adopted by the Security Council at its 4053rd meeting,
on 19 October 1999

The Security Council,

Deeply concerned by the increase in acts of international terrorism which endangers the lives and well-being of individuals worldwide as well as the peace and security of all States,

Condemning all acts of terrorism, irrespective of motive, wherever and by whomever committed,

Mindful of all relevant resolutions of the General Assembly, including resolution 49/60 of 9 December 1994, by which it adopted the Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism,

Emphasizing the necessity to intensify the fight against terrorism at the national level and to strengthen, under the auspices of the United Nations, effective international cooperation in this field on the basis of the principles of the Charter of the United Nations and norms of international law, including respect for international humanitarian law and human rights,

Supporting the efforts to promote universal participation in and implementation of the existing international anti-terrorist conventions, as well as to develop new international instruments to counter the terrorist threat,

Commending the work done by the General Assembly, relevant United Nations organs and specialized agencies and regional and other organizations to combat international terrorism,

Determined to contribute, in accordance with the Charter of the United Nations, to the efforts to combat terrorism in all its forms,

Reaffirming that the suppression of acts of international terrorism, including those in which States are involved, is an essential contribution to the maintenance of international peace and security,

1. Unequivocally condemns all acts, methods and practices of terrorism as criminal and unjustifiable, regardless of their motivation, in all their forms and manifestations, wherever and by whomever committed, in particular those which could threaten international peace and security;

2. Calls upon all States to implement fully the international anti-terrorist conventions to which they are parties, encourages all States to consider as a matter of priority adhering to those to which they are not parties, and encourages also the speedy adoption of the pending conventions;

3. Stresses the vital role of the United Nations in strengthening international cooperation in combating terrorism and, emphasizes the importance of enhanced coordination among States, international and regional organizations;

4. Calls upon all States to take, inter alia, in the context of such cooperation and coordination, appropriate steps to:

- cooperate with each other, particularly through bilateral and multilateral agreements and arrangements, to prevent and suppress terrorist acts, protect their nationals and other persons against terrorist attacks and bring to justice the perpetrators of such acts;
- prevent and suppress in their territories through all lawful means the preparation and financing of any acts of terrorism;
- deny those who plan, finance or commit terrorist acts safe havens by ensuring their apprehension and prosecution or extradition;
- take appropriate measures in conformity with the relevant provisions of national and international law, including international standards of human rights, before granting refugee status, for the purpose of ensuring that the asylum-seeker has not participated in terrorist acts;
- exchange information in accordance with international and domestic law, and cooperate on administrative and judicial matters in order to prevent the commission of terrorist acts;

5. Requests the Secretary-General, in his reports to the General Assembly, in particular submitted in accordance with its resolution 50/53 on measures to eliminate international terrorism, to pay special attention to the need to prevent and fight the threat to international peace and security as a result of terrorist activities;

6. Expresses its readiness to consider relevant provisions of the reports mentioned in paragraph 5 above and to take necessary steps in accordance with its responsibilities under the Charter of the United Nations in order to counter terrorist threats to international peace and security;

7. Decides to remain seized of this matter.

Security Council

Distr.: General

19 December 2000

Resolution 1333 (2000)

Adopted by the Security Council at its 4251st meeting, on 19 December 2000

The Security Council,

Reaffirming its previous resolutions, in particular resolution 1267 (1999) of 15 October 1999 and the statements of its President on the situation in Afghanistan,

Reaffirming its strong commitment to the sovereignty, independence, territorial integrity and national unity of Afghanistan, and its respect for Afghanistan's cultural and historical heritage,

Recognizing the critical humanitarian needs of the Afghan people,

Supporting the efforts of the Personal Representative of the Secretary-General for Afghanistan to advance a peace process through political negotiations between the Afghan parties aimed at the establishment of a broad-based, multi-ethnic, and fully representative government, and *calling for* the warring factions to cooperate fully with those efforts to conclude a ceasefire and begin discussions leading to a political settlement, by moving forward promptly in the process of dialogue to which they have committed themselves,

Noting the December 2000 meeting of the Afghan Support Group which emphasized that the situation in Afghanistan is a complex one that requires a comprehensive, integrated approach to a peace process and issues of narcotics trafficking, terrorism, human rights, and international humanitarian and development aid,

Recalling the relevant international counter-terrorism conventions and in particular the obligations of parties to those conventions to extradite or prosecute terrorists,

Strongly condemning the continuing use of the areas of Afghanistan under the control of the Afghan faction known as Taliban, which also calls itself the Islamic Emirate of Afghanistan (hereinafter known as the Taliban), for the sheltering and training of terrorists and planning of terrorist acts, and *reaffirming* its conviction that the suppression of international terrorism is essential for the maintenance of international peace and security,

Noting the importance of the Taliban acting in accordance with the 1961 Single Convention, the 1971 Convention on Psychotropic Substances, and the 1988

Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, and the commitments of the 1998 Twentieth Special Session of the General Assembly on Narcotic Drugs, including to work closely with the United Nations Drug Control Programme,

Noting that the Taliban benefits directly from the cultivation of illicit opium by imposing a tax on its production and indirectly benefits from the processing and trafficking of such opium, and *recognizing* that these substantial resources strengthen the Taliban's capacity to harbour terrorists,

Deploring the fact that the Taliban continues to provide safehaven to Usama bin Laden and to allow him and others associated with him to operate a network of terrorist training camps from Taliban-controlled territory and to use Afghanistan as a base from which to sponsor international terrorist operations,

Noting the indictment of Usama bin Laden and his associates by the United States of America for, inter alia, the 7 August 1998 bombings of the United States embassies in Nairobi, Kenya and Dar es Salaam, Tanzania and for conspiring to kill American nationals outside the United States, and *noting also* the request of the United States of America to the Taliban to surrender them for trial (S/1999/1021),

Reiterating its deep concern over the continuing violations of international humanitarian law and of human rights, particularly discrimination against women and girls, and over the significant rise in the illicit production of opium,

Stressing that the capture by the Taliban of the Consulate-General of the Islamic Republic of Iran and the murder of Iranian diplomats and a journalist in Mazar-e-Sharif constituted flagrant violations of established international law,

Determining that the failure of the Taliban authorities to respond to the demands in paragraph 13 of resolution 1214 (1998) and in paragraph 2 of resolution 1267 (1999) constitutes a threat to international peace and security,

Stressing its determination to ensure respect for its resolutions,

Reaffirming the necessity for sanctions to contain adequate and effective exemptions to avoid adverse humanitarian consequences on the people of Afghanistan, and that they be structured in a way that will not impede, thwart or delay the work of international humanitarian assistance organizations or governmental relief agencies providing humanitarian assistance to the civilian population in the country,

Underlining the responsibility of the Taliban for the well-being of the population in the areas of Afghanistan under its control, and in this context *calling on* the Taliban to ensure the safe and unhindered access of relief personnel and aid to all those in need in the territory under their control,

Recalling the relevant principles contained in the Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel adopted by the General Assembly in its resolution 49/59 of 9 December 1994,

Acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Demands* that the Taliban comply with resolution 1267 (1999) and, in particular, cease the provision of sanctuary and training for international terrorists and their organizations, take appropriate effective measures to ensure that the

territory under its control is not used for terrorist installations and camps, or for the preparation or organization of terrorist acts against other States or their citizens, and cooperate with international efforts to bring indicted terrorists to justice;

2. *Demands also* that the Taliban comply without further delay with the demand of the Security Council in paragraph 2 of resolution 1267 (1999) that requires the Taliban to turn over Usama bin Laden to appropriate authorities in a country where he has been indicted, or to appropriate authorities in a country where he will be returned to such a country, or to appropriate authorities in a country where he will be arrested and effectively brought to justice;

3. *Demands further* that the Taliban should act swiftly to close all camps where terrorists are trained within the territory under its control, and *calls* for the confirmation of such closures by the United Nations, inter alia, through information made available to the United Nations by Member States in accordance with paragraph 19 below and through such other means as are necessary to assure compliance with this resolution;

4. *Reminds* all States of their obligation to implement strictly the measures imposed by paragraph 4 of resolution 1267 (1999);

5. *Decides* that all States shall:

(a) Prevent the direct or indirect supply, sale and transfer to the territory of Afghanistan under Taliban control as designated by the Committee established pursuant to resolution 1267 (1999), hereinafter known as the Committee, by their nationals or from their territories, or using their flag vessels or aircraft, of arms and related materiel of all types including weapons and ammunition, military vehicles and equipment, paramilitary equipment, and spare parts for the aforementioned;

(b) Prevent the direct or indirect sale, supply and transfer to the territory of Afghanistan under Taliban control, as designated by the Committee, by their nationals or from their territories, of technical advice, assistance, or training related to the military activities of the armed personnel under the control of the Taliban;

(c) Withdraw any of their officials, agents, advisers, and military personnel employed by contract or other arrangement present in Afghanistan to advise the Taliban on military or related security matters, and urge other nationals in this context to leave the country;

6. *Decides* that the measures imposed by paragraph 5 above shall not apply to supplies of non-lethal military equipment intended solely for humanitarian or protective use, and related technical assistance or training, as approved in advance by the Committee, and *affirms* that the measures imposed by paragraph 5 above do not apply to protective clothing, including flak jackets and military helmets, exported to Afghanistan by United Nations personnel, representatives of the media, and humanitarian workers for their personal use only;

7. *Urges* all States that maintain diplomatic relations with the Taliban to reduce significantly the number and level of the staff at Taliban missions and posts and restrict or control the movement within their territory of all such staff who remain; in the case of Taliban missions to international organizations, the host State may, as it deems necessary, consult the organization concerned on the measures required to implement this paragraph;

8. *Decides* that all States shall take further measures:

(a) To close immediately and completely all Taliban offices in their territories;

(b) To close immediately all offices of Ariana Afghan Airlines in their territories;

(c) To freeze without delay funds and other financial assets of Usama bin Laden and individuals and entities associated with him as designated by the Committee, including those in the Al-Qaida organization, and including funds derived or generated from property owned or controlled directly or indirectly by Usama bin Laden and individuals and entities associated with him, and to ensure that neither they nor any other funds or financial resources are made available, by their nationals or by any persons within their territory, directly or indirectly for the benefit of Usama bin Laden, his associates or any entities owned or controlled, directly or indirectly, by Usama bin Laden or individuals and entities associated with him including the Al-Qaida organization and *requests* the Committee to maintain an updated list, based on information provided by States and regional organizations, of the individuals and entities designated as being associated with Usama bin Laden, including those in the Al-Qaida organization;

9. *Demands* that the Taliban, as well as others, halt all illegal drugs activities and work to virtually eliminate the illicit cultivation of opium poppy, the proceeds of which finance Taliban terrorist activities;

10. *Decides* that all States shall prevent the sale, supply or transfer, by their nationals or from their territories, of the chemical acetic anhydride to any person in the territory of Afghanistan under Taliban control as designated by the Committee or to any person for the purpose of any activity carried on in, or operated from, the territory under Taliban control as designated by the Committee;

11. *Decides also* that all States are required to deny any aircraft permission to take off from, land in or over-fly their territories if that aircraft has taken off from, or is destined to land at, a place in the territory of Afghanistan designated by the Committee as being under Taliban control, unless the particular flight has been approved in advance by the Committee on the grounds of humanitarian need, including religious obligations such as the performance of the Hajj, or on the grounds that the flight promotes discussion of a peaceful resolution of the conflict in Afghanistan, or is likely to promote Taliban compliance with this resolution or with resolution 1267 (1999);

12. *Decides further* that the Committee shall maintain a list of approved organizations and governmental relief agencies which are providing humanitarian assistance to Afghanistan, including the United Nations and its agencies, governmental relief agencies providing humanitarian assistance, the International Committee of the Red Cross and non-governmental organizations as appropriate, that the prohibition imposed by paragraph 11 above shall not apply to humanitarian flights operated by, or on behalf of, organizations and governmental relief agencies on the list approved by the Committee, that the Committee shall keep the list under regular review, adding new organizations and governmental relief agencies as appropriate and that the Committee shall remove organizations and governmental agencies from the list if it decides that they are operating, or are likely to operate, flights for other than humanitarian purposes, and shall notify such organizations and

governmental agencies immediately that any flights operated by them, or on their behalf, are thereby subject to the provisions of paragraph 11 above;

13. *Calls upon* the Taliban to ensure the safe and unhindered access of relief personnel and aid to all those in need in the territory under their control, and *underlines* that the Taliban must provide guarantees for the safety, security and freedom of movement for United Nations and associated humanitarian relief personnel;

14. *Urges* States to take steps to restrict the entry into or transit through their territory of all senior officials of the rank of Deputy Minister or higher in the Taliban, the equivalent rank of armed personnel under the control of the Taliban, and other senior advisers and dignitaries of the Taliban, unless those officials are travelling for humanitarian purposes, including religious obligation such as the performance of the Hajj, or where the travel promotes discussion of a peaceful resolution of the conflict in Afghanistan or involves compliance with this resolution or resolution 1267 (1999);

15. *Requests* the Secretary-General in consultation with the Committee:

(a) To appoint a committee of experts to make recommendations to the Council within sixty days of the adoption of this resolution regarding how the arms embargo and the closure of terrorist training camps demanded in paragraphs 3 and 5 above can be monitored, including inter alia the use of information obtained by Member States through their national means and provided by them to the Secretary-General;

(b) To consult with relevant Member States to put into effect the measures imposed by this resolution and resolution 1267 (1999) and report the results of such consultations to the Council;

(c) To report on the implementation of the existing measures, assess problems in enforcing these measures, make recommendations for strengthening enforcement, and evaluate actions of the Taliban to come into compliance;

(d) To review the humanitarian implications of the measures imposed by this resolution and resolution 1267 (1999), and to report back to the Council within 90 days of the adoption of this resolution with an assessment and recommendations, to report at regular intervals thereafter on any humanitarian implications and to present a comprehensive report on this issue and any recommendations no later than 30 days prior to the expiration of these measures;

16. *Requests* the Committee to fulfil its mandate by undertaking the following tasks in addition to those set out in resolution 1267 (1999):

(a) To establish and maintain updated lists based on information provided by States, regional, and international organizations of all points of entry and landing areas for aircraft within the territory of Afghanistan under control by the Taliban and to notify Member States of the contents of such lists;

(b) To establish and maintain updated lists, based on information provided by States and regional organizations, of individuals and entities designated as being associated with Usama bin Laden, in accordance with paragraph 8 (c) above;

(c) To give consideration to, and decide upon, requests for the exceptions set out in paragraphs 6 and 11 above;

(d) To establish no later than one month after the adoption of this resolution and maintain an updated list of approved organizations and governmental relief agencies which are providing humanitarian assistance to Afghanistan, in accordance with paragraph 12 above;

(e) To make relevant information regarding implementation of these measures publicly available through appropriate media, including through the improved use of information technology;

(f) To consider, where and when appropriate, a visit to countries in the region by the Chairman of the Committee and such other members as may be required to enhance the full and effective implementation of the measures imposed by this resolution and resolution 1267 (1999) with a view to urging States to comply with relevant Council resolutions;

(g) To make periodic reports to the Council on information submitted to it regarding this resolution and resolution 1267 (1999), including possible violations of the measures reported to the Committee and recommendations for strengthening the effectiveness of these measures;

17. *Calls upon* all States and all international and regional organizations, including the United Nations and its specialized agencies, to act strictly in accordance with the provisions of this resolution, notwithstanding the existence of any rights or obligations conferred or imposed by any international agreement or any contract entered into or any licence or permit granted prior to the date of coming into force of the measures imposed by paragraphs 5, 8, 10 and 11 above;

18. *Calls upon* States to bring proceedings against persons and entities within their jurisdiction that violate the measures imposed by paragraphs 5, 8, 10 and 11 above and to impose appropriate penalties;

19. *Calls upon* all States to cooperate fully with the Committee in the fulfilment of its tasks, including supplying such information as may be required by the Committee in pursuance of this resolution;

20. *Requests* all States to report to the Committee within 30 days of the coming into force of the measures imposed by paragraphs 5, 8, 10 and 11 above on the steps they have taken with a view to effectively implementing this resolution;

21. *Requests* the Secretariat to submit for consideration by the Committee information received from Governments and public sources on possible violations of the measures imposed by paragraphs 5, 8, 10 and 11 above;

22. *Decides* that the measures imposed by paragraphs 5, 8, 10 and 11 above shall come into force at 00.01 Eastern Standard Time, one month after the adoption of this resolution;

23. *Further decides* that the measures imposed by paragraphs 5, 8, 10 and 11 above are established for twelve months and that, at the end of this period, the Council will decide whether the Taliban has complied with paragraphs 1, 2 and 3 above, and, accordingly, whether to extend these measures for a further period with the same conditions;

24. *Decides* if the Taliban comply with the conditions of paragraphs 1, 2 and 3 above, before the twelve-month period has elapsed, the Security Council shall terminate the measures imposed by paragraphs 5, 8, 10 and 11 above;

25. *Expresses* its readiness to consider the imposition of further measures, in accordance with its responsibility under the Charter of the United Nations, with the aim of achieving full implementation of this resolution and resolution 1267 (1999), inter alia, taking into account the impact assessment referred to in paragraph 15 (d) with a view to enhancing the effectiveness of sanctions and avoiding humanitarian consequences;

26. *Decides* to remain actively seized of the matter.

Security Council

Distr.: General

12 September 2001

Resolution 1368 (2001)

**Adopted by the Security Council at its 4370th meeting, on
12 September 2001**

The Security Council,

Reaffirming the principles and purposes of the Charter of the United Nations,

Determined to combat by all means threats to international peace and security caused by terrorist acts,

Recognizing the inherent right of individual or collective self-defence in accordance with the Charter,

1. *Unequivocally condemns* in the strongest terms the horrifying terrorist attacks which took place on 11 September 2001 in New York, Washington, D.C. and Pennsylvania and *regards* such acts, like any act of international terrorism, as a threat to international peace and security;

2. *Expresses* its deepest sympathy and condolences to the victims and their families and to the people and Government of the United States of America;

3. *Calls* on all States to work together urgently to bring to justice the perpetrators, organizers and sponsors of these terrorist attacks and *stresses* that those responsible for aiding, supporting or harbouring the perpetrators, organizers and sponsors of these acts will be held accountable;

4. *Calls also* on the international community to redouble their efforts to prevent and suppress terrorist acts including by increased cooperation and full implementation of the relevant international anti-terrorist conventions and Security Council resolutions, in particular resolution 1269 (1999) of 19 October 1999;

5. *Expresses* its readiness to take all necessary steps to respond to the terrorist attacks of 11 September 2001, and to combat all forms of terrorism, in accordance with its responsibilities under the Charter of the United Nations;

6. *Decides* to remain seized of the matter.

Security Council

Distr.: General

28 September 2001

Resolution 1373 (2001)

**Adopted by the Security Council at its 4385th meeting, on
28 September 2001**

The Security Council,

Reaffirming its resolutions 1269 (1999) of 19 October 1999 and 1368 (2001) of 12 September 2001,

Reaffirming also its unequivocal condemnation of the terrorist attacks which took place in New York, Washington, D.C. and Pennsylvania on 11 September 2001, and expressing its determination to prevent all such acts,

Reaffirming further that such acts, like any act of international terrorism, constitute a threat to international peace and security,

Reaffirming the inherent right of individual or collective self-defence as recognized by the Charter of the United Nations as reiterated in resolution 1368 (2001),

Reaffirming the need to combat by all means, in accordance with the Charter of the United Nations, threats to international peace and security caused by terrorist acts,

Deeply concerned by the increase, in various regions of the world, of acts of terrorism motivated by intolerance or extremism,

Calling on States to work together urgently to prevent and suppress terrorist acts, including through increased cooperation and full implementation of the relevant international conventions relating to terrorism,

Recognizing the need for States to complement international cooperation by taking additional measures to prevent and suppress, in their territories through all lawful means, the financing and preparation of any acts of terrorism,

Reaffirming the principle established by the General Assembly in its declaration of October 1970 (resolution 2625 (XXV)) and reiterated by the Security Council in its resolution 1189 (1998) of 13 August 1998, namely that every State has the duty to refrain from organizing, instigating, assisting or participating in terrorist acts in another State or acquiescing in organized activities within its territory directed towards the commission of such acts,

Acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Decides* that all States shall:

(a) Prevent and suppress the financing of terrorist acts;

(b) Criminalize the wilful provision or collection, by any means, directly or indirectly, of funds by their nationals or in their territories with the intention that the funds should be used, or in the knowledge that they are to be used, in order to carry out terrorist acts;

(c) Freeze without delay funds and other financial assets or economic resources of persons who commit, or attempt to commit, terrorist acts or participate in or facilitate the commission of terrorist acts; of entities owned or controlled directly or indirectly by such persons; and of persons and entities acting on behalf of, or at the direction of such persons and entities, including funds derived or generated from property owned or controlled directly or indirectly by such persons and associated persons and entities;

(d) Prohibit their nationals or any persons and entities within their territories from making any funds, financial assets or economic resources or financial or other related services available, directly or indirectly, for the benefit of persons who commit or attempt to commit or facilitate or participate in the commission of terrorist acts, of entities owned or controlled, directly or indirectly, by such persons and of persons and entities acting on behalf of or at the direction of such persons;

2. *Decides also* that all States shall:

(a) Refrain from providing any form of support, active or passive, to entities or persons involved in terrorist acts, including by suppressing recruitment of members of terrorist groups and eliminating the supply of weapons to terrorists;

(b) Take the necessary steps to prevent the commission of terrorist acts, including by provision of early warning to other States by exchange of information;

(c) Deny safe haven to those who finance, plan, support, or commit terrorist acts, or provide safe havens;

(d) Prevent those who finance, plan, facilitate or commit terrorist acts from using their respective territories for those purposes against other States or their citizens;

(e) Ensure that any person who participates in the financing, planning, preparation or perpetration of terrorist acts or in supporting terrorist acts is brought to justice and ensure that, in addition to any other measures against them, such terrorist acts are established as serious criminal offences in domestic laws and regulations and that the punishment duly reflects the seriousness of such terrorist acts;

(f) Afford one another the greatest measure of assistance in connection with criminal investigations or criminal proceedings relating to the financing or support of terrorist acts, including assistance in obtaining evidence in their possession necessary for the proceedings;

(g) Prevent the movement of terrorists or terrorist groups by effective border controls and controls on issuance of identity papers and travel documents, and through measures for preventing counterfeiting, forgery or fraudulent use of identity papers and travel documents;

3. *Calls* upon all States to:

(a) Find ways of intensifying and accelerating the exchange of operational information, especially regarding actions or movements of terrorist persons or networks; forged or falsified travel documents; traffic in arms, explosives or sensitive materials; use of communications technologies by terrorist groups; and the threat posed by the possession of weapons of mass destruction by terrorist groups;

(b) Exchange information in accordance with international and domestic law and cooperate on administrative and judicial matters to prevent the commission of terrorist acts;

(c) Cooperate, particularly through bilateral and multilateral arrangements and agreements, to prevent and suppress terrorist attacks and take action against perpetrators of such acts;

(d) Become parties as soon as possible to the relevant international conventions and protocols relating to terrorism, including the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism of 9 December 1999;

(e) Increase cooperation and fully implement the relevant international conventions and protocols relating to terrorism and Security Council resolutions 1269 (1999) and 1368 (2001);

(f) Take appropriate measures in conformity with the relevant provisions of national and international law, including international standards of human rights, before granting refugee status, for the purpose of ensuring that the asylum-seeker has not planned, facilitated or participated in the commission of terrorist acts;

(g) Ensure, in conformity with international law, that refugee status is not abused by the perpetrators, organizers or facilitators of terrorist acts, and that claims of political motivation are not recognized as grounds for refusing requests for the extradition of alleged terrorists;

4. *Notes* with concern the close connection between international terrorism and transnational organized crime, illicit drugs, money-laundering, illegal arms-trafficking, and illegal movement of nuclear, chemical, biological and other potentially deadly materials, and in this regard *emphasizes* the need to enhance coordination of efforts on national, subregional, regional and international levels in order to strengthen a global response to this serious challenge and threat to international security;

5. *Declares* that acts, methods, and practices of terrorism are contrary to the purposes and principles of the United Nations and that knowingly financing, planning and inciting terrorist acts are also contrary to the purposes and principles of the United Nations;

6. *Decides* to establish, in accordance with rule 28 of its provisional rules of procedure, a Committee of the Security Council, consisting of all the members of the Council, to monitor implementation of this resolution, with the assistance of appropriate expertise, and *calls upon* all States to report to the Committee, no later than 90 days from the date of adoption of this resolution and thereafter according to a timetable to be proposed by the Committee, on the steps they have taken to implement this resolution;

7. *Directs* the Committee to delineate its tasks, submit a work programme within 30 days of the adoption of this resolution, and to consider the support it requires, in consultation with the Secretary-General;

8. *Expresses* its determination to take all necessary steps in order to ensure the full implementation of this resolution, in accordance with its responsibilities under the Charter;

9. *Decides* to remain seized of this matter.

Security Council

Distr.: General
28 January 2002

Resolution 1390 (2002)

**Adopted by the Security Council at its 4452nd meeting, on
16 January 2002**

The Security Council,

Recalling its resolutions 1267 (1999) of 15 October 1999, 1333 (2000) of 19 December 2000 and 1363 (2001) of 30 July 2001,

Reaffirming its previous resolutions on Afghanistan, in particular resolutions 1378 (2001) of 14 November 2001 and 1383 (2001) of 6 December 2001,

Reaffirming also its resolutions 1368 (2001) of 12 September 2001 and 1373 (2001) of 28 September 2001, and *reiterating* its support for international efforts to root out terrorism, in accordance with the Charter of the United Nations,

Reaffirming its unequivocal condemnation of the terrorist attacks which took place in New York, Washington and Pennsylvania on 11 September 2001, expressing its determination to prevent all such acts, *noting* the continued activities of Usama bin Laden and the Al-Qaida network in supporting international terrorism, and expressing its determination to root out this network,

Noting the indictments of Usama bin Laden and his associates by the United States of America for, inter alia, the 7 August 1998 bombings of the United States embassies in Nairobi, Kenya and Dar es Salaam, Tanzania,

Determining that the Taliban have failed to respond to the demands in paragraph 13 of resolution 1214 (1998) of 8 December 1998, paragraph 2 of resolution 1267 (1999) and paragraphs 1, 2 and 3 of resolution 1333 (2000),

Condemning the Taliban for allowing Afghanistan to be used as a base for terrorists training and activities, including the export of terrorism by the Al-Qaida network and other terrorist groups as well as for using foreign mercenaries in hostile actions in the territory of Afghanistan,

Condemning the Al-Qaida network and other associated terrorist groups, for the multiple criminal, terrorist acts, aimed at causing the deaths of numerous innocent civilians, and the destruction of property,

* Reissued for technical reasons.

Reaffirming further that acts of international terrorism constitute a threat to international peace and security,

Acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Decides* to continue the measures imposed by paragraph 8 (c) of resolution 1333 (2000) and *takes note* of the continued application of the measures imposed by paragraph 4 (b) of resolution 1267 (1999), in accordance with paragraph 2 below, and *decides* to terminate the measures imposed in paragraph 4 (a) of resolution 1267 (1999);

2. *Decides* that all States shall take the following measures with respect to Usama bin Laden, members of the Al-Qaida organization and the Taliban and other individuals, groups, undertakings and entities associated with them, as referred to in the list created pursuant to resolutions 1267 (1999) and 1333 (2000) to be updated regularly by the Committee established pursuant to resolution 1267 (1999) hereinafter referred to as "the Committee";

(a) Freeze without delay the funds and other financial assets or economic resources of these individuals, groups, undertakings and entities, including funds derived from property owned or controlled, directly or indirectly, by them or by persons acting on their behalf or at their direction, and ensure that neither these nor any other funds, financial assets or economic resources are made available, directly or indirectly, for such persons' benefit, by their nationals or by any persons within their territory;

(b) Prevent the entry into or the transit through their territories of these individuals, provided that nothing in this paragraph shall oblige any State to deny entry into or require the departure from its territories of its own nationals and this paragraph shall not apply where entry or transit is necessary for the fulfilment of a judicial process or the Committee determines on a case by case basis only that entry or transit is justified;

(c) Prevent the direct or indirect supply, sale and transfer, to these individuals, groups, undertakings and entities from their territories or by their nationals outside their territories, or using their flag vessels or aircraft, of arms and related materiel of all types including weapons and ammunition, military vehicles and equipment, paramilitary equipment, and spare parts for the aforementioned and technical advice, assistance, or training related to military activities;

3. *Decides* that the measures referred to in paragraphs 1 and 2 above will be reviewed in 12 months and that at the end of this period the Council will either allow these measures to continue or decide to improve them, in keeping with the principles and purposes of this resolution;

4. *Recalls* the obligation placed upon all Member States to implement in full resolution 1373 (2001), including with regard to any member of the Taliban and the Al-Qaida organization, and any individuals, groups, undertakings and entities associated with the Taliban and the Al-Qaida organization, who have participated in the financing, planning, facilitating and preparation or perpetration of terrorist acts or in supporting terrorist acts;

5. *Requests* the Committee to undertake the following tasks and to report on its work to the Council with its observations and recommendations;

(a) to update regularly the list referred to in paragraph 2 above, on the basis of relevant information provided by Member States and regional organizations;

(b) to seek from all States information regarding the action taken by them to implement effectively the measures referred to in paragraph 2 above, and thereafter to request from them whatever further information the Committee may consider necessary;

(c) to make periodic reports to the Council on information submitted to the Committee regarding the implementation of this resolution;

(d) to promulgate expeditiously such guidelines and criteria as may be necessary to facilitate the implementation of the measures referred to in paragraph 2 above;

(e) to make information it considers relevant, including the list referred to in paragraph 2 above, publicly available through appropriate media;

(f) to cooperate with other relevant Security Council Sanctions Committees and with the Committee established pursuant to paragraph 6 of its resolution 1373 (2001);

6. *Requests* all States to report to the Committee, no later than 90 days from the date of adoption of this resolution and thereafter according to a timetable to be proposed by the Committee, on the steps they have taken to implement the measures referred to in paragraph 2 above;

7. *Urges* all States, relevant United Nations bodies, and, as appropriate, other organizations and interested parties to cooperate fully with the Committee and with the Monitoring Group referred to in paragraph 9 below;

8. *Urges* all States to take immediate steps to enforce and strengthen through legislative enactments or administrative measures, where appropriate, the measures imposed under domestic laws or regulations against their nationals and other individuals or entities operating on their territory, to prevent and punish violations of the measures referred to in paragraph 2 of this resolution, and to inform the Committee of the adoption of such measures, and *invites* States to report the results of all related investigations or enforcement actions to the Committee unless to do so would compromise the investigation or enforcement actions;

9. *Requests* the Secretary-General to assign the Monitoring Group established pursuant to paragraph 4 (a) of resolution 1363 (2001), whose mandate expires on 19 January 2002, to monitor, for a period of 12 months, the implementation of the measures referred to in paragraph 2 of this resolution;

10. *Requests* the Monitoring Group to report to the Committee by 31 March 2002 and thereafter every 4 months;

11. *Decides* to remain actively seized of the matter.

Security Council

Distr.: General
8 October 2004

Resolution 1566 (2004)

**Adopted by the Security Council at its 5053rd meeting, on
8 October 2004**

The Security Council,

Reaffirming its resolutions 1267 (1999) of 15 October 1999 and 1373 (2001) of 28 September 2001 as well as its other resolutions concerning threats to international peace and security caused by terrorism,

Recalling in this regard its resolution 1540 (2004) of 28 April 2004,

Reaffirming also the imperative to combat terrorism in all its forms and manifestations by all means, in accordance with the Charter of the United Nations and international law,

Deeply concerned by the increasing number of victims, including children, caused by acts of terrorism motivated by intolerance or extremism in various regions of the world,

Calling upon States to cooperate fully with the Counter-Terrorism Committee (CTC) established pursuant to resolution 1373 (2001), including the recently established Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED), the “Al-Qaida/Taliban Sanctions Committee” established pursuant to resolution 1267 (1999) and its Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, and the Committee established pursuant to resolution 1540 (2004), and *further calling* upon such bodies to enhance cooperation with each other,

Reminding States that they must ensure that any measures taken to combat terrorism comply with all their obligations under international law, and should adopt such measures in accordance with international law, in particular international human rights, refugee, and humanitarian law,

Reaffirming that terrorism in all its forms and manifestations constitutes one of the most serious threats to peace and security,

Considering that acts of terrorism seriously impair the enjoyment of human rights and threaten the social and economic development of all States and undermine global stability and prosperity,

Emphasizing that enhancing dialogue and broadening the understanding among civilizations, in an effort to prevent the indiscriminate targeting of different

religions and cultures, and addressing unresolved regional conflicts and the full range of global issues, including development issues, will contribute to international cooperation, which by itself is necessary to sustain the broadest possible fight against terrorism,

Reaffirming its profound solidarity with victims of terrorism and their families,

Acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. *Condemns* in the strongest terms all acts of terrorism irrespective of their motivation, whenever and by whomsoever committed, as one of the most serious threats to peace and security;

2. *Calls upon* States to cooperate fully in the fight against terrorism, especially with those States where or against whose citizens terrorist acts are committed, in accordance with their obligations under international law, in order to find, deny safe haven and bring to justice, on the basis of the principle to extradite or prosecute, any person who supports, facilitates, participates or attempts to participate in the financing, planning, preparation or commission of terrorist acts or provides safe havens;

3. *Recalls* that criminal acts, including against civilians, committed with the intent to cause death or serious bodily injury, or taking of hostages, with the purpose to provoke a state of terror in the general public or in a group of persons or particular persons, intimidate a population or compel a government or an international organization to do or to abstain from doing any act, which constitute offences within the scope of and as defined in the international conventions and protocols relating to terrorism, are under no circumstances justifiable by considerations of a political, philosophical, ideological, racial, ethnic, religious or other similar nature, and *calls upon* all States to prevent such acts and, if not prevented, to ensure that such acts are punished by penalties consistent with their grave nature;

4. *Calls upon* all States to become party, as a matter of urgency, to the relevant international conventions and protocols whether or not they are a party to regional conventions on the matter;

5. *Calls upon* Member States to cooperate fully on an expedited basis in resolving all outstanding issues with a view to adopting by consensus the draft comprehensive convention on international terrorism and the draft international convention for the suppression of acts of nuclear terrorism;

6. *Calls upon* relevant international, regional and subregional organizations to strengthen international cooperation in the fight against terrorism and to intensify their interaction with the United Nations and, in particular, the CTC with a view to facilitating full and timely implementation of resolution 1373 (2001);

7. *Requests* the CTC in consultation with relevant international, regional and subregional organizations and the United Nations bodies to develop a set of best practices to assist States in implementing the provisions of resolution 1373 (2001) related to the financing of terrorism;

8. *Directs* the CTC, as a matter of priority and, when appropriate, in close cooperation with relevant international, regional and subregional organizations to start visits to States, with the consent of the States concerned, in order to enhance

the monitoring of the implementation of resolution 1373 (2001) and facilitate the provision of technical and other assistance for such implementation;

9. *Decides* to establish a working group consisting of all members of the Security Council to consider and submit recommendations to the Council on practical measures to be imposed upon individuals, groups or entities involved in or associated with terrorist activities, other than those designated by the Al-Qaida/Taliban Sanctions Committee, including more effective procedures considered to be appropriate for bringing them to justice through prosecution or extradition, freezing of their financial assets, preventing their movement through the territories of Member States, preventing supply to them of all types of arms and related material, and on the procedures for implementing these measures;

10. *Requests* further the working group, established under paragraph 9 to consider the possibility of establishing an international fund to compensate victims of terrorist acts and their families, which might be financed through voluntary contributions, which could consist in part of assets seized from terrorist organizations, their members and sponsors, and submit its recommendations to the Council;

11. *Requests* the Secretary-General to take, as a matter of urgency, appropriate steps to make the CTED fully operational and to inform the Council by 15 November 2004;

12. *Decides* to remain actively seized of the matter.

Security Council

Distr.: General
14 September 2005

Resolution 1625 (2005)

**Adopted by the Security Council at its 5261st meeting, on
14 September 2005**

The Security Council,

Decides to adopt the attached declaration on strengthening the effectiveness of the Security Council's role in conflict prevention, particularly in Africa.

Annex

The Security Council,

Meeting on 14 September 2005 at the level of Heads of State and Government to discuss how to strengthen the effectiveness of the Security Council's role in the prevention of armed conflict, particularly in Africa,

Reaffirming its commitment to the Purposes and Principles of the Charter of the United Nations,

Bearing in mind its primary responsibility for the maintenance of international peace and security,

Deeply concerned by the high human cost and material losses caused by armed conflicts and *recognizing* that peace, security and development are mutually reinforcing, including in the prevention of armed conflict,

Reaffirming the importance of adhering to the principles of refraining, in international relations, from the threat or the use of force in any manner inconsistent with the Purposes of the United Nations, and of peaceful settlement of international disputes,

Reaffirming the need to adopt a broad strategy of conflict prevention, which addresses the root causes of armed conflict and political and social crises in a comprehensive manner, including by promoting sustainable development, poverty eradication, national reconciliation, good governance, democracy, gender equality, the rule of law and respect for and protection of human rights,

Recognizing the need to strengthen the important role of the United Nations in the prevention of violent conflicts, and to develop effective partnerships between the Council and regional organizations, in particular the African Union and its

subregional organizations, in order to enable early responses to disputes and emerging crises;

Recalling the Constitutive Act of the African Union, the Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union, and the African Union Non-Aggression and Common Defence Pact adopted in Abuja on 31 January 2005, as well as the African Union position on unconstitutional changes of governments, as stated in the 1999 Algiers Declaration and the 2000 Lomé Declaration;

Recognizing the important supporting roles played by civil society, men and women, in conflict prevention, and the need to take into account all possible contributions from civil society;

1. *Expresses* its determination to enhance the effectiveness of the United Nations in preventing armed conflicts and to monitor closely situations of potential armed conflict;

2. *Affirms* its determination to strengthen United Nations conflict prevention capacities by:

(a) assessing regularly the developments in regions at risk of armed conflict and encouraging the Secretary-General to provide information to the Council on such developments pursuant to Article 99 of the Charter;

(b) promoting the follow-up of preventive-diplomacy initiatives of the Secretary-General;

(c) supporting regional mediation initiatives in close consultation with regional and subregional organizations concerned;

(d) supporting regional and subregional capacities for early warning to help them in working out appropriate mechanisms to enable prompt action in reaction to early warning indicators;

(e) requesting as necessary and appropriate information and assistance from the Economic and Social Council in accordance with Article 65 of the United Nations Charter;

(f) taking measures to contribute to combating illicit trade of arms in all its aspects and the use of mercenaries;

(g) helping to enhance durable institutions conducive to peace, stability and sustainable development;

(h) supporting efforts of African States to build independent and reliable national judicial institutions;

3. *Requests* the Secretary-General to:

(a) provide to the Council regular reports and analysis of developments in regions of potential armed conflicts, particularly in Africa, and as appropriate a presentation of ongoing preventive-diplomacy initiatives;

(b) assist countries at risk of armed conflict in performing strategic conflict risk assessments, in implementing the measures agreed by the concerned countries, in enhancing national dispute management capacities, and in addressing the root causes of armed conflict;

(c) promote coordination with regional conflict management machinery in Africa which would provide the Security Council with additional reliable and timely information to facilitate rapid decision-making;

4. *Stresses* the importance of establishing effective comprehensive strategies of conflict prevention, focused on averting negative developments in the security, economic, social and humanitarian sectors and in the field of governance and human rights in countries which are facing crises, with special attention to:

(a) developing quick win activities to prevent conflicts arising from competition for economic resources and to monitoring tension arising from economic and social issues;

(b) encouraging United Nations regional offices to facilitate the implementation of strategies aimed at curbing illicit cross-border activities;

(c) strengthening the capacities of civil society groups, including women's groups, working to promote a culture of peace, and to mobilize donors to support these efforts;

(d) developing policy measures to foster good governance and the protection of human rights in order to strengthen weakened or collapsed governance mechanisms and to end the culture of impunity;

(e) promoting the fairness and transparency of electoral processes;

5. *Stresses* the critical importance of a regional approach to conflict prevention, particularly to programmes of disarmament, demobilization and reintegration, as well as the effective and sustainable reintegration of ex-combatants;

6. *Reaffirms* its determination to take action against illegal exploitation and trafficking of natural resources and high-value commodities in areas where it contributes to the outbreak, escalation or continuation of armed conflict;

7. *Calls* for the strengthening of cooperation and communication between the United Nations and regional or subregional organizations or arrangements, in accordance with Chapter VIII of the Charter, particularly with respect to mediation initiatives;

8. *Encourages* all African States to adhere to the African Union Non-Aggression and Common Defence Pact adopted in Abuja on 31 January 2005, and to sign where appropriate subregional pacts on peace, security, democracy, good governance and development, and *calls* on the United Nations system and the international community to support the implementation of the Pacts;

9. *Encourages also* African countries to continue to work closely with the United Nations Secretariat and United Nations regional offices in the implementation of measures aimed at securing peace, security, stability, democracy and sustainable development consistent with the objectives of the New Partnership for Africa's Development;

10. *Urges* the international community including the United Nations system and International Financial Institutions to support African countries in their efforts to achieve the above objectives and in this respect *welcomes* the decisions taken by the G-8 Summit held in Gleneagles, 6-8 July 2005, for combating poverty in Africa;

11. *Urges* all African States and the international community to fully cooperate in developing the capacities of African regional and subregional organizations to deploy both civilian and military assets quickly when needed, including the development of the African Union's African Standby Force; *welcomes* bilateral and multilateral programmes developed to this end, and *expresses* its support for the Secretary-General's proposal to establish a ten-year capacity-building programme for the African Union;

12. *Decides* to remain seized of the matter.

General Assembly

Distr.: General
15 April 2005

Fifty-ninth session
Agenda item 148

Resolution adopted by the General Assembly

[on the report of the Ad Hoc Committee established by General Assembly resolution 51/210 of 17 December 1996 (A/59/766)]

59/290. International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism

The General Assembly,

Having considered the text of the draft international convention for the suppression of acts of nuclear terrorism elaborated by the Ad Hoc Committee established by General Assembly resolution 51/210 of 17 December 1996 and the Working Group of the Sixth Committee,

1. *Adopts* the International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism annexed to the present resolution, and requests the Secretary-General to open the Convention for signature at United Nations Headquarters in New York from 14 September 2005 to 31 December 2006;

2. *Calls upon* all States to sign and ratify, accept, approve or accede to the Convention.

91st plenary meeting
13 April 2005

Annex

International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism

The States Parties to this Convention,

Having in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations concerning the maintenance of international peace and security and the promotion of good-neighbourliness and friendly relations and cooperation among States,

Recalling the Declaration on the Occasion of the Fiftieth Anniversary of the United Nations of 24 October 1995,

Recognizing the right of all States to develop and apply nuclear energy for peaceful purposes and their legitimate interests in the potential benefits to be derived from the peaceful application of nuclear energy,

Bearing in mind the Convention on the Physical Protection of Nuclear Material of 1980,

Deeply concerned about the worldwide escalation of acts of terrorism in all its forms and manifestations,

Recalling the Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism annexed to General Assembly resolution 49/60 of 9 December 1994, in which, inter alia, the States Members of the United Nations solemnly reaffirm their unequivocal condemnation of all acts, methods and practices of terrorism as criminal and unjustifiable, wherever and by whomever committed, including those which jeopardize the friendly relations among States and peoples and threaten the territorial integrity and security of States,

Noting that the Declaration also encouraged States to review urgently the scope of the existing international legal provisions on the prevention, repression and elimination of terrorism in all its forms and manifestations, with the aim of ensuring that there is a comprehensive legal framework covering all aspects of the matter,

Recalling General Assembly resolution 51/210 of 17 December 1996 and the Declaration to Supplement the 1994 Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism annexed thereto,

Recalling also that, pursuant to General Assembly resolution 51/210, an ad hoc committee was established to elaborate, inter alia, an international convention for the suppression of acts of nuclear terrorism to supplement related existing international instruments,

Noting that acts of nuclear terrorism may result in the gravest consequences and may pose a threat to international peace and security,

Noting also that existing multilateral legal provisions do not adequately address those attacks,

Being convinced of the urgent need to enhance international cooperation between States in devising and adopting effective and practical measures for the prevention of such acts of terrorism and for the prosecution and punishment of their perpetrators,

Noting that the activities of military forces of States are governed by rules of international law outside of the framework of this Convention and that the exclusion of certain actions from the coverage of this Convention does not condone or make lawful otherwise unlawful acts, or preclude prosecution under other laws,

Have agreed as follows:

Article 1

For the purposes of this Convention:

1. "Radioactive material" means nuclear material and other radioactive substances which contain nuclides which undergo spontaneous disintegration (a process accompanied by emission of one or more types of ionizing radiation, such as alpha-, beta-, neutron particles and gamma rays) and which may, owing to their radiological or fissile properties, cause death, serious bodily injury or substantial damage to property or to the environment.
2. "Nuclear material" means plutonium, except that with isotopic concentration exceeding 80 per cent in plutonium-238; uranium-233; uranium enriched in the

isotope 235 or 233; uranium containing the mixture of isotopes as occurring in nature other than in the form of ore or ore residue; or any material containing one or more of the foregoing;

Whereby “uranium enriched in the isotope 235 or 233” means uranium containing the isotope 235 or 233 or both in an amount such that the abundance ratio of the sum of these isotopes to the isotope 238 is greater than the ratio of the isotope 235 to the isotope 238 occurring in nature.

3. “Nuclear facility” means:

(a) Any nuclear reactor, including reactors installed on vessels, vehicles, aircraft or space objects for use as an energy source in order to propel such vessels, vehicles, aircraft or space objects or for any other purpose;

(b) Any plant or conveyance being used for the production, storage, processing or transport of radioactive material.

4. “Device” means:

(a) Any nuclear explosive device; or

(b) Any radioactive material dispersal or radiation-emitting device which may, owing to its radiological properties, cause death, serious bodily injury or substantial damage to property or to the environment.

5. “State or government facility” includes any permanent or temporary facility or conveyance that is used or occupied by representatives of a State, members of a Government, the legislature or the judiciary or by officials or employees of a State or any other public authority or entity or by employees or officials of an intergovernmental organization in connection with their official duties.

6. “Military forces of a State” means the armed forces of a State which are organized, trained and equipped under its internal law for the primary purpose of national defence or security and persons acting in support of those armed forces who are under their formal command, control and responsibility.

Article 2

1. Any person commits an offence within the meaning of this Convention if that person unlawfully and intentionally:

(a) Possesses radioactive material or makes or possesses a device:

(i) With the intent to cause death or serious bodily injury; or

(ii) With the intent to cause substantial damage to property or to the environment;

(b) Uses in any way radioactive material or a device, or uses or damages a nuclear facility in a manner which releases or risks the release of radioactive material:

(i) With the intent to cause death or serious bodily injury; or

(ii) With the intent to cause substantial damage to property or to the environment; or

(iii) With the intent to compel a natural or legal person, an international organization or a State to do or refrain from doing an act.

2. Any person also commits an offence if that person:
 - (a) Threatens, under circumstances which indicate the credibility of the threat, to commit an offence as set forth in paragraph 1 (b) of the present article; or
 - (b) Demands unlawfully and intentionally radioactive material, a device or a nuclear facility by threat, under circumstances which indicate the credibility of the threat, or by use of force.
3. Any person also commits an offence if that person attempts to commit an offence as set forth in paragraph 1 of the present article.
4. Any person also commits an offence if that person:
 - (a) Participates as an accomplice in an offence as set forth in paragraph 1, 2 or 3 of the present article; or
 - (b) Organizes or directs others to commit an offence as set forth in paragraph 1, 2 or 3 of the present article; or
 - (c) In any other way contributes to the commission of one or more offences as set forth in paragraph 1, 2 or 3 of the present article by a group of persons acting with a common purpose; such contribution shall be intentional and either be made with the aim of furthering the general criminal activity or purpose of the group or be made in the knowledge of the intention of the group to commit the offence or offences concerned.

Article 3

This Convention shall not apply where the offence is committed within a single State, the alleged offender and the victims are nationals of that State, the alleged offender is found in the territory of that State and no other State has a basis under article 9, paragraph 1 or 2, to exercise jurisdiction, except that the provisions of articles 7, 12, 14, 15, 16 and 17 shall, as appropriate, apply in those cases.

Article 4

1. Nothing in this Convention shall affect other rights, obligations and responsibilities of States and individuals under international law, in particular the purposes and principles of the Charter of the United Nations and international humanitarian law.
2. The activities of armed forces during an armed conflict, as those terms are understood under international humanitarian law, which are governed by that law are not governed by this Convention, and the activities undertaken by military forces of a State in the exercise of their official duties, inasmuch as they are governed by other rules of international law, are not governed by this Convention.
3. The provisions of paragraph 2 of the present article shall not be interpreted as condoning or making lawful otherwise unlawful acts, or precluding prosecution under other laws.
4. This Convention does not address, nor can it be interpreted as addressing, in any way, the issue of the legality of the use or threat of use of nuclear weapons by States.

Article 5

Each State Party shall adopt such measures as may be necessary:

(a) To establish as criminal offences under its national law the offences set forth in article 2;

(b) To make those offences punishable by appropriate penalties which take into account the grave nature of these offences.

Article 6

Each State Party shall adopt such measures as may be necessary, including, where appropriate, domestic legislation, to ensure that criminal acts within the scope of this Convention, in particular where they are intended or calculated to provoke a state of terror in the general public or in a group of persons or particular persons, are under no circumstances justifiable by considerations of a political, philosophical, ideological, racial, ethnic, religious or other similar nature and are punished by penalties consistent with their grave nature.

Article 7

1. States Parties shall cooperate by:

(a) Taking all practicable measures, including, if necessary, adapting their national law, to prevent and counter preparations in their respective territories for the commission within or outside their territories of the offences set forth in article 2, including measures to prohibit in their territories illegal activities of persons, groups and organizations that encourage, instigate, organize, knowingly finance or knowingly provide technical assistance or information or engage in the perpetration of those offences;

(b) Exchanging accurate and verified information in accordance with their national law and in the manner and subject to the conditions specified herein, and coordinating administrative and other measures taken as appropriate to detect, prevent, suppress and investigate the offences set forth in article 2 and also in order to institute criminal proceedings against persons alleged to have committed those crimes. In particular, a State Party shall take appropriate measures in order to inform without delay the other States referred to in article 9 in respect of the commission of the offences set forth in article 2 as well as preparations to commit such offences about which it has learned, and also to inform, where appropriate, international organizations.

2. States Parties shall take appropriate measures consistent with their national law to protect the confidentiality of any information which they receive in confidence by virtue of the provisions of this Convention from another State Party or through participation in an activity carried out for the implementation of this Convention. If States Parties provide information to international organizations in confidence, steps shall be taken to ensure that the confidentiality of such information is protected.

3. States Parties shall not be required by this Convention to provide any information which they are not permitted to communicate pursuant to national law or which would jeopardize the security of the State concerned or the physical protection of nuclear material.

4. States Parties shall inform the Secretary-General of the United Nations of their competent authorities and liaison points responsible for sending and receiving the

assistance that may exist between them. In the absence of such treaties or arrangements, States Parties shall afford one another assistance in accordance with their national law.

Article 15

None of the offences set forth in article 2 shall be regarded, for the purposes of extradition or mutual legal assistance, as a political offence or as an offence connected with a political offence or as an offence inspired by political motives. Accordingly, a request for extradition or for mutual legal assistance based on such an offence may not be refused on the sole ground that it concerns a political offence or an offence connected with a political offence or an offence inspired by political motives.

Article 16

Nothing in this Convention shall be interpreted as imposing an obligation to extradite or to afford mutual legal assistance if the requested State Party has substantial grounds for believing that the request for extradition for offences set forth in article 2 or for mutual legal assistance with respect to such offences has been made for the purpose of prosecuting or punishing a person on account of that person's race, religion, nationality, ethnic origin or political opinion or that compliance with the request would cause prejudice to that person's position for any of these reasons.

Article 17

1. A person who is being detained or is serving a sentence in the territory of one State Party whose presence in another State Party is requested for purposes of testimony, identification or otherwise providing assistance in obtaining evidence for the investigation or prosecution of offences under this Convention may be transferred if the following conditions are met:

- (a) The person freely gives his or her informed consent; and
- (b) The competent authorities of both States agree, subject to such conditions as those States may deem appropriate.

2. For the purposes of the present article:

(a) The State to which the person is transferred shall have the authority and obligation to keep the person transferred in custody, unless otherwise requested or authorized by the State from which the person was transferred;

(b) The State to which the person is transferred shall without delay implement its obligation to return the person to the custody of the State from which the person was transferred as agreed beforehand, or as otherwise agreed, by the competent authorities of both States;

(c) The State to which the person is transferred shall not require the State from which the person was transferred to initiate extradition proceedings for the return of the person;

(d) The person transferred shall receive credit for service of the sentence being served in the State from which he or she was transferred for time spent in the custody of the State to which he or she was transferred.

information referred to in the present article. The Secretary-General of the United Nations shall communicate such information regarding competent authorities and liaison points to all States Parties and the International Atomic Energy Agency. Such authorities and liaison points must be accessible on a continuous basis.

Article 8

For purposes of preventing offences under this Convention, States Parties shall make every effort to adopt appropriate measures to ensure the protection of radioactive material, taking into account relevant recommendations and functions of the International Atomic Energy Agency.

Article 9

1. Each State Party shall take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences set forth in article 2 when:

(a) The offence is committed in the territory of that State; or

(b) The offence is committed on board a vessel flying the flag of that State or an aircraft which is registered under the laws of that State at the time the offence is committed; or

(c) The offence is committed by a national of that State.

2. A State Party may also establish its jurisdiction over any such offence when:

(a) The offence is committed against a national of that State; or

(b) The offence is committed against a State or government facility of that State abroad, including an embassy or other diplomatic or consular premises of that State; or

(c) The offence is committed by a stateless person who has his or her habitual residence in the territory of that State; or

(d) The offence is committed in an attempt to compel that State to do or abstain from doing any act; or

(e) The offence is committed on board an aircraft which is operated by the Government of that State.

3. Upon ratifying, accepting, approving or acceding to this Convention, each State Party shall notify the Secretary-General of the United Nations of the jurisdiction it has established under its national law in accordance with paragraph 2 of the present article. Should any change take place, the State Party concerned shall immediately notify the Secretary-General.

4. Each State Party shall likewise take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences set forth in article 2 in cases where the alleged offender is present in its territory and it does not extradite that person to any of the States Parties which have established their jurisdiction in accordance with paragraph 1 or 2 of the present article.

5. This Convention does not exclude the exercise of any criminal jurisdiction established by a State Party in accordance with its national law.

Article 10

1. Upon receiving information that an offence set forth in article 2 has been committed or is being committed in the territory of a State Party or that a person who has committed or who is alleged to have committed such an offence may be present in its territory, the State Party concerned shall take such measures as may be necessary under its national law to investigate the facts contained in the information.

2. Upon being satisfied that the circumstances so warrant, the State Party in whose territory the offender or alleged offender is present shall take the appropriate measures under its national law so as to ensure that person's presence for the purpose of prosecution or extradition.

3. Any person regarding whom the measures referred to in paragraph 2 of the present article are being taken shall be entitled:

(a) To communicate without delay with the nearest appropriate representative of the State of which that person is a national or which is otherwise entitled to protect that person's rights or, if that person is a stateless person, the State in the territory of which that person habitually resides;

(b) To be visited by a representative of that State;

(c) To be informed of that person's rights under subparagraphs (a) and (b).

4. The rights referred to in paragraph 3 of the present article shall be exercised in conformity with the laws and regulations of the State in the territory of which the offender or alleged offender is present, subject to the provision that the said laws and regulations must enable full effect to be given to the purposes for which the rights accorded under paragraph 3 are intended.

5. The provisions of paragraphs 3 and 4 of the present article shall be without prejudice to the right of any State Party having a claim to jurisdiction in accordance with article 9, paragraph 1 (c) or 2 (c), to invite the International Committee of the Red Cross to communicate with and visit the alleged offender.

6. When a State Party, pursuant to the present article, has taken a person into custody, it shall immediately notify, directly or through the Secretary-General of the United Nations, the States Parties which have established jurisdiction in accordance with article 9, paragraphs 1 and 2, and, if it considers it advisable, any other interested States Parties, of the fact that that person is in custody and of the circumstances which warrant that person's detention. The State which makes the investigation contemplated in paragraph 1 of the present article shall promptly inform the said States Parties of its findings and shall indicate whether it intends to exercise jurisdiction.

Article 11

1. The State Party in the territory of which the alleged offender is present shall, in cases to which article 9 applies, if it does not extradite that person, be obliged, without exception whatsoever and whether or not the offence was committed in its territory, to submit the case without undue delay to its competent authorities for the purpose of prosecution, through proceedings in accordance with the laws of that State. Those authorities shall take their decision in the same manner as in the case of any other offence of a grave nature under the law of that State.

2. Whenever a State Party is permitted under its national law to extradite or otherwise surrender one of its nationals only upon the condition that the person will be returned to that State to serve the sentence imposed as a result of the trial or proceeding for which the extradition or surrender of the person was sought, and this State and the State seeking the extradition of the person agree with this option and other terms they may deem appropriate, such a conditional extradition or surrender shall be sufficient to discharge the obligation set forth in paragraph 1 of the present article.

Article 12

Any person who is taken into custody or regarding whom any other measures are taken or proceedings are carried out pursuant to this Convention shall be guaranteed fair treatment, including enjoyment of all rights and guarantees in conformity with the law of the State in the territory of which that person is present and applicable provisions of international law, including international law of human rights.

Article 13

1. The offences set forth in article 2 shall be deemed to be included as extraditable offences in any extradition treaty existing between any of the States Parties before the entry into force of this Convention. States Parties undertake to include such offences as extraditable offences in every extradition treaty to be subsequently concluded between them.

2. When a State Party which makes extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for extradition from another State Party with which it has no extradition treaty, the requested State Party may, at its option, consider this Convention as a legal basis for extradition in respect of the offences set forth in article 2. Extradition shall be subject to the other conditions provided by the law of the requested State.

3. States Parties which do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognize the offences set forth in article 2 as extraditable offences between themselves, subject to the conditions provided by the law of the requested State.

4. If necessary, the offences set forth in article 2 shall be treated, for the purposes of extradition between States Parties, as if they had been committed not only in the place in which they occurred but also in the territory of the States that have established jurisdiction in accordance with article 9, paragraphs 1 and 2.

5. The provisions of all extradition treaties and arrangements between States Parties with regard to offences set forth in article 2 shall be deemed to be modified as between States Parties to the extent that they are incompatible with this Convention.

Article 14

1. States Parties shall afford one another the greatest measure of assistance in connection with investigations or criminal or extradition proceedings brought in respect of the offences set forth in article 2, including assistance in obtaining evidence at their disposal necessary for the proceedings.

2. States Parties shall carry out their obligations under paragraph 1 of the present article in conformity with any treaties or other arrangements on mutual legal

3. Unless the State Party from which a person is to be transferred in accordance with the present article so agrees, that person, whatever his or her nationality, shall not be prosecuted or detained or subjected to any other restriction of his or her personal liberty in the territory of the State to which that person is transferred in respect of acts or convictions anterior to his or her departure from the territory of the State from which such person was transferred.

Article 18

1. Upon seizing or otherwise taking control of radioactive material, devices or nuclear facilities, following the commission of an offence set forth in article 2, the State Party in possession of such items shall:

(a) Take steps to render harmless the radioactive material, device or nuclear facility;

(b) Ensure that any nuclear material is held in accordance with applicable International Atomic Energy Agency safeguards; and

(c) Have regard to physical protection recommendations and health and safety standards published by the International Atomic Energy Agency.

2. Upon the completion of any proceedings connected with an offence set forth in article 2, or sooner if required by international law, any radioactive material, device or nuclear facility shall be returned, after consultations (in particular, regarding modalities of return and storage) with the States Parties concerned to the State Party to which it belongs, to the State Party of which the natural or legal person owning such radioactive material, device or facility is a national or resident, or to the State Party from whose territory it was stolen or otherwise unlawfully obtained.

3. (a) Where a State Party is prohibited by national or international law from returning or accepting such radioactive material, device or nuclear facility or where the States Parties concerned so agree, subject to paragraph 3 (b) of the present article, the State Party in possession of the radioactive material, devices or nuclear facilities shall continue to take the steps described in paragraph 1 of the present article; such radioactive material, devices or nuclear facilities shall be used only for peaceful purposes;

(b) Where it is not lawful for the State Party in possession of the radioactive material, devices or nuclear facilities to possess them, that State shall ensure that they are placed as soon as possible in the possession of a State for which such possession is lawful and which, where appropriate, has provided assurances consistent with the requirements of paragraph 1 of the present article in consultation with that State, for the purpose of rendering it harmless; such radioactive material, devices or nuclear facilities shall be used only for peaceful purposes.

4. If the radioactive material, devices or nuclear facilities referred to in paragraphs 1 and 2 of the present article do not belong to any of the States Parties or to a national or resident of a State Party or was not stolen or otherwise unlawfully obtained from the territory of a State Party, or if no State is willing to receive such items pursuant to paragraph 3 of the present article, a separate decision concerning its disposition shall, subject to paragraph 3 (b) of the present article, be taken after consultations between the States concerned and any relevant international organizations.

5. For the purposes of paragraphs 1, 2, 3 and 4 of the present article, the State Party in possession of the radioactive material, device or nuclear facility may

request the assistance and cooperation of other States Parties, in particular the States Parties concerned, and any relevant international organizations, in particular the International Atomic Energy Agency. States Parties and the relevant international organizations are encouraged to provide assistance pursuant to this paragraph to the maximum extent possible.

6. The States Parties involved in the disposition or retention of the radioactive material, device or nuclear facility pursuant to the present article shall inform the Director General of the International Atomic Energy Agency of the manner in which such an item was disposed of or retained. The Director General of the International Atomic Energy Agency shall transmit the information to the other States Parties.

7. In the event of any dissemination in connection with an offence set forth in article 2, nothing in the present article shall affect in any way the rules of international law governing liability for nuclear damage, or other rules of international law.

Article 19

The State Party where the alleged offender is prosecuted shall, in accordance with its national law or applicable procedures, communicate the final outcome of the proceedings to the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit the information to the other States Parties.

Article 20

States Parties shall conduct consultations with one another directly or through the Secretary-General of the United Nations, with the assistance of international organizations as necessary, to ensure effective implementation of this Convention.

Article 21

The States Parties shall carry out their obligations under this Convention in a manner consistent with the principles of sovereign equality and territorial integrity of States and that of non-intervention in the domestic affairs of other States.

Article 22

Nothing in this Convention entitles a State Party to undertake in the territory of another State Party the exercise of jurisdiction and performance of functions which are exclusively reserved for the authorities of that other State Party by its national law.

Article 23

1. Any dispute between two or more States Parties concerning the interpretation or application of this Convention which cannot be settled through negotiation within a reasonable time shall, at the request of one of them, be submitted to arbitration. If, within six months of the date of the request for arbitration, the parties are unable to agree on the organization of the arbitration, any one of those parties may refer the dispute to the International Court of Justice, by application, in conformity with the Statute of the Court.

2. Each State may, at the time of signature, ratification, acceptance or approval of this Convention or accession thereto, declare that it does not consider itself bound by paragraph 1 of the present article. The other States Parties shall not be bound by paragraph 1 with respect to any State Party which has made such a reservation.

3. Any State which has made a reservation in accordance with paragraph 2 of the present article may at any time withdraw that reservation by notification to the Secretary-General of the United Nations.

Article 24

1. This Convention shall be open for signature by all States from 14 September 2005 until 31 December 2006 at United Nations Headquarters in New York.

2. This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. This Convention shall be open to accession by any State. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 25

1. This Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of the deposit of the twenty-second instrument of ratification, acceptance, approval or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying, accepting, approving or acceding to the Convention after the deposit of the twenty-second instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 26

1. A State Party may propose an amendment to this Convention. The proposed amendment shall be submitted to the depositary, who circulates it immediately to all States Parties.

2. If the majority of the States Parties request the depositary to convene a conference to consider the proposed amendments, the depositary shall invite all States Parties to attend such a conference to begin no sooner than three months after the invitations are issued.

3. The conference shall make every effort to ensure amendments are adopted by consensus. Should this not be possible, amendments shall be adopted by a two-thirds majority of all States Parties. Any amendment adopted at the conference shall be promptly circulated by the depositary to all States Parties.

4. The amendment adopted pursuant to paragraph 3 of the present article shall enter into force for each State Party that deposits its instrument of ratification, acceptance, accession or approval of the amendment on the thirtieth day after the date on which two thirds of the States Parties have deposited their relevant instrument. Thereafter, the amendment shall enter into force for any State Party on the thirtieth day after the date on which that State deposits its relevant instrument.

Article 27

1. Any State Party may denounce this Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations.

2. Denunciation shall take effect one year following the date on which notification is received by the Secretary-General of the United Nations.

Article 28

The original of this Convention, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Convention, opened for signature at United Nations Headquarters in New York on 14 September 2005.

EK-B

DOKUZUNCU CUMHURBAŞKANI SÜLEYMAN DEMİREL'İN 01 EKİM 1998
TARİHİNDE TBMM'NİN 20'NCİ DÖNEM 4'ÜNCÜ YASAMA YILI AÇIŞ
KONUŞMASI

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, 20 nci Dönem 4 üncü Yasama Yılına açış konuşması

CUMHURBAŞKANI SÜLEYMAN DEMİREL – Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanı, değerli milletvekilleri, ekranları başında bu toplantıyı izleyen sevgili vatandaşlarım; hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni yasama yılının milletimize, memleketimize, Yüce Meclisimize hayırlı, uğurlu olmasını Cenabı Allah'tan niyaz ediyorum. Keza, Meclisimizin yeni toplantı salonunun da hayırlı olmasını diliyorum.

Önümüzdeki yüzyıl dünyasını şekillendirmekte olan küresel dönüşümlerin gerçekleştiği tarihten bir geçiş döneminde, cumhuriyetimizin 75 inci yılını kutlamaktayız. Önümüzdeki yıl ise, mirasçısı olduğumuz Osmanlı İmparatorluğunun 700 üncü yılını kutlayacağız. Hemen arkasından da yeni bir binyıla gireceğiz. Bütün bu kilometre taşları, bize, arka arkaya durum tespiti yapma imkânını sağlayacaktır. Esasen, büyük yıldönümleri, geçmişin yeniden değerlendirildiği ve bu değerlendirme ışığında geleceğin yeniden tasarlandığı tarihtir. Böyle dönemler, milletlere, nereden gelip nereye gittiklerini gözden geçirecekleri bir kolektif düşünme fırsatı sağlarlar. Bu fırsatın en iyi biçimde kullanılmasının, gelecek nesillere karşı borcumuz olduğuna inanıyorum.

Hiçbir millet geçmişte yaşamaz. Milletler bugünü yaşar ve yarın için hazırlanır. Ancak, unutulmaması gerekir ki, tarihten birikimler bizi geleceğe taşıyan köprülerdir. Bu itibarla, geleceği düşünürken geçmişle hesaplaşmak gerekir. İşte bu nedenle, cumhuriyetimizin geçen yetmişbeş yılına bakarken, işe bir tarih muhasebesiyle başlamakta yarar görüyorum.

Anadolu'daki bin yıllık tarihimize boyunca bağımsızlığımızı hiçbir zaman kaybetmedik. Bu uzun tarih içinde, bu topraklarda, iki büyük imparatorluk ve bir de çağdaş cumhuriyet kurduk. Atayurdumuzdan bin yıl önce beraberimizde getirdiğimiz kültürümüzü, bu topraklardaki diğer kültür ve medeniyetlerle etkileşim içinde daha da zenginleştirdik. İnsanlığın ortak uygarlığımıza önemli katkılarda bulunduk. Evrensel tarihe inişleriyle çıkışlarıyla damgamızı vurduk. Dolayısıyla, 2000'li yıllara hazırlanırken, öncelikle, şanlı bir tarihe ve parlak bir geleceğe sahip büyük bir milletin mensubu olduğumuzu hiçbir zaman unutmamalıyız.

Bugün, bizi yeniden bölgemizin en güçlü devleti haline getiren cumhuriyet, her şeyden önce, doğulu-batılı, güneyli-kuzeyli, genç-yaşlı, kadın-erkek, Türk ulusal kurtuluş savaşçıların kahramanlıklarıyla ve fedakârlıklarıyla yaratılan eşsiz bir destandır. Bu büyük varoluş mücadelesinin zaferle sonuçlanması, insanlık tarihindeki en büyük zihniyet ve hukuk devrimlerinden birinin gerçekleştirilmesini mümkün kılmış, ülkeyi yönetime hakkını ve yetkisini hanedandan millete geçirmiş, kişiyi tebalıktan çıkarmış, vatandaş yapmıştır. Büyük bir devrim ve topyekûn bir değişim olan cumhuriyet, bir destandır, sürekli bir destandır ve bu destan, milletimizin eseridir.

Cumhuriyetimizin 75 inci yıldönümünde, onun kurucusu, büyük kumandan, büyük devlet adamı, büyük dâhi Mustafa Kemal Atatürk'ü, milletçe, minnet ve şükranla anıyoruz.

Değerli milletvekilleri, başta Büyük Atatürk olmak üzere, cumhuriyetimizi kuran kuşak, bilim ve teknolojide geri kalmanın nelere mal olduğunu göyerek, bir medeniyetçilik kavgası başlatmıştır. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hedefinde ifadesini bulan bu kavgayı, bugün de aynı hızla sürdürüyoruz. Esasen, cumhuriyetimizin kurulduğu günden bugüne, temel amacımız değişmemiştir: Türkiye Cumhuriyetinin temelindeki iddia, vatandaşlarını çağdaş, demokratik bir devletin vatandaşı yapmaktır. Nitekim, cumhuriyet döneminde, Anadolu, tarihinin en mamur, müreffeh ve inşa edilmiş devrini yaşamaktadır. Türkiye, cumhuriyet sayesinde, her alanda evrensel frekansını yakalamıştır. Bu başarı, fikri hür, irfanı hür, vicdani hür cumhuriyet nesillerinin eseridir.

Cumhuriyetin çağdaşlaşma projesi, Türkiye'yi evrensel hukuk prensipleriyle buluşturmuştur. Bu bağlamda, ırk, dil, din ve cinsiyet farkı gözetmeksizin, tüm yurttaşların eşitliği ve özgürlüğü fikri, toplumsal bütünlüğümüzü sağlayan cumhuriyet misakının temelini oluşturmaktadır. Din ve vicdan hürriyetini teminat altına alan laiklik, yurttaşların fikirlerini serbestçe ifade etmelerini ve yönetime katılmalarını sağlayan demokrasi, korkunun esiri olmadan yaşama haklarını mümkün kılan hukuk devleti, cumhuriyetin toplumsal sözleşmesinin ürünüdür. Eleştirel ve yaratıcı düşünce, teşebbüs hürriyeti, ancak bu zeminde serpilip gelişebilir. Çağdaş devlet modeli olan anayasal demokrasi, keza, ancak ve ancak bu zeminde kurulabilir. Bu itibarla, tüm eksikliklere ve karşı karşıya olduğu sorunlara rağmen, Türkiye, doğru yolda ilerlemektedir.

Cumhuriyet misakı etrafında birbirimize kenetlenerek, içbarışı, ülke ve millet bütünlüğünü korumalıyız. Esasen, en kıymetli varlığımız olan demokratik cumhuriyetin, Anayasamızın 2 nci maddesinde ifadesini bulan temel ilkelerinin herhangi birinden vazgeçilmesi, hiçbir şekilde söz konusu dahi edilemez. Zira, cumhuriyetin, demokratik, laik, sosyal hukuk devleti olma vasfı, milletimizin vazgeçilmez asgarî müşteregidir. Cumhuriyet tarihimizin gurur verici başarıları, işte bu anayasal vatanseverlik zemininde elde edilmiştir. Geleceğin Türkiyesi de ancak bu zeminde evrensel uygarlığa katkıda bulunmaya devam edebilir.

Değerli milletvekilleri, tabiatıyla, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de üstesinden gelinmesi gereken sorunlar vardır; ancak, hiçbir sorun, umutsuzluğa, yılmılığa, karamsarlığa kapılmamızı gerektirecek kadar büyük değildir. Bu çerçevede, önemli olan, demokrasinin gücüne inanmak, bugünün ötesine bakabilmek, halkımızın demokratik enerjisini, parlak ve umut vaat eden yarınlara gerektiği şekilde hazırlamak için seferber edebilmektir. Bu noktada temel sorumluluk sizlere düşmektedir. Zira, Büyük Atatürk'ün "en büyük eserim" diye tanımladığı bu Yüce Meclis, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olmasının ve demokrasinin en büyük teminatıdır. Yüce Meclis, bu vasfıyla, demokrasinin, sorun çözme, çare bulma, umut aşılama, hedef tayin etme, kendini yenileme ve dönüştürme yeteneğini zaman zaman ispatlamak durumunda kalmıştır, bunu da başarıyla yapmıştır. Şimdi, yine, böyle bir durum mevcuttur. Bu kere de başaracağımıza yürekten inanıyorum.

Uluslararası ilişkilerde, her alanda yerleşik kural ve kurumların sorgulandığı, yeni arayışların hız kazandığı bir dönüm noktasındayız. Türkiye'nin kaybedecek vakti yoktur. Bu arayışların içinde yer almak, bulunacak çözümlerin parçası olmak zorundayız. Bunun için de, öncelikle siyasî, ekonomik ve hukukî alanlarda gerekli yapısal reformların, daha fazla vakit kaybına meydan verilmeden gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Unutulmaması gerekir ki, Türkiye'yi parlak geleceğine taşıma mücadelesi, hepimizin ortak mücadelesidir. Demokratik siyasî rekabet, bu mücadelenin daha verimli bir şekilde yapılmasını sağlayan bir bayrak yarışdır.

Seçimler, bu yarışta milletin hakemliğine başvurulmayı sağlayan en önemli demokratik mekanizmadır. Ancak, seçimlerin temel işlevi, belirsizliği ortadan kaldırarak demokratik çözüm ve istikrar üretmektir. Seçim müessesesinin belirsizlik, çözümsüzlük ve istikrarsızlık yaratması halinde bu işlev yerine getirilememekte, bundan da en büyük zararı rejimin göreceği durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle, bu konunun, rejimin kalbi olan Yüce Meclis tarafından dikkatle ele alınması bir zaruret halini almıştır.

Tarihinde eşine ender rastlanan bir çoğunlukla erken seçim kararı almış olan Yüce Meclisin, seçim müessesesinin seçmen nezdinde gereken ilgiyi toplamasını sağlayacak tedbirleri tartışmasının yararlı olacağı kanaatindeyim.

Türkiye, demokratik istikrarı aramaktadır. Demokrasilerde, demokratik taleplere muşru zeminlerde çare aranır. Siyaset, başarısızlığı ve teslimiyeti kaldırmaz. Şayet, demokrasimizin ve devletimizin daha iyi işletilmesi beklentisi kamuoyuna mal olmuşsa, buna çözüm aramaktan kaçınılamaz. Demokrasimizin vazgeçilmez unsurları olan siyasî partilerimizin, toplumumuzun tüm kesimlerinde şiddetle arzulanan yapısal değişimleri ihtiva eden bir reform projesini ortaya çıkaracak, anlamlı ve yapıcı bir tartışmayı er veya geç başlatacaklarına inanıyorum. Cumhurbaşkanı olarak, anayasal kurumlar arasındaki ahengi gözetme görevim çerçevesinde, bu düşüncelerimi dikkatlerinize sunmakta yarar görüyorum.

Değerli milletvekilleri, dünya ekonomisinde bir daralmadan söz edilmeye başlandığı bir dönemdeyiz. Asya'da başlayan ve Rusya'ya sirayet eden malî piyasalardaki krizin Latin Amerika'ya da sıçraması ihtimali mevcuttur. Bu gelişmenin salgın bir hastalık halini almasından ve büyük bir dünya ekonomik krizine yol açmasından endişe edilmektedir. Krizin nedenleri üzerinde tartışmalar sürmektedir; ancak, henüz bir mutabakat hâsıl olmamıştır. Bununla beraber, İkinci Dünya Savaşı sonunda oluşturulan dünya ekonomik düzeninin, küreselleşen ekonominin ihtiyacını artık karşılayamadığından söz edilmektedir. Mevcut krizin dünya ekonomisinde büyük bir tahribata yol açmadan atlattılması için, küresel sorumluluklar taşıyan ekonomilerin, küresel resesyon tehlikesine karşı gereken önlemleri zamanında almaları, hayati önem taşımaktadır.

Küreselleşmeyle birlikte dünya üretiminin yüzde 50'si gelişen pazarlara kaymıştır. Gelişmiş ekonomiler ile gelişen pazarlar arasındaki karşılıklı bağımlılık büyük ölçüde artmıştır. Eski yapıların, küresel ekonominin ulaştığı bu yeni boyutu taşıyamayacak durumda oldukları ileri sürülmektedir. İlk kez, küresel bir kriz, gelişen pazarlarda ortaya çıkmıştır. Bu itibarla, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gibi ülkeler dahi, yeni küresel ekonomik şartlara uyum gösterecek küresel mekanizmaların neler olması gerektiği konusundaki arayışların, gelişmiş ekonomiler ile gelişen pazarlar arasında varılacak uzlaşlarla sonuçlandırılmasını istemektedir. Esasen, bu doğrultuda bazı öneriler de gündeme getirilmeye başlanmıştır. Dünya, 21 inci Yüzyıl için yeni bir uluslararası finans mimarisi inşa edilmesi fikrini konuşmaktadır. Dolayısıyla, bir anlamda, önümüzdeki yüzyılın küresel ekonomik düzeninin kurumsal altyapısının inşası süreci içerisinde bulunuyoruz. Gündemde, Keynes'in görüşlerine geri dönüşe gerek olup olmadığı, Bretton Woods sisteminin yerine ne konulması gerektiği gibi sorular bulunmaktadır. Beş kıtada 135 ülkeye mal satan, bölgesel bir ekonomik merkez hüviyetini kazanmış olan Türkiye, bu gelişmelerin seyircisi olarak kalamaz. Geleceğin inşasına en aktif biçimde katılmak durumundayız.

Bu noktada, bir hususu daha dikkatinize getirmek istiyorum. Küreselleşme bir ideoloji değil, her geçen gün yeni boyutlar kazanan dinamik bir olgudur. Esasen, Türk girişimcisi, bunu çok iyi anlamıştır. Dünya pazarı için üretim yapmaya başlamıştır. Bu çerçevede rekabetin önemini kavramıştır. Ürettiği mal ve hizmetin çağdaş standartlarda olması için, bir şey yapıyorsa onu en iyi şekilde yapmak için çaba sarf etmektedir. Bugün, gündemdeki mesele, ekonominin küreselleşmesine tekabül eden hukukî yapıların nasıl düzenlenmesi gerektiğidir, küresel yatırımcıların önlerini görmelerini sağlayan finansal şeffaflığın ve hukukî nizamın inşa edilebilmesidir. Bu da bir yandan finansal kurumların işleyişi, diğer yandan ise serbest piyasa ekonomisinin hukukî ve kurumsal altyapısının oluşturulmasıyla ilgili bir meseledir. Türkiye'nin, bu doğrultuda epeyce bir mesafe alarak, gelişmiş ekonomilerle ortaklık ilişkisi zemininde bütünleşmiş olması ve olabildiğince şeffaf bir finans sistemini başarıyla yürütebilecek kadrolara sahip bulunması, bu krizden, nispeten daha az etkilenmesini sağlamıştır. Dolayısıyla, Türkiye, dünyayla rekabete açık bir ekonomi olarak kalmaya, dünyayla birlikte soluk alıp vermeye mecburdur. Uluslararası sermaye hareketlerinin kısıtlanması ve serbest ticaretin önüne yeni engeller konulması gibi korumacı refleksler, küresel pazarın ve bilgi çağının dinamikleriyle bağdaşmamaktadır.

Küreselleşme, her şeyden önce, ucuz ve çabuk iletişim imkânlarının mevcudiyeti, ulaşım sistemlerinin ucuzlaması, fikirlerin, teknolojinin ve sermayenin küresel düzeyde dolaşımını mümkün kılan teknolojik gelişme demektir. Ekonomileri birbirine her zamankinden daha fazla bağımlı hale getiren elektronik iş ortamı, teknolojik gelişmenin ürünü olan bir vakiydir.

Bütün bu gelişmeler yaratıcılığı teşvik etmekte, evrensel toplumun oluşumunu hızlandırmaktadır. Bu gelişmelere uyum sağlayabilen, bilgi toplumunun parçası olmayı becerebilen, daha iyi işleyen bir demokratik yönetimi, etkili bir denetimi ve işleyen bağımsız bir yargı sistemini kurabilen ülkelerin, önümüzdeki yüzyılda söz ve ağırlık sahibi olacaklarını unutmamalıyız. İşte bu noktada, demokratik istikrar ve ekonomik istikrar iç içe geçmektedir. Her ikisini de sağlamanın birinci şartı, kamuoyunun, hak arama konusundaki dikkat ve uyanıklığıdır.

İstikrar derken, bir kurumlar, kurallar manzumesi olan anayasal demokrasinin nasıl etkili kılınabileceği sorusu önemlidir. Anayasal demokrasilerde keyfilik yoktur, vatandaş-devlet ilişkisi anayasal bir zemine oturur. Anayasal devlet, özgürlükler ile sorumluluklar arasındaki dengeyi kurarak, evrensel insan haklarını bu çerçevede içinde teminat altına alır.

Anayasal demokraside çoğunluğun değil hukukun üstünlüğü esastır. Bu bakımdan, bağımsız yargı denetimi ve kamuoyu denetimi, işleyen bir demokraside denetimde müessiriyetin olmazsa olmazlarıdır. Demokrasiyi güçlü kılan da yaşatan da, esas itibarıyla budur.

Değerli milletvekilleri, daha önce de belirttiğim gibi, günümüzde yolsuzluklarla mücadele, demokratik siyasetin gündeminde ön sıralarda yer almaktadır. Bugün, Türkiye'nin de gündeminde bu mesele önemli bir yer tutmaktadır. Esasen, ekonomideki küreselleşmeyle birlikte bu sorun da küresel bir boyut kazanmıştır. Bu çerçevede, uluslararası işbirliği yolları da aranmaya başlanmıştır. Nitekim, OECD bünyesinde bir sözleşme hazırlanmıştır. Bu sorunla baş etmek için, öncelikle, devlet yönetimi, menfaat, nema dağıtan bir yer olmaktan çıkarılmalıdır. Bunun bir yolu özelleştirme ise, diğeri kamu idaresinde şeffaflığın sağlanmasıdır.

Şeffaflık, dürüst devletin şartıdır. Dürüst devlet, işleyen devlettir; dürüst devlet, vatandaşlar arasında eşitliği koruyan devlettir; dürüst devlet, adalet duygusunun ve adalet kurumunun güçlü olduğu devlettir; dürüst devlet, güçlü denetim mekanizmaları olan devlettir.

Çözüme kavuşturulması gereken sorunlar, üstesinden gelinmesi icap eden güçlükler, demokrasinin kusuru değildir. Aksine, bunların ortaya çıkarılabilmesi demokrasinin meziyetini gösterir. Temiz toplum talepleri, ancak demokrasi içerisinde seslendirilebilir. Siyasî ahlakın veya ahlaklı siyasetin kendiliğinden ortaya çıkmasını beklemek mümkün değildir. Tutarlılığı ve dürüstlüğü ödüllendiren demokratik denetimin, açıklığın, ifade hürriyetinin ve bağımsız yargının varlığı, sadece siyasî değil, toplumsal ahlakın da temel güvencesini teşkil eder. Aynı şekilde, yasalar önünde eşitlik ve yönetenlerin yönetilenlere hesap vermesi, toplum-devlet ilişkisinin sağlıklı biçimde ortak değerler zemininde kurulabilmesi için vazgeçilmez ilkelere sahiptir.

Yolsuzluklarla mücadelenin geleneksel reçetesi, siyasî rekabetin ve serbest piyasanın çağdaş kurumlarının yaratılmasıdır. Ancak, bunlar, kendi başına yeterli değildir. Bu kurumların işlenmesini sağlayacak değerler sisteminin ve ahlakî normların da gelişmesi önemlidir. Sadece devletin değil, toplumun aşağıdan yukarıya örgütlenmesinde de belirli yurttaşlık değerleri esas alınmalıdır. Yurttaşlık kültürü, bu bakımdan, özellikle önemlidir.

Yeni bir binyılın arifesinde, siyasette “mana” ve “ideal” kavramlarının önemi üzerinde yeniden düşünmeye ihtiyaç duyulmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz dönem, gelecek kuşaklara aktarmak istediğimiz evrensel değerlere ve doğrulara yeni bir bağlılık anlayışı getirmeyi gerektirmektedir. Bu bakımdan, siyasette ahlak kavramını, ilkeler düzeyinden uygulamaya taşımamızdır. Zira, siyasi ahlak ve ahlaklı siyaset, ulusal birliğin ve toplumsal bütünlüğün çimentosudur. Bu itibarla, organize suçlarla mücadelede, aysberkin sadece görünüş kısmı üzerinde durulması yeterli değildir.

Bağımsız yargı, hür basın, toplumun ortak geleceğine sahip çıkan, siyasette en geniş katılımı mümkün kılan sivil toplum kuruluşlarının varlığı, devletin, vatandaşına en yakın düzeyde karar alabilen bir biçimde yeniden yapılandırılabilmesi, yolsuzluklarla mücadele stratejisinin temel direkleridir.

Parti içi demokrasinin geliştirilmesi, partilerin malî kaynaklarının saydamlaştırılması, yolsuzluklarla ve siyasette yozlaşmayla mücadelede vazgeçilmez bir unsurdur.

Temiz toplum hedefi doğrultusunda, idarî sistemimizin reformu konusu ele alınmalıdır. İdarî reform, esas itibarıyla, özelleştirme kavramıyla birlikte düşünülmelidir. Öncelikle, devleti, ekonomik ve ticarî faaliyetin içinden tümüyle çıkarmak gerekmektedir. Kamu idaresinde verimlilik, ancak bu şekilde sağlanabilir. Kaynakların israfına, yanlış kullanımına yol açan faaliyetlerden uzaklaşığı ölçüde, devlet, aslı fonksiyonlarını daha etkili bir şekilde yerine getirecektir; devlet personel rejimini, liyakati ve performansı ödüllendirecek biçimde ıslah etmek de ancak bu yolla mümkün olacaktır.

Nitelikli işgücünün devlette istihdamı için birinci şart, özelleştirme vasıtasıyla devletin küçültülerek güçlendirilmesidir. İdarî reform bağlamında, aynı zamanda, dikey kuvvetler ayrılığı ilkesi üzerinde de durulması gereklidir. Bu kavram, merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki yetkilerin yeniden tanzimi konusunu gündeme getirmektedir. Diğer bir deyişle, yerel yönetimler mutlaka güçlendirilmeli, ayrıca, vatandaşın devletle ilişkisinin kendisine mümkün olduğunca yakın idarî birimlere bırakılmasını sağlayacak ademi merkezîyetçi bir yönetim anlayışına geçilmelidir. Esasen, bu konu üzerinde, gerek parlamento içinde gerek toplumsal düzeyde mutabakat vardır. Bu mutabakata rağmen netice alınmamasının nedeni üzerinde düşünmemizde yarar olduğu kanaatindeyim.

Değerli milletvekilleri, kararlı ve dinamik bir yaklaşımla gerekli reformları gerçekleştirdiğimiz takdirde, Türkiye'nin, önümüzdeki yüzyıla damgasını vuracak ilk on ülke arasına girmesine kimse engel olamayacaktır. Büyük projeler büyük hayal gücü ister ve büyük hedefler etrafında birleşmeyi gerektirir. Esasen, büyük milletlerin ufukları da hayalleri de büyük olmak zorundadır.

Dünya enerji kaynaklarının yanı başında yer alan, üç denizi ve üç kıtayı birbirine bağlayan, dünyadaki en güçlü ordulardan birine sahip olan, dünyayla rekabet edebilen Türkiye, hayallerini gerçeğe dönüştürebilme kudretine sahiptir.

Türkiye'nin ulusal çıkarları, genel olarak Batı, özel olarak Avrupa'yla ilişkilerini, sağlam, karşılıklı bir ortaklık temelinde, ortak gelecek perspektifinde geliştirmesini, buna paralel olarak, Ortadoğu ve Balkanlar ile Hazar, Karadeniz ve Akdeniz havzalarını da içine alan geniş bir coğrafyanın istikrar ve barışının korunmasında, ekonomik refahının artırılmasında nâzım bir rol oynamasını gerektirmektedir. Bir başka deyişle, tarihi, coğrafyası ve ekonomik potansiyeli, stratejik önceliklerini de tayin etmektedir.

Türkiye'nin etrafında tarihten devraldığı birçok sorun mevcuttur. Ancak, yine, tarihin karşımıza çıkardığı fırsatlar da büyüktür. Türkiye'nin hasımları vardır; ancak, dostları da vardır. Dünyada yalnız olduğumuz gibi bir kaygıya hiçbir şekilde kapılmamıza gerek yoktur. Türkiye, güçlü ekonomisi, üstün savunma gücüyle kendisine karşı husumet içinde olanlara karşı yeterince caydırıcılığa sahiptir. Bu özellikleriyle dostluğu aranan bir ülkedir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler, mevcut konjonktürel sorunlara rağmen, Türkiye'nin dışpolitika öncelikleri arasında, önemini ve belirleyici yerini işgal etmektedir. Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyelik hedefi, iki yüzyıla yaklaşan bir çağdaşlaşma sürecinin neticesi olan kendi özgür tercihidir. Bu çerçevede, millî menfaatlarımız ve geleceğe yönelik vizyonumuz, Avrupa'yla ilişkilerimizi sağlam bir ortaklık temelinde geliştirmemizi gerektirmektedir. Bu hedef, Türkiye'nin stratejik vizyonunun ayrılmaz bir parçasıdır.

Türkiye, bütünlümlü demokratik Avrupa idealine bağlılığını kararlılıkla sürdürecektir. Burada vurgulamak istediğim husus, bu ortak ideale bağlılığın, her şeyden önce, Türkiye'nin kendi menfaatlarının bir gereği olduğudur. Esasen, Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üye olması, Avrupa'nın da kendi menfaatinadır. Zira, tarih, Türkiye'siz bir Avrupa'nın ve Avrupsız bir Türkiye'nin düşünülemeyeceğini ortaya koymaktadır. Ancak, Lüksemburg Zirvesi kararlarıyla, Avrupa Birliği, Avrupa tarihinin seyrini değiştirmeye kalkışmıştır. Bu zirvede, tarihe karşı yapılmış olan haksızlık ve Türkiye'ye yönelik ayrımcılık, Türk Halkını incitmiştir. Bu ayrımcılığa karşı, 14 Aralık 1997 tarihli hükümet açıklamasıyla gereken tepki gösterilmiştir. Türkiye, bu tepkisinde yalnız da kalmamıştır. Türkiye'ye karşı haksızlık yapıldığı kanaati, Avrupa'daki dostlarımız tarafından olduğu kadar, Amerika Birleşik Devletleri tarafından da paylaşılmaktadır. Burada gözden kaçırılmaması gereken en önemli husus, Türkiye'nin, Avrupa Birliği bağlamındaki uzun soluklu mücadelesinde yalnız olmadığı gerçeğidir. Türkiye'nin, çoğulculuğu esas alan bir anayasal demokrasiler dayanışması olan Avrupa'da ve dünyada dostları vardır.

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin içine girdiği tkamınlığın sürmesi, tabiatıyla, arzu edilmeyen bir durumdur. Türkiye, Avrupa Birliğiyle olan müktesebatının doğurduğu haklarını sonuna kadar müdafaa edecektir; ancak, bunu yaparken, bir büyük devletten beklenen vakar ve serinkanlılığı sergileyeceği hususunda da kimsenin şüphesinin olmaması gerekir. Türkiye, hisleriyle değil, aklıyla ve sorumluluk duygusu içinde hareket eder. Uzun bir tarih sürecin doğal sonucu olarak ortaya çıkmış tarihsel bir tercihin, konjonktürel dalgalanmalarla değişmesi söz konusu olmaz. Türkiye, haklarını savunarak, paylaşılan değerler zemininde ve ortak gelecek perspektifinde Avrupa'yla beraber yürümeye devam edecektir.

Türkiye'nin, 1963 tarihli Ankara Antlaşmasının bir gereği olarak, Avrupa Birliğiyle tamamlanmış olduğu gümrük birliği, ülkemizin, küresel ekonomide yaşamakta olan krizden olabildiğince az oranda etkilenmesinde belirleyici rol oynamıştır. Gümrük birliği iyi işletebildiği takdirde, Türkiye'nin, bu kriz sırasında kendisine yeni ve güvenilir yatırım alanları arayan uluslararası sermaye için önemli bir cazibe merkezi olmasına katkıda bulunabilir. Esasen, ikibuçuk yılı aşan uygulama, ekonomimizin, gümrük birliğinin getirdiği yeni rekabet şartlarına başarıyla uyum sağladığını göstermektedir. Avrupa Birliğiyle gümrük birliği sayesinde, ekonomik bütünleşme yolunda her iki tarafa da önemli kazanımlar sağlamış bulunan ilişkilerimizin, bütün veçheleriyle daha da geliştirilmesini mümkün kılacak bir ortamın vakit geçirilmeksizin tesisi, Türk ekonomisinin sağlıklı büyüme perspektifleri açısından önem taşımaktadır. Bu itibarla, gümrük birliğinin derinleştirilmesinin ve bu bağlamda hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi başta olmak üzere, yeni açılımların dikkatle değerlendirilmesinin önem taşıdığına inanıyorum.

Küresel ekonominin geleceği açısından dikkatle üzerinde durulmasında yarar gördüğüm bir husus da, Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğinde yaşanan gelişmelerdir. Bu gelişmelerin başında Avrupa'da EURO'nun tek para birimi olarak kabul edilmesi ve Ortak

Avrupa Merkez Bankasının resmen faaliyete başlamış olması gelmektedir. Bu gelişmeler, ülkemizin 21 inci Yüzyıldaki kalkınma ve ekonomik büyüme çabalarının bekası açısından kamuoyumuzca dikkatle takip edilmesi gereken tarihsel mahiyette hadiselerdir.

Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğinin 1996'dan itibaren kademeli olarak yürürlüğe girmesiyle birlikte, üye ülkelerin Maastricht kriterlerine uyum çabalarının bir sonucu olarak, Avrupa pazarı, Güneydoğu Asya'da başlayan Rusya'daki gelişmelerle küresel boyut kazanan krizden nispeten daha az etkilenmiştir; bunda Maastricht şablonunun, ekonomik ve finansal dengesizlikler karşısında birlik içindeki ekonomik ve parasal istikrarı ve uyumu korumaya matuf mekanizmaları önemli rol oynamıştır. Dışticaretinin yüzde 70'ini Avrupa Birliğiyle yapan Türkiye de, gümrük birliği yoluyla bu pazarın dinamiklerinden yararlanmaktadır. Türkiye'yi diğer gelişmekte olan pazarlardan farklı kılan, Avrupa ile gümrük birliğidir. Dolayısıyla, Türkiye, böylesine bir ortaklık bağıyla ve gelecek perspektifiyle iç içe olduğu Avrupa'daki ekonomik ve siyasî gelişmelere bigâne kalmaz. Bir gün mutlaka Avrupa Birliğinin tam üyesi olacağımız düşüncesiyle, kendimizi Avrupa Birliği standartlarına hazırlamaya devam etmeliyiz. Sadece Avrupa Birliğinin genişlemeye ilgili saptadığı kriterleri değil, parasal birlikle ulaştığı aşamayı da ulaşılmaması gereken bir hedef olarak almalıyız.

Kalkınmış, demokrat, müreffeh büyük Türkiye, bu hedeflere ulaştığında, Avrupa Birliğinin "de facto" üyesi olacaktır. Böylelikle, tarihiyle, coğrafyasıyla ve yaşam tarzıyla bir Avrupa ülkesi olan Türkiye'nin, önündeki mesele, bu "de facto" durumun hukuken tescilinden ibaret kalacaktır. Bunun da er ya da geç gerçekleşmesini hiç kimse engellemeyecektir. Ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesi bazen beklenenden daha uzun bir zaman gerektirmektedir. Ancak, önemli olan, seçilen hedefin isabetli olması; bu hedef etrafında toplumsal bir seferberlik bulunması ve gereken sebatın gösterilmesidir.

Türkiye'nin hedefleri bellidir. Bu hedeflere ulaşmamızı sağlayacak yöntemler de bellidir. Bu bağlamda, tüm dikkatimizi ve gayretimizi, ülkemizin kalkınmasına, demokrasimizin daha da güçlendirilmesine ve her alanda çağdaş dünyayla buluşmaya taksif etmeliyiz. Bu, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın, toplumumuzun, üzerinde tarihsel bir mutabakata vardığı vazgeçilmez bir hedeftir. Avrasya'nın kalbinde yer alan bölgesel bir güç ve büyük bir Avrupa devleti olan Türkiye, ulusal onurunu ve gururunu da koruyarak hak olarak gördüğü Avrupa Birliği tam üyeliği hedefi doğrultusunda yoluna kararlılıkla devam edecektir.

Avrupa ülkeleriyle ikili ilişkilerimizin Lüksemburg Zirvesi sonrasında ortaya çıkan olumsuz havadan etkilenmemesi için azamî ihtimam ve dikkat gösterilmektedir. Fransa ve İspanya'ya bu yıl içinde gerçekleştirdiğimiz resmî ziyaretler, bu ülkelerle ilişkilerimizin daha da ileriye götürülmesi bakımından son derece yararlı olmuştur.

Birkaç gün önce yapılan demokratik yarış neticesinde Almanya'da yeni bir hükümet iktidarı devralmak üzeredir. Başbakanlığı üstlenecek olan Gerhard Schröder'e içten başarı dileklerimi iletmek istiyorum. İki milyonu aşkın vatandaşımızın yaşadığı, en büyük ticaret ortağımız olan dostumuz Almanya'yla siyasî ilişkilerimizin yanlış anlamalara meydan vermeyecek bir zemine yürütülmesi hayati önem taşımaktadır. Almanya'da seçimler sonrası oluşacak yeni hükümet ile yeni bir diyalog başlatılarak, iki ülkeyi ilgilendiren bütün konuları, karşılıklı olarak, açık kalplilikle ele almamızda yarar görüyorum.

Amerika Bileşik Devletleriyle aramızdaki ortak çıkar, ilgi ve eylem alanları her geçen gün daha da genişlemektedir. Amerika Birleşik Devletleriyle stratejik ortaklığımız karşılıklı yarar zemininde gelişmektedir. Bu işbirliğimizin ekonomik boyutunun daha da zenginleştirilmesinde yarar görüyoruz.

İki komşu ve müttefik ülke olan Türkiye ve Yunanistan'ın iyi ilişkiler içinde olmalarında karşılıklı menfaatleri vardır. İki ülke arasındaki işbirliğini geliştirmenin yolu bellidir. Türkiye ve Yunanistan'ın, bir yandan tek taraflı eylemlerden kaçınıp, birbirlerinin Ege'deki hayati çıkarlarına saygı göstermeleri, diğer yandan ortaklaşa ciddi bir uzlaşma süreci başlatmaları gerekmektedir. Esasen, Türkiye, her zaman bu doğrultuda girişimler yapan, öneriler sunan taraf olagelmıştır. Geçtiğimiz şubat-mart aylarında Yunanistan'a iletilen; ancak, bu ülke tarafından reddedilen önerilerimiz bu bağlamda, son örneği teşkil etmektedir. Türkiye ve Yunanistan arasındaki sorunların çözüme kavuşturulmasının, iki ülke arasında diğer alanlarda mevcut işbirliği olanaklarının Türk ve Yunan halkları yararına geliştirilmesi yolunu açacağına içtenlikle inanıyorum.

Kıbrıs sorununda önemli bir evreye girmiş bulunmaktayız. Avrupa Birliği Lüksemburg Zirvesi kararı Ada'daki çözüm arayışlarının parametrelerini tamamen değiştirmiştir. Bu çerçevede, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de, Ada'da iki ayrı ve eşit halk ile devletin varlığının kabulünü müzakerelerin devamı için esas alan bir yaklaşım benimsemiş ve buna paralel olarak aralarındaki ilişkilerin derinleştirilmesini hedefleyen bir süreç işlerlik kazandırmışlardır. Bu çerçevede, yürürlüğe konulan projelerle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin ekonomik kalkınmasına yönelik kapsamlı bir seferberlik başlatılmıştır. Bu ortak çabanın semeresinin alınmaya başlandığını memnuniyetle gözlemliyoruz. Geçen temmuz ayında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini ziyaretimiz sırasında Ada'ya su nakline başlanmış, Kıbrıs Türk halkının hayati bir meselesi çözüm yoluna sokulmuştur. Önümüzdeki dönemde de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle her alandaki dayanışma ve işbirliğimizin artarak güçlendirilmesine yönelik uygulamaların sürdürülmesinde yarar görüyorum.

Yunan-Rum tarafının ağır silahlanma kampanyası ve gerginliği turandırmaya yönelik girişimleri Ada'da ve Doğu Akdenizde barış ve istikrarı tehdit etmeye devam etmektedir. Bu faaliyetlerin uluslararası alanda da artan ölçüde endişe ve tepkiye yol açtığını müşahade ediyoruz. Türkiye, Kıbrıs'a ilişkin olarak üstlenmiş bulunduğu ahd ve tarihî sorumluluklar doğrultusunda Ada'da ve bölgede barış ve istikrarın bozulmasına müsaade etmeyeceğini tüm dünya kamuoyu önünde kararlı bir şekilde ortaya koymuştur. Silahlanma girişimlerini pazarlık kozu olarak kullanma çabalarına kesin bir tavırla karşı çıkmıştır. Kendi topraklarımızın ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin güvenliğini her koşulda sağlamak için gerekli önlemler alınmaya devam edilecektir.

Kıbrıs'ta gelişmelerin tehlikeli bir məcəra girdiği bu dönemde Kıbrıs Türk tarafı, fevkalade önemli bir açılım gerçekleştirmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş, soruna kalıcı bir çözüm bulunması amacıyla iki devlet arasında bir konfederasyon kurulması önerisinde bulunmuştur; tarafımızdan da bütünüyle desteklenen bu öneri, çözüm çabalarını gerçekçi bir zemine oturtacak, Kıbrıs sorununun çözüm yollarının önünü açacak tarihî bir fırsat teşkil etmektedir. Kıbrıs'ta eşitlik temelinde bir ortaklığı ve kalıcı bir barışı gerçekten arzu eden tüm ilgili tarafları bu tarihî fırsatı değerlendirilmeye davet ediyorum.

Değerli milletvekilleri, öümüzdeki yüzyılın yeni enerji coğrafyasını da kapsayan Avrasya'nın yeni, çağdaş ve modern ulaşım ağları, yeni enerji nakil hatları ve telekomünikasyon bağlantıları dünya pazarlarıyla bütünleşmesi yönünde, geçtiğimiz kısa müddette herbiri tarihsel mahiyet taşıyan gelişmeler yaşanmıştır. Bugün gelinen aşamada, Avrasya'nın dünya ekonomisiyle bütünleşmesi yönündeki çabalar nihayet çok taraflı somut projelere dönüşmektedir.

Bunların en çarpıcısı, hiç şüphesiz, Avrasya'daki petrol ve doğalgaz kaynaklarının dünya pazarlarına "Hazar Geçişli Doğu-Batı Enerji Koridoru" olarak adlandırılan ve Bakü-Ceyhan boru hatlarıyla Türkiye üzerinden geçen enerji nakil hatlarıyla ulaştırılması konusunda ortaya çıkan uluslararası mutabakattır. Bakü-Ceyhan'ın ana enerji boru hattı olmasına ilişkin nihai kararın öümüzdeki günlerde alınması beklenmektedir. Bakü'ye 7-8 Eylül tarihlerinde yaptığım ziyaret sırasında Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın Haydar Aliyev'in bu konudaki kararlı tutumunu bir kez daha müşahade etmekten memnuniyet duydum.

Hazar Geçişli Doğu-Batı Enerji Koridorunun gerçekleşmesi açısından önemli bir diğer gelişme de Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Saparmurat Türkmenbaşı'nın gönderdiği bir mektupla ülkesinin bu projenin inşasına süratle başlanmasına onay verdiğini bana ve Sayın Başbakan'a resmen bildirmiş olmasıdır. Böylelikle, Türkiye ile Amerika Birleşik Devletlerinin öncü ve ortak girişimleriyle geliştirilen "Ana Enerji Boru Hattı Projesi" somut bir gerçekliğe dönüşmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinin bu projenin gerçekleşmesi için verdiği destek ve finansman garantisini önemli bir fırsattır. Projenin inşaatına bu yılın sonundan evvel başlanması yönünde tüm gayretler sarf edilmektedir. Hazar Geçişli Doğu-Batı Enerji Koridoru ve Bakü-Ceyhan, bölgede enerji güvenliğini teminat altına alacak, gelişmiş dünya pazarlarına en kolay, ekonomik ve istikrarlı ulaşım imkânı sağlayacak yegâne projedir.

Bu projenin hayata geçirilmesiyle Türkiye, 21. yüzyılın küresel enerji haritasının tam ortasında yer alacak bir merkez ülke olmaktadır. Geçtiğimiz günlerde Amerika Birleşik Devletlerinin Houston Şehrinde toplanan ve enerji pazarlarının önümüzdeki elli yıl içindeki gelişim yönünün ele alındığı 17. Dünya Enerji Konferansında, ülkemizin de içinde yer aldığı yeni enerji coğrafyasının küresel ekonomi açısından önemi bir kere daha vurgulanmıştır. Bu konferansın en önemli tespitlerinden biri, 20 yıl içinde dünya enerji tüketiminin yüzde 50 artacağı hususu olmuştur. Bu tüketim artışını karşılayacak yeni kaynaklar Avrasya'da bulunmaktadır. Dinamik bir enerji pazarı olan Türkiye, bu kaynakların gerek tüketiminde gerek gelişmiş pazarlara ulaştırılmasında anahtar ülke konumundadır; bu vasıflarıyla bir terminal ülkedir. Bu bağlamda, ülkemizde enerji sektörünün özelleştirilmesi yönünde son zamanlarda atılan adımların Dünya Enerji Kongresinin sonuç bildirisinde yer alan hedefler manzumesiyle uyum içinde olduğunu da özellikle belirtmek isterim. Bu noktada, ülkemizin enerji gündemindeki en önemli sorunlardan biri olan uluslararası tahkim hususuna dikkatlerinizi çekmekte yarar görüyorum. Bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılması için Dünya Enerji Kongresinde de üye ülkelere çağrıda bulunulmuştur. Enerji konusunda imtiyaz ve tahkim, yeni yapılacak yatırımlar için önemli bir engel olmaya devam etmektedir. Bu hususta gerekli anayasal düzenlemelerin yapılması yönünde Yüce Meclisin dikkatini çekiyorum.

Tarihî İpek Yolunun yeniden canlandırılması projesi de, Bakü'de 7-8 Eylül 1998 tarihlerinde gerçekleştirilen İpek Yolu Zirvesiyle bir hayal olmaktan çıkmış, elle tutulur bir gerçeklik haline almıştır. Başta, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere 33 ülkenin ve 13 uluslararası kuruluşun katıldığı İpek Yolu Zirvesinin Bakü'de düzenlenmiş olması dahi başlıbaşına önemli ve o derecede anlamlı bir hadisedir. Bu zirve, Hazar havzasının ve Orta Asya'nın açık denize çıkışı olmayan devletlerinin uluslararası pazarlarla bütünleşmeleri açısından önemli bir dönüm noktasını teşkil etmektedir.

Tarihî İpek Yolu bir ticaret yolu olmanın yanı sıra, fikirleri ve duyguları bir yerden diğerine taşıyan bir kültür yolu da olmuştur. Bugün, İpek Yolu, birleştirdiği insanlar için yeni fırsatları, yeni potansiyelleri, yeni umutları beraberinde getirerek, dünya sahnesine bir kez daha çıkmaktadır. İpek Yolunun canlandırılması, 21. yüzyılın en önemli barış projesi olmaya adaydır. Bu proje, Asya ve Avrupa halklarının birbirleriyle kucaklaşmasını sağlayacaktır. Tüm bu gelişmeler, Türkiye'nin soğuk savaş sonrasında geliştirdiği Avrasya vizyonu ile örtüşmekte, öncülüğünü yaptığı somut işbirliği projelerinin hayata geçirilmesini mümkün kılmaktadır. Bakü-Ceyhan Boru Hattı, Kars-Tiflis Demiryolu, Doğu Karadeniz Otoyolu, İstanbul'a da bağlanacak olan Varna-Üsküp-Durres Otoyolu, İpek Yolunun fizikî altyapısının en hayati parçalarını oluşturmaktadır. Böylelikle, tarih boyunca uluslararası ticaret güzergâhlarını birleştiren bir köprü olan Türkiye'nin bu özelliği daha da belirginleşmektedir. Neticede, Hazar, Karadeniz ve Akdeniz, insanları birbirinden ayıran değil, birbirine bağlayan denizler haline gelmektedir.

İpek Yolu Zirvesi, Amerika Birleşik Devletlerinin yanı sıra, artık, Avrupa Birliği ülkelerinin de Avrasya coğrafyasına önem atfetmeye başladıklarını göstermektedir. Zirvede, Avrasya'nın dünya ile alternatif ve çağdaş ulaşım koridorları, telekomünikasyon bağlantıları ve enerji nakil hatlarıyla bütünleşmesi gerektiği hususunda toplantıya katılan ülkelerin büyük çoğunluğu arasında ortaya çıkan mutabakat, bölgemizdeki barış, istikrar ve ortak refahın tesisine de katkıda bulunacaktır.

Avrasya'nın dünya ile bütünleşmesi sürecinde bir diğer tarihî gelişme de Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin temel şartının, üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanları tarafından bu yılın 4-5 Haziranında Yalta'da imzalanmış olmasıdır. Böylelikle, Karadeniz Havzasını oluşturan ekonomiler arasında ortak bir serbest ticaret alanı oluşturulması ve Karadeniz'in bir barış havzası haline dönüştürülmesi yönünde, bundan on yıl önce tahayyül dahi edilemeyecek, büyük bir adım atılmıştır.

Türkiye, ayrıca, Balkanlar ile Orta ve Doğu Avrupa'daki ülkelerle ikili serbest ticaret anlaşmaları aktederek, Avrasya'da geniş bir serbet ticaret alanı yaratılmasına öncülük etmektedir.

Avrasya'nın 21. yüzyılın dünya siyasî ve ekonomik güç denklemlerinde oynayacağı rol, Türkiye'ye şimdiden yeni sorumluluklar, görevler yüklemektedir; zira, Avrasya'daki ülkeler, kendilerine model olarak, çağdaş, laik, demokrat Türkiye'yi seçmişlerdir.

Bu ülkelerin önemli bir kısmı, 11 milyon kilometrekarelik muazzam bir coğrafyada yaşayan büyük Türk dünyasının mensuplarıdır. Türk dünyası, Avrasya'nın somut bir gerçeğidir. Türkiye, Türk dünyasını bir araya getiren, var eden, güçlendiren ve ona anlam kazandıran değerlerin, kültür zenginliklerinin ve tarih mirasının korunmasında, üzerine düşen sorumlulukları, tarih ve gelecek bilinciyle yerine getirmektedir. Bu yıl beşincisini idrak ettiğimiz ve Kazakistan'ın yeni başkenti Astana'da 8-10 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleştirilen Türkçe Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi, kardeş ülkeler arasındaki dayanışmanın ve işbirliğinin kalıcı bir kurumsal yapıya kavuşturulmakta olduğunun göstergesidir. Türkiye'nin bu ülkelerin gençlerine sağlamış olduğu öğrenim imkânları, Türk dünyasının 21. yüzyıldaki çağdaşlaşma projesinin temelini teşkil etmektedir. Avrasya'nın kalbinde, ülkemizin maddî ve manevî katkılarıyla yükselmekte olan Kazakistan'daki Hoca Ahmet Yesevî Üniversitesi ile önümüzdeki kasım ayı içinde açılışını bizzat yapacağımız Kırgızistan'daki Manas Üniversitesi, birer abide eser olarak Türk dünyasının ortak malı olacaktır. Böylelikle, yeni bir çağın eşliğinde, Türk dünyasını oluşturan halklar, ortak gelecek, çağdaşlık ve demokrasi vizyonunda, yeni bir dayanışmanın ve kader birliğinin temellerini atmaktadır.

Türkiye'nin öncü girişimleri, Avrasya'nın muhtelif bölgelerinde birbirlerinden kopuk cepler halinde yaşayan Türk dünyası mensupları arasında yeni dayanışma ve işbirliği köprülerinin kurulmasına da katkıda bulunmaktadır. Gagauzlar, Kırım Türkleri, Ahıska Türkleri ve komşu ülkelerdeki Türk azınlıkları, buldukları ülkeler ile Türkiye arasında dostluk köprüsü oluşturmaktadırlar. Türkiye'nin arzusu, soydaşlarımızın buldukları ülkelerin sadık vatandaşları olarak, huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarıdır. Bu yıl Moldova'ya ve Ukrayna'ya yaptığım ziyaretlerde, Gagauz Yeri'ne ve Kırım Özerk Bölgesine de giderek, Türkiye'nin tarih ve kültür bağlarıyla bağlı olduğu kardeşlerine destek ve yardımlarını esirgemeyeceğini bir kere daha teyit ettim. Yaptığım konuşmalarda, buldukları ülkelerde demokrasinin yaşamasının, kardeşlerimiz açısından da bir teminat olduğunu vurguladım.

Türkiye'nin Avrasya'daki itibarının her zaman yüksek tutulması, en önemli önceliğimiz olmalıdır. Bu nedenle, Türkiye'nin, 21. yüzyıla girerken yapısal reformlarını tamamlaması, dünyayla her alanda bütünleşmesi, eğitim, sağlık, çevre alanlarında gelişmiş ülkelerle aynı standartlara ulaşması, sadece kendi insanının esenliği ve refahı açısından değil, Avrasya'nın barış ve istikrarı açısından da önem arz etmektedir.

Avrasya'nın parlak geleceğinde Rusya Federasyonu'yla stratejik bir ortak olarak birlikte çalışmaya hazırız. Bu ülkenin istikrar ve dünyayla uyum içinde olmasında, bölgemizin olduğu kadar, Türkiye'nin de yüksek çıkarları vardır. Son dönemde Rusya'da meydana gelen çalkantıları dikkatle takip ediyoruz. Geçen yıl toplam dış ticaret hacmimiz 12 milyar dolara, taahhüt işlerimiz 10 milyar dolara ulaşan ve ülkemize 1 milyon turist gönderen Rusya'nın içinden geçmekte olduğu kriz, büyük ölçüde serbest piyasa ekonomisine tekabül eden siyasi ve hukuki altyapının kurulmasıyla ilgili sancılıdır. Rusya'nın, bu krizi kısa zamanda aşacağına inanıyoruz. Başbakan Primakov'un kurduğu yeni hükümetin, bu doğrultuda toparlayıcı bir rol oynamasını bekliyoruz. Rusya'ya bu zor dönemde yardımcı olmaya hazır olduğumuzu, bir kere daha vurgulamak istiyorum.

Kafkaslarda kalıcı bir barışın sağlanması, uluslararası meşruiyetin tesisine bağlıdır. Kardeş Azerbaycan'ın topraklarının beşte 1'i üzerindeki işgalin devam etmesi ve 1,5 milyon Azeri kaçınının çilesinin hâlâ sona ermemiş olması, Türkiye'nin Ermenistan'la ilişkilerini geliştirmesinin önündeki tek engeldir. Ermenistan'ı, bir kere daha, uluslararası hukukun gereğini yerine getirmeye davet ediyorum. Ermenistan Cumhurbaşkanı Koçaryan'la Yalta'da yaptığım görüşmede, bu hususun altını özellikle çizdim; kendisine, tarihten husumet çıkarmanın Ermenistan'a hiçbir yarar getirmeyeceğini de hatırlattım.

Cumhurbaşkanı Shevardnadze'nin liderliğinde kalkınma hamlelerini büyük bir hızla sürdüren, demokrasisini güçlendiren Gürcistan'la yakın dostluk ve komşuluk ilişkilerimiz, her alanda hızla gelişmektedir. Gürcistan'ın huzur ve istikrarı, bizim için hayati öncelikli bir konudur. Gürcistan'la işbirliğimizi iyi komşuluk sorumluluğuyla ve ortaklık dayanışmasıyla daha da ileriye götürmeye kararlıyız.

Değerli milletvekilleri, birlikte yaşanmış uzun bir tarihin neticesi olarak, günümüzde bünyesinde azınlık bulundurmayan tek bir Balkan ülkesi yoktur. Ortak tarihimizin bizlere mirası olan bu durum, artık, çatışma kaynağı olmaktan çıkarılmaldır; bu da, ancak, anayasal demokrasilerin gelişip güçlenmesiyle mümkündür. Bölgemizde kalıcı barışa ancak bu zeminde ulaşılabilir. Zira, bir kere daha vurgulamak istiyorum ki, demokrasi, farklı dil, din ve etnik orijinden halkların korkudan ve baskıdan uzak, aynı ülke içinde ve aynı bayrak altında yaşayabilecekleri tek yönetim biçimidir; dolayısıyla, demokrasiye sahip çıkmak, barışa sahip çıkmak demektir. Etnik ayrımcılığa dayanan milliyetçilik, demokrasinin de barışın da önündeki en büyük tehdittir. Demokratik vatandaşlık kimliğinin hayata geçirilmesiyle farklı kültürler arasındaki çatışmalar önenebilir. Aksi takdirde, etnik temizlik gibi belalar, Balkanları tehdit etmeye devam edecektir. Birkaç ay evvel Arnavutluk'a yaptığım ziyaret sırasında bu görüşlerimizi bir kere daha ortaya koydum. Yarın gideceğim Makedonya'da da aynı mesajları vereceğim.

Türkiye, barış ve ortak refah vizyonu doğrultusunda, Balkanlarda demokratik bir dayanışmayı ortaya çıkaracak yapıların güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bosna-Hersek'te uygulanan etnik temizlik kampanyaları sırasında olduğu gibi, Kosova'daki gelişmelerin kaygı verici boyutlara ulaşması karşısında da aynı kararlı tutumu izliyoruz. Uluslararası toplumu da bu yönde sorumluluklar üstlenmeye davet ediyoruz. Nitekim son olarak, Arnavutluk'a yaptığımız ziyaretin akabinde Uluslararası Temas Grubu üyesi ülkeleri ile bölge ülkelerinin devlet ve hükümet başkanlarına bir mektup göndererek Kosova'da akan kanın durdurulması için neler yapılması gerektiğine ilişkin görüşlerimizi bildirdik. Bu mektuplarımıza aldığımız cevaplardan uluslararası toplumun Bosna-Hersek'teki ataletini Kosova'da tekrarlamayacağı izlenimini aldık; Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde 23 Eylül günü kabul edilen 1199 sayılı karar, bu izlenimi doğrulamaktadır. Kosova konusunda savunduğumuz görüşlerle paralellik arz eden ve Birleşmiş Milletler Şartının 7 nci Bölümü çerçevesinde alınmış olan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin bu kararını memnuniyetle karşılamakta ve desteklemekteyiz. Türkiye, Kosova'daki bütün etnik grupların meşru haklarını güvence altına alacak, Birleşmiş Milletler Avrupa Konseyi ve AGİT ilkelere dayalı, çoğulcu ve katılımcı bir demokrasinin tesisine imkân verecek bir çözümün, sağlıklı, adil ve kalıcı olacağına inanmaktadır. Yugoslavya yöneticilerinin, Güvenlik Konseyi kararlarındaki uyarıları dikkate almasını, bir an önce kendisinden beklenen somut adımları atmasını talep ediyoruz.

Balkanlardaki çok taraflı işbirliği çabalarında da aktif rol oynamaktayız. Bu yıl Bulgaristan ve Romanya Cumhurbaşkanlarıyla birlikte Antalya'da gerçekleştirdiğimiz üçlü zirve ve bağlamda değinmek istiyorum. Önümüzdeki günlerde ise, yine Antalya'da düzenlenecek Balkan Zirvesinin, bölgemizde barış ve istikrarın kurulmasına katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Ortadoğu barış sürecinde yaşanan tıkanıklık, bölgede, kalıcı, kapsamlı, adil bir barışa ulaşılmasına yönelik umutları ortadan kaldırma tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Barış sürecinin akamete uğramaması, Doğu Akdenizin istikrarı açısından da hayati önem taşımaktadır. Filistin Devlet Başkanı Sayın Yaser Arafat'ın resmî konuşumuz olarak ülkemize 31 Temmuz 1998 tarihinde gerçekleştirdiği ziyaret sırasında, ülkesinin, Amerika Birleşik Devletlerinin barış sürecini yeniden canlandırmak amacıyla getirdiği son önerileri desteklediğini; ancak, İsrail'in bu önerileri kabule yanaşmadığını dile getirmesiyle karşı karşıya kaldık. Sayın Arafat, ülkemizin, Ortadoğu'da oynadığı ağırlıklı rol çerçevesinde, başta Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail olmak üzere, uluslararası kamuoyu nezdinde barış sürecinin kurtarılması amacıyla girişimde bulunmamızı talep etti.

Sayın Arafat'ın bu talebi doğrultusunda Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Rusya ve Avrupa Birliği Dönem Başkanı Avusturya devlet ve hükümet başkanları nezdinde teşebbüste bulunduk ve görüşlerimizi bildirdik, Sayın Arafat'ın kaygılarını aktardık.

Daha önce birçok kez tekrarladığım gibi, Ortadoğu barış süreci herkes için altın bir fırsat teşkil etmektedir; bu fırsatın heba edilmemesi gerekir. Türkiye, Ortadoğu'da kalıcı, adil ve kapsamlı bir barış isteyen tüm ülkelerin hem Filistinlilerin sıkıntılarının hafifletilmesi için gayret göstermeleri hem de Ortadoğu barış sürecinin İsrail-Filistin kanalının bir an önce canlandırılması için elden gelen her şeyi yapmaları gerektiğine inanmaktadır. Türkiye, bu yönde tüm ülkelerle işbirliği yapmaya, bu yöndeki yapıcı girişimleri desteklemeye ve bunlara katkıda bulunmaya hazırdır. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletlerinin getirdiği son önerilerin, sürecin bekası açısından dikkatle değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Bu çerçevede, Amerika Birleşik Devletlerinin önerileri zemininde, Washington'da yapılan son görüşmelerde, İsrail ile Filistin arasındaki görüş ayrılıklarının kapatılmakta olduğuna dair haberleri memnuniyetle karşıyorum.

Türkiye'nin, Filistin ve İsrail'e yakın ve dostane ilişkileri her geçen gün gelişmektedir. Gerek kardeş Filistin halkı gerek İsrail'e gelişen ilişkilerimiz, Ortadoğu barış sürecindeki tıkanıklıkların aşılmasında etkin bir rol oynamamızı mümkün kılmaktadır. Filistinli kardeşlerimiz, İsrail'e diyalogumuzun gelişmesinin barış sürecine katkı sağladığını kendileri ifade etmektedirler. Bu itibarla, Türkiye-İsrail ilişkilerini bahane ederek, Arap kardeşlerimizi Türkiye'ye karşı kışkırtmaya çalışan Suriye gibi ülkelerin bu davranışı dostça değildir.

Esasen, Suriye, Türkiye'ye karşı açık bir husumet politikası izlemektedir, PKK terör örgütüne aktif destek sağlamayı sürdürmektedir. Tüm uyarılarımıza ve barışçı açılımlarımıza rağmen hasmane tutumundan vazgeçmeyen Suriye'ye karşı mukabelede bulunma hakkımızı saklı tuttuğumuzu, sabrımızın taşmak üzere olduğunu bir kere daha dünyaya ilan ediyorum. (Alkışlar)

Türkiye, komşu ve kardeş Irak'ın, uluslararası toplumla arasındaki sorunları çözüme kavuşturmasını samimiyetle arzu etmektedir; ancak, bu, Irak yönetiminin, ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına tam olarak riayet etmesiyle mümkün olacaktır. Bu da, maalesef, henüz gerçekleşmemiştir.

Bu durumun neden olduğu Kuzey Irak'taki otorite boşluğu Türkiye için ciddi güvenlik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bu boşluktan yararlanarak Kuzey Irak'ta yuvalanan PKK terör örgütüyle mücadele, Türkiye'nin yüksek güvenlik çıkarlarıyla ilgili bir konudur, hayatî öncelik taşımaktadır. Kuzey Irak'taki Kürt grupların kendi aralarındaki sorunların çözümü için ülkemizin öncülüğüyle başlatılan Ankara süreci, bölgede istikrar sağlamayı hedeflemektedir. Son olarak, Kuzey Irak'taki Kürt grupların Amerika Birleşik Devletleri aracılığıyla Washington'ta vardıkları mutabakatta Ankara süreci ilkelerine atıfta bulunulması, PKK terör örgütünün Kuzey Irak'ta barınmasına izin verilmeyeceğinin, Türk sınırının ihlal edilmesine engel olunacağına taahhüt edilmesi memnuniyet vericidir. Bununla beraber, mutabakatın Türkiye'nin katılımıyla hazırlanmadığının da vurgulanmasında yarar vardır. Washington'da varılan mutabakatta, bundan sonraki ilk toplantının Türkiye'de yapılacağı öngörülmüştür. Bu gelişme, tarafımızdan dikkatle izlenmektedir.

Dörtüyz yıldır değişmeyen ortak bir sınırı paylaştığımız İran'la ilişkilerimizin, iyi komşuluk sorumluluğu, içişlerine karışmama ilkesi ve karşılıklı yarar zemininde geliştirilmesi, bölge barış ve istikrarı açısından önem taşımaktadır. Güvenlik konularında, mevcut işbirliği mekanizmalarının verimli bir şekilde işletilmesi halinde, İran'la işbirliğimiz daha da güçlendirilecektir.

Orta Asya'nın istikrarı açısından hayatî bir önem taşıyan Afganistan'daki durum, dikkatle ve yakından takip edilmektedir. Kardeş Afgan halkının yıllardır çektiği acıların sona ermemiş olmasından üzüntü duyuyoruz. Afganistan sorununa askerî yoldan bir çözüm olmadığına inanıyoruz. Sorunun, ancak ve ancak, Afganistan'daki tüm etnik grupların katılacağı geniş tabanlı bir ulusal uzlaşî hükümetiyle hal yoluna girebileceğini düşünüyoruz. İran Cumhurbaşkanı ve Pakistan Başbakanına birer mektup göndererek, bu iki noktanın asgarî müstereğimiz olduğuna inandığımızı belirttim; bu çerçevede, Afganistan'daki gruplara ortak bir çağrıda bulunmayı teklif ettim.

Türkiye, bölgesel işbirliğinin, uluslararası barış, istikrar ve refahın anahtarı olduğuna yürekten inanmaktadır. Bu bağlamda, birbiriyle etkileşim halindeki bölgesel işbirliği hareketleri içinde, öncü ve aktif bir rol oynamaktadır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) ve D-8 oluşumlarını, bölgemizin ortak refahının artırılmasına, geleceğin barışına katkıda bulunan girişimler olarak değerlendiriyoruz.

Mayıs ayında Kazakistan'ın Almatı Şehrinde katıldığımız ECO zirvesinde kabul edilen Almatı Deklarasyonu, haziran ayında Ukrayna'nın Yalta Şehrinde katıldığımız tarihi zirvede imzalanan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Temel Şartı, bu girişimlerin somut başarılarına dönüşmekte olduğunu bir kere daha göstermiştir. D-8 çerçevesinde de somut projeler geliştirilmektedir. Bütün bunlar, Türkiye'nin, gelişen pazarlar ile gelişmiş ekonomiler arasındaki köprü rolünü ortaya koymaktadır.

İslam Konferansı Örgütü, İslam dünyasıyla dayanışma ve işbirliğimizde aktif rol oynadığımız bir zemindir. Başkanı olduğum İKÖ, Ekonomik ve Ticarî İşbirliği Daimî Komitesi (İSEDAK) vasıtasıyla, İslam ülkelerinin kalkınma yolunda birlikte atabilecekleri ortak adımların saptanmasında yönlendirici bir faaliyetimiz bulunmaktadır. Kasım ayında, İSEDAK'ın 14 üncü toplantısı, Türkiye'nin başkanlığında, İstanbul'da yapılacaktır.

Değerli milletvekilleri, uluslararası ilişkiler alanında karşı karşıya olduğumuz bazı sorunlar, sınıraşan bir mahiyet taşımaktadır. Terör, organize suç, ırkçılık, köktendincilik bu nitelikte sorunlardır. Küresel nitelik taşıyan bu sorunlara karşı mücadelenin, aynı zamanda küresel boyutta yürütülmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, öncelikle, evrensel topluma oluşumuna katkıda bulunan medyanın sorumlu bir tavır sergilemesi önem taşımaktadır. Medya, bu sorunlara karşı, dünya vatandaşları arasında kolektif bir bilinç gelişmesini sağlayacak sivil diyaloglar tesis edilmesine yardımcı olmalıdır. Demokratik toplumlarda bunu sağlamanın tek yolu, basın kendi kendini denetleme mekanizmalarıdır. Dünya Basın Konseyleri Birliğinin İstanbul'da yapılan 7 nci uluslararası kongresinde bu konu ele alınmıştır. İnsanlar ve toplumlar arasında kin ve nefret tohumları saçan ve terörü teşvik eden söylemlerin yarattığı tehdidin basın özgürlüğüyle bağdaşıp bağdaşmadığı sorusunun da bu bağlamda tartışmaya açılmış olması olumlu bir gelişmedir. Şiddetin, hangi sebeple olursa olsun, yüceltilmesinin demokratik bir hak olup olmadığı da haklı olarak sorgulanmaktadır. Zira, terör ve şiddet, en temel insan hakkı olan yaşama hakkının vahim ihlalden başka bir anlam taşımamaktadır. Teröre karşı küresel bilincin geliştirilmesi önemlidir; ancak, yeterli değildir. Terör ve diğer sınıraşan sorunlara karşı uluslararası işbirliği mekanizmalarının güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Türkiye, ikili ve çok taraflı her düzeyde gösterdiği çabalarla, terör, uyuturucu ve silah kaçakçılığı, karaparannın aklanması, organize suçlarla mücadele konusunda işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır; bu çerçevede, 43 ülkeyle güvenlik işbirliği anlaşmaları imzalamıştır.

Bu noktada, kültürler ve uygarlıklararası çatışmadan söz ederek insanlığın ortak değerler etrafında buluşma taleplerine sorumsuzca karşı çıkan bazı görüşler üzerinde de durmakta yarar görüyorum. Türkiye, Kuzey ile Güneyi, Doğu ile Batıyı buluşturan kıtalararası köprü konumuyla, kültürlerin ve uygarlıkların harmonizasyonuna katkıda bulunmayı öncelikli bir görev bilmektedir. Bunu, bir kere daha dünyaya ilan etmek istiyorum.

Bu yıl içinde, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesinin kabulünün 50 nci yıldönümünü kutlayacağız. Günümüzde, insan hakları, artık, hiçbir ülkenin iç işi olarak görülmemektedir. İnsan haklarının uluslararası denetim mekanizmaları, insanlığın kolektif vicdanını, evrensel hukuku temsil etmekte; insanın insan olmaktan ötürü kazandığı vazgeçilmez haklarını uluslararası toplumun güvencesi altına almaktadır. İnsan hakları alanında her ileri adımı yeni bir başlangıç noktası sayan Türkiye, uluslararası denetim mekanizmalarına başlangıcından itibaren taraf olmuştur. Bu alanda eksiklerimiz varsa, bunların giderilmesi yönünde gerekli irademiz de vardır. Yüce Meclisin bu konuyla ilgili olarak gündeminde bulunan yasa tasarılarını süratle görüşerek sonuca bağlamasına büyük önem atfedyorum.

Türkiye dışpolitikasını yürütürken sürekli olarak bir imaj sorunuyla uğraşmak zorunda kalmaktadır. Bu imaj sorunundan, dikkatlerimizi sadece bize hasım çevrelerin yarattığı meselelere teksif ederek kurtulmamız mümkün değildir. Lafı sahibi çoğaltır. Türk insanı ülkesinin imajından memnun hale geldiğinde, sorun büyük ölçüde aşılmış olacaktır. Bu da, Türkiye Cumhuriyetinin temelindeki, vatandaşlarını çağdaş bir devletin vatandaşı yapma iddiasına ve medeniyetçilik kavgasına sahip çıkmakla mümkündür. İşte bu noktada, içpolitika ve dışpolitika iç içe geçmektedir. Dolayısıyla, sorumluluk yine bizlere düşmektedir.

Bugün karşımızdaki en önemli mesele, yarının dünyasını anlamak ve o dünyaya kendimizi en iyi şekilde hazırlamaktır. Çok uzak olmayan bir gelecekte, içerisinde yaşadığımız Avrasya coğrafyası, dünya ekonomisinde belirleyici bir rol oynamaya başlayacaktır. Türkiye, bu dünyanın kalbidir. Ufkumuzun en az bu dünya kadar geniş olması gerekmektedir. Hep birlikte, parlak geleceğimize hazırlanma irademizi en güçlü biçimde ortaya koymalıyız. Türkiye, kalkınma çabalarını kararlılıkla sürdürmeye; eğitimden sağlığa, çevreden trafiğe, tarımdan sanayiye, telekomünikasyondan turizme, enerjiden ulaştırmaya, spordan kültüre ve sanata kadar her alanda çağın standartlarını yakalamaya, dünyayla rekabet gücünü daha da geliştirmeye mecburdur.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin güncel iç sorunları üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, üniter vasfını, anayasal demokratik parlamenter düzenini ortadan kaldırmayı amaçlayan ve ülke gündeminde hâlâ önemli bir yer işgal etmeye devam eden bölücü terör hareketine karşı devletin, dünyada hiçbir ülkede görülmediği kadar, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı çerçevesi içinde kalarak sürdürdüğü meşru mücadelede çok büyük merhaleler katedilmiş olup, halen mezkûr tehdit kontrol edilebilir düzeye indirilmiş ve dağılma noktasına getirilmiş bulunmaktadır.

Terörle sürdürülen mücadelede sağlanan başarının nihai sonuç alınana kadar aralıksız ve kararlı şekilde sürdürülmesi, bunun yanında, terörden etkilenen bölgelerimizin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farklarını gidermeyi amaçlayan programların etkin olarak uygulanması, mümkün olan en erken zamanda bölgede normal duruma dönülmesi için gerekli şartların oluşması ve her halükârda içbarışın idamesi öncelikli görevler olmaktadır.

Bu vesileyle, terörle mücadelede ülke içinde ve dışında son derece başarılı operasyonlar sürdüren Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve diğer tüm güvenlik güçlerinin fedakâr mensuplarına, milletçe topyekûn gösterilen birlik ve beraberliğe huzurunuzda teşekkür ediyorum; şehitlerimizi rahmet, gazilerimizi minnetle anıyorum. Yüce Meclise de, bu ülkenin kahraman askerlerine ve güvenlik güçlerine her zaman sağladığı destekten ötürü teşekkür ediyorum.

Cumhuriyetin temel niteliklerinden olan laiklik, ülkemizde aynı zamanda içbarışın önemli şartıdır. Laiklik, din ve vicdan hürriyetinin teminatı ve şemsiyesidir. Böylece, halkın yüzde 99,5'i Müslüman olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, din ve vicdan hürriyetini en iyi şekilde kullanmakta, ibadetlerini, Müslümanlığın icaplarını serbestçe yerine getirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, çağdaş hukuka dayanan bir devlet olarak kurulmuştur ve devlet işleri ile din işlerini ayırmıştır.

Cumhuriyet kurulduğundan beri, bu duruma zaman zaman itirazlar olmuştur.

Dini inançların siyaset tarafından istismar edildiği haller de görülmüştür. Bunların tümü "irtica" olarak adlandırılmaktadır. Bugünkü dünyada böyle bir cereyanın mevcut olduğu da herkesçe biliniyor.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Anayasada tarif edilen şeklini değiştirmeye yönelik her hareket gibi, irtica da, devlete ve rejime yönelik bir tehdittir. Türkiye Cumhuriyeti kanunları ve Anayasası, devlete ve rejime yönelik her tehdidi olduğu gibi, irtica tehdidini de önleyecek güçtedir. (DSP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)

İrticayla mücadelenin, halkın dini inançlarına karşı çıkmak gibi gösterilmesi, din istismarının ta kendisidir. Bu mücadele, aynı zamanda, dini, istismardan koruma mücadelesidir. Ayrıca, toplum, bu çeşit tehditlere karşı hassastır; cumhuriyeti ayakta tutmaya da kararlıdır.

Örgütlü suçlarla mücadele, bugün pek çok ülkenin sorunu haline gelmiştir. Bizim ülkemizde de, devlet, bu mücadelenin içindedir.

Devletimizi ve kamuoyunu haklı olarak meşgul eden olaylar fevkalade günceldir.

Kanunları tanımayanlara ve zorbalara, devlet, her zaman haddini bildirmiştir -hiç kimse, devletten ve kanundan güçlü değildir- yine de bildirecektir.

Değerli milletvekilleri, ülkenin güncel konularından bir diğeri, uyuşturucuyla mücadeledir. Uyuşturucuyla mücadele, Türkiye'nin bundan evvelki gündemlerinde yoktur; şimdi, yavaş yavaş, iki şekilde gündeme gelmektedir: Birincisi, Türkiye'nin bir geçiş yeri, bir trafik, bir köprü olarak kullanılması, buna karşı çıkılması, bununla mücadele edilmesi; ikincisi de, Türkiye'nin kendi gençlerini koruması bakımından zarurî hale gelmiştir. Herkesin dikkatini çekiyorum buradan. Bilhassa büyük şehirlerde, lise çağındaki öğrencilerden, çocuklardan başlama ve sokak çocuğu bulunan -maaselef- büyük şehirlerimizde, bu meselenin ciddi boyutlara ulaşma istidadı vardır; bununla amansız şekilde mücadeleye devam edilmesi lazımdır.

Ülkemizin çok güncel diğer meselesi de trafik kazalarıdır. Maalesef, trafik kazaları, yine, senede 6 bin can almaya devam etmektedir. Alınmış bulunan tedbirlerin hepsi çok güzel tedbirlerdir; yenilerinin alınması lazımdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, yeni tedbirlerin alınmasında her zaman için büyük bir hassasiyetle davranmış ve Hükümetin getirdiği bütün yasal tedbirleri de kanunlaştırmıştır.

Güncel sorunlarımızdan bir diğeri doğal afetlerdir. Yurdumuzda, 1998 yılı başından bu yana çeşitli bölgelerimizde doğal afetler vuku bulmuştur; sel afetleri olmuştur ülkenin çeşitli köşelerinde, deprem olmuştur, toprak kayması olmuştur. Bunların hepsini size dağıttığım metne teker teker yazdım; fakat, bunlardan bilhassa Adana ve Ceyhan çevresinde 27 Haziran 1998 tarihinde meydana gelen deprem üzerinde durmak istiyorum. 145 vatandaşımızın ölümüne sebep olan bu depremde büyük hasar vardır. Meclisimizin dikkatini çekiyorum; Hükümete yardımcı olunması lazımdır. 9 385 konut, 489 işyeri yıkıktır, 18 bin konut orta hasarlıdır, 45 bin konut da şu veya bu şekilde hafif hasarlıdır. Bu, çok büyük bir bilançodur. Bu zamana kadar rastladığımız depremlerden en büyük hasar yapmış olanıdır. Hükümet, yeni kaynaklar bulmak, kıştan önce meskenlerin yapılmasına geçmek için çırpınmaktadır ki, Hükümetten, Büyük Meclisimiz hiçbir desteği esirgemeyecektir. Bu depremlerin hepsinde, bu sellerin, toprak kaymalarının hepsinde, devlet, vatandaşın yanında olmuştur, Kızılayımız da vatandaşın yanında olmuştur; anında olunmuştur ve hayatı normale çevirmek için her türlü gayret de sarf edilmiştir. Tabii ki, canı yanan vatandaşlar; evini su basan, çoluğunu çocuğunu alıp götüren afetler karşısında, vatandaş, çok hassastır. Ona büyük bir şefkatle yaklaşılması, bu olayın icabıdır.

Afet bölgelerinde, aslında, yerleşim yerlerinin de büyük sıkıntısı olmuştur. Yerleşim yerlerinde su tesisleri, kanalizasyon tesisleri, yollar pek çok zarar görmüştür ve belediyelerin bunları karşılayacak takatları da yoktur. Öyle bir yük de, yine devletin üzerindedir.

Yine, Türkiye'nin güncel sorunlarından bir tanesi, orman yangınlarıdır. Bu sene, 60 bin dekara yakın orman yanmıştır. Bu rakam, geçen seneki rakamın civarındadır. Her sene aşağı yukarı 100 bin dekara kadar orman yanıyor Türkiye'de ve bunun karşılığında da 1 milyon dekar orman dikilmesi lazım. Şimdi, burada üzerinde durmak istediğim şey, orman yangınlarında söndürme için alınacak tedbirlerin daha da geliştirilmesi; ama, ağaçlandırmanın hızlandırılması lazımdır.

Yine, burada da, Yüce Meclisimizden, Hükümetin getireceği ağaçlandırma projelerine destek istiyorum. Bunu çok önemsiyorum; çünkü, sanıyorum ki, gelecek nesillere bırakacağımız en önemli varlık, yeşil Türkiye olacaktır. Yeşil Türkiye için, topraklarımızın denizlere akıp gitmemesi için ve doğanın korunması için sarf edilen gayretler, her türlü takdirin üstindedir. Bunlar halka mal olmuştur. Okullarımızdan gönüllü kuruluşlarımıza kadar, bu gayretler yürüyor.

Halkımızın şikâyetçisi olduğu diğer bir sorun -ben, sadece şikâyetçisi olunan sorunları burada genel olarak söylüyorum- hayat pahalılığıdır. Uzunca süredir yüzde 50'lerin, 60'ların üstünde seyretmiş bulunan enflasyonun, hayat pahalılığı olarak, bilhassa -gelir dağılımı zaten iyi olmayan ülkemizde- alt gelir gruplarında meydana getirdiği sıkıntılar, büyük ıstıraba sebep olmaktadır.

Yine, enflasyonun tek rakamlı duruma indirilmesi için, Yüce Meclisimizin hükümetlere destek olmasını rica ediyorum.

Bir diğer sorun... Hep beraber, 1990 sonrasında, devletin radyo-televizyon monopolünü, tekelini kaldırdık. Şimdi, halen 1 000 'den fazla radyo ve 300'e yakın yerel televizyon vardır. Bir de RTÜK idaresi kurduk, bu televizyonların ve radyoların yaptığı neşriyatlarla ilgili olarak. Tabii ki, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, genel ahlakın korunmasını, kamu düzeninin korunmasını, genel sağlığın korunmasını emretmektedir. Bu televizyonların birçoğunda, daha doğrusu, radyo ve televizyonların birçoğunda sınırı aşan, sınırları aşan pek çok neşriyat yapılmaktadır. Bu hususta da, yine, Meclisin dikkatini çekiyorum. Bununla mücadele edilmiyor değil, ediliyor; fakat, eşyanın tabiatında zorluk var. Yani, serbestsin, hürsün dediğin bir yerde birtakım kontroller icra etmek, genellikle kolay değil. En iyisi herkesin şuurla hareket etmesi, birtakım kontrollere, limitasyonlara hacet kalmamasıdır; ama, maalesef, her zaman bu böyle olmuyor.

Değerli milletvekilleri, ülkenin gündemindeki çok önemsedğim bazı konuları sadece sayacağım. Bunlardan birisi savunmadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, cumhuriyetin kurulduğu gündən beri, savunmaya her şeyden çok önem vermiştir ve bu sayededir ki, bugün, Türk Silahlı Kuvvetleri, millî bir ordu olarak, halkın ordusu olarak, devletin ve rejimin teminatı olarak ve milletin gururu olarak bölgemizde her türlü caydırıcılığın menşei olmaktadır. Türk Silahlı Kuvvetlerinin, bugün, dünyada en iyi eğitilmiş, en iyi cihazlandırılmış ve en iyi disipline sahip birkaç ordudan biri olduğunu, başkumandanlığı Yüce Mecliste mündemik olan bu Meclise, başkumandanlığı temsil eden Cumhurbaşkanlığı olarak -Anayasa tabirleridir bunlar- rapor etmekten gurur duyuyorum. (Alkışlar) Tabii ki, Silahlı Kuvvetlerimizin güçlü durumda tutulması, millî güvenliğimiz açısından öncelikli bir görev. Türk Silahlı Kuvvetleri, milletin ve milletin birlik ve bütünlüğünün muhafazasında da hayati bir sorumluluk taşımaktadır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye çok güzel bir savunma sanayii kurmuştur. Önümüzdeki otuz sene içinde 150 milyar dolarlık savunma ihtiyacımız var. Bunun çok büyük bir kısmını Türkiye karşılayabilir; ayrıca, başka ülkelerin de savunma ihtiyaçlarını karşılayabilir. Binaenaleyh, Yüce Meclisin huzuruna getirdiğim mesele, savunma sanayiinde de hükümetlerin getireceği projelere destek verilmesidir.

Ülkenin çok önemsedığımız diğer bir konusu, eğitimidir. Eğitim... Eğitimi anlata anlata bitiremeyiz; ama, hiç olmazsa üç cümleli söyleyelim. Bu ülkede okuma çağında bulunan çocuklarımızın hepsi okumalı, iyi okumalı ve daha çok okumalı. Niye okumalı; 21 inci Asra eğer Türkiye toplumu, Türk toplumu, Türk Milleti bir enformasyon toplumu olarak girecekse -ki, çağın icabı odur- eğitimden başka hiçbir yolu yoktur. Girişilmiş çok büyük bir hamle var. Halen ilköğretimde 10 milyonu aşan çocuğumuz var ve bir sınıfta ortalama 58 çocuk okuyor. Büyük şehirlerde bu 70 ilâ 80'dir; ama, Anadolu'nun birçok yerinde bu rakam 25 ilâ 30'dur; yani, Çankırı'da 25 ilâ 30'dur, İstanbul'da 70'tir, Diyarbakır'da aşağı yukarı 60-65'tir, 70'tir, Adana'da 70'tir ve İzmir'de 50'dir. Bu nispetlerin... Şimdi girişilmiş bulunan çok büyük hamle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 8 yıllık eğitime verdiği destek ve Hükümetin getirdiği finansman ihtiyaçlarına verdiği destek sayesinde halen 32 bin derslik yapılıyor ve -huzurunuzda vatandaşlarımıza teşekkür ediyorum, bu teşekkürü aynı zamanda size de bildiriyorum- vatandaşlarımız da 4 bin dersliği yapıyor; ülkenin her tarafı şantiye halinde. Sanıyorum ki, gelecek sene, bu ortalama 58 civarında olan sınıf mevcudu, 39'a indirilebilecektir; bir hamle daha yaparsak 30'a indirmiş olacağız. Şimdi, bu yürüyor, bu çok güzel yürüyor. Eksikleri, noksanları vardır; şurada şudur burada budur... Onlar eleştirilebilir; onlar sizin göreviniz veya eksikler kimin gözüne çarpıyorsa... Ama, temelde 58 çocuktan 30 çocuğa imme hamlesi yürüyor.

Şimdi, geriye kalan... 650 bin öğretmeni var Türkiye'nin. Bu öğretmen sayısı kâfi değil; yalnız ilköğretimde değil, ortaöğretimde de... Türkiye'nin öğretmen sorunu en önemli sorunlarından biridir. Yeniden öğretmen yetiştirilecektir ve kâfi sayıda öğretmen olacaktır, kâfi branşlarda öğretmen olacaktır; bu ihtiyaçların da önümüzdeki üç dört sene zarfında tamamlanması dahi büyük başarı olacaktır. Ondan sonra da, mademki bu işin üzerine bu kadar hızla gidiyoruz, devlet olarak fevkalade iyi gidiyoruz, o zaman yapılacak işlerden bir diğeri de araç ve gereçtir.

Gerçekten, bu ülkenin okullarını 21 inci Yüzyılın okulları haline getirmesek, çağdaş toplumu, arkasından çağdaş devleti 21 inci Yüzyılda beklememiz hayal olur. Onun için, çağdaş toplumun, çağdaş devletin çağdaş eğitimden geçtiğini hep biliyoruz; bilmek yetmiyor, onu yapmamız gerekiyor. Eller kollar sıvanmıştır. Vatandaşlarımız da, en büyük hayır saydıkları eğitime yardımcı olmaya devam etmektedirler.

Burada, özellikle, yükseköğretime temas etmek istiyorum. 1932'de darülfünundan üniversiteye çevrilmiş bir tek üniversitesi bulunan Türkiye, bugün, 69'u faal 72 üniversiteye sahiptir. Bunlardan 16'sı vakıf üniversitesidir, 56'sı devlet üniversitesidir Türkiye'nin içinde.

Bu üniversitelerin kampuslarını geziyorum, bu üniversitelerin açıklarına gidiyorum. Yirmi ilâ yirmibeş sene önce kurulmuş bulunan üniversitelerimiz, hepimizi sevindirecek şekilde, gurur verecek şekilde gelişmişlerdir. Eksikleri hâlâ vardır; ama, beş altı sene evvel başladığımız üniversiteler gelişme halinde, çok iyi de geliyor. Bunlara bir cansuyu verilecek. Yani, Türkiye Büyük Millet Meclisi hiçbir şeyi esirgemedi eğitimden de, yüksek eğitimden de. Önümüzdeki sene, bu kampusların tamamlanmasına ve bunların gelişmesine Hükümetin getireceği ödenek taleplerini desteklemede, Meclisimizden yardım istiyorum.

Bilhassa üzerinde durmak istediğim olay, bu üniversitelerin hastaneleridir. Bu, Türkiye'de yeni bir olay. Yani, dün, üniversite eğitimi, Türkiye'nin büyükşehirlerinin tekelindeydi. Bu tekelden çıkmıştır bu, Van'da da üniversitemiz var, Kars'ta da üniversitemiz var, Muğla'da da üniversitemiz var. Bu üniversitelerin hastaneleri var. Hemen hemen 44'e yakın tıp fakültesi var, bunların 25 tanesinde çok güzel hastaneler var. Bu hastanelerin bir kısmı örnek hastanelerdir; Çukurova Hastanesi, Kayseri Hastanesi, Diyarbakır Hastanesi... Diyarbakır Hastanesini, daha 20 Eylülde, Sayın Başbakanla birlikte ziyaret ettik. Yani, Avrupa'nın, Amerika'nın en modern hastanelerindeki alet edevat neyse, Diyarbakır Hastanesindeki de odur, hekim de o seviyededir; ama, yeni kurulmakta olan hastaneler var, eksikleri var. 760 yataklı Edirne Hastanesi, bugün büyük hizmet görüyor; ama, ufak tefek yardımlarla tamamlanıp ortaya çıkacaktır. Keza, Elazığ'da Fırat Hastanesi, Malatya'da merhum Özal'ın adına kurulmakta olan büyük hastane var. Bunların hepsi biraz destekli olacaktır. Konya'da çok güzel bir meydana gelmiştir; Trabzon'da, Samsun'da ve Sivas'ta çok güzel hastaneler meydana gelmiştir; Bursa'da çok güzel bir hastane meydana gelmiştir. Yeniden, hastane yapan üniversitelerimizin hastanelerinin desteklenmesi suretiyle, sanıyorum ki, gerçekten, en yüksek seviyede hekimlik hizmeti, bu ülkenin her köşesine yayılmış olacaktır. Yakın zamanda, Van'da, kalp ameliyatı, beyin ameliyatı yapılır hale gelecektir.

Tabii, üniversitelerimizin en önemli meselelerinden biri de, öğretim üyesi meselesidir. 300 öğretim üyesiyle işe başlamış bulunan Türkiye üniversitelerinin, bugün 55 000 öğretim üyesi vardır; fakat, çağa uymak bakımından bu kâfi değildir, daha da çok öğretim üyesi yetiştirme durumları vardır.

Üniversitelerin bütün şikâyeti, idarî ve mali serbestlikte rastladıkları kısıtlamalardır. Geçen sene, bütçe encümeni, 15 üniversite için "size şu kadar para veriyoruz, bunu nasıl kullanacaksınız kullanın" şeklinde bir karar aldı; onu da, Yüce Meclis tasdik etti. O istikamette atılacak adımların, üniversitelerin çalışmalarını çok kolaylaştıracağı kanaatindeyim; yani, biraz daha serbestiyet...

Üniversitelere idarî ve malî serbestiyet, aranan bir şeydir; bu, üniversiteleri çok daha verimli hale getirecektir. Serbestiyetten kasıt şu: Devlet parasının kullanıldığı her yerde denetleme olacak; yani “bu parayı nereye koydun” diye soracaksınız, her kuruşun hesabı, herkese sorulacak; devlet parasını kim kullanıyorsa, ona bu sorulacak. Yalnız, burada, tabii, biz, sorulmasını demiyoruz; ama, kullanılması kolaylaştırılmalı; çünkü, verdiğiniz tahsisatlar hizmete dönüşmüyor, ertesi sene, o hizmetleri görmek için, iki misli, üç misli daha tahsisat vermek durumunda kalıyorsunuz.

Sağlık hizmetlerimizin sorunları var. Bu sorunların çözülmesi için çırpınıyor; ama, yeşil kart, çok büyük bir hizmeti görmektedir. Meclisimiz sağlık sigortası meselesini yasalaştırır, sigorta primi verme takatında olmayan vatandaşlara devlet bu primi öder, böyle bir sistem kurarsa, sanıyorum ki, vatandaşlarımız çok iyi bir duruma gelirler. Bu ülkede, hiçbir vatandaş, hastane kapısına geldiği zaman, oradan “paran yok” diye çevrilmemelidir; nereye gidecektir o. İşte, bugün için, yeşilkart 6,5 milyon insana bunu sağlıyor, yarın sigorta sağlar. Yani, devletin finanse ettiği sigorta konulmadan, yeşilkart olayından da vazgeçilmemelidir.

Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri enerjidir. Bugün, Türkiye'nin 21 bin megavattlık (aşağı yukarı 110 milyar kilovat/saat) kurulu gücü var. Bunun, 2020 yılında, 109 bin megavata (574 milyar kilovat/saat) yükseltilmesi öngörülmektedir; bunun için de, Türkiye'nin 128 milyar dolarlık yatırım yapması lazım.

“Bu yirmi yıl sonrasını filan anladık, daha oraya epey zaman var, bugünden bahset “ diyeceksiniz; bugünden de bahsedeyim: Türkiye enerji darboğazındadır; bunu aşmak için büyük çalışmalar yapılmıştır. Şimdi, yine de, bu sene, eğer gaz tedarik edilebilirse, yapılmış santraller zamanında devreye sokulabilirse, çok büyük sıkıntı çekmeden; Bulgaristan'dan ve Gürcistan'dan enerji alarak iki seneyi böyle geçirmek mümkündür; ama, iki sene sonra... Başlanmış santrallerin yine zamanında bitirilmesi şartıyla, iki sene sonra ancak, bu işin içinden çıkabiliriz. Eğer, başlanmış santraller zamanında bitmezse, o zaman, önümüzdeki zaman içinde, enerjinin sanayileşmeyi engelleyecek boyutlara ulaşmasını Türkiye mutlaka önemelidir. Türkiye'nin önünde 30 milyar dolarlık bir enerji yatırımı vardır; imtiyaz ve tahkim sorunu, Türkiye'nin dışarıdan kaynak bulmasını zorlaştırmaktadır ve Yüce Meclisin, bu imtiyaz ve tahkim sorununu mutlaka düşünmesini, gerekiyorsa, ülkenin yararı için, anayasa değişikliği yapmasını teklif ediyorum.

Sanayileşme çok güzel geliyor. Sanayileşme ve organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi bölgeleri; Türkiye, birçok sanayi şehrine sahip olma istidadındadır. Türk vatandaşına sanayileşme hevesi gelmiştir. Bence, bu heves kırılmamalıdır ve bu hevesin teşvik edilmesi istikametinde atılacak adımları takdirle karşılıyorum. Yine, burada, sanayileşme, sadece muayyen merkezlerin konusu olmaktan çıkmıştır; ülkenin her tarafında, sanayileşmeye önemli adımlar atılmaktadır. Yabancı sermaye, sanayileşme için mutlaka kullanılması gereken önemli bir olaydır. Küçük yatırım, büyük yatırım, yani hepsi bunun içerisinde. Burada, tabii ki, sanayileşmenin krizden müteessir olmadan çıkabilmesi de, yine Meclisin dikkati içerisinde olacaktır. Türkiye'de 41 tane organize sanayi bölgesi faaliyet halindedir. Bu sanayi şehirlerinin çoğunda, aynı zamanda eğitim ve kültür de beraberinde var ve 113 tane sanayi bölgesi de inşa edilmekte, yüzlerce fabrika yapılıyor.

Üzerinde durmak istediğim, Yüce Meclisi haberdar etmek istediğim diğer mesele, Doğu ve Güneydoğu Anadolu kalkınması ve GAP Projesidir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Projesiyle ilgili pek çok tedbir alınmıştır. Bu tedbirlerin işlenmesinde, eğer eksikleri varsa bunların tamamlanmasında, Hükümet gayret içerisinde. Bu gayretlere, yine Meclisten destek istiyoruz. s

GAP Projesi ise, Türkiye'nin 32 milyar dolarlık projesidir, cumhuriyetin en büyük projesidir; 16 milyar doları yatırılmıştır; bu, bir ucundan geri ödemeye başlamıştır. Zaten, 25 milyar kilovat/saat elektriği Fırat Nehri veriyor. Dicle, bu sene elektrik vermeye giriyor, sulamaya da giriyor; Kralkızı ve Dicle Barajlarıyla, daha sonra Batman Barajıyla, İlsu ve Cizre Barajlarıyla. Dicle geliyor şimdi ve Fırat üzerindeki beş baraj da, zaten 25-30 milyar kilovat/saat elektrik ürettiği zaman -5 sentten dersiniz- senede 1,5 milyar doları ödüyor; senede 1,5 milyar doları sadece elektrikle ödüyor. Yalnız, sulamalarda geç kaldık. Sulamalar için büyük tahsisatlara ihtiyacımız var ve eğer, Türkiye, kamu maliyesini bu faiz sarmalından kurtarabilirse, tabii ki, yatırım yapmak için elinde daha çok para olacak. Yatırımı nereye yapalım dersiniz, burada çok güzel proje var.

Altyapı, ulaşım ve iletişim mutlaka Türkiye'nin ihtiyaçlarını görür durumda olmalı.

Şunu ifade edeyim ki-üzüntüyle ifade edeyim ki demenin bir yararı yok da, memnuniyetle ifade etmiyorum- maalesef ulaşımda çok sıkıntıya girdik. Yaptığımız yolları aşağı yukarı çok güzel yaptık; bunların hepsi dar geldi, onları yeni baştan genişletme peşindeyiz. Otayol sistemimiz de halen yarımdır; Bolu Dağı duruyor, İstanbul Boğazının bir defa daha geçilmesi zarurettir; her geçen gün, kayıptır... Nasıl geçileceği, bence, mühendislerin, mimarların, teknisyenlerin işidir, tabii siyasetçilerin de işidir; ama, beni alakadar eden kısmı, nasıl geçileceği değil, beni alakadar eden kısmı, geçilmelidir. Ankara'ya kadar geldik; Ankara'dan Adana'ya kadar gitmeliyiz. Adana'dan Gaziantep'e kadar gittik; Gaziantep'ten Şanlıurfa'ya, Şanlıurfa'dan Habur'a, Şanlıurfa'dan Diyarbakır'a gitmemiz lazım.

Diyarbakır ve Şanlıurfa, GAP'ın çok önemli projeleri, yani gelişme yerleri; bunların limana bağlanması lazım. Bu hususta atılmış adımlar var, güzel adımlar. Bunların gerçekleşmesi, sanıyorum ki, büyük bir sıkıntıyı ortadan kaldıracak. Otayol sistemi yapmaya devam edilmeli.

Havaalanlarımız var, bunların bir kısmı yeniden işletmeye girecek; ama, memnuniyetle ifade edeyim ki, bu sene, Şanlıurfa Havaalanı inşaatına geçmiştir.

Köy hizmetleri: Meclisimiz, köy hizmetlerine her zaman büyük tahsisatlar ayırdı. 319 bin kilometrelik köy yoluyla, bütün köyler birbirine bağlandı. İçmesuyunda hâlâ esef edilecek bir noktamız var; 76 bin üniteden 12 763 ünitenin yeterli ve sağlıklı içmesuyu yok. Bunlar da zor olan yerler; yani, dağda taştta; ama “bugünkü çağda içmesuyu olmayan köyü var Türkiye'nin” denilmesi üzücüdür. Türkiye'nin, bugün, sulanacak 85 milyon dönüm toprağı var; bunun 40 milyon dönümü sulanıyor ve 40 milyon dönümünü sulayacak projelerden bir tanesi GAP projesidir. Zaten GAP biterse, 15-16 milyon dönüm daha sulanmış olacak ve o yolda çalışmalara devam etmek lazım.

Çevre üzerindeki dikkatlerimizi sürdürmemiz gerekecek.

Tarım, Türkiye'nin büyük meselesi olmaya devam ediyor. Tarımdaki sıkıntı şudur: Tarımda çalışan nüfus, birinci meseledir, hâlâ yüzde 44'tür. İkinci mesele, tarımdaki verimsizliktir; yani, biz 100 milyon dönüm buğday ekeceğiz, hâlâ 20 milyon ton buğday çıkaracağız; 100 milyon dönüm buğday ekilen yerden 50 milyon ton buğday çıkarılması lazımdır.

Mekanizasyon iyidir; bir ara erimekte olan traktör parkı yeniden yenilenmeye başlanmıştır, Türk köylüsü yeniden traktör almaya başlamıştır. 60-70 bin traktörü Türkiye fabrikaları yapıyor ve 950 bin traktörü olan Türkiye'nin traktör parkının her sene yüzde 10'unun yenilenmesi lazımdır.

Mekanizasyonda bir gerileme yok; ama, gübrede de çok iyi sübvansiyonlar yapılmış olmasına rağmen, on senedir kullanılan gübre aynı. İşte, o konu üzerinde de yine teknisyenler durmaya devam edecekler.

Burada çok önemsedüğüm bir olay, eğer nüfusun yüzde 44-45'i tarımda çalışıyor veya gayri safi milli hâsılanın yüzde 15'ini alıyorsa, işte sorununuz burada; hiç başka yere aramaya gitmeyin ve 3 bin dolar seviyesine gelmiş Türkiye'de, adam başına gelir seviyesinin 400 dolara indiği yer burasıdır. Ne yapacağız dersiniz, bence bu, cumhuriyetle yaşat, Türkiye meselesidir. Tarımda çalışan nüfusta yüzde 80'lerden 40'lara gelmişizdir; 40'lardan 20'lere ineceğiz, 20'lerden 10'a ineceğiz; otuz sene daha lazım. Ben, başka tedbirler, çareler alınmasın demiyorum; ama, görünen bu. Türkiye, kendine yeten bir memleketti, dışarıdan 4 milyar dolarlık tarım ürünü alır duruma geldi.

Hayvancılıkta düştüğümüz durum gerçekten hazindir. Onun için, önümüzdeki kasım ayında, Tarım Bakanlığı bir hayvancılık şurası yapacak. Bu işle ilgilenenlerin hepsinin gelip orada düşüncelerini söylemesi gerekir. Sonra da, Yüce Meclisin hayvancılıkla ilgili tedbirler konusunda desteğini esirgemeyeceğini biliyorum, bu desteği Yüce Meclis verecektir.

Orman, en önemli işimiz olmaya devam ediyor. Ormançı köyleri, önemli işimiz olmaya devam ediyor. Mera Kanunu, hayvancılığa çok büyük yararlar sağlayacaktır.

Şehircilikteki sorunlarımız devam ediyor ve şehirlerimiz büyüdükçe meselelerimiz de büyüyor.

Turizm olayı... Burada şu hususu Yüce Meclisin dikkatine birçok kere getirdim, bu defa da getireceğim: Sanıyorum ki, Türkiye, şu sıkıntının içerisinde olur bu sıkıntının içerisinde olur, etrafında bu olur; ama, Türkiye, eğer ödemeler dengesi sıkıntısı içerisinde değilse, bunların hepsini aşarız. Yani, Türkiye, olması lazım gelen ihtiyaçlarını almak için, fabrikalarını çalıştırmak için, hammaddeyi almak için, halkına lazım olan ilacı almak için, yarı mamul malları almak için, birtakım şeyleri almak için döviz sıkıntısı içerisinde değilse, diğer meseleleri aşıyoruz, görünen hep o; döviz sıkıntısı içerisinde girerse, o zaman, siyasî endeksli borç para aramaya gidiyoruz; bunu da her zaman bulamıyoruz; işte o zaman bunalıma giriyoruz. Onun içindir ki, ihracata çok dikkat edilmesi lazım; 30 milyar dolar seviyesine gelmiştir. Turizme çok dikkat edilmesi lazım; 10 milyar dolar seviyesine gelmiştir; 40 milyar...

Taşımacılık, bize, aşağı yukarı bir 10 milyar dolar para getiriyor ona çok dikkat edilmesi lazım; kara, deniz, hava... Nihayet "dış âlem gelirleri" dediğimiz, bilhassa dış ülkelerde işadamlarımızın ve inşaat gücümüzün yaptığı işler var. Bugün, 100 bin işimiz dış ülkelerde çalışıyor; Orta Asya'yı yapıyor, Kafkasya'yı yapıyor, Balkanları yapıyor ve Rusya'da çok önemli işler yapıyorlar ve bu, mutlaka devam edebilmeli.

Turizm: Halen Türkiye'nin, belgeli belgesiz, 700 bin yatağı var; 1,5 milyon yatağı Türkiye çıkmalı. 25 milyon turist nasıl olsa Türkiye'ye gelecek, hiç kimsenin endişesi olmasın ve 500 milyar dolar olan dünya turizm pastasından Türkiye bir 15 milyar dolarını mutlaka almalı, bunu alacak gücü de vardır. Binaenaleyh, turizmde görülen sıkıntılar konjonktürelidir; bizim daha iyisini yapmaya devam etmemiz, bunların hepsini ortadan kaldıracaktır.

Özelleştirmeye dokunmadan geçmeyeceğim. Konuşmamın başında bir yerde söyledim, özelleştirmenin fevkalade önemi var; şöyle var: Aslında bu, değişen devletin, değişen devlet kavramının zaruretidir. Devlet ne kadar ticaretin, devlet ne kadar sanayi içinde olmaya devam edecek?! Eğer, devlet ticaretin ve sanayi içinde olmaya devam edecekse, devletin diğer fonksiyonlarını görmesi mümkün değildir ve onun içindir ki, bugünkü dünyada devletin, ticaretin, sanayi içinde çıkması ve devletin, sınaî teşebbüslerinin, ticarî teşebbüslerinin vergi parasından talepte bulunmaması lazım. Onun içindir ki, özelleştirmeyi Türkiye -henüz 4,5 milyar dolarlık özelleştirme yapmış, bu sene 8 milyar dolar civarında hedefliyor- bu sene, gelecek sene, öbür sene, yani önümüzdeki beş sene içinde tamamlarsa, devlet daha da iyi işleyecektir, her şey daha iyi olacaktır; bu, benim düşüncem.

Değerli milletvekilleri, ülkenin çeşitli sorunlarını ve hedeflerini nasıl gördüğümü sizlere anlatmaya çalıştım.

Cumhuriyetin 75 inci yıldönümünde milletimizin ve devletimizin başarıları, gelecek için ümit vericidir. Bu, aynı zamanda, ülkenin vatandaşlarına yeni sorumluluklar yüklemektedir. Geldiğimiz yerde duramayız. Daha ileri gitmeye, dünya devletleri arasındaki haklı yerimizi korumaya ve pekiştirmeye mecburuz.

İç barış, mutlaka korunmalıdır. Bunun en önemli şartı; demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olan cumhuriyetin etrafında toplanmalıyız; ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti Devletine hep beraber ve sadakatle sahip çıkmalıyız.

Demokrasiyi daha da geliştirmeliyiz, cumhuriyeti daha da çağdaşlaştırmalıyız, bunun için gerekli reformları yapmalıyız. Gerekli reformların hedefi, daha iyi işleyen bir devlet, daha iyi işleyen bir demokrasi, daha iyi işleyen bir ekonomi olmalıdır. Bunlar, 21 inci Yüzyılın bizden talepleridir. Her ülke, bu çırpınmanın içindedir.

Türkiye, her alanda girişmiş bulunduğu atılımlarını sürdürmelidir. İstikrar içerisinde kalkınma, en önemli hedefimiz olmaya devam edecektir.

Altyapı darboğazları, kalkınmayı engellememelidir.

Türkiye, mutlaka, enflasyonu kontrol altına alabilmeli, dünyayla rekabete devam edebilmelidir.

Ülkede büyük bir sanayileşme hevesi mevcuttur. Türkiye, bu hevesten en geniş şekilde yararlanabilmelidir.

Türkiye, bilgi çağının icaplarını yerine getirebilmelidir.

Eğitim ve kültür alanındaki girişilen gayretler, kesintisiz sürdürülmelidir.

Türkiye, bilim ve teknolojiye mutlaka söz sahibi olmalı, gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmelidir.

Türkiye, sosyal güvenlik şemsiyesini ülkenin bütün fertlerini kapsayacak duruma getirmelidir. Bugün, bu şemsiye yüzde 70'tir; yüzde 30 ise, şemsiyenin dışındadır. Bu şemsiyeyi yüzde 100'e çıkarmak, çağdaş devlet olabilmemizin şartıdır.

Değerli milletvekilleri, bütün gayretler, Büyük Atatürk'ün kurduğu çağdaş Türkiye Cumhuriyeti Devletini güçlendirmek, Türk Milletini refah ve mutluluğa ulaştırmak içindir; hedef budur.

Cumhuriyetin uygarlık mücadelesinin, hedefine ulaşması için gayret sarf eden sizleri kutluyorum.

Barış ve mutluluk, huzur, güven, beraberlik, kardeşlik içerisinde yücelmek için didinen, çırpınan milletimizin hakkıdır.

Demokrat, büyük Türkiye hedefine mutlaka ulaşacağız.

Cenab-ı Allah, milletimizin, hepimizin, herkesin yardımcısı olsun.

Hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)